

**UCHWAŁA NR XVII/109/2019
RADY GMINY KROŚNICE**

z dnia 30 grudnia 2019 r.

w sprawie przyjęcia "Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego Gminy Krośnice"

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U.2019.506 ze zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Aktualizację planu urządzeniowo-rolnego Gminy Krośnice", sporządzoną przez Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych we Wrocławiu, składającą się z części opisowej i graficznej, stanowiącą załączniki nr 1 i 2 do niniejszej uchwały oraz podsumowania stanowiącego załącznik nr 3 do uchwały.

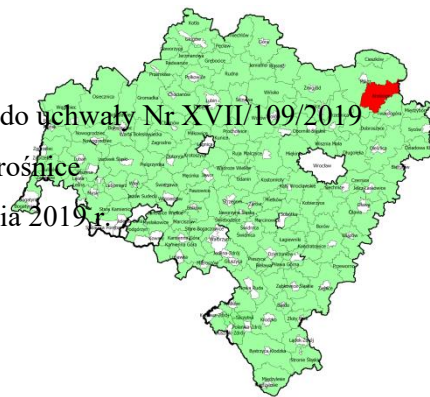
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Krośnice.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
Krośnice

Piotr Morawek

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XVII/109/2019
Rady Gminy Krośnice
z dnia 30 grudnia 2019 r.

AKTUALIZACJA PLANU URZĄDZENIOWO - ROLNEGO GMINY KROŚNICE

**DOLNOŚLĄSKIE BIURO GEODEZJI I TERENÓW ROLNYCH
WE WROCŁAWIU**

ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17, 50-044 Wrocław
tel. 71 345 99 55, 71 342 99 33
e-mail: sekretariat@dbgitr.pl
www.dbgitr.pl

**Opracowano na wniosek
Wydziału Geodezji i Kartografii
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego**

Zespół autorski:
Lidia Szeremeta
Karol Szeremeta

Nadzór merytoryczny:
Lesław Wołcz
Krzysztof Goleniowski

Prawa autorskie zastrzeżone

Wykorzystanie niniejszego opracowania dla potrzeb planistycznych, w zakresie wynikającym z przepisów autorskich, dozwolone pod warunkiem podania źródła. Wykorzystanie w celach komercyjnych wymaga uprzedniej pisemnej zgody autora.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	4
ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO	6
1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	6
1.1. Położenie administracyjne i geograficzne	6
1.2. Warunki klimatyczne	10
1.3. Surowce naturalne.....	10
1.4. Warunki wodne	14
1.5. Charakterystyka gleb	23
1.6. Lesistość.....	28
1.7. Zagrożenie erozją.....	32
1.8. Formy ochrony przyrody	35
1.9. Obiekty zabytkowe i cenne kulturowo	43
2. STAN I OCENA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.....	51
2.1. Struktura użytkowania gruntów	51
2.2. Struktura użytków rolnych	55
2.3. Zmiany w sposobie użytkowania gruntów	59
2.4. Grunty odłogowane.....	69
2.5. Struktura władania gruntami.....	75
2.6. Struktura obszarowa i ilościowa gospodarstw rolnych	81
2.7. Grunty różniczan.....	89
2.8. Grunty dzierżawione.....	96
2.9. Rozdrobnienie i rozłóg gruntów w gospodarstwach indywidualnych.....	103
3. STAN I OCENA INFRASTRUKTURY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.....	111
3.1. Wody płynące wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie.....	111
3.2. Urządzenie melioracji wodnych.....	115
3.3. Drogi transportu rolnego.....	127
4. STAN I OCENA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, SPOŁECZNEJ I TURYSTYCZNEJ	136
4.1. Infrastruktura techniczna	136
4.2. Infrastruktura społeczna.....	138
4.3. Infrastruktura turystyczna	146
5. ISTNIEJĄCE I PLANOWANE INWESTYCJE WYNIKAJĄCE Z OPRACOWAŃ PLANISTYCZNYCH	157
5.1. Inwestycje istniejące.....	157
5.2. Planowane zmiany przeznaczenia gruntów	157
6. WNIOSKI ZE STANU ISTNIEJĄCEGO.....	163
7. POPRAWA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ	170

7.1.	Zagospodarowanie gruntów odłogowanych	170
7.2.	Rekultywacja nieużytków i byłych terenów kopalnych	173
7.3.	Zabiegi przeciwozyjne oraz ochrona gruntów rolnych	176
7.4.	Scalenie gruntów	180
8.	POPRAWA INFRASTRUKTURY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ	184
8.1.	Wody płynące wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie.....	184
8.1.	Urządzenia melioracji wodnych.....	189
8.2.	Kształtowanie sieci dróg transportu rolnego.....	195
9.	KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU	205
9.1.	Zalesienia gruntów	205
9.2.	Zadrzewienia.....	211
9.3.	Planowane formy ochrony krajobrazu	212
10.	ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I TURYSTYCZNEJ.....	215
10.1.	Potrzeby z zakresu odnowy wsi.....	215
10.2.	Kształtowanie infrastruktury turystycznej.....	217
11.	ZAKRES I STOPIEŃ ZAPOTRZEBOWANIA NA PRACE URZĄDZENIOWO-ROLNE	224
11.1.	Zakres zapotrzebowania na prace urządzeniowo - rolne	224
12.	WNIOSKI DOTYCZĄCE USTALEŃ AKTUALIZACJI PLANU URZĄDZENIOWO-ROLNEGO	228
	SPIS FOTOGRAFII	233
	SPIS TABEL	235
	SPIS RYSUNKÓW	236
	ŹRÓDŁO I PODTSAWA PRAWNA.....	237

WPROWADZENIE

Aktualizację planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice opracowano na wniosek Wydziału Geodezji i Kartografii Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego i Gminy Krośnice. Realizacja opracowania w całości jest finansowana z dochodów budżetu Województwa Dolnośląskiego, związanych z wyłączeniem gruntów rolnych z produkcji. Wychodząc naprzeciw społecznemu zapotrzebowaniu z racji zadań przypisanych Samorządowi Województwa ustawą z dnia 17 maja 1989 r. Prawo Geodezyjne i kartograficzne, Geodeta Województwa poprzez monitoring przestrzeni rolniczej oraz na wniosek Urzędu Gminy Krośnice zidentyfikował potrzebę aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy. Celem opracowania jest przedstawienie stanu istniejącego oraz zmian, jakie nastąpiły w przestrzeni rolniczej, jakości życia jej mieszkańców, walorów przyrodniczych i krajobrazowych względem pierwotnego *Planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r.* Analiza tych zmian pokaże, w jakim stopniu zrealizowane zostały założenia planu urządzeniowo-rolnego z 2010 r. oraz pozwoli zaktualizować zakres prac urządzeniowo-rolnych na kolejne lata. Aktualizacja obejmuje cały obszar gminy, opisując stan istniejący oraz kierunki jej rozwoju. Uwzględnia szczególnie rolnictwo, ale też elementy środowiska bezpośrednio lub pośrednio z nim związane. Zawiera istniejące lub postulowane do ochrony obszary przyrodnicze, obiekty zabytkowe i dziedzictwa kulturowego, a także potrzeby z zakresu odnowy wsi. Wskazuje konieczne do wykonania zabiegi urządzeniowo-rolne w celu podniesienia efektywności gospodarowania na terenie gminy i wszechstronnego jej rozwoju.

Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy polegać będzie też na porównaniu zagadnień dotyczących stanu aktualnego z ustaleniami pierwotnego planu urządzeniowo-rolnego. Jej realizacja jest procesem złożonym, na który składają się zarówno prace przygotowawcze, terenowe, analityczne i planistyczne.

Aktualizacja planu została sporządzona w oparciu o obowiązujące ustawy prawne, rozporządzenia, wytyczne oraz opracowania planistyczne, studialne, strategiczne wyszczególnione w źródle danych. Część informacji różni się formą ich przedstawienia np. struktura użytkowania gruntów, struktura użytków rolnych. Do aktualizacji planu doszły informacje o trwałych użytkach zielonych wymienionych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 marca 2016 r. Są to trwałe użytki zielone wartościowe pod względem środowiskowym, dla których nie ustanowiono planów zadań ochronnych lub planów ochrony.

Do opracowania informacji o gminie pozyskano z Urzędu Gminy Krośnice, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego, od jednostek i instytucji pracujących na rzecz rolnictwa - KOWR, DZMiUW we Wrocławiu, PODiK w Miliczu. Źródłem danych o terenie była też inwentaryzacja każdej wsi, w której uwagę zwrócono przede wszystkim na stan zagospodarowania

gruntów rolnych, sieć dróg transportu rolnego, urządzenia melioracji wodnych i zmiany użytkowania gruntów. Na podstawie zebranych materiałów przeprowadzono analizy, które dotyczyły:

- charakterystyki gminy pod kątem położenia, uwarunkowań naturalnych, przyrodniczych i historyczno-kulturowych;
- stanu i oceny rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym organizacji produkcji;
- stanu i oceny infrastruktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- stanu i oceny infrastruktury technicznej, społecznej i turystycznej;
- inwestycji istniejących oraz planowanych zmian przeznaczenia gruntów wynikających z opracowań planistycznych gminy.

W aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego omówiono szczegółowo te zagadnienia, które mają realny wpływ na przestrzeń rolniczą. Natomiast pominięto lub w mniejszym stopniu analizowano kwestie dotyczące: charakterystyki demograficznej, obsługi rolnictwa, gospodarki gruntami, możliwości zmian w produkcji rolnej, alternatywnych źródeł dochodu, kształtowania struktury obszarowej gospodarstw rolnych. Zagadnienia te pominięto również z uwagi na szybką dezaktualizację danych i dużą zależność od innych czynników m.in. ekonomicznych, obecnej koniunktury gospodarczej czy polityki państwa.

Wnioski z analizy pozwoliły na rozpoznanie problemów występujących na terenie wsi i przedstawienie takich prac urządzeniowo-rolnych, które przyczynią się do lepszego zagospodarowania gruntów rolnych, ich ochrony i poprawy jakości, lepszej organizacji produkcji i rozwoju gospodarstw, a także poprawy warunków życia i pracy ludności wiejskiej. Przyczynią się także do ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, kulturowego, społecznego oraz wyeksponowania najcenniejszych walorów krajobrazowo-turystycznych wsi. Propozycje rozwiązań problemów zawarto w blokach tematycznych, którymi są:

- poprawa rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- poprawa infrastruktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- kształtowanie krajobrazu;
- rozwój infrastruktury społecznej i turystycznej;
- zakres i stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne.

Zawarte ustalenia w *Aktualizacji planu urządzeniowo – rolnym gminy Krośnice* powinny być pomocne w zakresie przygotowania własnych opracowań czy tworzenia budżetów gminy na poszczególne lata. Powinny również znaleźć odzwierciedlenie w planach zagospodarowania przestrzennego poszczególnych wsi oraz mogą być pomocne dla Gminy w przygotowaniu wniosków o pozyskanie funduszy strukturalnych czy prowadzeniu rozmów z Zarządem powiatu, województwa

w sprawach związanych z wdrażaniem inwestycji typu scalenie gruntów, modernizacja dróg transportu rolnego czy poprawy stanu urządzeń melioracji wodnych.

Zagadnienia *Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice* przedstawiono w formie opisowej, tabelarycznej, fotograficznej i graficznej. Analizę stanu istniejącego i część projektową odniesiono do obrębów geodezyjnych. Mapę końcową, która jest integralną częścią planu, wykonano w skali 1:25 000, na podkładzie mapy topograficznej (K10), na której została zastosowana symbolika własna. Na mapach tematycznych w tekście planu, z uwagi na czytelność, skalę i stopień szczegółowości wybranych elementów, symbolika ta może różnić się od symboliki mapy głównej. W zestawieniach tabelarycznych w oparciu o dane ewidencji gruntów i budynków, wykonywano obliczenia własne dla powierzchni w ha, z dokładnością do 1 ara oraz dla długości w km i m z dokładnością do 0,01. Wyniki opracowania Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy będą prezentowane na platformie Geoportal Dolny Śląsk przygotowanej przez wydział Geodezji i Kartografii Urzędu Marszałkowskiego we Wrocławiu.

ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO

1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

1.1. Położenie administracyjne i geograficzne

Gmina Krośnice położona jest w północno-wschodniej części województwa dolnośląskiego. Jest gminą wiejską o powierzchni 17835,62 ha i jedną z 3 gmin powiatu milickiego. Stanowi ją 21 obrębów geodezyjnych, w tym największym jest obręb: Bukowice o powierzchni 2291,76 ha (12,8% powierzchni gminy), Pierstnica 2278,65 ha (12,8%) i Łazy Wielkie 2257,80 (12,7%). Wszystkie trzy obręby położone są w swoim sąsiedztwie i zajmują łącznie 38,3% powierzchni gminy. Najmniejszym obrębem są Police o powierzchni 208,62 ha (1,2% powierzchni gminy) i Żeleźniki 238,80 ha (1,3%), położone w środkowej części gminy. Gmina sąsiaduje z 4 gminami województwa dolnośląskiego: Milicz (powiat milicki), Zawonia (powiat trzebnicki), Dobroszyce i Twardogóra (powiat oleśnicki) oraz z gminą województwa wielkopolskiego Sośnie (powiat ostrowski), Rys.1. Siedzibą gminy są Krośnice, położone prawie centralnie w stosunku do pozostałych wsi. Są też dominującym ośrodkiem, w którym rozwinęły się główne funkcje z zakresu produkcji, handlu, usług gastronomiczno-noclegowych, turystycznych i rekreacyjnych. Miejscowość ta pełni też główne funkcje społeczno-administracyjne, kulturalno-oświatowe dla wszystkich wsi. Dobrze rozwinięta i modernizowana sieć komunikacyjna zapewnia połączenie z miastami powiatowymi: Miliczem, Oleśnicą, Trzebnicą oraz z miastem Wrocław. Sieć ta również dobrze służy do celów rekreacyjno-turystycznych.

Główny układ komunikacyjny gminy tworzą:

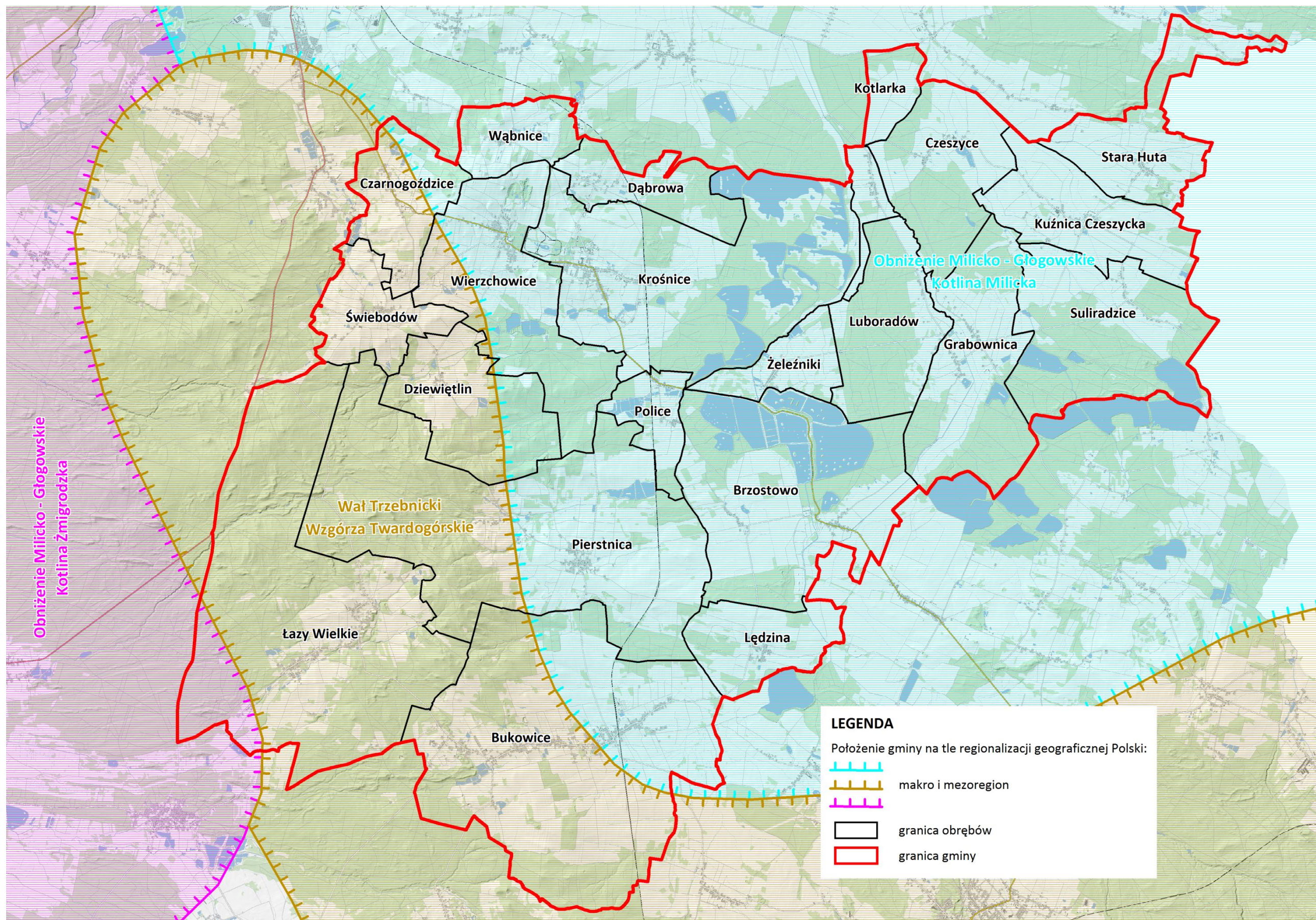
- a) droga krajowa nr 15, Trzebnica - Milicz - Krotoszyn, przebiegająca wzdłuż zachodniej granicy gminy i przez obręb Łazy Wielkie (na odcinku o długości ok. 3,00 km);
- b) droga wojewódzka nr 448, Milicz - Twardogóra - Syców, która przebiega przez środkową część gminy (na długości ok. 14,00 km), przez obręby: Czarnogoździce, Wierzchowice, Krośnice, Police, Żeleźniki i Brzostowo. Droga wojewódzka administrowana jest przez Dolnośląską Służbę Dróg i Kolei we Wrocławiu. Sieć komunikacyjną i połączenie drogi krajowej z wojewódzką uzupełniają liczne drogi powiatowe i gminne;
- c) odcinek linii kolejowej nr 281, Oleśnica - Grabowno Wielkie - Milicz - Krotoszyn ze stacjami: Bukowice, Krośnice i Wierzchowice (obręb Wąbnice), Rys.1. Obecnie linia jest nieczynna, ale ma znaczenie lokalne i przeznaczenie pasażersko-towarowe.

Z uwagi na lokalizację geograficzną, obszar gminy to Dolina rzeki Baryczy i jej dopływów. W większości obszar jest rolno-leśny i leśno-wodny, o niedużym zróżnicowaniu terenu. Wg regionalizacji geograficznej Polski J. Kondrackiego, obszar ten należy do *provincji Niżu Środkowoeuropejskiego, pod prowincji Niziny Środkowopolskie*. Rzeźba terenu lokalnie jest zróżnicowana, ponieważ występuje w zasięgu 2 makroregionów: *Obniżenia Milicko-Głogowskiego i Wału Trzebnickiego*. W skład *Obniżenia Milicko-Głogowskiego* wchodzi 2 mezoregiony: *Kotlina Milicka* (zwana też *Kotlinką Odolanowską*) i *Kotlina Żmigrodzka*. W skład *Wału Trzebnickiego* wchodzi mezoregion *Wzgórza Twardogórskie*, Rys.2. W granicach *Wzgórz Twardogórskich* wyróżniają się *Wzgórza Krośnickie* (obręb Łazy Wielkie i Pierstnica). *Wzgórza Trzebnickie i Twardogórskie* stanowią wododział między zlewnią rzeki Baryczy a Widawy. W wyniku ukształtowania terenu na zachodzie obszar ma pofałdowany, znacznie zalesiony charakter z pasmem wzniesień obejmując miejscowości: Czarnogoździce, Wąbnice, Wierzchowice, Dziewiętlin, Świebodów, Pierstnicę i Bukowice. W tej części położone jest najwyższe wzniesienie gminy i ziemi milickiej *Wzgórze Gęślica* 242 m n.p.m. Wschodnia część ma regularne, bardziej równinne ukształtowanie terenu, gdzie spadki są nieznaczne, a najniższy punkt jest na wysokości ok. 110 m n.p.m. Centralna część gminy: Krośnice, Żeleźniki, Brzostowo, Grabownica licznie jest urozmaicona ciekami i zbiornikami wodnymi, głównie stawami hodowlanymi.

Korzystne położenie w regionie Dolnego Śląska, również poza dużymi aglomeracjami miejskimi i przemysłowymi, różnorodność krajobrazu, dobre połączenie komunikacyjne stwarzają dobre warunki do wszechstronnego rozwoju gminy.

Rys. 1. Położenie i główna sieć komunikacyjna gminy Krośnice

Rys. 2. Położenie gminy w zasięgu makro i mezoregionów

1.2. Warunki klimatyczne

Gmina leży w strefie klimatu umiarkowanego z przewagą wpływów morskich. Wg regionalizacji klimatycznej Dolnego Śląska A. Schmucka obszar położony jest w obrębie *regionu trzebnickiego*. Na klimat wpływa równoleżnikowy kierunek *Pradoliny Wrocławskiej*, który ułatwia przemieszczanie się mas powietrza z zachodu na wschód i zmienność pogody we wszystkich porach roku. Barierą orograficzną są *Wzgórza krośnickie*, powodujące powstanie specyficznego mikroklimatu w części południowo-zachodniej. W gminie średnia roczna temperatura wynosi 7,5 °C, średnia temperatura lipca to +18 °C, średnia temperatura w styczniu wynosi -2 °C. Okres wegetacyjny trwa około 245 dni. Średnia roczna suma opadów atmosferycznych kształtuje się na poziomie 560 mm, pokrywa śnieżna utrzymuje się przez ok. 55 dni. Gęsta sieć cieków wodnych i duża ilość stawów hodowlanych wpływają na większą częstotliwość dni z zaleganiem mgieł. W gminie dni z mgłą jest około 45 w ciągu roku. Przeważają wiatry zachodnie i północno-zachodnie. Na terenie gminy znajduje się posterunek meteorologiczny IMGW w Grabownicy. Wczesna wiosna, długie i ciepłe lato, niezbyt długie i chłodne zimy z krótko utrzymującą się pokrywą śnieżną sprawiają, że obszar posiada korzystne warunki klimatyczne dla produkcji rolniczej i hodowli zwierzęcej. Jest to też sprzyjający klimat dla rozwoju funkcji rekreacyjno-turystycznej.

1.3. Surowce naturalne

W gminie udokumentowane surowce mineralne to: gaz ziemny, kruszywa naturalne i surowce ilaste ceramiki budowlanej, Tab.1, Rys.3. Złoża gazu ziemnego *Brzostowo, Bogdaj – Uciechów i Czeszów* są zagospodarowane. Złoże kruszywa naturalnego w łazach Wielkich rozpoznano szczegółowo. Eksploatacja złoża kruszywa naturalnego *Świebodów*, surowców ilastych ceramiki budowlanej *Wierzchowice* i gazu ziemnego *Wierzchowice E i W* została zaniechana. W północno zachodniej części gminy powstał największy podziemny magazyn gazu w Polsce i jeden z największych w Europie: *Podziemny Magazyn Gazu Wierzchowice*, należący do Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa z/s w Zielonej Górze. Został otwarty w 1996 r. po dawnej kopalni gazu *Wierzchowice W*, na terenie gmin Milicz i Krośnice, na powierzchni 23,9 km² i głębokości 1250 m. Magazyn został rozbudowany o część znajdującą się w obrębie *Świebodów* z wykorzystaniem środków unijnych, nie jest udostępniany turystom. Głównym jego zadaniem jest zatłaczanie i odbiór gazu ziemnego wysokometanowego. W okresie letnim gaz ziemny jest zatłaczany do złoża *Wierzchowice*, potem w zimowym odbierany i kierowany do celów grzewczych w gospodarstwach domowych oraz przemyśle. Magazyn znajduje się w sąsiedztwie jednego z największych węzłów krajowego systemu gazowniczego w Odolanowie, dzięki czemu możliwe są dostawy gazu z *Wierzchowic* w kierunku

Górnego i Dolnego Śląska, Wielkopolski, Pomorza Zachodniego i centralnej Polski. Obecnie trwają prace związane z modernizacją rurociągu m.in. w obrębie Łazy Wielkie. PGNiG planuje też kolejną rozbudowę podziemnego magazynu gazu, gdzie projekt zakłada, że do 2022 r. pojemność czynna zwiększy się z 1 200 mln m³ do 2 000 mln m³. Projekt rozbudowy zgłoszono do wpisu na "Listę Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, stanowiącej Project Pipeline dla sektora energetyki w ramach POLiŚ 2014 - 2020".

Złoża udokumentowane

Tabela 1

Lp.	Obręb - lokalizacja	Nazwa złoża	Rodzaj	Stan zagospodarowania złoża	Nr MIDAS
1.	2.	3.	4.	5.	6.
Złoża udokumentowane					
1.	Brzostowo - Grabownica - Luboradów	Brzostowo	gaz ziemny	zagospodarowane	4691
2.	Krośnice - Żeleźniki	Wierzchowice E	gaz ziemny	eksploatacja zaniechana	4939
3.	Wierzchowice - Krośnice - Czarnogoździce - Wąbnice - Świebodów - Dziewiętlin - Police	Wierzchowice	gaz ziemny	podziemny magazyn gazu	4692
4.	Wierzchowice - Czarnogoździce - Świebodów	Wierzchowice W	gaz ziemny	eksploatacja zaniechana	4938
5.	Stara Huta	Bogdaj - Uciechów	gaz ziemny	zagospodarowane	4663
6.	Łazy Wielkie	Czeszów	gaz ziemny	zagospodarowane	4693
7.	Świebodów	Świebodów	kruszywa naturalne	eksploatacja zaniechana	4124
8.	Wierzchowice	Wierzchowice	surowce ilaste ceramiki budowlanej	eksploatacja zaniechana	2460
9.	Łazy Wielkie	Łazy Wielkie	kruszywa naturalne	złożo rozpoznane szczegółowo	8993
Obszar górniczy / teren górniczy					
1.	Brzostowo - Grabownica - Luboradów	Brzostowo	gaz ziemny	zagospodarowane	-
2.	Wierzchowice - Krośnice - Czarnogoździce - Wąbnice - Świebodów - Dziewiętlin - Police - Dąbrowa - Pierścina - Łazy Wielkie	Wierzchowice	gaz ziemny	podziemny magazyn gazu	-
3.	Łazy Wielkie	Czeszów	gaz ziemny	zagospodarowane	-
4.	Stara Huta	Henrykowice - E	gaz ziemny	wyeksplloatowane	-
5.	Stara Huta	Bogdaj - Uciechów	gaz ziemny	zagospodarowane	-
Kopaliny					
1.	Pierścina	kopalina	kruszywa naturalne	eksploatacja zaniechana	dz.179
2.	Brzostowo	kopalina	kruszywa naturalne	eksploatacja zaniechana	dz.41
3.	Dąbrowa	kopalina	kruszywa naturalne	eksploatacja zaniechana	dz.10/2
4.	Luboradów	kopalina	kruszywa naturalne	eksploatacja zaniechana	dz.50

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacji terenowej (kwiecień-maj 2017 r.), Państwowego Instytutu Geologicznego (styczeń 2017 r.)

Na terenie gminy nie ma geostanowisk. Wzdłuż złóż gazu ziemnego zagospodarowanych: *Brzostowo, Wierzchowice, Czeszów i Bogdaj-Uciechów* wyznaczono obszary górnicze, które pokrywają się z terenem górniczym tych złóż. W obrębie Stara Huta wyznaczono obszar górniczy dla złoża wyeksplloatowanego *Henrykowice-E*, zlokalizowanego poza granicami gminy Krośnice.

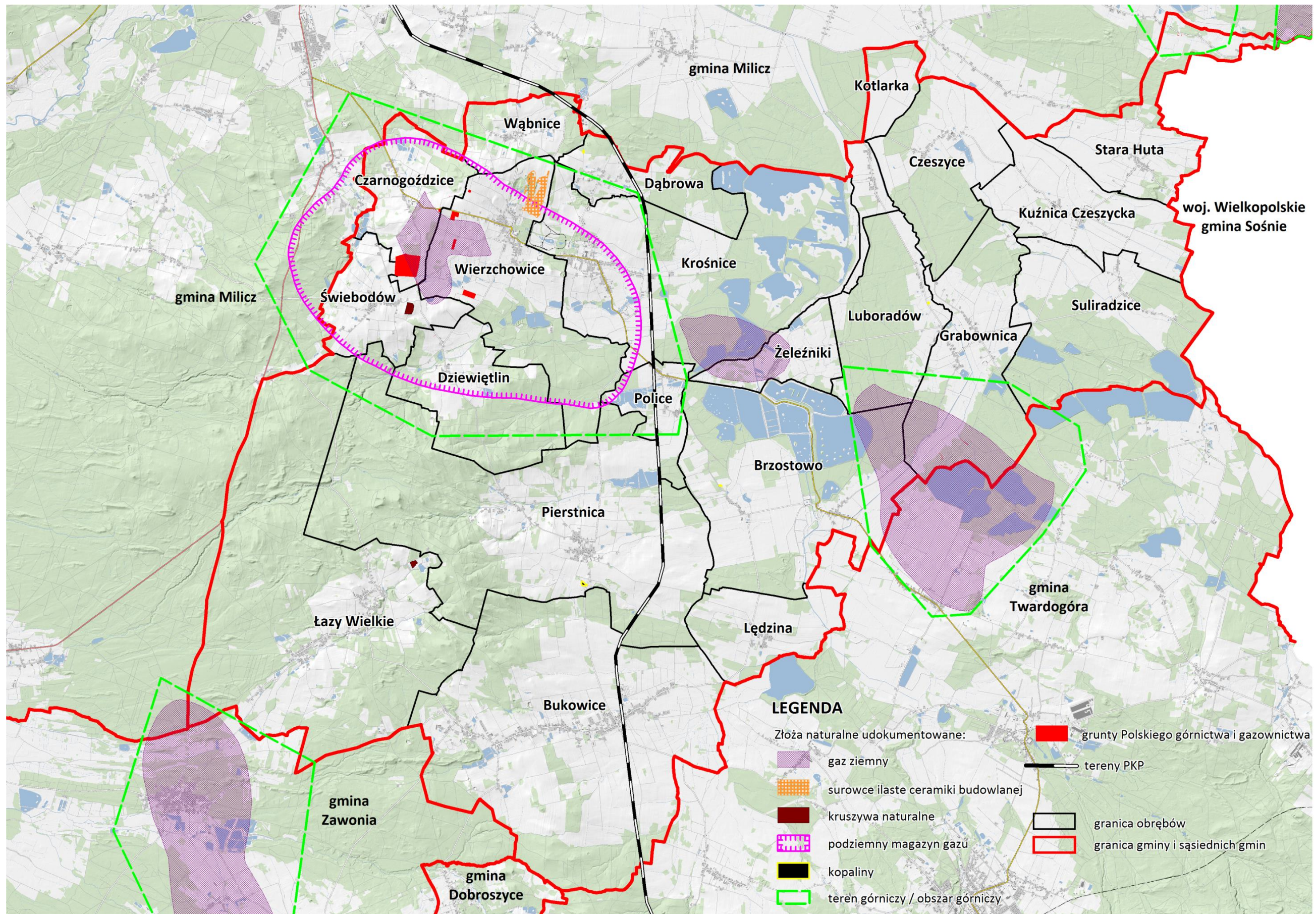
Użytki kopalne zajmują 0,73 ha i położone są w 4 obrębach na działkach gminnych. Są to piaski, obecnie nie eksploatowane. W Dąbrowie i w Brzostowie teren ten samoistnie przekształcił się w zbiornik wodny i w obszar zadrzewiony, który nie wymaga prac. W Pierstnicy i w Luboradowie nieduże powierzchnie użytków kopalnych wymagają rekultywacji. Natomiast wiele dawnych wyrobisk głównie piasku, zostało przeklasyfikowanych na nieużytki lub w wyniku pojawienia się na nich sukcesji naturalnej - na tereny zadrzewione. Sytuacja ta często ma miejsca w obrębie: Bukowice, Brzostowo, Łazy Wielkie, Czarnogoździce, Krośnice, Wierzchowice, Świebodów, Pierstnica. Jest to korzystne z uwagi na walory przyrodniczo-krajobrazowe i zachowanie wykształconych na nich ekosystemów zbiorników wodnych, zbiorowisk roślin, miejsc rozrodu i schronienia zwierząt lub ptaków. Natomiast część z zagłębień terenowych wykorzystuje się nielegalnie na składowanie różnego rodzaju odpadów, śmieci, gruzu, opon, szczególnie we wsi Bukowice. Wpływa to negatywnie na całe środowisko stąd miejsca takie wymagają uporządkowania lub rekultywacji. Część nieużytków o formach bardzo zmienionych w wyniku działalności antropogenicznej została zrehabilitowana co dotyczy np. wyrobiska piasku w Wierzchowicach, które zagospodarowano na składowisko odpadów komunalnych.

Fot. 1. Wyrobisko piasku i „dzikie wysypisko śmieci” (Lzr, dz.678/1) - obręb Bukowice

Fot. 2. Wyrobisko piasku (nieużytek, dz.896/1) – obręb Bukowice

Rys. 3. Złoża naturalne

1.4. Warunki wodne

Obszar gminy leży w dorzeczu *Baryczy*, dopływie Odry, przepływającej równoleżnikowo szeroką doliną w niedużej odległości (na północ) od gminy Krośnice, Rys.4. Rzeka *Barycz* jest ciekim II rzędu w regionie wodnym Środkowej Odry, o dużym znaczeniu gospodarczym. Jej wody zasilają kompleks milickich stawów hodowlanych oraz znaczne obszary chronione, w tym Park Krajobrazowy „*Doliny Baryczy*” i obszary Natury 2000. Sieć wodną tworzą głównie stawy hodowlane, będące częścią kompleksu stawów milickich oraz liczne cieki naturalne (łącznie 14) i rowy melioracyjne. Jest dobrze rozwinięta. Uzupełniają ją 3 kanały wodne - 2 odprowadzenia i 1 doprowadzenie do stawów hodowlanych i mniejsze zbiorniki rekreacyjne lub przeciwpożarowe.

Grunty pod wodami wykazane w ewidencji gruntów i budynków łącznie zajmują 1283,71 ha (tj. 7,2% powierzchni gminy), w tym najwięcej w: Krośnicach 421,27 ha (25,2% powierzchni obrębu), Brzostowie 367,68 ha (27,1%) i w Suliradzicach 136,01 ha (15,0%), Tab.3. W Policach zajmują 14,6% powierzchni obrębu, a w pozostałych obrębach poniżej 6,0%. W gruntach pod wodami wyróżniono:

- *stawy hodowlane* – na powierzchni 1094,58 ha (85,3% powierzchni wód) w 18 obrębach, których największe kompleksy znajdują się w: Krośnicach (403,38 ha), Brzostowie (353,53 ha) i Suliradzicach (127,23 ha). Łącznie w tych 3 obrębach stawy zajmują 81% powierzchni wszystkich stawów gminy. Również większe kompleksy stawów położone są w obrębie: Wierzchowice (45,51 ha), Police (28,94 ha), Pierstnica (24,41 ha) i Bukowice (22,31 ha). Powierzchnia stawów jest sukcesywnie zwiększana przez prywatne inicjatywy, ponieważ są największym walorem i atrakcją turystyczną gminy. Część z nich jest o powierzchni powyżej 20 ha, (m.in. staw Henryk, Henryk Nowy, Antoni i Czarny Las). W kompleksach stawów wytworzyły się sprzyjające warunki bytowania rzadkich gatunków ptaków wodno-błotnych (orzeł bielik, bocian czarny, myszołów, zimorodek), stąd też obszar jest bardzo atrakcyjnym miejscem dla przyrodników i ornitologów. Gospodarka stawowa opiera się głównie na hodowli karpia. Natomiast w obrębie Kotlarka, Lędzina i Luboradów nie ma gruntów zakwalifikowanych do stawów hodowlanych;
- *rowy melioracyjne* – na powierzchni 124,21 ha (9,7%), których najwięcej gruntów znajduje się w obrębie: Bukowice (19,32 ha), Krośnice (14,66 ha), Kuźnica Czeszycka (12,57 ha), Brzostowo (10,29 ha), a najmniej w obrębie Wąbnice (0,95 ha);
- *wody płynące (cieki naturalne)* – 57,92 ha (4,5%), których najwięcej gruntów znajduje się w obrębie: Kuźnica Czeszycka (9,66 ha), Grabownica (7,57 ha) i Kotlarka (5,66 ha);
- *wody powierzchniowe stojące (zbiorniki wodne)* – 7,00 ha (0,5%) w 14 obrębach, których najwięcej gruntów znajduje się w obrębie: Czeszyce (1,84 ha) i Dziewiętlin (1,75 ha);

- *zbiorniki wodne i stawy nie wykazane w ewidencji gruntów i budynków – 30,72 ha w 19 obrębach. Najwięcej takich gruntów położonych jest w Wierzchowicach (prawie 13 ha).*

Z analizy danych ewidencyjnych wynika, że na 1 ha „wód” przypada średnio 6 ha użytków rolnych tj.: gruntów ornych, użytków zielonych i sadów. W obrębach wartość ta jest zróżnicowana, gdyż wynosi od 1,24 ha (Krośnice) do 41,43 ha (Łędzina). Świadczy to o dobrych warunkach wodnych dla rolnictwa i prowadzonych kierunkach produkcji, Tab.3.

W porównaniu do stanu z 2010 r. powierzchnia gruntów pod wodami zwiększyła się o ok. 50 ha (tj. o 0,1 % w powierzchni gminy). Główny wpływ na to miała zwiększona powierzchnia gruntów pod stawami i zbiornikami wodnymi, która wzrosła o 23,25 ha, rowami o 12,83 ha i pod wodami płynącymi o 13,00 ha praktycznie w każdym obrębie. Tylko w obrębie Kotlarka i Suliradzice nie ma zmian. Natomiast w obrębie Krośnice stwierdzono znacznie mniejszą powierzchnię stawów o 32,34 ha. Dodatkowo powierzchnię wód zwiększają zbiorniki zinwentaryzowane w terenie na powierzchni prawie 31,00 ha nie objęte ewidencją gruntów i budynków.

Fot. 3. Staw Nowy będący we władaniu spółki akcyjnej Stawy Milickie - obręb Suliradzice

Fot. 4. Zbiornik wodny własność prywatna – obręb Brzostowo

Główne ciek naturalne przepływające przez obszar gminy to:

- Prądnia – dopływ Baryczy, najdłuższy ciek na terenie gminy (ok. 12,0 km);*
- Tążyna, Grabownica, Ruda, Struga Czatkowicka i Czarny Rów – dopływy Prądni, w tym najdłuższym z nich jest Struga Czatkowicka (ok. 11,0 km);*
- Rybница (zwana Malinową Wodą) – dopływ Polskiej Wody;*
- Kobylarka, Jażwinek, Młynówka Starzyńska – dopływy Rybnicy (Malinowej Wody);*
- Prądnia II – dopływ Grabownicy, Jesionka i Lipniak (R-R) - dopływ Sęszeczniczy oraz niedługi ciek Lubiel (D) – dopływ Baryczy.*

Sieć rzeczną uzupełniają 2 kanały odprowadzające i 1 doprowadzający wodę do stawu: Henryk, Nowy i Przysań. Najdłuższe *odprowadzenie* wody jest na odcinku *staw Nowy - ciek naturalny Prądnia* o długości 2,29 km, przebiegające przez 2 obręby. Pozostałe 2 kanały mają długość rzędu 200-600 m. Praktycznie każdy z cieków ma duże znaczenie gospodarcze i turystyczne, ponieważ zasila stawy hodowlane i mniejsze zbiorniki wodne. Wzdłuż granicy obrębu Stara Huta przepływa *Polska Woda*, która jest dopływem *Baryczy*. Na Baryczy i Polskiej Wodzie został wyznaczony szlak kajakowy.

Fot. 5. Ciek naturalny Kobylarka - obręb Stara Huta

Fot. 6. Rów melioracyjny – obręb Luboradów

Rzeka Barycz na terenie województwa dolnośląskiego powinna osiągać I klasę czystości, ponieważ zasila stawy hodowlane i obszary cenne przyrodniczo. Wody *Baryczy* objęte są monitoringiem w okolicy Żmigrodu. Z cieków naturalnych badane są tylko *Prądnia* i *Polska Woda* w punktach ujściowych do *Baryczy*. Na terenie gminy nie funkcjonują większe zakłady produkcyjne lub przemysłowe powodujące znaczące zanieczyszczenie wód powierzchniowych. Do *Baryczy* spływają ścieki głównie z gminnej oczyszczalni, natomiast do powstania zanieczyszczeń w ciekach i rowach przyczynia się: brak pełnego skanalizowania gminy, brak kanalizacji deszczowej w miejscowościach, brak stref buforowych pomiędzy gruntami ornymi, a wodami powierzchniowymi. Ponadto do *Baryczy* trafiają ścieki powstałe w wyniku prowadzenia gospodarki stawowej, zarówno przez małe stawy własności prywatnej i spółkę Stawy Milickie.

W rejonie *Kotliny Milickiej* główny użytkowy poziom wodonośny, wykształcony jest w utworach czwartorzędowych (piaski i żwiry) na głębokości 20,0 – 60,0 m. Wody podziemne zwykle są o zwierciadle swobodnym, czasem słabo naporowym. Pierwsze zwierciadło zalega na głębokości do 5,0 m. Najbardziej wodonośne obszary występują w okolicach Grabownicy. Na znacznej powierzchni gminy wody podziemne wymagają uzdatniania i charakteryzują się: średnią twardością, niską mineralizacją, ponadnormatywną ilością żelaza i manganu. Ujęcia wód podziemnych (4) zlokalizowane są w obrębach: Czarnogoździce, Grabownica, Kuźnica Czeszycka i Łazy Wielkie.

Obszar gminy znajduje się w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Dolina Baryczy - Głogów E (303), Rys.4. Jest największym i najbardziej zasobnym zbiornikiem wód podziemnych w zlewni Baryczy, o wysokiej i najwyższej randze ochrony (OWO i ONO). Obszar najwyższej ochrony znajduje się w południowo-wschodniej części gminy, obszar wysokiej ochrony obejmuje największą północną część gminy. Jego granica przebiega przez Świebodów, Dziewiętlin, Pierstnicę, Brzostowo i ma kluczowe znaczenie dla zaopatrzenia ludności w wodę pitną.

Fot. 7. Teren podmokły - obręb Bukowice

Fot. 8. Teren podmokły – obręb Pierstnica

Teren gminy jest narażony na infiltrację zanieczyszczeń do wód podziemnych. Szczególnym zagrożeniem są ścieki bytowo-gospodarcze, odcieki z produkcji rolnej i ze składowisk śmieci. Grunty podatne na infiltrację zanieczyszczeń do wód stanowią ok. 40% powierzchni gminy. W obrębach wielkość ta jest zróżnicowana z uwagi na jakość gleb, ich przepuszczalność, ukształtowanie terenu czy powierzchnię gruntów, na której prowadzone są intensywne uprawy roślinne. W porównaniu do lat ubiegłych sytuacja poprawiła się, ponieważ byłe składowisko odpadów w Wierzchowicach zostało zrekultywowane, a część tzw. „dzikich wysypisk śmieci” zlikwidowana. Na gruntach rolnych wprowadzane są zalesienia, a część pól naturalnie porośnięta samosiewem przekształcona została na tereny zadrzewione. Powierzchnia ok. 180 ha gruntów rolnych od wielu lat jest nieużytkowana, przez co pojawiła się na niej sukcesja leśna. W miejscowościach sukcesywnie realizowana jest budowa kanalizacji sanitarnej. W produkcji rolnej rośnie zapotrzebowanie na użytki zielone, przez to 700 ha gruntów ornych zamieniono na łąki i pastwiska. Rozwija się produkcja sadownicza i rośnie zapotrzebowanie na grunty pod nowe nasadzenia. Wraz z rozwojem agroturystyki, rekreacji oraz mieszkalnictwa, powstaje coraz więcej zbiorników wodnych na terenach rolnych, a także w obszarach zabudowanych i zainwestowanych z przeznaczeniem na rozwój tych kierunków. Dlatego w jakiś sposób ograniczone są zanieczyszczenia wód.

Na terenie gminy *lokalne podmokłości* są elementem naturalnym i sprzyjającym środowisku przyrodniczemu, natomiast utrudniają produkcję rolną. Poza Kotlarką i Luboradowem, występują na powierzchni ok. 380 ha, która stanowi 4,0% użytków rolnych, Tab.2, Rys.4. Najwięcej takich pól jest w Żeleźnikach, Bukowicach, Dąbrowie i w Starej Hucie (rzędu 40 - 80 ha). Lokalnie stanowią małe powierzchnie, rzędu kilku arów. Jedynie w Żeleźnikach i w Starej Hucie teren podmokły zawiera się w jednym dużym kompleksie. Przyczyną powstania terenów podmokłych jest:

- charakter podłoża, które stanowi podmokła dolina Baryczy oraz jej wysoki poziom wód gruntowych;
- duża powierzchnia stawów hodowlanych i gęsta sieć cieków naturalnych;
- naturalne ukształtowanie terenu, w tym lokalne obniżenie terenowe, słaba jakość gleb;
- sieć rowów melioracyjnych, których większość jest w złym stanie technicznym, a część zaorana (ok. 14 ha),
- brak sieci drenarskich (Żeleźniki, Dąbrowa, Stara Huta) lub jej zły stan, brak przepustów lub ich zły stan (Świebodów, Czarnogoździce, Bukowice, Stara Huta, Żeleźniki);
- drogi transportu rolnego w złym stanie technicznym, bez odwodnień, z niedrożnymi przepustami lub zaorane;
- zaorywanie łąk, pastwisk i dróg oraz prowadzenie na nich intensywnych kierunków polowych m.in. w obrębie Bukowice, Czeszyce, Pierstnica, Łędzina, Żeleźniki, Police czy Wąbnice.

Natomiast brak rowów odwadniających pola podmokłe stwierdzono w obrębie: Bukowice, Grabownica, Kuźnica Czeszycka i Łazy Wielkie, łącznie na powierzchni ok. 15 ha.

Przyczyną lokalnych podmokłości jest też zły stan istniejących rowów melioracyjnych lub ich zaoranie. Taką sytuację stwierdzono szczególnie w obrębie: Żeleźniki (na powierzchni ok. 71 ha terenów podmokłych), Bukowice (ok. 40 ha), Dąbrowa (ok. 27 ha), Pierstnica (ok. 18 ha). Łącznie tereny podmokłe (bezpośrednio lub pośrednio) obsługuje prawie 50 km rowów, w tym tylko 18 km z nich jest w dobrym stanie technicznym, a 25 km w złym. Natomiast 5 km odcinków rowów na tych terenach zlikwidowano (zaorano lub zamieniono na użytki zielone). Najgorsza sytuacja przedstawia się w Żeleźnikach, gdzie w obszarze terenów podmokłych ok. 7 km rowów jest w złym stanie technicznym, a 1,40 km już nie istnieje w terenie.

W Bukowicach na terenie podmokłym znajduje się odcinek cieku *Lipniak (R-R)* w złym stanie technicznym. W Czeszycach, Suliradzicach i w Kuźnicy Czeszyckiej tereny podmokłe znajdują się wzdłuż dróg transportu rolnego, które są rozjeżdżone, z głębokimi koleinami, a rolnicy sprzętem technicznym jeżdżą nie po polu. Miejscami gospodarstwa chcąc zniwelować powierzchnie gruntów podmokłych i poprawić warunki wodne w glebie, we własnym zakresie wykonują korekty rowów melioracyjnych m.in. przez zmianę ich przebiegu, pogłębienie, przedłużenie i prace konserwacyjne. Taka sytuacja występuje m.in. w obrębie Pierstnica (dz.100/2), Suliradzice (dz.129/2, 180/7, 180/12,

180/10), Grabownica (dz.140), Żeleźniki (dz. 27/1), Bukowice (dz.290/7, 378/12), Kuźnica Czeszycka (dz.165/3), Dziewiętlin (dz.42/14), Stara Huta (dz.374), Krośnice (dz.508/37), gdzie przebieg tych rowów został zmieniony. W wielu miejscach na terenach podmokłych nie ma prowadzonej żadnej produkcji (Żeleźniki, Police, Bukowice). Często grunty te porośły kilkuletnim samosiewem, czemu sprzyjało zbytne uwilgotnienie terenu.

Tereny podmokłe

Tabela 2

Lp.	Obręb	Powierzchnia			Stan rowów melioracyjnych na terenach podmokłych		
		użytków rolnych	terenów podmokłych		brak rowów	zły stan rowów	
		ha	ha	%	ha	ha	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Brzostowo	954,78	0,52	0,1	RV	-	0,52
2.	Bukowice	1472,65	70,68	4,8	RIIIa-RVI, UzIV-V	4,07	38,54
3.	Czarnogoźdźce	291,86	8,42	2,9	UzIV	-	0,81
4.	Czeszyce	297,12	14,10	4,7	RV-VI, UzV-VI	-	12,10
5.	Dąbrowa	163,72	43,69	26,7	RV-VI, UzIII-IV	-	27,11
6.	Dziewiętlin	203,65	7,16	3,5	UzIII	-	1,01
7.	Grabownica	407,18	13,60	3,3	RV, UzIV-V	0,56	6,94
8.	Kotłarka	198,79	-	-	-	-	-
9.	Krośnice	1008,08	12,48	1,2	UzIV-V	-	1,79
10.	Kuźnica Czeszycka	488,64	9,94	2,0	RV-VI, UzV	0,29	2,73
11.	Lędzina	308,77	4,34	1,4	RIVb, UzIII	-	3,92
12.	Luboradów	152,35	-	-	-	-	-
13.	Łazy Wielkie	555,88	12,25	2,2	RV, UzV	10,32	-
14.	Pierstnica	945,90	26,17	2,8	RV, UzIV-V	-	17,73
15.	Police	172,83	16,60	9,6	RIVb-VI, UzIV-V	-	12,78
16.	Stara Huta	403,73	37,11	9,2	RV-VI, UzIV-V	-	7,46
17.	Suliradzice	428,16	2,00	0,5	RV, UzV	-	1,65
18.	Świebodów	312,45	1,00	0,3	UzIV	-	0,23
19.	Wąbnice	171,68	3,49	2,0	RV, UzIV	-	0,78
20.	Wierzchnowice	514,45	13,51	2,6	RIVb-V, UzIV-V	-	11,28
21.	Żeleźniki	214,04	81,46	38,1	RIVb-V, UzIV-V	-	70,87
Gmina ogółem		9666,71	378,52	3,9	RIV-V, UzIV-V	15,24	218,25

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacji terenowej (kwiecień-maj 2017 r.)

W porównaniu do stanu z 2010 r. powierzchnia gruntów podmokłych na terenie gminy znacznie się zmniejszyła, głównie w wyniku:

- a) poprawy stanu cieków naturalnych, gdzie 90% ich długości obecnie oceniono jako ciek w dobrym stanie technicznym;

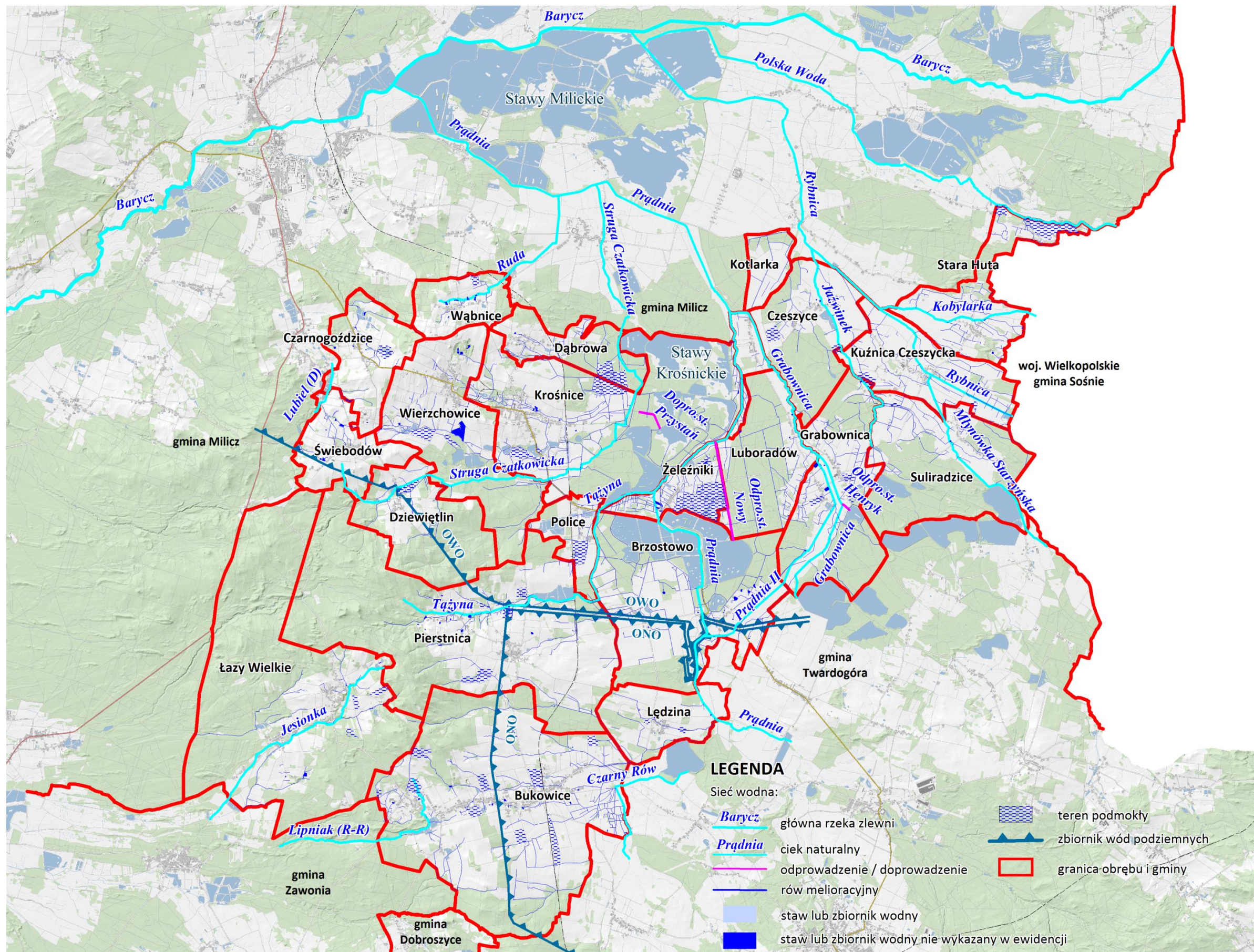
- b) poprawy stanu urządzeń hydrotechnicznych i komunikacyjnych (głównie przepustów i mostów), gdzie tylko w nielicznych miejscach urządzenie te wymagają modernizacji, konserwacji lub budowy nowych urządzeń;
- c) sukcesywnej budowy nowych zbiorników wodnych odwadniających teren i odnowieniu zbiorników będących w złym stanie (np. w Żeleźnikach, Krośnicach, Wierzchowicach, Policach, Bukowicach, Wąbnicach, Pierstnicy, Świebodowie);
- d) poprawy stanu rowów melioracyjnych przez korektę ich położenie, parametrów oraz konserwację. M.in. rów w Dąbrowie (dz.275) położony na terenach podmokłych został wyczyszczony, także rów: w Policach (dz.87/3), Wierzchowicach (dz.369), Grabownicy (dz.344), Bukowicach (dz.290/7). Łącznie w gminie rowy w dobrym stanie technicznym stanowią obecnie 46,1% ich całkowitej długości;
- e) zalesienia lub pozostawienia w naturalnej sukcesji leśnej terenów podmokłych, słabych klas bonitacyjnych, samoistnie zadrzewionych, zakrzewionych, położonych przy lasach lub niekorzystnie zlokalizowanych dla upraw rolniczych. Tereny te powinny pozostać jako obszary leśne lub zakrzewione co ma miejsce m.in. w obrębie Żeleźniki, Brzostowo, Suliradzice, Krośnice, Grabownica;
- f) pozostawienia w naturalnym ekosystemie terenów, na których powstały samoistnie oczka wodne (np. nieużytki) i śródpolne zadrzewienia (m.in. drogi nieprzydatne rolniczo);
- g) zmiany zagospodarowania pól ornych przez ich zadarnienie łącznie na powierzchni ok. 700 ha (m.in. w Dziewiętlinie, Łazach Wielkich, Bukowicach, Grabownicy);
- h) przeznaczenia gruntów ornych na uprawy sadownicze i krzewów owocowych (m.in. w obrębie Wierzchowice, Świebodów, Czarnogoździce, Czeszyce);
- i) ograniczenia zaorywania użytków zielonych m.in. przez dopłaty z tytułu utrzymania trwałych użytków zielonych wartościowych pod względem środowiskowym;
- j) wprowadzenia nowych kierunków w produkcji m.in. uprawy wierzby energetycznej, hodowli koni na potrzeby rekreacji i turystyki.

Grunty pod wodami

Tabela 3

Lp.	Obręb	Powierzchnia			Grunty pod wodami - stan na 2016 r.							Zmiany między 2010 a 2016 r.					
		obrębu		gruntów ornych, sadów, użytków zielonych	razem		grunty pod stawami	grunty pod rowami	grunty pod wodami płynącymi	grunty pod wodami powier. stojącymi	powierzchnia obsługiwana przez 1 ha wód	razem		grunty pod stawami i wodami stojącymi	grunty pod rowami	grunty pod wodami płynącymi	
		ha	%	ha	ha	%	ha	ha	ha	ha	ha	ha	%	ha	ha	ha	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	
1.	Brzostowo	1358,91	100,0	572,76	367,68	27,1	353,53	10,29	3,82	0,04	1,56	0,59	0,1	0,48	0,11	-	
2.	Bukowice	2291,76	100,0	1301,28	43,72	1,9	22,31	19,32	2,00	0,09	29,76	8,35	0,4	6,38	0,75	1,22	
3.	Czarnogózdzice	409,80	100,0	235,48	21,04	5,1	18,22	2,59	0,23	-	11,19	2,45	0,6	1,93	0,29	0,23	
4.	Czeszyce	604,78	100,0	275,49	16,42	2,7	7,87	4,33	2,38	1,84	16,78	3,35	0,5	2,01	0,59	0,75	
5.	Dąbrowa	332,76	100,0	132,07	6,11	1,8	2,02	3,03	1,06	-	21,62	0,73	0,2	0,38	0,03	0,32	
6.	Dziewiętlin	613,48	100,0	181,01	11,90	1,9	6,93	1,92	1,30	1,75	15,21	3,22	0,5	3,18	0,05	-0,01	
7.	Grabownica	808,96	100,0	370,78	34,15	4,2	18,66	7,43	7,57	0,49	10,86	0,01	0,1	0,01	-	-	
8.	Kotlarka	256,46	100,0	190,85	7,17	2,8	-	1,51	5,66	-	26,62	-	-	-	-	-	
9.	Krośnice	1671,53	100,0	522,33	421,27	25,2	403,38	14,66	2,63	0,60	1,24	-26,90	-1,6	-32,34	4,36	1,08	
10.	Kuźnica Czeszycka	561,27	100,0	451,98	26,59	4,7	4,36	12,57	9,66	-	17,00	4,75	0,8	0,10	2,39	2,26	
11.	Lędzina	376,77	100,0	265,59	6,41	1,7	-	4,67	1,68	0,06	41,43	1,92	0,5	-0,06	1,01	0,97	
12.	Luboradów	567,15	100,0	128,63	6,08	1,1	-	1,38	4,66	0,04	21,16	3,42	0,6	0,04	0,41	2,97	
13.	Łazy Wielkie	2257,80	100,0	455,50	21,08	0,9	12,87	4,31	3,63	0,27	21,61	2,87	0,1	0,66	0,55	1,66	
14.	Pierstnica	2278,65	100,0	823,21	33,56	1,5	24,41	4,93	3,28	0,94	24,53	2,55	0,1	1,62	0,43	0,50	
15.	Police	208,62	100,0	105,91	30,36	14,6	28,94	1,34	0,08	-	3,49	3,94	1,9	3,90	-0,04	0,08	
16.	Stara Huta	518,51	100,0	350,85	12,12	2,3	0,24	8,17	3,57	0,14	28,95	0,81	0,1	0,02	0,70	0,09	
17.	Suliradzice	909,68	100,0	290,49	136,01	15,0	127,23	6,55	2,23	-	2,14	-	-	-	-	-	
18.	Świebodów	362,53	100,0	281,48	8,85	2,4	6,93	1,34	0,58	-	31,81	2,21	0,6	2,08	-0,45	0,58	
19.	Wąbnice	270,68	100,0	163,25	4,83	1,8	3,85	0,95	-	0,03	33,80	0,28	0,1	0,31	-0,03	-	
20.	Wierzchowice	936,72	100,0	441,06	54,50	5,8	45,51	7,02	1,37	0,60	8,09	1,55	0,2	0,14	1,12	0,29	
21.	Żelezniki	238,80	100,0	194,91	13,86	5,8	7,32	5,90	0,53	0,11	14,06	0,05	0,1	0,01	0,04	-	
Gmina ogółem		17835,62	100,0	7734,91	1283,71	7,2	1094,58	124,21	57,92	7,00	6,03	49,08	0,1	23,25	12,83	13,00	
												-32,93			-32,40	-0,52	-0,01
												16,15			-9,15	12,31	12,99

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.)

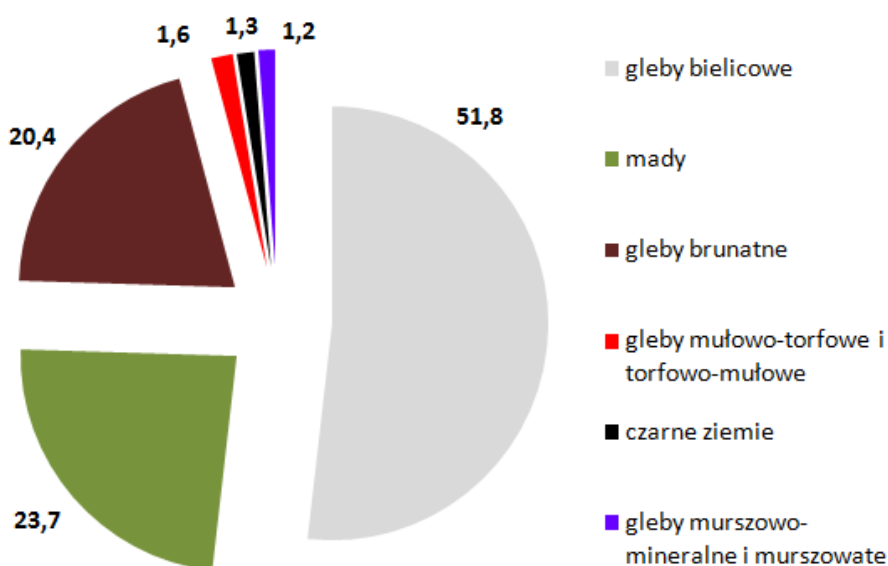

Rys. 4. Wody powierzchniowe

1.5. Charakterystyka gleb

Głównymi typami gleb w rejonie gminy są: gleby bielcowe (51,8%), mady (23,7%) i gleby brunatne (20,4%), Rys.5. Gleby bielcowe w użytkach rolnych zajmują największą powierzchnię. Występują głównie w zachodniej, środkowej i południowej części gminy oraz w obrębie Suliradzice, Czeszyce i Grabownica. Żyzne mady położone są głównie w środkowej i wschodniej części gminy, o największym skupisku cieków i zbiorników wodnych. Największe powierzchnie zajmują w obrębie: Stara Huta, Kuźnica Czeszycka, Czeszyce, Krośnice, Brzostowo, Dąbrowa. Gleby brunatne, które zaliczane są do gleb żyznych położone są głównie w północnej części gminy. Największe powierzchnie tych gleb występują w Czarnogoźdnicach, Kotlarce i Kuźnicy Czeszyckiej. Ich odczyn jest obojętny lub lekko kwaśny. Z pozostałych typów gleb, na niedużych powierzchniach i lokalnie w poszczególnych obrębach występują:

- a) gleby mułowo-torfowe i torfowo-mułowe (1,6% gleb) – m.in. w obrębie Bukowice, Brzostowo, Pierstnica, Dziewiętlin i Police;
- b) czarne ziemie (1,3% gleb) – m.in. w obrębie Brzostowo, Dziewiętlin, Wierzchowice;
- c) gleby murszowo-mineralne i murszowate (1,2%) – m.in. w obrębie Łazy Wielkie, Grabownica, Bukowice i Pierstnica.

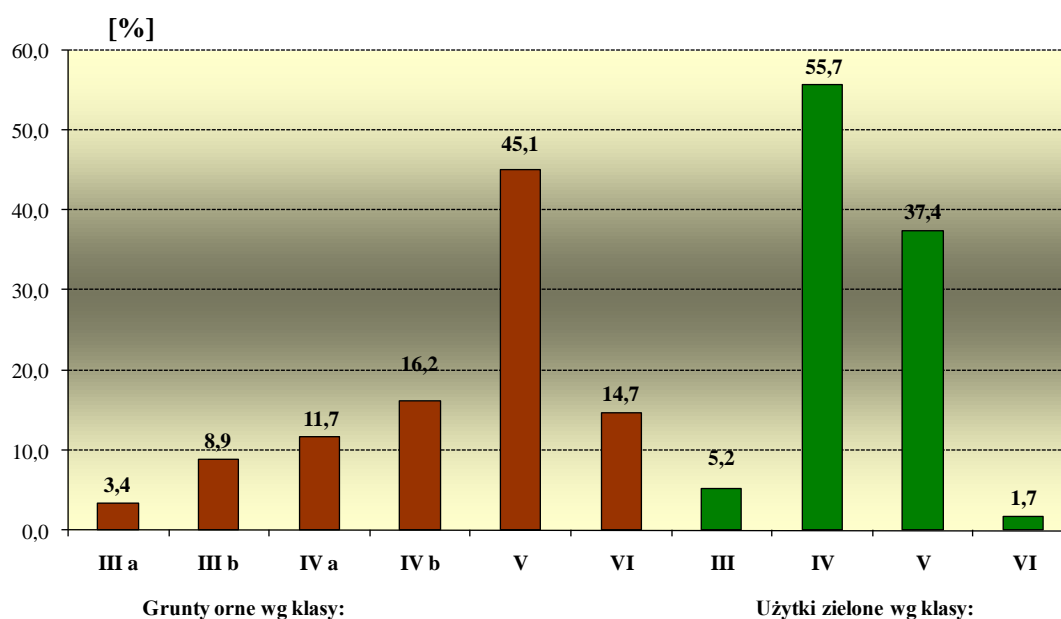

Rys. 5. Główne typy gleb

Generalnie na obszarze gminy występują gleby słabej i bardzo słabej jakości, w tym gleby bardzo słabej jakości występują w 10 obrębach, położonych we wschodniej części gminy i w łazach Wielkich. Ich wskaźnik bonitacji nie przekracza 35 pkt./ha. Gleby słabej jakości występują w 10 obrębach, położonych w środkowej części gminy, gdzie wskaźnik gleb wynosi od 36 do 50 pkt./ha.

Tylko w obrębie Świebodów o wskaźniku 53 pkt./ha wyodrębniono gleby średniej jakości, Tab.4, Rys.7. Słaba jakość gleb wynika głównie z budowy geologicznej podłoża, ukształtowania terenu, dużej lesistości obszaru. Wielkość wskaźnika bonitacji gleb, który obliczono na podstawie punktacji przyjętej z Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach dla poszczególnych obrębów wynosi od 29 pkt./ha (w skali 100 punktowej) w łąkach Wielkich do 53 pkt./ha w Świebodowie. Średnia ważona wskaźnika dla gruntów ornych i użytków zielonych wynosi 39 pkt./ha.

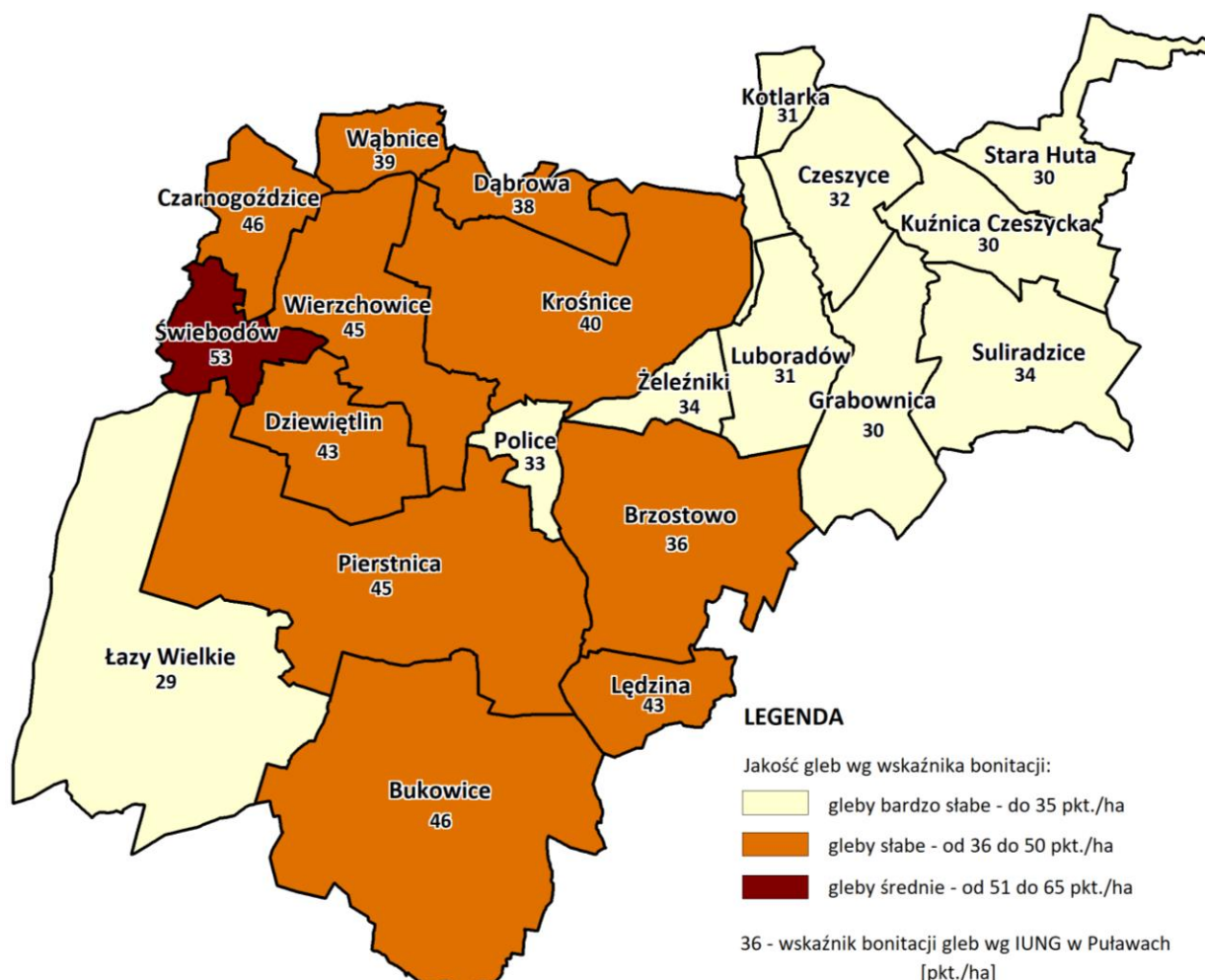
W porównaniu do 2010 r. jakość gleb, na których prowadzona jest produkcja rolna jest mniej więcej na takim samym poziomie. W 2 obrębach (Łędzina i Pierstnica) nieznacznie się zwiększyła o 2 pkt./ha, w 5 obrębach (Bukowice, Police, Stara Huta, Świebodów, Wierzchowice) – o 1 pkt./ha. Tylko w obrębie Czarnogoźdźce zmniejszyła się o 1 pkt./ha, a w pozostałych jest bez zmian. Zmiana wielkości wskaźnika bonitacji gleb wynika m.in. odejścia klas najniższych (V, VI) na inny użytek, a zwiększenia się udziału klas wyższych. Powodem tego było długoletnie odłogowania pól, które następnie przeklasyfikowano na grunty zadrzewione lub zakrzaczone na użytkach rolnych. Również wynika z przeznaczenia części gruntów pod zalesienia, stawy rybne, zbiorniki wodne lub inwestycje nierolnicze.

Rys. 6. Gleboznawcza klasyfikacja gruntów ornych i użytków zielonych

W gleboznawczej klasyfikacji gruntów ornych największą powierzchnię zajmują gleby klasy V – 2 429,60 ha (45,1%), Rys.6. Natomiast w Suliradzicach udział gleb klasy V wynosi 83,4% powierzchni gruntów ornych. Pozostałe klasy gruntów ornych zajmują odpowiednio: klasa IV b – 872,82 ha (16,2%), klasa VI – 791,55 ha (14,7%), klasa IV a – 630,88 ha (11,7 %), klasa III b – 480,60 ha (8,9%) i klasa III a – 184,74 ha (3,4%). W gleboznawczej klasyfikacji użytków zielonych największą

powierzchnię zajmują gleby klasy IV – 1207,89 ha (55,7%). Natomiast w Czarnogoźdnicach udział gleb klasy IV wynosi 96,9% powierzchni użytków zielonych. Pozostałe klasy użytków zielonych zajmują odpowiednio: klasa V – 810,34 ha (37,4%), klasa III – 112,88 ha (5,2%) i klasa VI – 35,87 ha (1,7%). W gminie klasy najgorsze (V i VI) łącznie zajmują 4067,36 ha (53,8% użytków rolnych), a klasy najlepsze (III i IV) – 3489,81 ha (46,2%). Natomiast klasy I i II nie występują, Tab.4.

Rys. 7. Jakość i wskaźnik bonitacji gleb

W porównaniu do 2010 r. powierzchnia gruntów ornych, łąk i pastwisk klas najgorszych (V i VI) zmniejszyła się o 514,64 ha, a klas najlepszych (III i IV) o 277,19 ha. Największą dynamikę zmian stwierdzono wśród gruntów ornych klasy: V – gdzie powierzchnia zmniejszyła się 290,98 ha, VI – o 137,87 ha i IVb – o 83,97 ha. Najmniejszą dynamikę zmian stwierdzono wśród użytków zielonych klasy III, gdzie powierzchnia zmniejszyła się 5,67 ha i wśród gruntów ornych klasy IIIb – o 10,50 ha. Jest to korzystny proces, ponieważ część gleb najgorszych przeznacza się na cele inne niż rolne, m.in. zalesienia, zadrzewienia czy inwestycje.

Niski wskaźnik bonitacji gleb ukierunkowuje na prowadzenie produkcji ekstensywnej, ekologicznej lub specjalistycznej, która zwiększy ochronę środowiska przyrodniczego.

Ze względu na charakter terenu, dużą lesistość, niskie klasy, lokalne podtopienia gleby gminy charakteryzuje duże zakwaszenie. Spowodowane jest ono też zaprzestaniem produkcji rolnej, uprawą pól na niskich klasach oraz przeznaczeniem coraz większych powierzchni gruntów rolnych pod inwestycje lub cele leśne. Obecnie jest to prawie 1240 ha, tj. 16,4% gruntów ornych i 14,4% użytków zielonych. Natomiast odłogowanych jest ok. 1140 ha (14,6% użytków rolnych), w tym od dawna porośnięta kilkuletnim samosiewem. Część gruntów odłogowanych - 160 ha, będzie wyłączona na inwestycje wg opracowań planistycznych gminy. Produkcja rolna na słabych klasach sprzyja zakwaszeniu, ponieważ niska jakość gleb powoduje konieczność intensywnego nawożenia. Słaba jakość gleb i ukształtowanie terenu, wiąże się występowanie kamieni na polach, które utrudniają mechaniczną uprawę roli. W tym zakresie gospodarstwa działają indywidualnie, ale są miejsca wymagające odkamienienia, które wskazano w części projektowej, m.in. w obrębie Krośnice.

W gminie Krośnice grunty rolne należą do 10 kompleksów przydatności rolniczej, w tym grunty orne do 8, a użytki zielone do 2. Największą powierzchnię zajmuje *kompleks 6 żytni słaby* – 41% gruntów ornych, *kompleks 5 żytni dobry* – 24% i *kompleks 7 żytni bardzo słaby* – 13%. Pozostałe kompleksy to: *2 pszenki dobry*, *8 zbożowo pastewny mocny*, *4 żytni bardzo dobry*, *9 zbożowo pastewny słaby* i *3 pszenki wadliwy*. Nie są to sprzyjające warunki dla upraw roślinnych o wysokich wymaganiach, jednakże takie kierunki są prowadzone na terenie gminy na dużą skalę, a do uzyskania wysokich plonów i dochodów produkcja wymaga intensyfikacji lub realizacji pakietów rolno-środowiskowych. Natomiast są to dobre warunki dla roślin o średnich i słabych wymaganiach glebowych. Uprawy te również są realizowane na terenie gminy.

Łąki i pastwiska należą do 2 kompleksów, gdzie przeważającym jest *kompleks 2 - użytki zielone średnie*, który zajmuje 78,5% powierzchni. Użytki zielone *kompleksu 3 słabego i bardzo słabego* dominują w obrębie: Łazy Wielkie, Pierstnica, Suliradzice. Średnia jakość użytków zielonych ogranicza intensywną hodowlę zwierząt wypasowych. Produkcja taka powinna być wspomagana z zewnątrz i utrzymywana z uwagi na ochronę środowiska przyrodniczego.

Z uwagi na słabe gleby, dużą lesistość, cenne środowisko przyrodnicze i erozję cały obszar gminy Krośnice został włączony do *strefy ONW, o trudnych warunkach gospodarowania* jako „obszar nizinny, strefy I”.

Gleboznawcza klasyfikacja i wskaźnik bonitacji gleb

Tabela 4

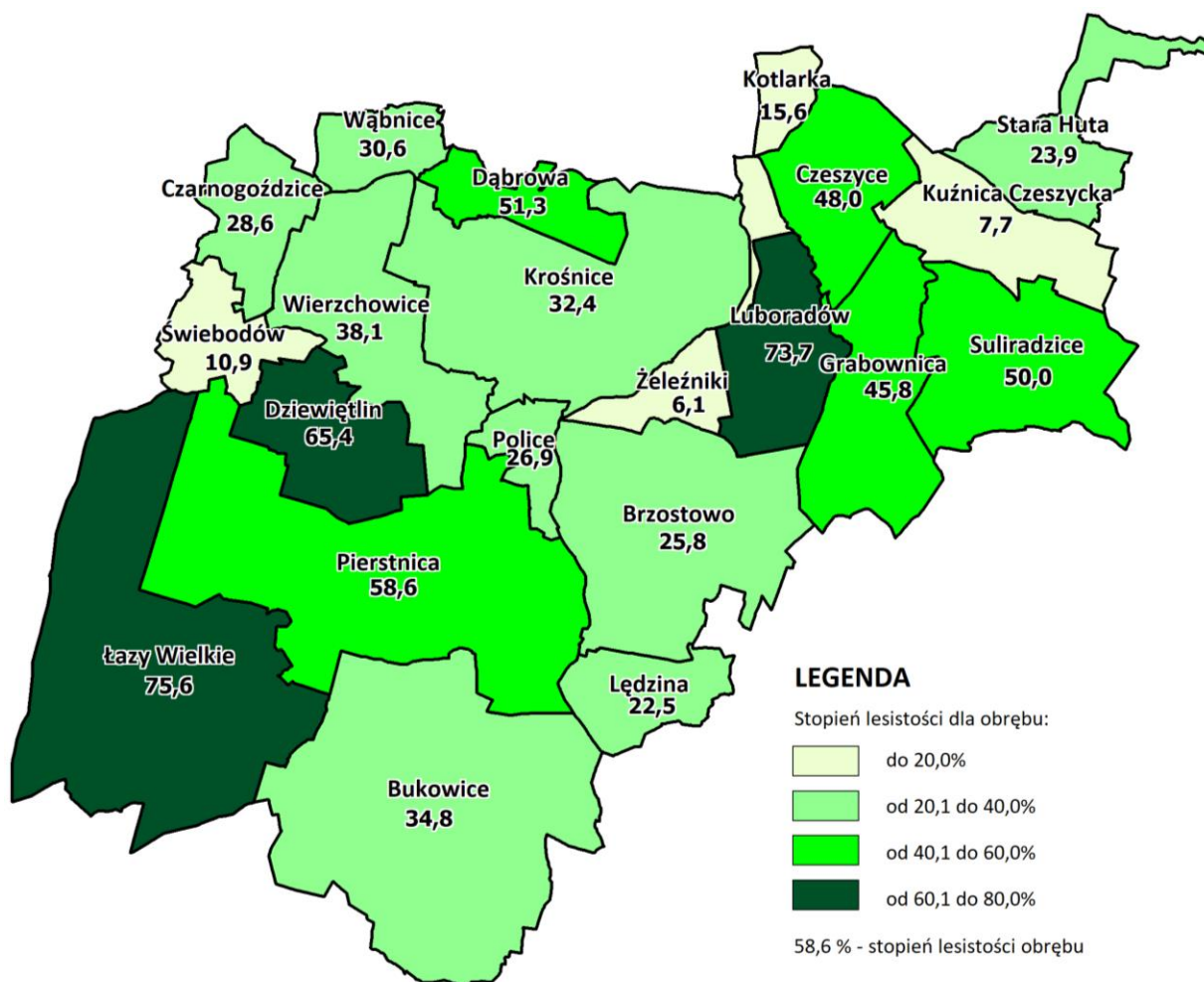
Lp.	Obręb	Jedn.	Grunty orne							Użytki zielone					Wskaźnik bonitacji gleb w pkt./ha			
			III a	III b	IV a	IV b	V	VI	razem	III	IV	V	VI	razem	dla GO pkt./ha	dla UZ pkt./ha	średnia ważona pkt./ha	zmiany pkt./ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
1.	Brzostowo	ha	-	-	21,47	148,17	225,53	35,93	431,10	-	99,66	41,82	0,18	141,66	34	40	36	-
		%	-	-	5,0	34,4	52,3	8,3	100,0	-	70,4	29,5	0,1	100,0				
2.	Bukowice	ha	75,03	203,63	143,84	156,83	293,41	107,91	980,65	54,50	162,84	98,41	2,31	318,06	47	43	46	1
		%	7,7	20,8	14,7	16,0	29,8	11,0	100,0	17,1	51,2	30,9	0,8	100,0				
3.	Czarnogoździce	ha	-	19,60	98,54	2,26	47,28	10,27	177,95	-	43,90	1,40	-	45,30	46	44	46	-1
		%	-	11,0	55,4	1,3	26,6	5,7	100,0	-	96,9	3,1	-	100,0				
4.	Czeszyce	ha	-	-	-	34,99	137,36	35,17	207,52	-	42,49	22,61	0,54	65,64	30	39	32	-
		%	-	-	-	16,9	66,2	16,9	100,0	-	64,8	34,4	0,8	100,0				
5.	Dąbrowa	ha	2,58	0,95	8,83	11,07	29,64	19,23	72,30	4,26	44,71	8,33	0,72	58,02	34	44	38	-
		%	3,6	1,3	12,2	15,3	41,0	26,6	100,0	7,3	77,1	14,4	1,2	100,0				
6.	Dziewiętlin	ha	6,14	3,02	27,79	15,46	48,20	9,22	109,83	13,03	42,01	13,36	0,56	68,96	42	45	43	-
		%	5,6	2,7	25,3	14,1	43,9	8,4	100,0	18,9	60,9	19,4	0,8	100,0				
7.	Grabownica	ha	-	-	-	0,39	84,67	86,56	171,62	-	82,82	112,13	4,00	198,95	24	35	30	-
		%	-	-	-	0,2	49,3	50,5	100,0	-	41,6	56,4	2,0	100,0				
8.	Kotlarka	ha	-	-	-	48,40	51,65	39,05	139,10	-	12,56	39,19	-	51,75	31	32	31	-
		%	-	-	-	34,8	37,1	28,1	100,0	-	24,3	75,7	-	100,0				
9.	Krośnice	ha	22,82	14,76	40,85	61,97	132,97	48,98	322,35	0,96	138,58	35,39	3,11	178,04	39	41	40	-
		%	7,1	4,6	12,7	19,2	41,3	15,1	100,0	0,5	77,8	20,0	1,7	100,0				
10.	Kuźnica Czeszycka	ha	-	-	-	30,53	266,94	42,28	339,75	-	33,19	76,62	2,42	112,23	30	33	30	-
		%	-	-	-	9,0	78,6	12,4	100,0	-	29,6	68,3	2,1	100,0				
11.	Łędzina	ha	0,59	38,16	14,59	25,35	75,48	25,51	179,68	20,11	48,43	16,16	0,40	85,10	41	46	43	2
		%	0,3	21,2	8,1	14,1	42,0	14,3	100,0	23,6	56,9	19,0	0,5	100,0				
12.	Luboradów	ha	-	-	-	15,76	54,87	12,86	83,49	-	11,21	33,93	-	45,14	30	32	31	-
		%	-	-	-	18,9	65,7	15,4	100,0	-	24,8	75,2	-	100,0				
13.	Łazy Wielkie	ha	-	-	4,08	83,25	141,39	129,01	357,73	-	26,50	64,83	3,93	95,26	29	32	29	-
		%	-	-	1,1	23,3	39,5	36,1	100,0	-	27,8	68,1	4,1	100,0				
14.	Pierstnica	ha	7,68	139,94	152,83	67,13	226,24	34,83	628,65	9,36	102,56	69,32	13,08	194,32	47	38	45	2
		%	1,2	22,3	24,3	10,7	36,0	5,5	100,0	4,8	52,8	35,7	6,7	100,0				
15.	Police	ha	-	0,17	9,18	11,17	39,53	21,28	81,33	0,01	12,78	11,79	-	24,58	32	37	33	1
		%	-	0,2	11,3	13,7	48,6	26,2	100,0	0,1	52,0	47,9	-	100,0				
16.	Stara Hura	ha	-	-	-	15,65	155,64	66,81	238,10	-	46,50	64,50	1,75	112,75	27	35	30	1
		%	-	-	-	6,6	65,4	28,0	100,0	-	41,2	57,2	1,6	100,0				
17.	Suliradzice	ha	-	-	-	5,81	144,88	23,18	173,87	-	94,18	22,44	-	116,62	29	42	34	-
		%	-	-	-	3,3	83,4	13,3	100,0	-	80,8	19,2	-	100,0				
18.	Świebodów	ha	38,84	35,1	37,11	56,19	38,16	10,14	215,54	6,61	20,36	2,59	-	29,56	53	48	53	1
		%	18,0	16,3	17,2	26,1	17,7	4,7	100,0	22,4	68,9	8,7	-	100,0				
19.	Wąbnice	ha	-	2,02	32,03	-	62,61	10,14	106,80	-	41,02	13,63	0,49	55,14	38	41	39	-
		%	-	1,9	30,0	-	58,6	9,5	100,0	-	74,4	24,7	0,9	100,0				
20.	Wierzchowice	ha	31,06	23,25	39,7425	56,37	99,27	15,47	265,16	4,04	58,48	18,67	1,47	82,66	46	42	45	1
		%	11,7	8,8	15,0	21,3	37,4	5,8	100,0	4,9	70,7	22,6	1,8	100,0				
21.	Żeleźniki	ha	-	-	-	26,07	73,88	7,72	107,67	-	43,11	43,22	0,91	87,24	32	36	34	-
		%	-	-	-	24,2	68,6	7,2	100,0	-	49,5	49,5	1,0	100,0				
Gmina ogółem		ha	184,74	480,60	630,88	872,82	2429,60	791,55	5390,19	112,88	1207,89	810,34	35,87	2166,98	39	39	39	-
		%	3,4	8,9	11,7	16,2	45,1	14,7	100,0	5,2	55,7	37,4	1,7	100,0				

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), punktacji bonitacji przyjętej wg Instytutu Upraw i Nawożenia Gleb w Puławach

1.6. Lesistość

Stopień lesistości gminy jest wysoki i wynosi 43,7% w powierzchni gminy. Lasy i grunty zadrzewione łącznie zajmują 7798,40 ha, w tym lasy i grunty leśne 7107,21 ha, grunty zadrzewione i zakrzewione 128,87 ha, a grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych 562,32 ha, Tab.5. Największe i bardziej zwarte kompleksy leśne znajdują się w zachodniej części gminy, w tym na terenie Wzgórz Krośnickich: obręb Łazy Wielkie, Pierstnica, Dziewiętlin, Bukowice, Wierzchowice. Również duże powierzchnie lasów znajdują się w środkowej i wschodniej części gminy: Luboradów, Suliradzice, Czeszyce, Grabownica i Krośnice, które są poprzecinane stawami hodowlanymi. Większość powierzchni leśnej objęta jest ochroną prawną z uwagi na włączenie jej do *Parku Krajobrazowego Dolina Baryczy* i obszarów Natury 2000 *Dolina Baryczy* i *Ostoja nad Baryczą*.

Powierzchnia lasów i zadrzewień wynosi od 14,57 ha w Żeleźnikach do 1705,75 w Łazach Wielkich. Najwyższy stopień lesistości występuje w Łazach Wielkich 75,6%, Luboradowie 73,7% i w Dziewiętlinie 65,4%, Rys.8.

Rys. 8. Stopień lesistości

Natomiast najniższy w obrębie: Żeleźniki 6,1%, Kuźnica Czeszycka 7,7%, Świebodów 10,9% i Kotlarka 15,6%. Jednakże w bezpośrednim sąsiedztwie praktycznie każdego obrębu gminy znajdują się obszary leśne. Lasy w gminie pełnią funkcje ekologiczne, turystyczne i gospodarcze (produkcja drewna). Występujące w gminie w dużej przewadze gleby bielcowe są przydane do hodowli sosny, a gleby brunatne sprzyjają hodowli buka. Są również miejscem występowania cennych gatunków roślin i zwierząt oraz użytków ekologicznych.

Lesistość gminy

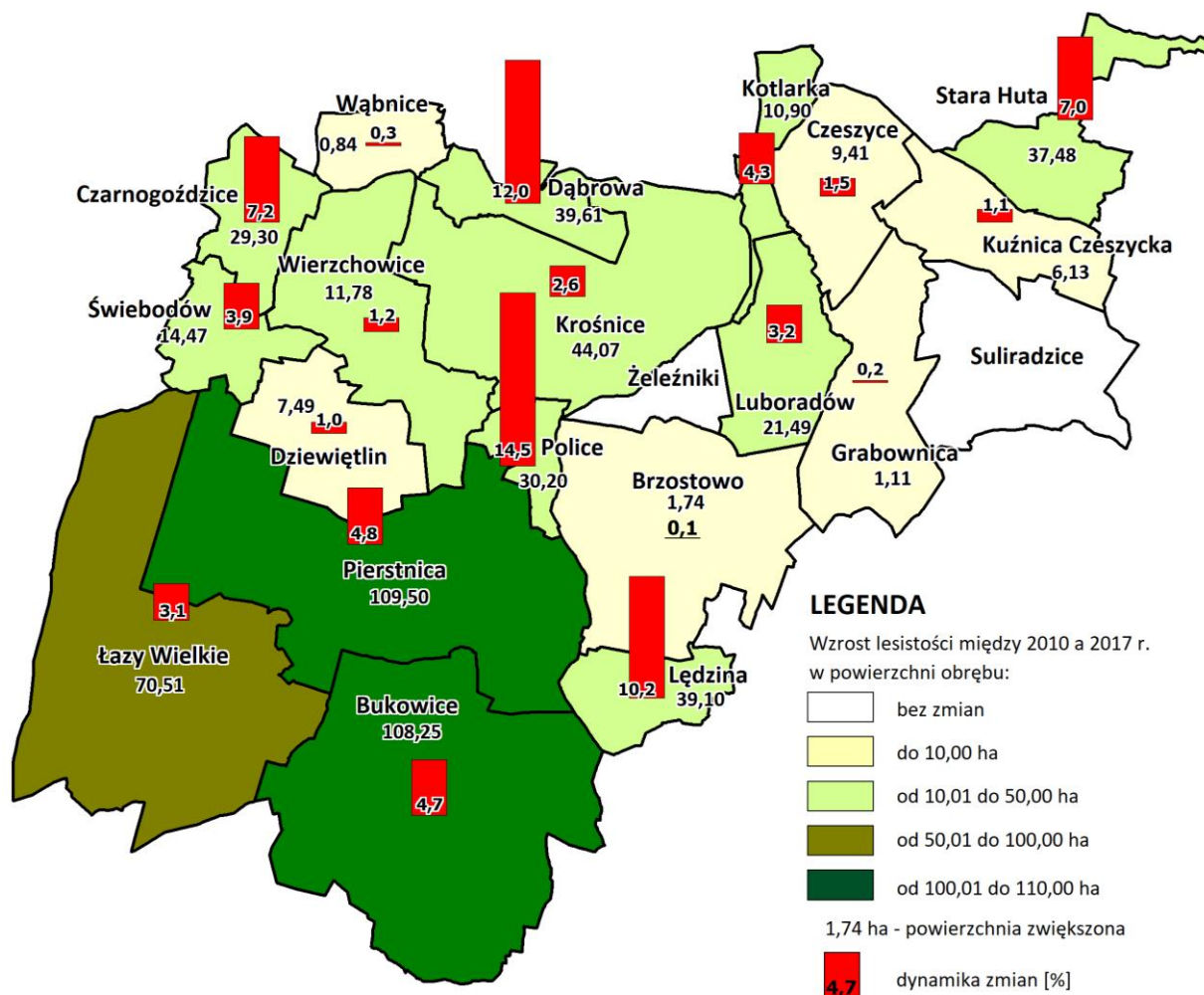
Tabela 5

Lp.	Obręb	Powierzchnia obrębu		Grunty leśne i zadrzewione - stan na 2016 r.					
				razem	las (Ls)	grunty zadrzewione, zakrzewione (Lz)	grunty zadrzewione, zakrzewione na użytkach rolnych (Lzr)	stopień lesistości i zadrzewień	razem grunty zadrzewione i zakrzewione
		ha	%	ha	ha	ha	ha	%	ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.	Brzostowo	1358,91	100,0	351,39	314,21	28,36	8,82	25,8	37,18
2.	Bukowice	2291,76	100,0	797,22	692,25	1,53	103,44	34,8	104,97
3.	Czarnogoźdźce	409,80	100,0	117,02	83,54	-	33,48	28,6	33,48
4.	Czeszyce	604,78	100,0	290,52	284,87	0,07	5,58	48,0	5,65
5.	Dąbrowa	332,76	100,0	170,54	146,73	0,34	23,47	51,3	23,81
6.	Dziewiętin	613,48	100,0	401,67	389,62	0,21	11,84	65,4	12,05
7.	Grabownica	808,96	100,0	370,11	369,73	-	0,38	45,8	0,38
8.	Kotlarka	256,46	100,0	39,90	39,80	-	0,10	15,6	0,10
9.	Krośnice	1671,53	100,0	542,48	411,72	70,26	60,50	32,4	130,76
10.	Kuźnica Czeszycka	561,27	100,0	43,32	29,80	-	13,52	7,7	13,52
11.	Lędzina	376,77	100,0	85,09	47,86	1,98	35,25	22,5	37,23
12.	Luboradów	567,15	100,0	418,43	399,38	0,07	18,98	73,7	19,05
13.	Łązy Wielkie	2257,80	100,0	1705,75	1638,65	-	67,10	75,6	67,10
14.	Pierstnica	2278,65	100,0	1335,45	1246,96	13,27	75,22	58,6	88,49
15.	Police	208,62	100,0	55,93	23,09	0,19	32,65	26,9	32,84
16.	Stara Huta	518,51	100,0	124,52	85,69	0,21	38,62	23,9	38,83
17.	Suliradźce	909,68	100,0	454,84	454,14	-	0,70	50,0	0,70
18.	Świebodów	362,53	100,0	39,66	22,15	-	17,51	10,9	17,51
19.	Wąbnice	270,68	100,0	82,75	81,59	1,11	0,05	30,6	1,16
20.	Wierzchowice	936,72	100,0	357,24	333,45	11,27	12,52	38,1	23,79
21.	Żeleźniki	238,80	100,0	14,57	11,98	-	2,59	6,1	2,59
Gmina ogółem		17835,62	100,0	7798,40	7107,21	128,87	562,32	43,7	691,19

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.)

Gospodarką leśną zajmują się 2 nadleśnictwa: Milicz, do którego należy ponad połowa wszystkich lasów i część zadrzewień na powierzchni 6232,55 ha (79,9%) oraz Oleśnica do którego

należy część lasów i zadrzewień położnych we wschodniej części gminy na powierzchni 660,32 ha (8,5%) w obrębie: Grabownica, Suliradzice i Kuźnica Czeszycka. We władaniu Gminy jest 24,37 ha (0,3%) lasów i zadrzewień, głównie w obrębie Krośnice 5,38 ha i Wierzchowice 9,75 ha. Jest to powierzchnia w większości zadrzewiona lub zakrzewiona (15,11 ha), a powierzchnia lasów zajmuje 9,25 ha. Pozostałe grunty leśne i zadrzewione stanowią własność prywatną (11,3%).

Rys. 9. Zmiany lesistości między 2010 a 2017 r.

W porównaniu do stanu z 2010 r. pod względem udziału w powierzchni obrębu największy wzrost lesistości wystąpiły w obrębie: Lędzina o 10,2%, Dąbrowa o 12,0% i Police o 14,5%, Rys.9. Powierzchnia samych lasów i gruntów leśnych zwiększyła się o 113,88 ha w 15 obrębach, głównie w Pierstnicy o 36,15 ha i w Dąbrowie o 16,34 ha. W 4 obrębach: Brzostowo, Stara Huta, Suliradzice i Żeleźniki jest bez zmian, natomiast w 2 obrębach: Kuźnica Czeszycka i Police zmniejszył się o kilkanaście arów. Najbardziej zwiększyła się powierzchnia gruntów zadrzewionych i zakrzewionych, łącznie o 479,50 ha w 16 obrębach. Największe zmiany stwierdzono w Bukowicach, Pierstnicy i w Łazach Wielkich. Zmiany te są wynikiem tego, że część gruntów rolnych od dawna odłogowanych,

porośniętych kilkuletnim samosiewem, w pobliżu kompleksów leśnych czy cieków wodnych, została przeklasyfikowana. Stąd obecnie 562,32 ha zajmują grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych. W Grabownicy nie zwiększyła się powierzchnia zadrzewień i zakrzewień, natomiast w Kotlarce i Wąbnicach zmniejszyła się o kilkanaście arów, Tab.6. Grunty zadrzewione i zakrzewione zajmują powierzchnię prawie 700,00 ha. Największy ich areal znajduje się w Krośnicach 130,76 ha oraz w Bukowicach 104,97 ha. W pozostałych obrębach powierzchnia ta wynosi od 0,10 (Kotlarka) do 88,49 ha (Pierstnica). Zadrzewienia znajdują się najczęściej wzdłuż dróg gruntowych, cieków naturalnych i zbiorników wodnych. Występują też jako zwarte skupiska śródpolne na powierzchni rzędu kilku arów. W porównaniu do 2010 r. powierzchnia lasów, zadrzewień i zakrzewień łącznie zwiększyła się o 593,38 ha, a wskaźnik lesistości gminy o 3,3%. Zmiany wystąpiły w 19 obrębach (oprócz wsi Suliradzice i Żeleźniki), a największe pod względem powierzchni w 3 sąsiadujących ze sobą obrębach: Łazy Wielkie o 70,51 ha, Bukowice o 108,25 ha i Pierstnica o 109,50 ha, Tab.6, Rys.9.

Zmiany lesistości między 2010 r. a 2017 r.

Tabela 6

Lp.	Obręb	Lesistość - stan na 2016 r.				Lesistość - stan na 2010 r.				Dynamika zmian			
		lasy i grunty leśne	zadrzewienia, zakrzewienia	razem - lasy, zadrzewienia i zakrzewienia	stopień lesistości	lasy i grunty leśne	zadrzewienia, zakrzewienia	razem - lasy, zadrzewienia i zakrzewienia	stopień lesistości	lasy i grunty leśne	zadrzewienia, zakrzewienia	razem	stopień lesistości
		ha	ha	ha	%	ha	ha	ha	%	ha	ha	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
1.	Brzostowo	314,21	37,18	351,39	25,8	314,21	35,44	349,65	25,7	-	1,74	1,74	0,1
2.	Bukowice	692,25	104,97	797,22	34,8	682,60	6,37	688,97	30,1	9,65	98,60	108,25	4,7
3.	Czarnogoźdźce	83,54	33,48	117,02	28,6	73,49	14,23	87,72	21,4	10,05	19,25	29,30	7,2
4.	Czeszyce	284,87	5,65	290,52	48,0	281,05	0,06	281,11	46,5	3,82	5,59	9,41	1,5
5.	Dąbrowa	146,73	23,81	170,54	51,3	130,39	0,54	130,93	39,3	16,34	23,27	39,61	12,0
6.	Dziewiętlin	389,62	12,05	401,67	65,4	387,12	7,06	394,18	64,4	2,50	4,99	7,49	1,0
7.	Grabownica	369,73	0,38	370,11	45,8	368,62	0,38	369,00	45,6	1,11	-	1,11	0,2
8.	Kotlarka	39,80	0,10	39,90	15,6	28,73	0,27	29,00	11,3	11,07	-0,17	10,90	4,3
9.	Krośnice	411,72	130,76	542,48	32,4	408,16	90,25	498,41	29,8	3,56	40,51	44,07	2,6
10.	Kuźnica Czeszycka	29,80	13,52	43,32	7,7	30,30	6,89	37,19	6,6	-0,50	6,63	6,13	1,1
11.	Lędzina	47,86	37,23	85,09	22,5	42,51	3,48	45,99	12,3	5,35	33,75	39,10	10,2
12.	Luboradów	399,38	19,05	418,43	73,7	396,72	0,22	396,94	70,5	2,66	18,83	21,49	3,2
13.	Łazy Wielkie	1638,65	67,10	1705,75	75,6	1629,61	5,63	1635,24	72,5	9,04	61,47	70,51	3,1
14.	Pierstnica	1246,96	88,49	1335,45	58,6	1210,81	15,14	1225,95	53,8	36,15	73,35	109,50	4,8
15.	Police	23,09	32,84	55,93	26,9	23,17	2,56	25,73	12,4	-0,08	30,28	30,20	14,5
16.	Stara Huta	85,69	38,83	124,52	23,9	85,69	1,35	87,04	16,9	-	37,48	37,48	7,0
17.	Suliradzice	454,14	0,70	454,84	50,0	454,14	0,70	454,84	50,0	-	-	-	-
18.	Świebodów	22,15	17,51	39,66	10,9	20,08	5,11	25,19	7,0	2,07	12,40	14,47	3,9
19.	Wąbnice	81,59	1,16	82,75	30,6	80,70	1,21	81,91	30,3	0,89	-0,05	0,84	0,3
20.	Wierzchowice	333,45	23,79	357,24	38,1	333,25	12,21	345,46	36,9	0,20	11,58	11,78	1,2
21.	Żeleźniki	11,98	2,59	14,57	6,1	11,98	2,59	14,57	6,1	-	-	-	-
	Gmina ogółem	7107,21	691,19	7798,40	43,7	6993,33	211,69	7205,02	40,4	113,88	479,50	593,38	3,3

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.)

1.7. Zagrożenie erozją

Zagrożenie erozją występuje we wszystkich obrębach na powierzchni 6605,62 ha, Tab.7, Rys.10. Obejmuje 78,4% użytków rolnych, do których zaliczono grunty orne, sady, użytki zielone, grunty zadrzewione i zakrzewione oraz grunty pod rowami. W poszczególnych obrębach wielkość tego zagrożenie wynosi od 54,5% użytków rolnych (Grabownica) do 100% (Police). Jednakże na większości tych gruntów oceniono je jako zagrożenie erozją wodną w małym stopniu (90,1%). Wynika to z większości płaskiego ukształtowanie terenu, dużego stopnia lesistości i gruntów zadarnionych. W zachodniej części gminy, gdzie spadki terenu są największe (Wąbnice, Wierzchowice, Świebodów, Czarnogoździce, Pierstnica, Łazy Wielkie) zagrożenie to oceniono jako średnie lub umiarkowane, obejmujące 218 ha (3,3%). Ma to związek z ukształtowaniem terenu, w tym położeniem *Wzgórz Twardogórskich*, w zasięgu których wyodrębniono *Wzgórze Krośnickie*. Również w tej części, na dużych obszarach użytków rolnych, prowadzone są uprawy sadownicze i krzewów owocowych (obręb Wierzchowice, Świebodów, Czarnogoździce, Krośnice), co chroni gleby przed nadmiernym spływem powierzchniowym. Natomiast niska jakość gleb, uprawa gruntów słabych klas, które po zbiorach nie chronią podłoża przed spływem powierzchniowym, sprzyjają degradacji gleb na skutek erozji wietrznej. W dodatku przeważają tu gleby bielcowe i pseudobielcowe, bardziej podatne na działanie erozji.

Fot. 9. Obszary leśne – obręb Bukowice

Fot. 10. Obszary leśne – obręb Dąbrowa

Zagrożenie bardzo małe lub nie występujące obejmuje 438 ha (6,6%) użytków rolnych i występuje również głównie w zachodniej części gminy. Natomiast w pozostałej części gminy obszar jest płaski, mało zróżnicowany, bardziej zadrzewiony, z przewagą użytków zielonych, co powoduje mniejszą podatność gruntów rolnych na erozję wietrzną czy spływy powierzchniowe.

Na erozję podatne są też drogi służące do transportu rolnego, która przyspiesza ich proces niszczenia. Szczególnie, że są to drogi o nawierzchni gruntowej, bez odwodnień i pasów zadrzewień.

Fot. 11. Tereny rolne podatne na erozję - obręb Dąbrowa

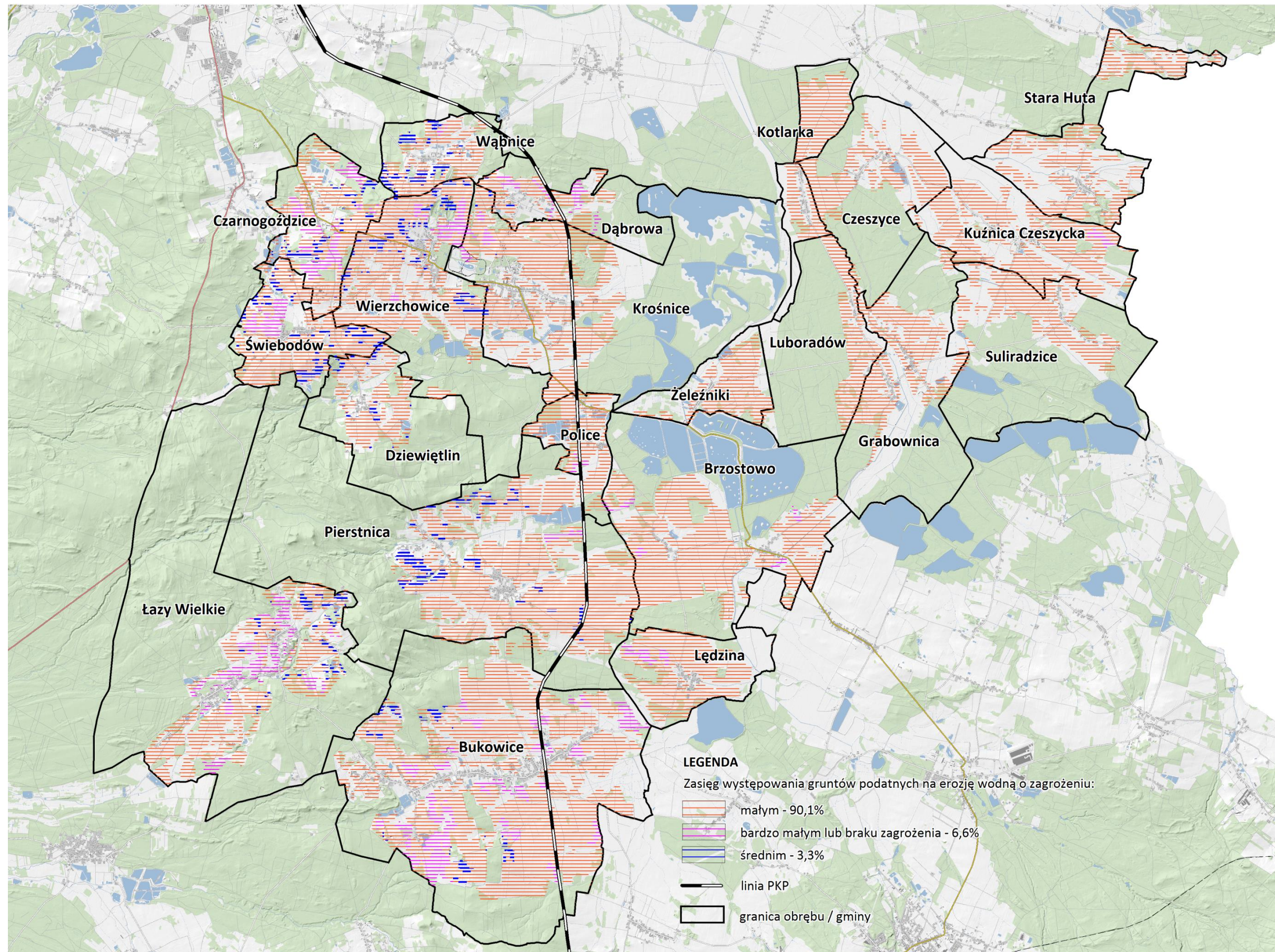
Fot. 12. Droga transportu rolnego podatna na erozję – obręb Świebodów

Zagrożenie erozją

Tabela 7

Lp.	Obręb	Użytki rolne								
		razem		grunty orne	sady	użytki zielone	grunty zadrzewione i zakrzewione	grunty pod rowami	podatne na erozję wodną	
		ha	%	ha	ha	ha	ha	ha	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1.	Brzostowo	591,87	100,0	431,10	-	141,66	8,82	10,29	513,81	86,8
2.	Bukowice	1424,04	100,0	980,65	2,57	318,06	103,44	19,32	1182,06	83,0
3.	Czarnogoźdźce	271,55	100,0	177,95	12,23	45,30	33,48	2,59	256,93	94,6
4.	Czeszyce	285,40	100,0	207,52	2,33	65,64	5,58	4,33	176,33	61,8
5.	Dąbrowa	158,57	100,0	72,30	1,75	58,02	23,47	3,03	113,18	71,4
6.	Dziewiętlin	194,77	100,0	109,83	2,22	68,96	11,84	1,92	143,97	73,9
7.	Grabownica	378,59	100,0	171,62	0,21	198,95	0,38	7,43	206,47	54,5
8.	Kotlarka	192,46	100,0	139,10	-	51,75	0,10	1,51	160,14	83,2
9.	Krośnice	597,49	100,0	322,35	21,94	178,04	60,50	14,66	464,23	77,7
10.	Kuźnica	478,07	100,0	339,75	-	112,23	13,52	12,57	314,16	65,7
11.	Lędzina	305,51	100,0	179,68	0,81	85,10	35,25	4,67	229,08	75,0
12.	Luboradów	148,99	100,0	83,49	-	45,14	18,98	1,38	119,94	80,5
13.	Łązy Wielkie	526,91	100,0	357,73	2,51	95,26	67,10	4,31	421,56	80,0
14.	Pierznica	903,36	100,0	628,65	0,24	194,32	75,22	4,93	748,73	82,9
15.	Police	139,90	100,0	81,33	-	24,58	32,65	1,34	139,90	100,0
16.	Stara Huta	397,64	100,0	238,10	-	112,75	38,62	8,17	253,11	63,7
17.	Suliradzice	297,74	100,0	173,87	-	116,62	0,70	6,55	185,53	62,3
18.	Świebodów	300,33	100,0	215,54	36,38	29,56	17,51	1,34	287,16	95,6
19.	Wąbnice	164,25	100,0	106,80	1,31	55,14	0,05	0,95	137,83	83,9
20.	Wierzchowice	460,60	100,0	265,16	93,24	82,66	12,52	7,02	416,05	90,3
21.	Żeleźniki	203,40	100,0	107,67	-	87,24	2,59	5,90	135,45	66,6
Gmina ogółem		8421,44	100,0	5390,19	177,74	2166,98	562,32	124,21	6605,62	78,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), mapy sozologiczne dolnego śląska

Rys. 10. Zagrożenie erozją

1.8. Formy ochrony przyrody

Największymi atutami przyrodniczymi gminy Krośnice są stawy hodowlane i związane z nimi ekosystemy, Tab.8, Rys.11. Obszary i obiekty objęte ochroną to:

- *Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy”;*
- *Obszar Natura 2000 „Dolina Baryczy”, obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO);*
- *Obszar Natura 2000 „Ostoja nad Baryczą”, obszar specjalnej ochrony siedlisk (SOO);*
- *Korytarz ekologiczny Dolina Baryczy – północ i Dolina Baryczy – południe;*
- *Użytki ekologiczne - 20 bez nazw miejsc, wykaz RDOŚ we Wrocławiu;*
- *Pomniki przyrody ożywionej 23 (36 drzew), wykaz RDOŚ we Wrocławiu i drzewa o walorach pomnikowych (75 drzew) - wykaz SUIKZP gminy z 2008 r.;*
- *Układy zabytkowej zieleni, wykaz SUIKZP gminy z 2008 r.;*
- *Stanowiska roślin (183) i zwierząt (75) chronionych, wykaz SUIKZP gminy z 2008 r.*
- *Trwałe użytki zielone wymienione w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 marca 2016 r. w sprawie wyznaczenia trwałych użytków zielonych wartościowych pod względem środowiskowym.*

Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy” obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczno-kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Występują tu liczne siedliska roślin i zwierząt chronionych, naturalnych, półnaturalnych i synantropijnych. Większość z cennych gatunków żyje na terenie rezerwatu „*Stawy Milickie*”, w bezpośrednim sąsiedztwie gminy Krośnice. *Dolina Baryczy* jest jednym z najcenniejszych obszarów ornitologicznych w Polsce. Granica parku krajobrazowego wyznaczona została we wszystkich obrębach, a sam park nie posiada otuliny.

Dla zachowania kluczowych siedlisk przyrodniczych oraz ochrony flory i fauny w skali europejskiej utworzono obszary *Natura 2000*. Zachowanie i odtworzenie różnorodności biologicznej oraz zapewnienie ciągłości istnienia gatunków są głównymi celami tworzenia tych obszarów. W obrębie zlewni rzeki Barycz występuje *obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO) „Dolina Baryczy”* i *obszar specjalnej ochrony siedlisk SOO „Ostoja nad Baryczą”*. Swym zasięgiem pokrywają się względem siebie oraz pokrywają się z parkiem krajobrazowym. Obejmują kilka kompleksów stawowych z otaczającym szerokim pasem szuwarów oraz dużą liczbą wysp porośniętych trzcinami i drzewami. Jest to doskonałe miejsce do liczego bytowania ornitofauny. *Obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO) „Dolina Baryczy”* jest mniejszy niż obszar specjalnej ochrony siedlisk i wyznaczono go w 16 obrębach gminy. *Obszar specjalnej ochrony siedlisk (SOO) „Ostoja nad Baryczą”* jest wyznaczony

we wszystkich obrębach, z tym że najmniejsze powierzchnie są w obrębie Police i Bukowice. W Łazach Wielkich i Pierstnicy obejmuje głównie część leśną.

Park krajobrazowy „Dolina Baryczy” i obszary Natury 2000 (OSO i SOO) są dobrze oznaczone w terenie, mają tablice informacyjne przy głównych trasach drogowych i w każdej wsi. Jednakże *Park Krajobrazowy i obszary Natury 2000* nie mają opracowanego *Planu zadań ochronnych* lub *Planu ochrony*, ani ich projektów.

W południowo-zachodniej części gminy przebiega *korytarz ekologiczny Dolina Baryczy - południe*, który obejmuje głównie tereny leśne wsi: Bukowice, Łazy Wielkie, Pierstnica i Dziewiętlin. W północnej i w północno-wschodniej części gminy przebiega *korytarz ekologiczny Dolina Baryczy – północ*, znacznie większy, który obejmuje cenne kompleksy wodno-łęgowe i leśne wsi: Krośnice, Brzostowo, Dąbrowa, Luboradów, Grabownica, Suliradzice, Czeszyce, Kotlarka i Stara Huta.

Na mocy uchwały Rady Gminy Krośnice z 2008 r. utworzone zostały *użytki ekologiczne* na działkach PGL Nadleśnictwa Milicz, łącznie w 20 miejscach. Z uwagi na rodzaj użytku są to bagna i ekosystemy leśne, położone w 11 obrębach. Stanowią enklawy pośród obszarów leśnych z możliwością obserwowania sukcesji roślinności leśnej oraz miejsc retencji wody zasilającej okoliczne drzewostany. Ochroną prawną objęto śródleśne bagna, łąki (IV i V klasy bonitacyjnej), pastwiska (V klasy) i rolę - grunty orne (V klasy) z naturalną sukcesją leśną o łącznej powierzchni 32,93 ha. Użytki ekologiczne w gminie nie są objęte ochroną w zakresie prawa międzynarodowego. Część z użytków ekologicznych w wyniku postępującej sukcesji leśnej w ewidencji gruntów i budynków ma zmieniony użytek gruntowy (została przeklasyfikowana) i dotyczy to obrębu:

- a) Bukowice, dz.886, pastwisko - obecnie jest to pastwisko (Ps) i zadrzewienie na użytkach rolnych (Lzr),
- b) Dąbrowa, dz.252/1, rola V klasy - obecnie jest to zadrzewienie na użytkach rolnych (Lzr),
- c) Dziewiętlin, dz.263, łąka - obecnie jest to zadrzewienie na użytkach rolnych (Lzr),
- d) Krośnice, dz.776/57, łąka - obecnie jest to łąka (Ł) i zadrzewienie na użytkach rolnych (Lzr),
- e) Luboradów, dz.148/89, pastwisko - obecnie jest to pastwisko (Ps) i zadrzewienie na użytkach rolnych (Lzr),
- f) Luboradów, dz.148/89, łąka - obecnie jest to łąka (Ł) i zadrzewienie na użytkach rolnych (Lzr), Tab.8.

Przewiduje się, że brak ekstensywnego użytkowania gruntów rolnych (szczególnie łąk, pastwisk i gruntów ornych) na terenach poszczególnych użytków ekologicznych może doprowadzić do całkowitego ich zadrzewienia lub zalesienia. Z uwagi na położenie głównie w obszarach leśnych, użytki ekologiczne w małym stopniu są narażone na zanieczyszczenia antropogeniczne, w tym rolnicze i przemysłowe. Jedynie wzdłuż ruchliwych ciągów komunikacyjnych, głównie drogach

powiatowych jak ma to miejsce w Bukowicach (dz.886), Kotlarka (dz.185/2 i 184/1) są bardziej narażone na zanieczyszczenia napływające ze środków transportu i ruchu komunikacyjnego.

W gminie znajdują się 23 pomniki przyrody ożywionej (36 drzew), z tego najliczniej występują w obrębie Krośnice (10), Wierzchowice (4) i Brzostowo (4). Są to przeważnie dęby szypułkowe, pojedyncze drzewa lub grupa od 2 do 7 drzew. Najliczniej rosną wzdłuż ścieżki przyrodniczej *Stawy Krośnickie*. Nie są objęte ochroną w zakresie prawa międzynarodowego. Natomiast prawie w każdej wsi rosną drzewa o walorach pomnikowych (75 drzew). Są to również dęby, platany, lipy. Najliczniej występują w obrębie Krośnice, w kompleksie stawów i w parku przypałacowym oraz w parku w Brzostowie i Dziewiętlinie.

W 10 miejscowościach, na długości prawie 20 km znajdują się *układy zabytkowej zieleni*. Występują wzdłuż dróg publicznych powiatowych, gminnych i w parku Krośnice. Najdłuższą z nich jest aleja wzdłuż drogi powiatowej nr 1446D Czeszyce - Kuźnice Czeszyckie o łącznej długości prawie 7 km i aleja wzdłuż drogi powiatowej nr 1444D Wierzchowice – Dziewiętlin o długości prawie 3 km. Do najcenniejszych z nich należy m.in. aleja dębowa w Brzostowie, aleja dębowa na ul. Kolejowej w Krośnicach, aleja dębowa Grabownica – Suliradzice, aleja jesionowa Kuźnica Czeszycka – Czeszyce i aleja dębowa w parku pałacowym Krośnice-Wierzchowice. Duże walory przyrodnicze i widokowe posiadają też aleje drzew w innych miejscach m.in.: w Czarnogoźdicach - od drogi wojewódzkiej 448 do zabytkowego dworku, w Żeleźnikach wzdłuż drogi wojewódzkiej 448, w Brzostowie do zabytkowego cmentarza, w Suliradzicach – od lasu do zabudowy wsi.

Fot. 13. Staw hodowlany – obręb Bukowice

Fot. 14. Staw hodowlany – obręb Czeszyce

Na obszarze gminy stwierdzono 21 gatunków roślin chronionych występujących na 183 stanowiskach. Spośród tych gatunków, 10 objętych jest ochroną całkowitą, 11 gatunków ochroną częściową. Na 75 stanowiskach stwierdzono gatunki zwierząt chronionych. Są to miejsca zlokalizowane głównie w kompleksie stawów hodowlanych w obrębie Krośnice (18 stanowisk)

i Brzostowo (25 stanowisk). Licznie występują tu też płazy i gady, a w podmokłych lasach ssaki kopytne oraz 4 gatunki nietoperzy. W ciekach wodnych stwierdzono 15 gatunków ryb. Z uwagi na duże powierzchnie stawów i lasów, w gminie znajduje się 114 gatunków ptaków lęgowych, dla których miejscem szczególnym są: *stawy rybne w kompleksie „Krośnice” i „Żeleźniki-Brzostowo”, stawy w obrębie Suliradzice, kompleks leśny w Pierstnicy i Łazach Wielkich*. Taflę wody wielu stawów porasta chroniona paproć wodna *salwina pływająca*.

Stawy milickie i krośnickie powstały w wyniku działalności człowieka i mają dużą wartość przyrodniczą, środowiskową, a także kulturową. W 1995 r. włączono je do spisu obszarów chronionych Konwencji RAMSAR i jako jedyne w Polsce zostały przyjęte do *Światowego Programu Ochrony Jezior „Living Lakes”*. Problemem gospodarki rybackiej jest pogłębiający się deficyt wody w zlewni Baryczy, który powoduje wysychanie i szybkie zarastanie stawów. Na terenie gminy Krośnice zlokalizowano takie miejsca w obrębie Suliradzice (dz. 103, 165, 196), Łazy Wielkie (dz. 95/3, 27/5, 27/6, 27/7), Dziewiętlin (dz. 92/1), Bukowice (dz. 681, 682), Pierstnica (dz. 676), Grabownica (dz. 73), Wierzchowice (dz. 194/33, 206/9, 194/51).

Dla wyeksponowania dużych walorów przyrodniczo-krajobrazowych na terenie gminy Krośnice powstała ścieżka edukacyjno-przyrodnicza *Stawy Krośnickie*.

Trwałe użytki zielone wartościowe pod względem środowiskowym, dla których nie ustanowiono planów zadań ochronnych lub planów ochrony wymienione w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 marca 2016 r. położone są głównie w środkowej i wschodniej części gminy Krośnice, w dużej mierze przy kompleksie stawów hodowlanych. Łącznie zajmują 152,97 ha, w tym największy obszar położony jest w obrębie: Krośnice (35,38 ha), Kotlarka (24,11 ha), Dąbrowa (23 ha), Suliradzice (21,73 ha) i Stara Huta (18,67 ha). Stanowią je łąki, pastwiska, jak również zadarnione grunty orne. Działki, na których położone są *trwałe użytki zielone wartościowe pod względem środowiskowym* należą do PGL Nadleśnictwa Milicz i Oleśnica oraz osób prywatnych.

W porównaniu do ustaleń planu urządzeniowo-rolnego z 2010 r. na terenie gminy Krośnice nie stwierdzono nowych obszarów objętych ochroną prawną w myśl ustawy *O ochronie przyrody*. Natomiast w stan środowiska naturalnego poprawił się. Jest to środowisko czyste, z dala od uciążliwych szlaków komunikacyjnych i terenów przemysłowych. Istniejące przedsiębiorstwa zajmują się głównie usługami, handlem, przetwórstwem spożywczym, obróbką drewna, transportem i nie są uciążliwe dla środowiska. Produkcja rolna prowadzona jest przez gospodarstwa rolne, głównie rodzinne. Jedynie produkcja rybacka prowadzona przez *Gospodarstwo rybackie z Krośnic* jest realizowana na skalę przemysłową. W poszczególnych miejscowościach (Czarnogoździce, Świebodów, Dziewiętlin, Wąbnice, Dąbrowa, Police, Krośnice) trwa budowa systemu kanalizacji sanitarnej, a w Łazach Wielkich projekt kanalizacji wraz z budową oczyszczalni ścieków został zrealizowany. W trakcie inwentaryzacji terenowej zlokalizowano mniej miejsc zaśmieconych tzw. „dzikich wysypisk

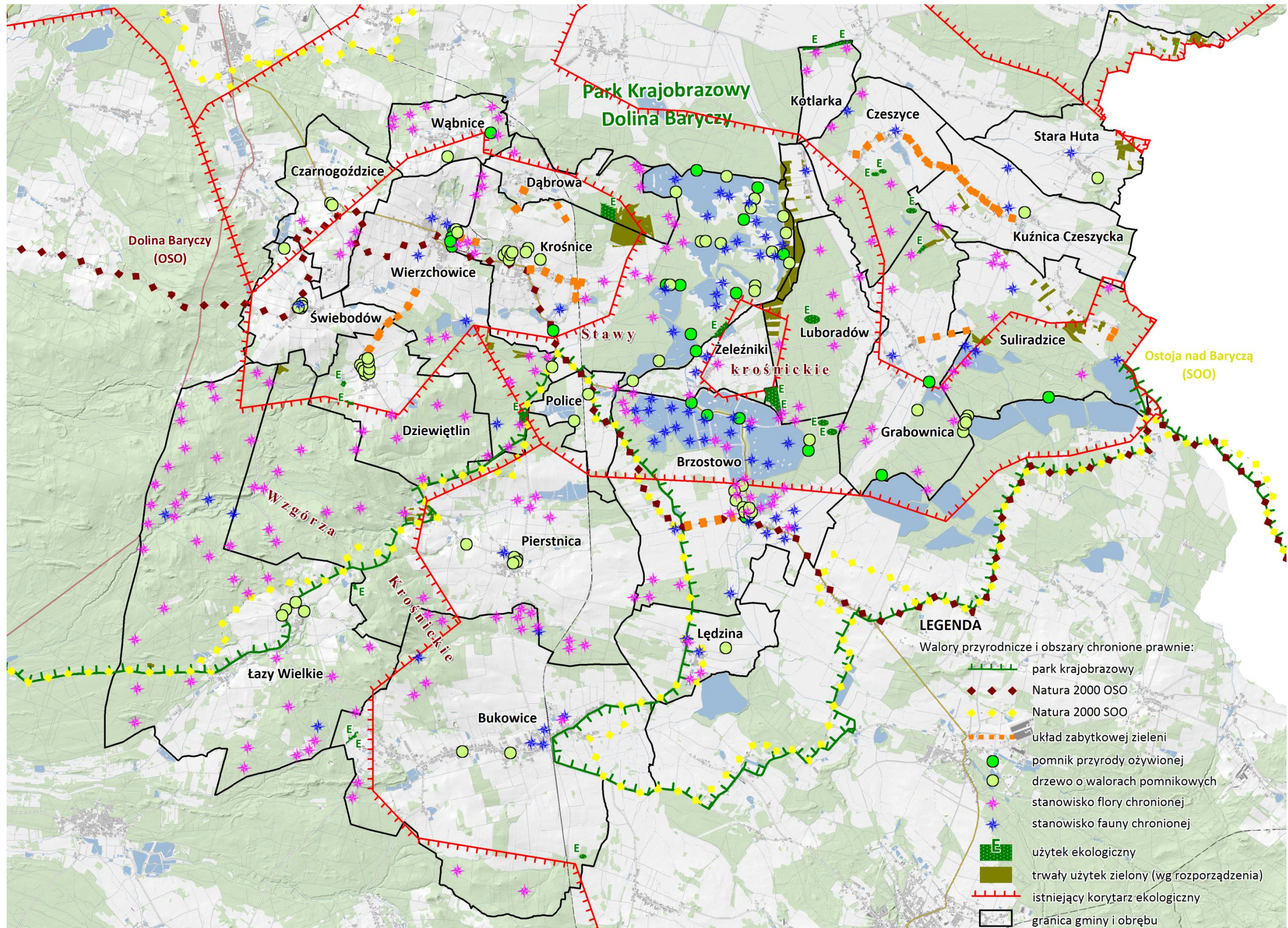
śmieci”, zdewastowanych lub wymagających rekultywacji. Jest też znacznie mniej gruntów odłogowanych niż w latach ubiegłych, a więcej terenów zagospodarowanych, zadrzewionych, zalesionych i sadów. Cieki i zbiorniki wodne są w dużo lepszym stanie technicznym, przez co ich jakość wód jest lepsza.

Fot. 15. Tablica informacyjna parku krajobrazowego – obręb Brzostowo

Fot. 16. Zabytkowa aleja drzew do zachowania – obręb Krośnice

Rys. 11. Walory przyrodniczo-krajobrazowe

Obszary i obiekty przyrodnicze chronione prawnie

Tabela 8

Lp.	Obręb	Obszar Natura 2000		Użytki ekologiczne - wykaz RDOŚ					Pomniki przyrody ożywionej i drzewa o walorach pomnikowych				Układy zabytkowej zieleni - SUIKZP, długość [km]	Stanowiska chronione	
		Dolina Baryczy obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO)	Ostoja nad Baryczą obszar specjalnej ochrony siedlisk (SOO)	liczba	nazwa	nr działki	powierzchnia [ha]	stan obecny (ewidencyjny)	pomniki przyrody - wykaz RDOŚ, liczba	nazwa	nr działki	drzewa o walorach pomnikowych - SUIKZP, liczba		fauny liczba	flory liczba
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
1.	Brzostowo	Y	Y	2	Bagna. Ekosystem leśny - bagno	252/91	0,39	las, nieużytek (Ls, N)	4	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	203/2	9	1,90	25	22
					Bagna. Ekosystem leśny - bagno	252/91	0,30			Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	203/2				
										Grupa drzew 2 szt. - Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	234/3				
										Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	104/18				
2.	Bukowice	-	Y	3	Bagna. Ekosystem leśny - bagno	894	0,55	las, nieużytek (Ls, N)	-	-	-	2	-	5	15
					Bagna. Ekosystem leśny - pastwisko	886	0,85	pastwisko i zadrzewienie (Ps, Lzr)							
					Bagna. Ekosystem leśny - rola V klasy	886	0,33	rola (R)							
3.	Czarnogoździce	Y	Y	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	4
4.	Czeszyce	Y	Y	3	Bagna. Ekosystem leśny - bagno	120/64	0,91	las, nieużytek (Ls, N)	-	-	-	-	3,61	2	6
					Bagna. Ekosystem leśny - bagno	130/71	0,45								
					Bagna. Ekosystem leśny - bagno	130/71	0,26								
5.	Dąbrowa	Y	Y	1	Bagna. Ekosystem leśny - rola V klasy	252/1	5,83	zadrzewienie (Lzr)	-	-	-	-	0,68	-	6
6.	Dziewiętlin	-	Y	2	Bagna. Ekosystem leśny - pastwisko	263	0,60	pastwisko (Ps)	-	-	-	9	1,60	-	7
					Bagna. Ekosystem leśny - łąka	263	0,74	zadrzewienie (Lzr)							
7.	Grabownica	Y	Y	1	Bagna. Ekosystem leśny - łąka	404/62	1,16	łąka (ł)	2	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	brak	2	0,56	1	10
								Grupa 2 drzew - Dąb szypułkowe (<i>Quercus robur</i>)		brak					
8.	Kotlarka	Y	Y	2	Bagna. Ekosystem leśny - łąka	184/1	2,86	łąka (ł)	-	-	-	-	-	1	3
					Bagna. Ekosystem leśny - łąka	185/2	1,48	łąka (ł)							
9.	Krośnice	Y	Y	1	Bagna. Ekosystem leśny - łąka	776/57	3,03	łąka (ł) i zadrzewienie (Lzr)	10	Grupa drzew 2 szt. - Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	524/6	26	4,45	18	13
										Sosna pospolita (<i>Pinus sylvestris</i> L.)	524/6				
										Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	518/16				
										Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	416/1				
										Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	518/18				
										Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	518/18				
										Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	518/18				
										Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	518/18				
										Grupa drzew 7szt. - Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	524/6				

10.	Kuźnica Czeszycka	Y	Y	-	-	-	-	-	-	-	1	3,12	2	1	
11.	Lędzina	-	Y	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	3	
12.	Luboradów	Y	Y	3	Bagna. Ekosystem leśny - pastwisko	148/89	2,69	pastwisko (Ps) i zadrzewienie (Lzr)	-	-	-	-	-	8	
					Bagna. Ekosystem leśny - łąka	148/89	6,75	łąka (Ł) i zadrzewienie (Lzr)							
					Bagna. Ekosystem leśny - bagno	140/82	0,36	las (Ls)							
13.	Łązy Wielkie	-	Y	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4	37	
14.	Pierstnica	-	Y	1	Bagna. Ekosystem leśny - pastwisko	654/178	0,55	pastwisko (Ps)	-	-	5	-	2	20	
15.	Police	Y	Y	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	
16.	Stara Huta	Y	Y	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	
17.	Suliradzice	Y	Y	-	-	-	-	-	1	Grupa 4 drzew - Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	brak	4	1,09	4	9
18.	Świebodów	Y	Y	-	-	-	-	-	-	-	5	0,54	1	-	
19.	Wąbnice	Y	Y	-	-	-	-	-	1	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	38/2	1	-	-	8
20.	Wierzchowice	Y	Y	1	Bagna. Ekosystem leśny - łąka	401/130	2,84	łąka (Ł)	4	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	88/14	1	1,39	5	8
										Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	88/14				
										Grupa drzew 2 szt. - Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	88/14				
										Buk pospolity (<i>Fagus sylvatica</i>)	88/14				
21.	Żeleźniki	Y	Y	-	-	-	-	-	1	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	196	-	-	2	2
Gmina ogółem		16 obrębów	21 obrębów	20	Bagna. Ekosystem leśny.	-	32,93	-	23	36 drzew	-	75	18,94	75	183

Źródło: obliczenia własne na podstawie zmiany SUIKZP gminy Krośnice z 2008 r., wykazu RDOŚ we Wrocławiu (stan na grudzień 2016 r.), danych ewidencji gruntów i budynków (stan na luty 2017 r.)

1.9. Obiekty zabytkowe i cenne kulturowo

Atutami regionu są zabytkowe kościoły, cmentarze po ewangelickie, domy mieszkalne, stare zabudowania gospodarcze, obiekty związane z rozwojem przemysłu czy przeznaczone na funkcje społeczne. Ochroną konserwatorską objęto założenia pałacowe, dworskie, parki, układy zieleni, domy i zagrody. Obszarem zabytkowym, a zarówno ochrony archeologicznej w każdej miejscowości jest *historyczny układ ruralistyczny wsi*, Tab. 9, Rys. 12.

Fot. 17. Zabytkowy kościół parafialny NMP Wniebowziętej – obręb Bukowice

Fot. 18. Kościół ewangelicko - augsburski z XIX w. – obręb Stara huta

Fot. 19. Zabytkowy kościół filialny Dobrego Pasterza – obręb Brzostowo

Fot. 20. Mauzoleum Hochbergów (kaplica) - obręb Wąbnice

Najciekawsze obiekty o wysokich walorach kulturowych, architektonicznych i turystycznych zlokalizowane są w następujących miejscowościach:

- a) Krośnice – dawny pałac Volmersteinów z 1785 r. (wybudowany przez rodzinę Reichenbachów z Goszcza, obecnie siedziba urzędu gminy Krośnice), park, zespół sanatorium, dworzec PKP,

dwa XIX – wieczne domy z rudy darniowej (z 1876 r. w miejscu dawnej kuźni), leśniczówka, liczne domy mieszkalne i budynki gospodarcze;

- b) Wierzchowice – barokowy po ewangelicki kościół parafialny Narodzenia NMP z XVIII w., cmentarz ewangelicki obecnie parafialny z XIX-wieczną kaplicą przycmentarną i kostnicą, cmentarz po ewangelicki, założenie dworskie, park pałacowy, dworzec PKP, zespół cegielni, liczne budynki mieszkalne i gospodarcze;
- c) Brzostowo - kościół filialny Dobrego Pasterza z końca XIX w., park pałacowy z 1870 r., cmentarze poewangelicki i cmentarz rodowy rodziny Stolberg;
- d) Bukowice – barokowy kościół parafialny NMP Wniebowziętej z XIX w., cmentarz katolicki i poewangelicki, dworzec PKP;
- e) Czarnogózdzice – dwór Eberów i park podworski, cmentarz rodowy i poewangelicki;
- f) Dziewiętlin – zespół dworsko-folwarczny z drugiej połowy XIX w., park podworski, cmentarz poewangelicki;
- g) Kuźnica Czeszycka – barokowy kościół parafialny św. Jana Chrzciciela z XVIII w., cmentarz parafialny i poewangelicki, pałac i zespół folwarczny;
- h) Łędzina - domy mieszkalne o zabudowie szachulcowej, cmentarz poewangelicki;
- i) Pierstnica – park zabytkowy, w którym znajdują się resztki zdewastowanego pałacu z XIX w., cmentarz poewangelicki, dom mieszkalny z 1675 r., 3 zagrody;
- j) Police – dom dróżnika;
- k) Stara Huta – 2 domy mieszkalne pracowników leśnych, cmentarz poewangelicki, kościół ewangelicko - augsburski z XIX w., obelisk (przy kościele);
- l) Świebodów – park dworski z XIX w., budynki mieszkalne i gospodarcze z XIX i XX w.;
- m) Wąbnice – mauzoleum Hochbergów (kaplica) i cmentarz poewangelicki;
- n) Żeleźniki - cmentarz poewangelicki i 2 osiedla robotników leśnych.

Wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej to:

- a) Strefa "A" ścisłej ochrony konserwatorskiej w miejscowościach: Krośnice, Bukowice, Dziewiętlin, Kuźnica Czeszycka, Pierstnica i Wierzchowice;
- b) Strefa "B" częściowej ochrony konserwatorskiej w miejscowości: Brzostowo, Bukowice, Dziewiętlin, Grabownica, Krośnice, Kuźnica Czeszycka, Pierstnica, Świebodów, Wierzchowice, Żeleźniki;
- c) Strefa "K" ochrony krajobrazu kulturowego w miejscowościach: Krośnice, Brzostowo, Bukowice, Kotlarka, Kuźnica Czeszycka, Wąbnice i Wierzchowice;
- d) Strefa "E" ochrony ekspozycji krajobrazu w miejscowości Bukowice;
- e) Strefa "W" ścisłej ochrony archeologicznej w miejscowości: Dziewiętlin i Łazy Wielkie;

- f) Strefa "OW" obserwacji archeologicznej w miejscowościach: Brzostowo, Bukowice, Czeszyce, Grabownica, Kuźnica Czeszycka, Luboradów, Łazy Wielkie, Pierstnica, Wąbnice.

Wartości kulturalne, patriotyczne, religijne i tradycję regionu podtrzymują też:

- a) liczne kapliczki i krzyże przydrożne postawione w każdej wsi;
b) stacje Krośnickiej Kalwarii, założonej na wzgórzu Wierzchowice-Krośnice, do której prowadzi niebieski szlak. Są to ceglane stacje drogi krzyżowej z płaskorzeźbami z lat 90 XX w. W XIX w. wzgórze nosiło nazwę Szubienicznego, ponieważ w dawnych czasach stała tu szubienica;
c) pomniki m.in. Pomnik żołnierzy poległych podczas I wojny światowej w Pierstnicy;
d) miejsca pamięci m.in. Grób myśliwego przy granicy obrębu Dąbrowa, lapidarium w Krośnicach (stare płyty kamienne upamiętniające rodzinę Volmerstein fundatorów krośnickich zakładów leczniczo-opiekuńczych).

Obiekty małej architektury znajdują się przy głównych ciągach komunikacyjnych, szlakach turystycznych i w obszarach zabudowanych. Praktycznie wszystkie są w dobrym stanie technicznym, zadbane i bieżąco konserwowane przez inwestycje gminne, sołectwa i mieszkańców wsi. Przez to zwiększają walory krajobrazowe i estetyczne wsi. Pełnią też ważną funkcję w życiu społecznym mieszkańców gminy, co najbardziej widać w okresie świąt religijnych lub państwowych.

Na terenie gminy wyróżnia się też charakterystyczna zabudowa wsi: Żeleźniki, Police (liczne zabudowania z cegły), Świebodów (zabudowa szachulcowa z cegły i kamienia), Wierzchowice (zabudowania w stylu miejskim i zabudowa szachulcowa), Lędzina (zabudowa szachulcowa), Krośnice (zabudowa z rudy darniowej).

Fot. 21. Cmentarz poewangelicki – obręb Grabownica

Fot. 22. Pomnik żołnierzy poległych podczas I wojny światowej – obręb Pierstnica

W porównaniu do ustaleń planu urządzeniowo-rolnego z 2010 r., stwierdzono, że zaktualizowany został wykaz obiektów zabytkowych z regionu gminy Krośnice wpisanych do *Rejestru*

Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Część nowych obiektów została wpisana, a część nieistniejących w terenie lub zlikwidowanych została z tej listy ściągniętych. Liczba stanowisk archeologicznych będąca w wykazie wojewódzkim różni się od liczby stanowisk wykazanych w SUIKZP gminy Krośnice z 2008 r.

Fot. 23. Kapliczki i krzyże przydrożne w obrębie: Krośnice, Stara Huta, Kuźnica Czeszycka i Grabownica

Stwierdzono również, że stan wielu obiektów zabytkowych poprawił się. Obiekty te są w dobrym stanie, zadbane, wyremontowane i przeznaczane na różne cele (głównie publiczne i mieszkalne). M.in. wykonano gruntowną renowację elewacji zabytkowego kościoła p.w. NMP w Bukowicach, którego inwestorem była Gmina Krośnice. Na cmentarzach poewangelickich, w parkach wiejskich wykonywano zabiegi pielęgnacyjne m.in. w obrębie: Pierstnica, Grabownica, Bukowice, Krośnice, Wierzchowice, Świebodów, Dziewiętlin. Miejsca te są obecnie w dużo lepszym

stanie niż w latach ubiegłych. Odnowiono i zagospodarowano wiele zabytkowych budynków w samych Krośnicach. Gmina Krośnice stała się też pełnoprawnym właścicielem mienia poszpitalnego, w którego skład wchodzi budynki: Schronisko Młodzieżowe przy ul. Kwiatowej, budynek po byłej węgownicy oraz budynek Spółdzielnia Socjalna *Szklany Świat*.

Natomiast nadal w złym stanie technicznym jest: pałac w Kuźnicy Czeszyckiej, dwór Eberów w Czarnogózdnicach, dwór (ruiny) w Dziewiętlinie, park pałacowy w Brzostowie, obiekty gospodarcze w założeniu pałacowo-dworskim w: Kuźnicy Czeszyckiej, Pierstnicy, Dziewiętlinie i Brzostowie, cmentarz poewangelicki w: Dąbrowie, Dziewiętlinie, Pierstnicy, Starej Hucie, Lędzinie, Żeleźnikach oraz Wąbnicach, Mauzoleum Hochbergów w Wąbnicach, budynki kolejowe w Wąbnicach oraz w Bukowicach, obiekty byłej cegielni w Wierzchowicach, opuszczone budynki mieszkalne lub nie zagospodarowane budynki gospodarcze m.in. w Bukowicach, Brzostowie, Pierstnicy, Wierzchowicach i w Krośnicach. Obiekty te nie mają odpowiednich zabezpieczeń, niszczeją, a brak remontów i prac konserwacyjnych może doprowadzić do szybszej ich dewastacji, a tym samym zupełnej utraty walorów architektonicznych, kulturowych czy estetycznych.

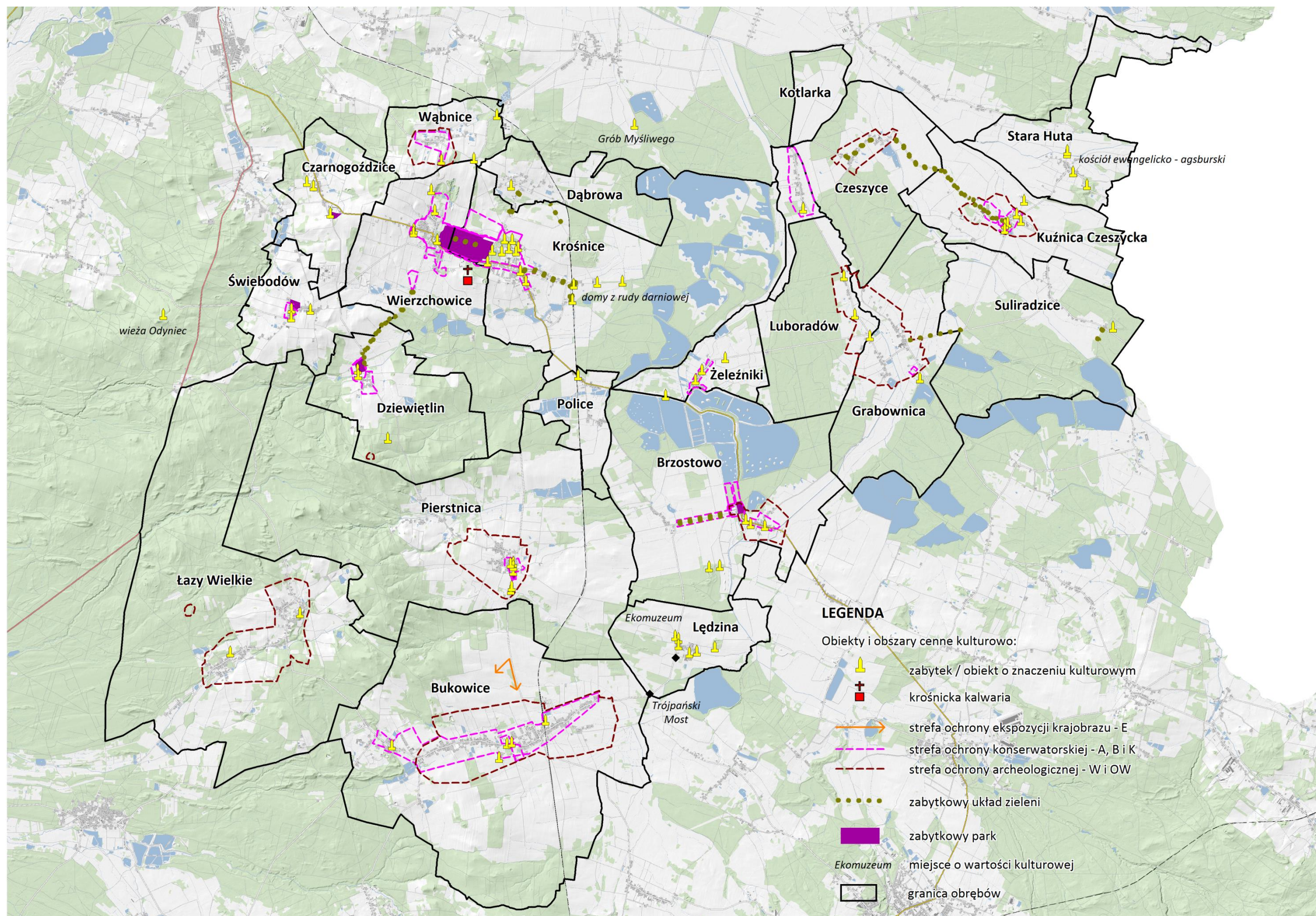
Najcenniejsze obiekty i obszary kulturowe

Tabela 9

Lp.	Obręb	Obiekty i obszary zabytkowe - wg wykazu wojewódzkiego konserwatora zabytków		Nr rejestru zabytków	Obszar zabytkowy, obszar ochrony archeologicznej	Starefy ochrony konserw.	Stanowiska archeologiczne
		nazwa	liczba				
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Brzostowo	Kościół filialny Dobrego Pasterza z XIX w.	1	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	B	7
		Cmentarz poewangelicki, Cmentarz rodowy rodziny Stolberg	2			K	
		Park pałacowy z 1870 r.	1			OW	
		Szkoła podstawowa (d. przytułek św. Marcina)	1				
		Budynek gospodarczy z 1893 r., obora	2				
		Dom mieszkalny (3), Dom ludowy (1)	4				
		razem	11				
2.	Bukowice	Zespół kościelny w tym: kościół parafialny NMP Wniebowziętej, plebania, stara plebania, budynek gospodarczy	4	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	A	25
		Cmentarz katolicki parafialny (2), Cmentarz poewangelicki	3			B	
		Szkoła podstawowa	1			K	
		dworzec PKP	1			E	
		Dom mieszkalny (19), budynek gospodarczy (4)	23			OW	
		razem	32				
3.	Czarnogoźdźce	Zespół dworsko-folwarczny: dwór, park dworski wraz z aleją kasztanową, folwark	4	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	-	10
		Cmentarz rodowy i cmentarz poewangelicki	2				
		Dom mieszkalny (1), budynek gospodarczy (4)	5				
		razem	11				
4.	Czeszyce	-	-	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	OW	10
5.	Dąbrowa	Cmentarz poewangelicki	1	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	-	5
		Dom mieszkalny (3), budynek gospodarczy (1)	4				
		razem	5				
6.	Dziewiętlin	Zespół dworsko-folwarczny: dwór (ruina), park dworski, brama parkowa, oficyna mieszkalna, budynki gospodarcze (3)	7	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	A	6
		Cmentarz poewangelicki	1			B	
		Dom mieszkalny	4			W	
		razem	12				
7.	Grabownica	Cmentarz poewangelicki	1	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	B OW	2
8.	Kotlarka	Cmentarz poewangelicki	1	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	K	1
9.	Krośnice	Zespół pałacowo-folwarczny: dawny pałac Volmersteinów (ob. Siedziba Urzędu Gminy), budynki mieszkalno-gospodarcze (6), park pałacowy	8	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	A	7
		Sanatorium Neuropsychiatryczne, d. zakład dla dzieci upośledzonych: pałac ob. budynek administracyjno-hotelowy, budynki (8), garaże,	10			B	
		Zespół dworca PKP: dworzec, budynki (3)	4			K	
		Dawny cmentarz szpitalny (miejsce pocmentarne)	1				
		Leśniczówka, Szkoła, budynek gospodarczy	3				
		Restauracja "Ustronie"	1				
		Dom mieszkalny, w tym 2 domy XIX w. - z rudy darniowej	16				
		razem	43				
10.	Kuźnica Czeszycka	Zespół kościelny w tym: kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela (barokowy z XVIII w.), mur przykościelny, plebania	3	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	A	6
		Cmentarz poewangelicki i cmentarz parafialny	2			B	
		Zespół pałacowo-folwarczny: pałac, budynki mieszkalno-gospodarcze (7)	8			K	
		Szkoła parafialna ob. podstawowa	2			OW	
		Dom mieszkalny	5				
		razem	20				
11.	Lędzina	Cmentarz poewangelicki	1	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	-	5
		Dom mieszkalny	6				
		razem	7				

12.	Luboradów	Cmentarz poewangelicki	1	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	OW	3
		Dawna szkoła, szkoła (ob. dom mieszkalny)	2				
		razem	3				
13.	Łązy Wielkie	Dawny cmentarz ewangelicki (zlikwidowany) i cmentarz poewangelicki	2	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	W	24
		Dom mieszkalny (7), budynek gospodarczy (3)	10			OW	
		razem	12				
14.	Pierstnica	Zespół pałacowo-folwarczny: park pałacowy, budynek mieszkalny (3), budynek gospodarczy (4)	8	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	A	21
		Cmentarz poewangelicki	1				
		Dom mieszkalny (10), budynek gospodarczy (3)	13				
		Zagroda	3				
		razem	25				
15.	Police	Dom dróżnika	1	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	-	3
16.	Stara Huta	Dom mieszkalny pracowników leśnych	2	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	-	6
		Cmentarz poewangelicki	1				
		razem	3				
17.	Suliradzice	Dom mieszkalno-gospodarczy	1	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	-	3
18.	Świebodów	Park dworski	1	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	B	4
		Dom mieszkalny (3), budynek gospodarczy (1)	4				
		razem	5				
19.	Wąbnice	Cmentarz poewangelicki	1	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	K	2
		Mauzoleum Hochbergów (kaplica)	1			kaplica: A/5946; 02.12.2014 r.	
		razem	2			brak	
20.	Wierzchowice	Zespół kościelny: kościół parafialny Narodzenia NMP, kaplica grobowa, kostnica	3	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	A	5
		Cmentarz ewangelicki ob. katolicki parafialny i cmentarz poewangelicki	2				
		Kaplica grobowa	1				
		Zespół plebani: plebania, dom mieszkalny dawna służbówka, budynek gospodarczy, budynek komornika	4				
		Zespół dworsko-folwarczny: dwór, oficyna mieszkalna (3), dom ogrodnika, budynek bramny, budynek gospodarczy (6)	12				
		Park pałacowy	1				
		Zespół dworca PKP: dworzec, budynek	2				
		Zespół cegielni: komin, budynek produkcyjny, dom zarządcy	3				
		d. szkoła, przedszkole	2				
		Dom mieszkalny (37), budynek gospodarczy (4)	41				
razem	71						
21.	Zeżeźniki	Cmentarz poewangelicki	1	brak	historyczny układ ruralistyczny wsi	B	2
		Dom mieszkalny	2				
		Osiedle robotników leśnych: dom mieszkalny (2), budynek gospodarczy (3)	5				
		razem	8				
Gmina ogółem			273	-	historyczny układ ruralistyczny wsi	A, B, E, K, W, OW	157

Źródło: opracowanie własne wg Wykazu obszarów i obiektów Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu (strona internetowa, grudzień 2016 r.)

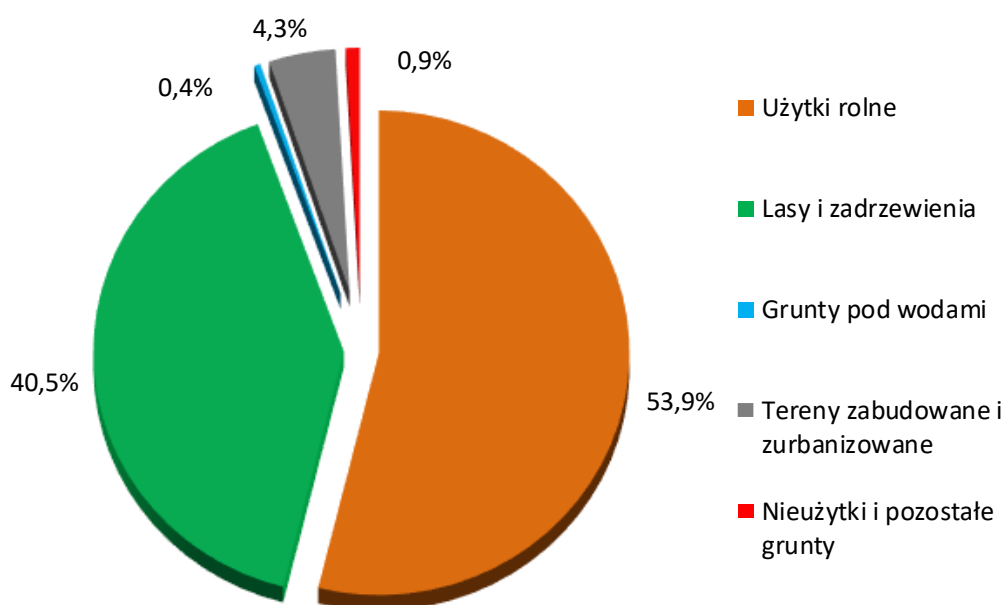

Rys. 12. Obiekty i obszary zabytkowe oraz cenne kulturowo

2. STAN I OCENA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

2.1. Struktura użytkowania gruntów

Z uwagi na uwarunkowania naturalne, położenie geograficzne w gminie dominuje krajobraz równinny, rolno-leśno-wodny, lokalnie pagórkowaty (zachodnia część gminy). Struktura użytkowania gruntów i użytków rolnych w gminie została opracowana zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa „W sprawie ewidencji gruntów i budynków” z dnia 29 marca 2001 r. (Dz. U. z 2016 r., poz. 1034). W strukturze użytkowania ziemi, największą powierzchnię zajmują użytki rolne 9666,71 ha (53,9%) oraz grunty leśne 7236,08 ha (40,5%), Rys.13, Tab.10, stąd głównym typem użytkowania ziemi jest *kierunek rolno-leśny*.

Rys. 13. Struktura użytkowania gruntów

Najwięcej użytków rolnych położonych jest w obrębie: Bukowice 1472,65 ha, Krośnice 1008,08 ha i Pierstnica 945,90 ha. W poszczególnych obrębach udział użytków rolnych w powierzchni obrębu jest mocno zróżnicowany i wynosi od 24,1% (Łązy Wielkie) do 89,6% (Żeleźniki). Natomiast udział gruntów leśnych od 5,0% (Żeleźniki) do 72,6% (Łązy Wielkie), co spowodowało, że w gminie określono 7 typów użytkowania ziemi: *leśny z udziałem rolnego, leśno-rolny, rolno-leśny, rolny z udziałem lasu, rolny z udziałem lasu i wody, rolny i wybitnie rolny*, Rys.14. Udział pozostałych gruntów jest znacznie niższy w stosunku do całkowitej powierzchni gminy i są to:

- *grunty zabudowane i zurbanizowane* – 742,71 ha (4,3%), w tym największą powierzchnię zajmują w Bukowicach 108,41 ha i w Krośnicach 140,37 ha. W związku z dużym obszarem

przeznaczonym w opracowaniach planistycznych użytków rolnych na cele inwestycyjne, w tym na działki budowlane, usługi, obszar ten sukcesywnie się powiększa. Szczególnie ma to miejsce w miejscowościach atrakcyjnie położonych (Łazy Wielkie, Stara Huta, Wąbnice) czy z rozbudowaną infrastrukturą społeczną i techniczną (Krośnice, Wierzchowice, Bukowice);

- *grunty pod wodami* – 64,92 ha (0,4%), stanowią je grunty pod wodami płynącymi 57,92 ha (ciekami naturalnymi) i pod wodami stojącymi 7,00 ha (zbiornikami retencyjnymi). Z uwagi na wybudowane zbiorniki retencyjne i liczne ciek naturalne, najwięcej takich gruntów jest w Grabownicy 8,06 ha i w Kuźnicy Czeszyckiej 9,66 ha;
- *nieużytki* – 121,01 ha (0,7%). Najczęściej są to grunty samoistnie zadrzewione lub zakrzewione, niekiedy podmokłe, z naturalnie powstałymi oczkami wodnymi. Nieużytki powstały też na skutek działalności antropogenicznej, gdzie obecnie tworzą wyrobiska złóż naturalnych piasku, gazu lub zostały zrehabilitowane (teren byłego składowiska śmieci). Natomiast na terenach stawów hodowlanych tworzą kępy zakrzewień, zadrzewień i są ostoją ptactwa wodnego, jako miejsce ich schronienia lub żerowania;
- *grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych* – 2,15 ha (0,1%), położone w kilku obrębach;
- *tereny różne* – 2,04 ha (0,1%), które często związane są z infrastrukturą techniczną.

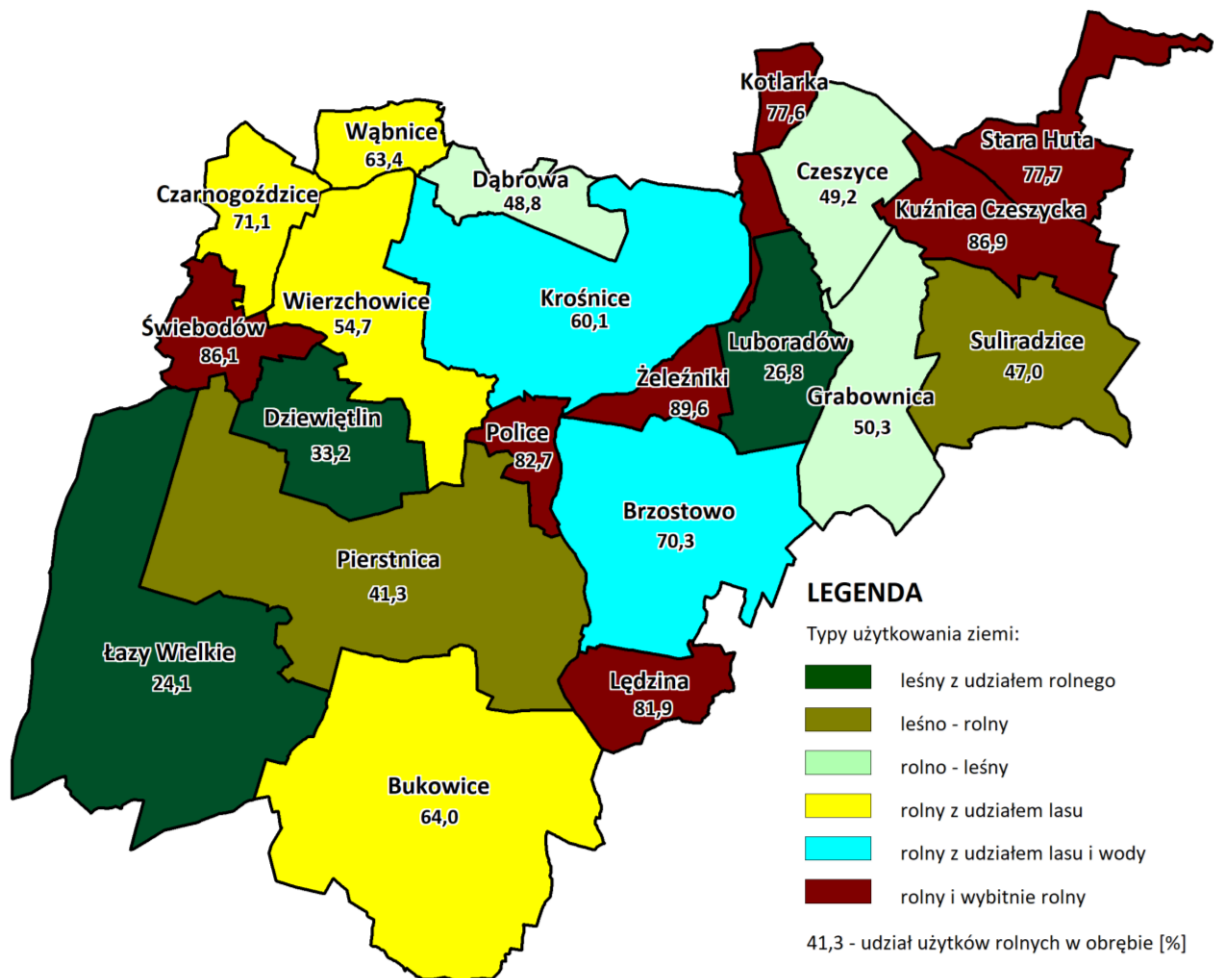
Wśród gruntów zabudowanych i zurbanizowanych wyróżniają się:

- *tereny mieszkaniowe* – 159,65 ha (0,9%), których najwięcej jest w Bukowicach 33,14 ha;
- *tereny przemysłowe i użyteczności publicznej* – 83,81 ha (0,5%), które związane są głównie z działalnością *Podziemnego Magazynu Gazu* w obrębie: Wierzchowice, Czarnogoźdźce, Krośnice oraz z ośrodkiem gminnym (Krośnice);
- *tereny rekreacyjno-wypoczynkowe* - 60,03 ha (0,3%), których 70,0% położonych jest w jednym miejscu w Krośnicach (42,87 ha). Jest to głównie teren parku pałacowego Krośnice – Wierzchowice, a także *Krośnickiej kolei wąskotorowej*;
- *drogi* – 385,81 ha (2,2%);
- *tereny kolejowe* – 52,68 ha (0,3%), położone w środkowej części gminy w 6 obrębach;
- *użytki kopalne* – 0,73 ha położone w 4 obrębach, na działkach gminnych.

W porównaniu do ustaleń planu z 2010 r. stwierdzono następujące zmiany:

- a) struktura użytkowania gruntów w gminie została opracowana zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa w sprawie ewidencji gruntów i budynków z dnia 29 marca 2001 r. (Dz. U. z 2016 r., poz. 1034), dlatego jej zestawienie tabelaryczne różni się od poprzedniego z 2010 r.;

- b) ogólny stan poszczególnych użytków kształtuje się mniej więcej na takim samym poziomie. Jednakże największe zmiany stwierdzono w użytkach rolnych (bez rowów, stawów, gruntów rolnych zabudowanych i zadrzewionych), których udział zmniejszył się w powierzchni gminy o 4,2% (680 ha). Udział gruntów leśnych i zadrzewionych zwiększył się o 3,3% (600 ha), głównie przez dodatkowe zalesienia oraz przez przeklasyfikowanie wieloletnich samosiewów na grunty zadrzewione;
- c) zwiększyła się powierzchnia terenów zabudowanych i zurbanizowanych (o ponad 100 ha), nieużytków (o 11 ha) oraz gruntów pod wodami (o 16 ha) głównie kosztem gruntów rolnych;
- d) zmniejszyła się powierzchnia dróg o 12 ha.

Rys. 14. Typy użytkowania ziemi

Ogólnie zmiany te nie wpłynęły na główny typ użytkowania ziemi w gminie, jakim nadal jest kierunek *rolno-leśny*. Jednakże zróżnicowany udział poszczególnych gruntów w obrębach spowodował zmianę ich typów użytkowania ziemi i dotyczy to wsi: Suliradzice, Wierzchowice, Brzostowo i Krośnice.

Struktura użytkowania gruntów

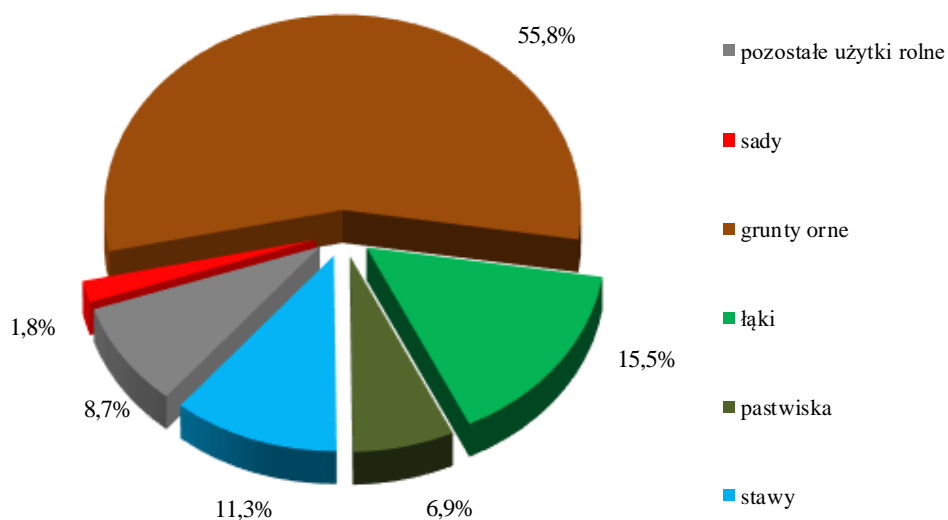
Tabela 10

Lp.	Obręb	Jedn.	Powierzchnia obszaru	Grunty rolne									Grunty leśne			Grunty zabudowane i zurbanizowane									Grunty pod wodami			Grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych	Tereny różne	
				użytki rolne (UR)									nieużytki	ogółem grunty rolne	lasy	grunty zadrzew., zakrzew.	ogółem grunty leśne	tereny mieszk., zurbaniz. tereny niezabud. lub w trakcie zabud.	tereny przemysłowe i inne tereny zabudowane	tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	użytki kopalne	tereny komunikacyjne			ogółem tereny zabudow. i zurbanizow.	grunty pod wodami płynącymi	grunty pod wodami powierch. stojącymi			ogółem grunty pod wodami
				grunty orne	sady	łąki, pastwiska	grunty rolne zabudowane	grunty pod stawami	grunty pod rowami	grunty zadrzew. i zakrzew. na UR	razem użytki rolne	razem nieużytki										drogi	tereny kolejowe	razem tereny komunikacyjne						
				R	S	Ł, Ps	Br	Wsr	W	Lzr	N	Łs	Lz	B, Bp	Ba, Bi	Bz	K	dr	Tk	Wp	Ws	Tr								
1.	Brzostowo	ha	1358,91	431,10	-	141,66	9,38	353,53	10,29	8,82	954,78	23,34	978,12	314,21	28,36	342,57	4,22	0,85	1,00	0,10	27,24	-	27,24	33,41	3,82	0,04	3,86	0,95	-	
		%	100,0	31,7	-	10,4	0,7	26,0	0,8	0,7	70,3	1,7	72,0	23,0	2,1	25,1	0,2	0,1	0,1	0,1	2,0	-	2,0	2,5	0,2	0,1	0,3	0,1	-	
2.	Bukowice	ha	2291,76	980,65	2,57	318,06	26,30	22,31	19,32	103,44	1472,65	14,05	1486,70	692,25	1,53	693,78	33,14	14,11	1,54	-	46,65	12,97	59,62	108,41	2,00	0,09	2,09	0,37	0,41	
		%	100,0	42,6	0,1	13,9	1,1	1,0	0,8	4,5	64,0	0,6	64,6	30,2	0,1	30,3	1,4	0,6	0,1	-	2,0	0,6	2,6	4,7	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	
3.	Czarnogoźdźce	ha	409,80	177,95	12,23	45,30	2,09	18,22	2,59	33,48	291,86	1,48	293,34	83,54	-	83,54	5,37	15,24	1,31	-	10,77	-	10,77	32,69	0,23	-	0,23	-	-	
		%	100,0	43,4	3,0	11,0	0,5	4,4	0,6	8,2	71,1	0,4	71,5	20,4	-	20,4	1,4	3,7	0,3	-	2,6	-	2,6	8,0	0,1	-	0,1	-	-	
4.	Czeszyce	ha	604,78	207,52	2,33	65,64	3,85	7,87	4,33	5,58	297,12	1,99	299,11	284,87	0,07	284,94	2,50	1,40	0,94	-	11,67	-	11,67	16,51	2,38	1,84	4,22	-	-	
		%	100,0	34,4	0,4	10,9	0,6	1,3	0,7	0,9	49,2	0,3	49,5	47,0	0,1	47,1	0,4	0,2	0,2	-	1,9	-	1,9	2,7	0,4	0,3	0,7	-	-	
5.	Dąbrowa	ha	332,76	72,30	1,75	58,02	3,13	2,02	3,03	23,47	163,72	1,29	165,01	146,73	0,34	147,07	4,26	0,23	0,95	0,06	10,54	3,51	14,05	19,55	1,06	-	1,06	0,01	0,06	
		%	100,0	21,5	0,5	17,3	0,9	0,6	0,9	7,1	48,8	0,4	49,2	44,1	0,1	44,2	1,3	0,1	0,3	0,1	3,2	1,1	4,3	6,1	0,3	-	0,3	0,1	0,1	
6.	Dziewiętlin	ha	613,48	109,83	2,22	68,96	1,95	6,93	1,92	11,84	203,65	0,30	203,95	389,62	0,21	389,83	4,50	0,62	0,63	-	10,90	-	10,90	16,65	1,30	1,75	3,05	-	-	
		%	100,0	17,9	0,4	11,3	0,3	1,1	0,3	1,9	33,2	0,1	33,3	63,4	0,1	63,5	0,7	0,1	0,1	-	1,8	-	1,8	2,7	0,2	0,3	0,5	-	-	
7.	Grabownica	ha	808,96	171,62	0,21	198,95	9,93	18,66	7,43	0,38	407,18	0,33	407,51	369,73	-	369,73	3,59	0,28	1,34	-	18,45	-	18,45	23,66	7,57	0,49	8,06	-	-	
		%	100,0	21,2	-	24,6	1,2	2,3	0,9	0,1	50,3	0,1	50,4	45,7	-	45,7	0,3	0,1	0,2	-	2,3	-	2,3	2,9	0,9	0,1	1,0	-	-	
8.	Kotlarka	ha	256,46	139,10	-	51,75	6,33	-	1,51	0,10	198,79	-	198,79	39,80	-	39,80	0,92	0,38	-	-	10,34	-	10,34	11,64	5,66	-	5,66	-	0,57	
		%	100,0	54,3	-	20,1	2,5	-	0,6	0,1	77,6	-	77,6	15,5	-	15,5	0,4	0,1	-	-	4,0	-	4,0	4,5	2,2	-	2,2	-	0,2	
9.	Krośnice	ha	1671,53	322,35	21,94	178,04	7,21	403,38	14,66	60,50	1008,08	37,07	1045,15	411,72	70,26	481,98	29,15	15,91	42,87	-	32,25	20,19	52,44	140,37	2,63	0,60	3,23	0,31	0,49	
		%	100,0	19,2	1,3	10,7	0,4	24,1	0,9	3,6	60,1	2,2	62,3	24,6	4,2	28,8	1,7	1,0	2,6	-	1,9	1,2	3,1	8,4	0,2	0,1	0,3	0,1	0,1	
10.	Kuźnica Czeszycka	ha	561,27	339,75	-	112,23	6,21	4,36	12,57	13,52	488,64	0,69	489,33	29,80	-	29,80	7,88	7,34	1,90	-	15,31	-	15,31	32,43	9,66	-	9,66	0,01	0,04	
		%	100,0	60,4	-	20,0	1,1	0,8	2,2	2,4	86,9	0,1	87,0	5,3	-	5,3	1,4	1,3	0,3	-	2,8	-	2,8	5,8	1,7	-	1,7	0,1	0,1	
11.	Lędzina	ha	376,77	179,68	0,81	85,10	3,26	-	4,67	35,25	308,77	0,39	309,16	47,86	1,98	49,84	3,80	0,49	0,87	-	10,86	-	10,86	16,02	1,68	0,06	1,74	0,01	-	
		%	100,0	47,7	0,2	22,6	0,9	-	1,2	9,3	81,9	0,1	82,0	12,7	0,5	13,2	1,0	0,1	0,2	-	2,9	-	2,9	4,2	0,4	0,1	0,5	0,1	-	
12.	Luboradów	ha	567,15	83,49	-	45,14	3,36	-	1,38	18,98	152,35	0,48	152,83	399,38	0,07	399,45	1,11	0,19	0,76	0,07	8,04	-	8,04	10,17	4,66	0,04	4,70	-	-	
		%	100,0	14,7	-	8,0	0,6	-	0,2	3,3	26,8	0,1	26,9	70,3	0,1	70,4	0,2	0,1	0,1	0,1	1,4	-	1,4	1,9	0,7	0,1	0,8	-	-	
13.	Łazy Wielkie	ha	2257,80	357,73	2,51	95,26	16,10	12,87	4,31	67,10	555,88	3,39	559,27	1638,65	-	1638,65	17,07	3,41	1,60	-	33,43	-	33,43	55,51	3,63	0,27	3,90	0,32	0,15	
		%	100,0	15,3	0,1	4,2	0,7	0,6	0,2	3,0	24,1	0,2	24,3	72,6	-	72,6	0,8	0,2	0,1	-	1,5	-	1,5	2,6	0,2	0,1	0,3	0,1	0,1	
14.	Pierstnica	ha	2278,65	628,65	0,24	194,32	18,13	24,41	4,93	75,22	945,90	5,43	951,33	1246,96	13,27	1260,23	7,21	0,54	1,64	0,50	41,29	11,62	52,91	62,80	3,28	0,94	4,22	0,07	-	
		%	100,0	27,3	0,1	8,5	0,8	1,1	0,2	3,3	41,3	0,2	41,5	54,7	0,6	55,3	0,3	0,1	0,1	0,1	1,8	0,5	2,3	2,9	0,1	0,1	0,2	0,1	-	
15.	Police	ha	208,62	81,33	-	24,58	3,99	28,94	1,34	32,65	172,83	0,81	173,64	23,09	0,19	23,28	2,07	1,64	-	-	5,08	2,83	7,91	11,62	0,08	-	0,08	-	-	
		%	100,0	39,0	-	11,6	1,9	13,9	0,6	15,7	82,7	0,4	83,1	11,1	0,1	11,2	1,0	0,8	-	-	2,4	1,4	3,8	5,6	0,1	-	0,1	-	-	
16.	Stara Hura	ha	518,51	238,10	-	112,75	5,85	0,24	8,17	38,62	403,73	1,44	405,17	85,69	0,21	85,90	5,25	3,61	0,87	-	13,94	-	13,94	23,67	3,57	0,14	3,71	0,06	-	
		%	100,0	45,9	-	21,7	1,1	0,1	1,6	7,3	77,7	0,3	78,0	16,5	0,1	16,6	1,0	0,7	0,2	-	2,7	-	2,7	4,6	0,6	0,1	0,7	0,1	-	
17.	Suliradzice	ha	909,68	173,87	-	116,62	3,19	127,23	6,55	0,70	428,16	7,27	435,43	454,14	-	454,14	3,74	0,24	-	-	13,89	-	13,89	17,87	2,23	-	2,23	0,01	-	
		%	100,0	19,0	-	12,8	0,4	14,0	0,7	0,1	47,0	0,8	47,8	49,9	-	49,9	0,4	0,1	-	-	1,5	-	1,5	2,0	0,2	-	0,2	0,1	-	
18.	Świebodów	ha	362,53	215,54	36,38	29,56	5,19	6,93	1,34	17,51	312,45	4,13	316,58	22,15	-	22,15	5,64	2,12	-	-	15,46	-	15,46	23,22	0,58	-	0,58	-	-	
		%	99,9	59,5	10,0	8,1	1,4	1,9	0,4	4,8	86,1	1,1	87,2	6,1	-	6,1	1,6	0,6	-	-	4,3	-	4,3	6,5	0,2	-	0,2	-	-	
19.	Wąbnice	ha	270,68	106,80	1,31	55,14	3,58	3,85	0,95	0,05	171,68	0,61	172,29	81,59	1,11	82,70	1,62	0,46	0,80	-	10,94	1,56	12,50	15,38	-	0,03	0,03	-	0,28	
		%	100,0	39,3	0,5	20,4	1,3	1,4	0,4	0,1	63,4	0,2	63,6																	

2.2. Struktura użytków rolnych

Poza środkową częścią gminy, to rejon o *polowym z udziałem paszowego* kierunku produkcji rolnej, Rys.16. W użytkach rolnych zdecydowanie przeważają *grunty orne*, zajmujące 5390,19 ha (55,8%), Tab.11, Rys.15. Największy obszar gruntów ornych położony jest w: Bukowicach, Pierstnicy i Brzostowie. Natomiast *użytki zielone* zajmują 2166,98 ha (22,4%), gdzie w powierzchni tej *łąki* stanowią 1496,34 ha (15,5% użytków rolnych), a *pastwiska* 670,6 ha (6,9%). Największy obszar łąk i pastwisk znajduje się w: Bukowicach, Grabownicy i w Pierstnicy. Wśród użytków rolnych wyróżniono:

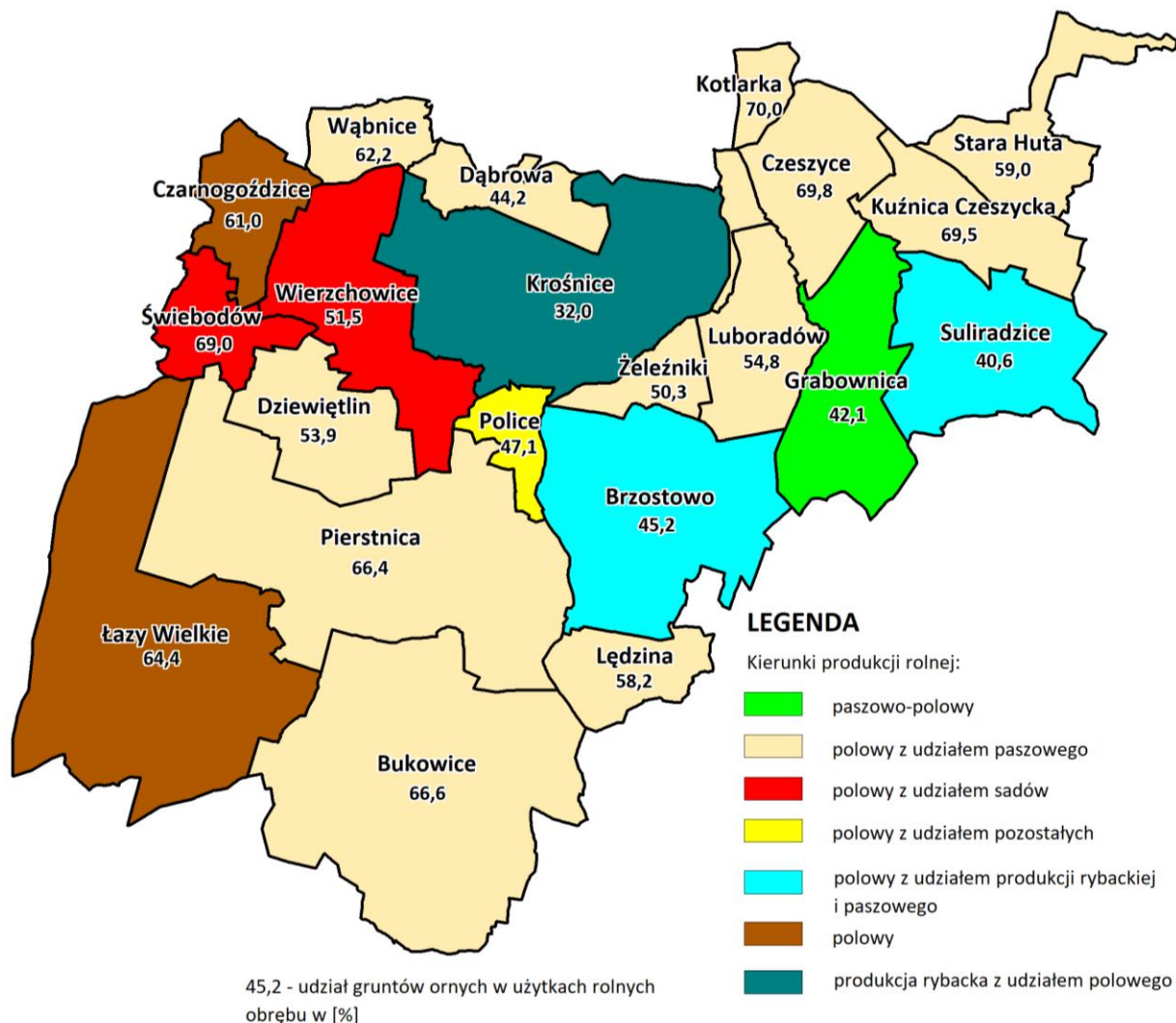
- grunty pod stawami* - zajmujące 1094,58 ha (11,3%), których największe powierzchnie zlokalizowano w 3 obrębach: Brzostowo, Krośnice, Suliradzice i stanowią w nich od 30% do 40%;
- sady* - zajmujące 177,74 ha (1,8%), których największe powierzchnie zlokalizowane są w 4 obrębach: Czarnogoździce, Krośnice, Świebodów, Wierzchowice, zajmują od 2% do 18%;
- pozostałe użytki rolne: grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych* – 562,32 ha (5,9%), których największe powierzchnie zlokalizowane są w 4 obrębach: Bukowice, Krośnice, Łazy Wielkie, Pierstnica i zajmują od 6% do 12%, *grunty rolne zabudowane* – 150,69 ha (1,5%) i *grunty pod rowami* – 124,21 ha (1,3%).

Rys. 15. Struktura użytków rolnych

Z uwagi na mocno zróżnicowaną strukturę użytków rolnych, w obrębach wyodrębniono główne kierunki produkcji rolnej i są to: *pszowo-polowy (tylko Grabownica)*, *polowy z udziałem paszowego (przeważający, występuje w 12 obrębach)*, *polowy z udziałem sadów (Wierzchowice, Świebodów)*, *polowy z udziałem pozostałych (Police)*, *polowy z udziałem produkcji rybackiej*

i paszowego (Brzostowo, Suliradzice), polowy (Czarnogoźdźce, Łazy Wielkie), produkcja rybacka z udziałem polowego (Krośnice), Rys.16. I te kierunki są realizowane w poszczególnych obrębach na mniejszą bądź większą skalę. W produkcji roślinnej dominują zboża podstawowe (pszenica, jęczmień, gryka, kukurydza) oraz rzepak. Lokalnie i na własne potrzeby uprawiane są ziemniaki.

Rys. 16. Główne kierunki produkcji rolnej

Prowadzone uprawy specjalistyczne na większą skalę to:

- sadownicze obręb: Czarnogoźdźce, Krośnice, Świebodów, Wąbnice, Wierchowice,
- krzewów owocowych (Bukowice, Czarnogoźdźce, Krośnice, Łazy Wielkie, Pierstnica, Świebodów, Wąbnice, Wierchowice, Żeleźniki) i winnice (Czeszyce i Krośnice),
- warzywnictwo (Pierstnica).

W gminie funkcjonują 3 gospodarstwa sadownicze o ponad lokalnej skali produkcji (2 w Wierchowicach, 1 w Krośnicach), które zajmują się też magazynowaniem i przetwarzaniem owoców. W Świebodowie siedzibę ma *Ogrodnicza Grupa Producentów „Malsad”*, która działa od 2004 r. Grupa producencka prowadzi skup oraz hurtownię warzyw i owoców na terenie wsi. Należą

do niej gospodarstwa sadownicze. Tylko w jednym obrębie i na małym areale stwierdzono uprawę wierzby energetycznej (Kuźnica Czeszycka).

Fot. 24. Uprawa zbóż - obręb Czeszyce

Fot. 25. Uprawa rzepaku – obręb Krośnice

W produkcji zwierzęcej prowadzona jest: hodowla bydła (Brzostowo, Bukowice, Dziewiętlin, Grabownica, Kotlarka, Krośnice, Kuźnica Czeszycka, Lędzina, Luboradów, Pierstnica, Wąbnice, Wierzchowice), koni (Bukowice, Czeszyce, Dąbrowa, Lędzina, Łazy Wielkie, Suliradzice, Świebodów, Wierzchowice), owiec i kóz (Czeszyce, Kuźnica Czeszycka, Lędzina, Police), ryb (Brzostowo, Bukowice, Czarnogoździce, Czeszyce, Krośnice, Police, Żeleźniki, Wąbnice), produkcja miodu (Bukowice, Kuźnica Czeszycka, Lędzina, Pierstnica, Wierzchowice).

W porównaniu do ustaleń planu z 2010 r. stwierdzono następujące zmiany:

- a) *powierzchnia gruntów ornych* zmniejszyła się w każdym obrębie łącznie o 628,52 ha, w tym najwięcej we wsi: Bukowice, Czarnogoździce, Krośnice, Łazy Wielkie, Pierstnica, Wierzchowice, i są to zmiany rzędu 50 ha;
- b) *powierzchnia użytków zielonych* zmniejszyła się o 163,84 ha w tym najwięcej w obrębie: Bukowice, Dąbrowa, Krośnice, Pierstnica, Stara Huta i są to zmiany rzędu 13 i 30 ha. Tylko w Dziewiętlinie stwierdzono obecnie większy obszar użytków zielonych o 18,76 ha;
- c) *powierzchnia sadów* zwiększyła się o 113,06 ha, w tym najwięcej w obrębie: Czarnogoździce, Krośnice, Świebodów i Wierzchowice. Są to zmiany rzędu 12 i 50 ha. Tylko w Pierstnicy stwierdzono obecnie mniejszy obszar sadów niż w latach ubiegłych (o 3 ha).

Zmiany te nie wpłynęły na główny kierunek produkcji rolnej w gminie, jakim jest *polowy z udziałem paszowego*, jednakże zróżnicowana struktura użytków rolnych w poszczególnych obrębach spowodowała zmianę ich kierunku produkcji i dotyczy to wsi: Suliradzice, Żeleźniki, Krośnice, Brzostowo, Dąbrowa, Police, Wierzchowice i Świebodów. Stwierdzono też, że na przełomie 2010 – 2016 r. jeszcze bardziej rozwinęło się sadownictwo i hodowla koni.

Struktura użytków rolnych

Tabela 11

Lp.	Obręb	Użytki rolne															
		razem		grunty orne		sady		łąki		pastwiska		razem użytki zielone		stawy		pozostałe użytki rolne	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
1.	Brzostowo	954,78	100,0	431,10	45,2	-	-	68,15	7,1	73,51	7,7	141,66	14,8	353,53	37,0	28,49	3,0
2.	Bukowice	1472,65	100,0	980,65	66,6	2,57	0,2	219,25	14,9	98,81	6,7	318,06	21,6	22,31	1,5	149,06	10,1
3.	Czarnogoźdźce	291,86	100,0	177,95	61,0	12,23	4,2	19,78	6,8	25,52	8,7	45,30	15,5	18,22	6,2	38,16	13,1
4.	Czeszyce	297,12	100,0	207,52	69,8	2,33	0,8	47,77	16,1	17,87	6,0	65,64	22,1	7,87	2,6	13,76	4,6
5.	Dąbrowa	163,72	100,0	72,30	44,2	1,75	1,1	46,65	28,5	11,37	6,9	58,02	35,4	2,02	1,2	29,63	18,1
6.	Dziewiętlin	203,65	100,0	109,83	53,9	2,22	1,1	56,84	27,9	12,12	6,0	68,96	33,9	6,93	3,4	15,71	7,7
7.	Grabownica	407,18	100,0	171,62	42,1	0,21	0,1	119,71	29,4	79,24	19,5	198,95	48,9	18,66	4,6	17,74	4,4
8.	Kotlarka	198,79	100,0	139,10	70,0	-	-	33,20	16,7	18,55	9,3	51,75	26,0	-	-	7,94	4,0
9.	Krośnice	1008,08	100,0	322,35	32,0	21,94	2,2	111,86	11,1	66,18	6,6	178,04	17,7	403,38	40,0	82,37	8,2
10.	Kuźnica Czeszycka	488,64	100,0	339,75	69,5	-	-	74,22	15,2	38,01	7,8	112,23	23,0	4,36	0,9	32,30	6,6
11.	Lędzina	308,77	100,0	179,68	58,2	0,81	0,2	64,16	20,8	20,94	6,8	85,10	27,6	-	-	43,18	14,0
12.	Luboradów	152,35	100,0	83,49	54,8	-	-	32,14	21,1	13,00	8,5	45,14	29,6	-	-	23,72	15,6
13.	Łazy Wielkie	555,88	100,0	357,73	64,4	2,51	0,5	72,47	13,0	22,79	4,1	95,26	17,1	12,87	2,3	87,51	15,7
14.	Pierstnica	945,90	100,0	628,65	66,4	0,24	0,1	134,85	14,2	59,47	6,3	194,32	20,5	24,41	2,6	98,28	10,4
15.	Police	172,83	100,0	81,33	47,1	-	-	19,59	11,3	4,99	2,9	24,58	14,2	28,94	16,7	37,98	22,0
16.	Stara Huta	403,73	100,0	238,10	59,0	-	-	84,15	20,8	28,60	7,1	112,75	27,9	0,24	0,1	52,64	13,0
17.	Suliradźce	428,16	100,0	173,87	40,6	-	-	97,04	22,6	19,58	4,6	116,62	27,2	127,23	29,7	10,44	2,5
18.	Świebodów	312,45	100,0	215,54	69,0	36,38	11,6	19,72	6,4	9,84	3,1	29,56	9,5	6,93	2,2	24,04	7,6
19.	Wąbnice	171,68	100,0	106,80	62,2	1,31	0,8	28,09	16,4	27,05	15,8	55,14	32,2	3,85	2,2	4,58	2,7
20.	Wierzchowice	514,45	100,0	265,16	51,5	93,24	18,1	67,52	13,1	15,14	3,0	82,66	16,1	45,51	8,8	27,88	5,4
21.	Żeleźniki	214,04	100,0	107,67	50,3	-	-	79,18	37,0	8,06	3,8	87,24	40,8	7,32	3,4	11,81	5,5
	Gmina ogółem	9666,71	100,0	5390,19	55,8	177,74	1,8	1496,34	15,5	670,64	6,9	2166,98	22,4	1094,58	11,3	837,22	8,7

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.)

2.3. Zmiany w sposobie użytkowania gruntów

W wyniku inwentaryzacji terenowej stwierdzono duże zmiany w użytkowaniu pól, które zaszły w ostatnich latach. Dotyczą one łącznie 1342,16 ha tj. 7,5% powierzchni gminy, Tab.12, 13 i 14, Rys.17. Największe zmiany odnoszą się do *gruntów ornych* na obszarze 802,31 ha i *użytków zielonych* na obszarze 440,39 ha. Na mniejszych powierzchniach zmiany stwierdzono w użytkowaniu: sadów 6,41 ha, nieużytków 30,69 ha, dróg 26,72 ha, rowów 13,91 ha, lasów i zadrzewień 21,73 ha. Większość tych pól jest własnością prywatną i KOWR (byłej ANR, szczególnie użytki rolne), gminy (drogi), a także powiatu (rowy).

Powierzchnia gruntów ornych została zmniejszona, głównie przez przekształcenie jej na użytki zielone, łącznie o 697,12 ha. Najwięcej zadarniono gruntów ornych w obrębie: Bukowice, Łazy Wielkie, Suliradzice i Dziewiętlin (90 – 60 ha), co związane jest z rozwojem produkcji zwierzęcej w tych obrębach: bydła, koni, owiec oraz utrzymaniem użytków zielonych, głównie na terenach cennych przyrodniczo. Grunty orne zostały przekształcone również na sady 52 ha (najwięcej w Świebodowie 21,52 ha i w Wierzchowicach 15,58 ha), las 25,30 ha (najwięcej w Grabownicy 7,59 ha i w Lędzinie 6,14 ha), zbiorniki wodne 10,16 ha (najwięcej w Wierzchowicach 6,57 ha), drogi 2,05 ha (najwięcej w Pierstnicy 1,13 ha) oraz tereny zabudowane i zagospodarowane nierolniczo 15,76 ha (najwięcej w Bukowicach 4,93 ha). W porównaniu ze stanem ewidencyjnym przekształcenia na inne użytki obejmują 14,9% gruntów ornych gminy, a w obrębach od 3,5% (Brzostowo i Kotlarka) do 65,4% (Dziewiętlin).

Powierzchnia użytków zielonych została zmniejszona w każdej wsi, głównie przez przekształcenie jej na grunty orne, łącznie o 418,52 ha. Najwięcej zaorano łąk i pastwisk w obrębie: Bukowice, Brzostowo i Pierstnica (rzędu 90 - 40 ha), co związane jest z rozwojem produkcji roślinnej w tych obrębach, głównie upraw zbóż i rzepaku. Użytki zielone zostały przekształcone też na: las 3,10 ha (najwięcej w Bukowicach 1,05 ha), sad 1,71 ha (najwięcej w Czeszycach 0,79 ha), zbiorniki wodne 9,93 ha (najwięcej w Pierstnicy 1,82 ha), tereny zabudowane i nierolniczo zagospodarowane 7,02 ha (najwięcej w Krośnicach 2,33 ha) oraz drogi 0,11 ha. W porównaniu ze stanem ewidencyjnym przekształcenia na inne użytki obejmują 20,3% użytków zielonych gminy, a w obrębach od 2,4% (Dziewiętlin) do 48,0% (Brzostowo).

Powierzchnię sadów zmniejszono w 4 wsiach, tylko na koszt gruntów ornych, w tym najwięcej w Wierzchowicach o 3,95 ha. W porównaniu ze stanem ewidencyjnym przekształcenia na inne użytki obejmują 3,6% sadów gminy, a w obrębach od 1,8% (Czarnogoździce) do 73,3% (Wąbnice).

Powierzchnia nieużytków zmniejszyła się prawie w każdej wsi, głównie przez samoistne zadrzewienie i zakrzewienie łącznie o 20,14 ha. Najwięcej takich zmian stwierdzono w Bukowicach (6,17 ha) i w Pierstnicy (4,78 ha). Nieużytki przekształcono też na: grunty orne 5,07 ha (najwięcej

w Bukowicach 3,19 ha), użytki zielone 0,58 ha i sad 0,27 ha. Natomiast 4,63 ha ich powierzchni zajmują zbiorniki wodne, których najwięcej zlokalizowano w Brzostowie 1,66 ha i Wierzchowicach 1,16 ha. W porównaniu ze stanem ewidencyjnym przekształcenia na inne użytki obejmują 25,4% nieużytków gminy, a w obrębach od 3,0% (Czeszyce) do 98,8% (Police). Praktycznie wszystkie nieużytki wsi Grabownica, Pierstnica i Żeleźniki zostały zlikwidowane.

Powierzchnia gruntów pod drogami została zmniejszona przez zaoranie ich na grunty orne 14,77 ha oraz przekształcenie jej na użytki zielone 11,95 ha. Najwięcej dróg zlikwidowano w obrębie Krośnice 3,48 ha, natomiast we wsi Brzostowo, Bukowice, Grabownica, Pierstnica i Suliradzice powyżej 2 ha. Związane jest to z rozwojem produkcji zarówno roślinnej jak i zwierzęcej w tych wsiach, rozdrobnieniem działek gospodarstw rolnych, położeniem ich w swoim sąsiedztwie, przez co drogi te stały się zbędne, nieużytkowane i rozdzielały grunty tego samego właściciela. Związane jest to też z potrzebą utworzenia większych pól, łatwiejszych do upraw mechanicznych czy wypasów zwierząt. W porównaniu ze stanem ewidencyjnym przekształcenia na użytki rolne razem obejmują 6,9% dróg gminy, a w obrębach od 1,2% (Łazy Wielkie) do 17,4% (Suliradzice) i 17,9% (Łędzina).

Fot. 26. Droga transportu rolnego częściowo zaorana - obręb Bukowice

Fot. 27. Droga transportu rolnego częściowo zaorana – obręb Bukowice

Powierzchnia gruntów pod rowami została zmniejszona przez przekształcenie jej na grunty orne 6,82 ha i użytki zielone 7,09 ha. Najwięcej zlikwidowano rowów w obrębie Grabownica 2,35 ha, Suliradzice 1,64 ha i Bukowice 1,60 ha. Związane jest to z rozwojem produkcji rolniczej w tych obrębach (zarówno roślinnej jak i zwierzęcej), rozdrobnieniem działek gospodarstw rolnych, położeniem ich w swoim sąsiedztwie, przez co rowy te stały się zbędne, bo rozdzielały grunty tego samego właściciela. Związane jest to też z potrzebą utworzenia większych pól łatwiejszych do upraw mechanicznych czy wypasów zwierząt. W porównaniu ze stanem ewidencyjnym przekształcenia na użytki rolne obejmują w gminie 11,2% gruntów pod rowami. W obrębach dotyczy to 25,0% (Suliradzice), 31,6% (Grabownica), a nawet 69,5% (Kotlarka).

Powierzchnia lasów i zadrzewień została zmniejszona, głównie przez przekształcenie jej na grunty orne 8,50 ha, użytki zielone 12,55 ha i zbiorniki wodne 0,68 ha. Największe zmiany wystąpiły w obrębie: Lędzina 7,30 ha, Police 4,84 ha i Bukowice 4,81 ha, co związane jest z likwidacją terenów zadrzewionych na koszt gruntów ornych, łąk lub pastwisk. W porównaniu ze stanem ewidencyjnym przekształcenia na inne użytki obejmują 0,3% lasów i zadrzewień gminy, a w obrębach do 8,6% (Lędzina) i 8,7% (Police).

Przyczyną rezygnacji z uprawy gruntów ornych w dużej mierze są warunki naturalne: słabej jakości gleby (klasy V i VI), niekorzystne położenie (tereny podmokłe, erozyjne, enklawy leśne, sąsiedztwo lasów, wyższe partie terenu), gęsta sieć cieków, wysoki wskaźnik lesistości, obszary cenne przyrodniczo. Również powodem takiej sytuacji są warunki społeczno-gospodarcze: rozwój produkcji zwierzęcej, rybackiej oraz upraw sadowniczych w poszczególnych wsiach, rozwój mieszkalnictwa, usług, rekreacji i turystyki oraz duże zainteresowanie nabywaniem działek w celach budowlanych. Ponadto grunty zadarnione położone są przy kompleksach zielonych, leśnych, gdzie uprawa roli i dojazd do działek jest utrudniony. W połączeniu z istniejącymi użytkami tworzą większe kompleksy pól, korzystniejsze pod wypasy zwierząt.

Fot. 28. Grunty odłogowane, porośnięte samosiewem - obręb Bukowice

Fot. 29. Grunty odłogowane porośnięte samosiewem – obręb Suliradzice

Przyczyną zaorywania użytków zielonych, dróg, rowów są lepsze warunki terenowe dla uprawy roślinnej i potrzeba gruntów ornych w rozwoju tej produkcji. Jest to obszar bardziej równinny, otwarty, o lepszej jakości gleb (IV i III klas), mniejszej intensywności produkcji zwierzęcej, mniej cennych przyrodniczo obszarach. Dla gospodarstw korzystniejsze są uprawy roślinne niż użytki zielone, które nie będą w pełni wykorzystane. Ponadto grunty zaorane są korzystniej położone bo w pobliżu pól uprawnych, blisko siedliska, z dobrym dojazdem. Większość z nich należy do gospodarstw wielkoobszarowych i rozdzielała ich działki, dlatego nie były przydatne w produkcji.

Zmiany w sposobie użytkowania gruntów

Tabela 12

Lp.	Obręb	Grunty orne							Użytki zielone							Sady		Nie użytki						Drogi			Rowy			Lasy i zadrzewienia				Ogółem
		użytek zielony	sad	las	zbiornik wodny	droga	zabudowa	razem	grunt orny	las	sad	zbiornik wodny	zabudowa	droga	razem	grunt orny	razem	grunt orny	użytek zielony	zadrzewienie	zbiornik wodny	sad	razem	grunt orny	użytek zielony	razem	grunt orny	użytek zielony	razem	grunt orny	zbiornik wodny	użytek zielony	razem	
		ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.
1.	Brzostowo	13,84	-	0,65	0,39	-	0,25	15,13	67,21	-	-	0,38	0,44	-	68,03	-	-	0,65	0,03	0,46	1,66	-	2,80	1,98	0,33	2,31	0,50	0,23	0,73	0,23	-	-	0,23	89,23
2.	Bukowice	92,59	-	1,74	0,14	0,06	4,93	99,46	94,86	1,05	-	1,00	1,16	0,09	98,16	-	-	3,19	0,02	6,17	0,82	-	10,20	1,88	1,01	2,89	0,63	0,97	1,60	4,30	-	0,51	4,81	217,12
3.	Czarnogózdżice	12,72	-	-	0,02	-	0,84	13,58	10,29	-	-	0,31	0,79	-	11,39	0,22	0,22	-	-	0,71	0,15	-	0,86	0,29	0,10	0,39	-	-	-	-	0,33	-	0,33	26,77
4.	Czeszyce	11,73	-	-	0,01	-	0,04	11,78	17,17	-	0,79	0,23	0,10	-	18,29	-	-	-	-	-	0,06	-	0,06	0,41	-	0,41	0,45	0,05	0,50	-	-	-	-	31,04
5.	Dąbrowa	20,81	-	-	0,12	-	0,32	21,25	1,02	0,55	-	0,05	0,05	-	1,67	-	-	-	-	0,14	-	-	0,14	0,06	0,20	0,26	-	0,32	0,32	-	-	-	-	23,64
6.	Dziewiętlin	63,39	6,49	1,48	0,03	-	0,44	71,83	1,36	-	-	0,04	0,26	-	1,66	-	-	0,09	-	0,06	-	-	0,15	-	0,73	0,73	-	0,27	0,27	-	-	-	-	74,64
7.	Grabownica	36,21	-	7,59	1,49	-	1,05	46,34	8,28	0,14	-	0,37	0,05	-	8,84	-	-	0,06	-	0,21	-	-	0,27	-	2,13	2,13	0,35	2,00	2,35	-	-	-	-	59,93
8.	Kotlarka	3,81	-	-	-	-	0,99	4,80	9,00	-	-	-	0,14	-	9,14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,00	1,00	0,61	0,44	1,05	-	-	-	-	15,99
9.	Krośnice	24,75	1,67	-	0,09	0,17	3,34	30,02	22,89	-	-	0,83	2,33	-	26,05	-	-	0,05	-	3,81	-	-	3,86	1,40	2,08	3,48	0,10	0,95	1,05	0,47	-	-	0,47	64,93
10.	Kuźnica Czeszycka	23,57	-	-	-	-	0,10	23,67	27,03	-	-	-	-	-	27,03	-	-	-	0,08	0,25	0,04	-	0,37	1,18	0,42	1,60	1,72	0,17	1,89	0,45	-	-	0,45	55,01
11.	Lędzina	35,95	-	6,14	0,03	-	-	42,12	3,22	0,26	-	0,12	-	-	3,60	-	-	-	-	-	0,10	-	0,10	1,40	0,49	1,89	-	0,03	0,03	0,17	-	7,13	7,30	55,04
12.	Luboradów	16,38	-	-	-	-	0,16	16,54	5,50	-	-	0,39	0,25	-	6,14	-	-	-	-	0,08	-	-	0,08	0,12	0,22	0,34	0,02	0,06	0,08	-	-	-	-	23,18
13.	Łązy Wielkie	88,57	0,17	1,78	0,55	-	0,29	91,36	10,47	0,42	-	0,19	-	-	11,08	-	-	-	-	0,29	0,10	-	0,39	0,03	0,38	0,41	0,06	0,54	0,60	0,50	-	0,07	0,57	104,41
14.	Pierstnica	58,14	-	-	0,05	1,13	-	59,32	46,62	0,68	-	1,82	0,30	-	49,42	-	-	-	0,08	4,78	0,39	-	5,25	2,06	0,31	2,37	0,13	0,16	0,29	0,16	0,12	-	0,28	116,93
15.	Police	10,24	-	-	-	0,42	0,30	10,96	3,68	-	-	-	-	-	3,68	-	-	0,15	-	0,65	-	-	0,80	0,32	-	0,32	0,06	-	0,06	-	-	4,84	4,84	20,66
16.	Stara Huta	25,10	-	0,73	0,02	-	-	25,85	35,63	-	-	0,29	-	-	35,92	-	-	-	0,04	0,45	0,01	-	0,50	0,41	0,35	0,76	0,69	0,07	0,76	2,18	-	-	2,18	65,97
17.	Suliradzice	79,43	-	2,06	0,06	-	1,41	82,96	17,59	-	-	0,01	0,21	-	17,81	-	-	-	0,33	0,36	0,14	-	0,83	1,32	1,17	2,49	1,07	0,57	1,64	-	-	-	-	105,73
18.	Świebódów	30,98	21,52	-	0,16	0,12	0,07	52,85	4,71	-	0,47	0,98	-	-	6,16	1,28	1,28	0,17	-	1,03	-	-	1,20	0,45	0,46	0,91	0,09	-	0,09	-	0,06	-	0,06	62,55
19.	Wąbnice	17,27	6,49	-	0,05	-	0,39	24,20	7,99	-	0,28	1,06	0,44	-	9,77	0,96	0,96	-	-	0,13	-	-	0,13	0,31	0,20	0,51	-	0,03	0,03	-	0,17	-	0,17	35,77
20.	Wierzchowice	21,16	15,58	-	6,57	0,07	0,71	44,09	14,24	-	0,17	0,55	0,17	0,02	15,15	3,95	3,95	0,52	-	0,20	1,16	0,27	2,15	1,04	0,16	1,20	0,09	0,06	0,15	0,04	-	-	0,04	66,73
21.	Żeleźniki	10,48	-	3,13	0,38	0,08	0,13	14,20	9,76	-	-	1,31	0,33	-	11,40	-	-	0,19	-	0,36	-	-	0,55	0,11	0,21	0,32	0,25	0,17	0,42	-	-	-	-	26,89
	Gmina ogółem	697,12	51,92	25,30	10,16	2,05	15,76	802,31	418,52	3,10	1,71	9,93	7,02	0,11	440,39	6,41	6,41	5,07	0,58	20,14	4,63	0,27	30,69	14,77	11,95	26,72	6,82	7,09	13,91	8,50	0,68	12,55	21,73	1342,16

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacji terenowej (kwiecień – maj 2017 r.)

Faktyczna powierzchnia gruntów rolnych

Tabela 13

Lp.	Obręb	Grunty orne						Użytki zielone						Sady						Nie użytki			
		stan ewiden.	odeszło na inne użytki		przybyło	stan fakty.	różnica	stan ewiden.	odeszło na inne użytki		przybyło	stan fakty.	różnica	stan ewiden.	odeszło na inne użytki		przybyło	stan fakty.	różnica	stan ewiden.	odeszło na inne użytki		stan fakty.
		ha	ha	%	ha	ha	ha	ha	ha	%	ha	ha	ha	ha	ha	%	ha	ha	ha	ha	ha	%	ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
1.	Brzostowo	431,10	15,13	3,5	70,57	486,54	55,44	141,66	68,03	48,0	14,43	88,06	-53,60	-	-	-	-	-	-	23,34	2,80	12,0	20,54
2.	Bukowice	980,65	99,46	10,1	104,86	986,05	5,40	318,06	98,16	30,9	95,10	315,00	-3,06	2,57	-	-	-	2,57	-	14,05	10,20	72,6	3,85
3.	Czarnogoździce	177,95	13,58	7,6	10,80	175,17	-2,78	45,30	11,39	25,1	12,82	46,73	1,43	12,23	0,22	1,8	-	12,01	-0,22	1,48	0,86	58,1	0,62
4.	Czeszyce	207,52	11,78	5,7	18,03	213,77	6,25	65,64	18,29	27,9	11,78	59,13	-6,51	2,33	-	-	0,79	3,12	0,79	1,99	0,06	3,0	1,93
5.	Dąbrowa	72,30	21,25	29,4	1,08	52,13	-20,17	58,02	1,67	2,9	21,33	77,68	19,66	1,75	-	-	-	1,75	-	1,29	0,14	10,9	1,15
6.	Dziewiętlin	109,83	71,83	65,4	1,45	39,45	-70,38	68,96	1,66	2,4	64,39	131,69	62,73	2,22	-	-	6,49	8,71	6,49	0,30	0,15	50,0	0,15
7.	Grabownica	171,62	46,34	27,0	8,69	133,97	-37,65	198,95	8,84	4,4	40,34	230,45	31,50	0,21	-	-	-	0,21	-	0,33	0,27	81,8	0,06
8.	Kotlarka	139,10	4,80	3,5	9,61	143,91	4,81	51,75	9,14	17,7	5,25	47,86	-3,89	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	Krośnice	322,35	30,02	9,3	24,91	317,24	-5,11	178,04	26,05	14,6	27,78	179,77	1,73	21,94	-	-	1,67	23,61	1,67	37,07	3,86	10,4	33,21
10.	Kuźnica Czeszycka	339,75	23,67	7,0	30,38	346,46	6,71	112,23	27,03	24,1	24,24	109,44	-2,79	-	-	-	-	-	-	0,69	0,37	53,6	0,32
11.	Lędzina	179,68	42,12	23,4	4,79	142,35	-37,33	85,10	3,60	4,2	43,60	125,10	40,00	0,81	-	-	-	0,81	-	0,39	0,10	25,6	0,29
12.	Luboradów	83,49	16,54	19,8	5,64	72,59	-10,90	45,14	6,14	13,6	16,66	55,66	10,52	-	-	-	-	-	-	0,48	0,08	16,7	0,40
13.	Łazy Wielkie	357,73	91,36	25,5	11,06	277,43	-80,30	95,26	11,08	11,6	89,56	173,74	78,48	2,51	-	-	0,17	2,68	0,17	3,39	0,39	11,5	3,00
14.	Pierstnica	628,65	59,32	9,4	48,97	618,30	-10,35	194,32	49,42	25,4	58,69	203,59	9,27	0,24	-	-	-	0,24	-	5,43	5,25	96,7	0,18
15.	Police	81,33	10,96	13,5	4,21	74,58	-6,75	24,58	3,68	15,0	15,08	35,98	11,40	-	-	-	-	-	-	0,81	0,80	98,8	0,01
16.	Stara Huta	238,10	25,85	10,9	38,91	251,16	13,06	112,75	35,92	31,9	25,56	102,39	-10,36	-	-	-	-	-	-	1,44	0,50	34,7	0,94
17.	Suliradzice	173,87	82,96	47,7	19,98	110,89	-62,98	116,62	17,81	15,3	81,50	180,31	63,69	-	-	-	-	-	-	7,27	0,83	11,4	6,44
18.	Świebodów	215,54	52,85	24,5	6,70	169,39	-46,15	29,56	6,16	20,8	31,44	54,84	25,28	36,38	1,28	3,5	21,99	57,09	20,71	4,13	1,20	29,1	2,93
19.	Wąbnice	106,80	24,20	22,7	9,26	91,86	-14,94	55,14	9,77	17,7	17,50	62,87	7,73	1,31	0,96	73,3	6,77	7,12	5,81	0,61	0,13	21,3	0,48
20.	Wierzchowice	265,16	44,09	16,6	19,88	240,95	-24,21	82,66	15,15	18,3	21,38	88,89	6,23	93,24	3,95	4,2	16,02	105,31	12,07	15,94	2,15	13,5	13,79
21.	Żelezniki	107,67	14,20	13,2	10,31	103,78	-3,89	87,24	11,40	13,1	10,86	86,70	-0,54	-	-	-	-	-	-	0,58	0,55	94,8	0,03
Gmina ogółem		5390,19	802,31	14,9	460,09	5047,97	-342,22	2166,98	440,39	20,3	729,29	2455,88	288,90	177,74	6,41	3,6	53,90	225,23	47,49	121,01	30,69	25,4	90,32

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacji terenowej (kwiecień – maj 2017 r.)

Faktyczna powierzchnia użytków gruntowych

Tabela 14

Lp.	Obręb	Drogi						Rowy			Lasy i zadrzewienia						Zbiorniki wodne i stawy			Tereny zabudowane			
		stan ewiden.	odeszło na inne użytki		przybyło	stan fakty.	różnica	stan ewiden.	odeszło na inne użytki		stan fakty.	stan ewiden.	odeszło na inne użytki		przybyło	stan fakty.	różnica	stan ewiden.	przybyło	stan fakty.	stan ewiden.	przybyło	stan fakty.
		ha	ha	%	ha	ha	ha	ha	ha	%	ha	ha	ha	ha	%	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
1.	Brzostowo	27,24	2,31	8,5	-	24,93	-2,31	10,29	0,73	7,1	9,56	351,39	0,23	0,1	1,11	352,27	0,88	353,57	2,43	356,00	6,07	0,69	6,76
2.	Bukowice	46,65	2,89	6,2	0,15	43,91	-2,74	19,32	1,60	8,3	17,72	797,22	4,81	0,6	8,96	801,37	4,15	22,40	1,96	24,36	48,79	6,09	54,88
3.	Czarnogoźdźce	10,77	0,39	3,6	-	10,38	-0,39	2,59	-	-	2,59	117,02	0,33	0,3	0,71	117,40	0,38	18,22	0,81	19,03	21,92	1,63	23,55
4.	Czeszyce	11,67	0,41	3,5	-	11,26	-0,41	4,33	0,50	11,5	3,83	290,52	-	-	-	290,52	-	9,71	0,30	10,01	4,84	0,14	4,98
5.	Dąbrowa	10,54	0,26	2,5	-	10,28	-0,26	3,03	0,32	10,6	2,71	170,54	-	-	0,69	171,23	0,69	2,02	0,17	2,19	5,44	0,37	5,81
6.	Dziewiętlin	10,90	0,73	6,7	-	10,17	-0,73	1,92	0,27	14,1	1,65	401,67	-	-	1,54	403,21	1,54	8,68	0,07	8,75	5,75	0,70	6,45
7.	Grabownica	18,45	2,13	11,5	-	16,32	-2,13	7,43	2,35	31,6	5,08	370,11	-	-	7,94	378,05	7,94	19,15	1,86	21,01	5,21	1,10	6,31
8.	Kotłarka	10,34	1,00	9,7	-	9,34	-1,00	1,51	1,05	69,5	0,46	39,90	-	-	-	39,90	-	-	-	-	1,30	1,13	2,43
9.	Krośnice	32,25	3,48	10,8	0,17	28,94	-3,31	14,66	1,05	7,2	13,61	542,48	0,47	0,1	3,81	545,82	3,34	403,98	0,92	404,90	87,93	5,67	93,60
10.	Kuźnica Czeszycka	15,31	1,60	10,5	-	13,71	-1,60	12,57	1,89	15,0	10,68	43,32	0,45	1,0	0,25	43,12	-0,20	4,36	0,04	4,40	17,12	0,10	17,22
11.	Lędzina	10,86	1,89	17,4	-	8,97	-1,89	4,67	0,03	0,6	4,64	85,09	7,30	8,6	6,40	84,19	-0,90	0,06	0,25	0,31	5,16	-	5,16
12.	Luboradów	8,04	0,34	4,2	-	7,70	-0,34	1,38	0,08	5,8	1,30	418,43	-	-	0,08	418,51	0,08	0,04	0,39	0,43	2,06	0,41	2,47
13.	Łązy Wielkie	33,43	0,41	1,2	-	33,02	-0,41	4,31	0,60	13,9	3,71	1705,75	0,57	0,1	2,49	1707,67	1,92	13,14	0,84	13,98	22,08	0,29	22,37
14.	Pierstnica	41,29	2,37	5,7	1,13	40,05	-1,24	4,93	0,29	5,9	4,64	1335,45	0,28	0,0	5,46	1340,63	5,18	25,35	2,38	27,73	9,39	0,30	9,69
15.	Police	5,08	0,32	6,3	0,42	5,18	0,10	1,34	0,06	4,5	1,28	55,93	4,84	8,7	0,65	51,74	-4,19	28,94	-	28,94	3,71	0,30	4,01
16.	Stara Huta	13,94	0,76	5,5	-	13,18	-0,76	8,17	0,76	9,3	7,41	124,52	2,18	1,8	1,18	123,52	-1,00	0,38	0,32	0,70	9,73	-	9,73
17.	Suliradzice	13,89	2,49	17,9	-	11,40	-2,49	6,55	1,64	25,0	4,91	454,84	-	-	2,42	457,26	2,42	127,23	0,21	127,44	3,98	1,62	5,60
18.	Świebodów	15,46	0,91	5,9	0,12	14,67	-0,79	1,34	0,09	6,7	1,25	39,66	0,06	0,2	1,03	40,63	0,97	6,93	1,20	8,13	7,76	0,07	7,83
19.	Wąbnice	10,94	0,51	4,7	-	10,43	-0,51	0,95	0,03	3,2	0,92	82,75	0,17	0,2	0,13	82,71	-0,04	3,88	1,28	5,16	2,88	0,83	3,71
20.	Wierzchowice	30,52	1,20	3,9	0,09	29,41	-1,11	7,02	0,15	2,1	6,87	357,24	0,04	0,1	0,20	357,40	0,16	46,11	8,28	54,39	29,05	0,88	29,93
21.	Żeleźniki	8,24	0,32	3,9	0,08	8,00	-0,24	5,90	0,42	7,1	5,48	14,57	-	-	3,49	18,06	3,49	7,43	1,69	9,12	3,32	0,46	3,78
Gmina ogółem		385,81	26,72	6,9	2,16	361,25	-24,56	124,21	13,91	11,2	110,30	7798,40	21,73	0,3	48,54	7825,21	26,81	1101,58	25,40	1126,98	303,49	22,78	326,27

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacji terenowej (kwiecień – maj 2017 r.)

zadrzewioną i zalesioną 48,54 ha. Łącznie zalesiono 28,40 ha, w tym 25,30 ha GO i 3,10 ha UZ. Natomiast 20,14 ha zadrzewień powstało na nieużytkach. W 14 obrębach stwierdzono większy areał lasów i zadrzewień w stosunku do stanu ewidencyjnego. Szczególnie duża różnica jest we wsi: Bukowice +4,15 ha, Pierstnica +5,18 ha i Grabownica +7,94 ha. Natomiast najwięcej zadrzewień zlikwidowano w Policach -4,19 ha. Większość zalesień realizowano na terenach rolnych oraz w sąsiedztwie obszarów leśnych;

- h) *powierzchnia gruntów pod zbiornikami wodnymi* łącznie zwiększyła się o 25,40 ha, w każdym obrębie (oprócz Kotlarki i Polic) i obecnie wynosi 1126,98 ha. Najwięcej przybyło zbiorników w obrębie: Wierzchowice +8,28 ha, Pierstnica +2,38 ha i Brzostowo +2,43 ha. Zbiorniki powstały najczęściej wzdłuż cieków oraz w obszarze terenów zabudowanych, na gruntach ornych (10,16 ha), użytkach zielonych (9,93 ha) i nieużytkach (4,63 ha). Ich funkcje związane są z rozwojem rekreacji i turystyki, w tym agroturystyki;
- i) *powierzchnia terenów zabudowanych i zagospodarowanych nierolniczo* łącznie zwiększyła się o 22,78 ha, w każdym obrębie (oprócz wsi Łędzina i Stara Huta) i obecnie wynosi 326,27 ha. Najwięcej takich terenów przybyło w obrębie Bukowice +6,09 ha i Krośnice 5,67 ha. Stanowią je grunty orne (15,76 ha) i użytki zielone (7,02 ha), które przeznaczono głównie pod budynki mieszkalne, obiekty usługowo - produkcyjne lub rekreacyjne. Większość tych zmian zrealizowano przy terenach zainwestowanych lub na terenach planowanych inwestycji.

Zmiany w sposobie użytkowania pól takie, jak zadarnienia, zadrzewienia w tym drzewami owocowymi, zalesienia czy powstanie zbiorników wodnych są szczególnie korzystne dla użytków rolnych, wód i mikroklimatu na terenie gminy. Ich funkcje wpływają na lepszą jakość i ochronę środowiska, zwiększenie bioróżnorodności, ekstensywne gospodarowanie, zachowanie cennych siedlisk przyrodniczych, zniwelowanie skutków erozji. Natomiast zaorywanie łąk, pastwisk, rowów, dróg zmniejsza bioróżnorodność pól uprawnych, sprzyja nasileniu się erozji, intensyfikacji produkcji, większej ilości zanieczyszczeń rolniczych w środowisku.

Zmiany użytkowania pól nie zmieniły głównych kierunków produkcji rolnej w poszczególnych miejscowościach. Jednakże wszystkie te powierzchnie wymagają aktualizacji w ewidencji gruntów i budynków pod względem rodzaju użytku, klasy bonitacyjnej oraz oceny poprawności wprowadzenia nowego zagospodarowania.

W porównaniu do ustaleń planu z 2010 r. stwierdzono, że:

- w gminie Krośnice obserwuje się tendencję odwrotną w zagospodarowaniu gruntów ornych i użytków zielonych niż w latach ubiegłych. Obecnie więcej rezygnuje się z użytkowania gruntów ornych na rzecz łąk i pastwisk. Łącznie na użytki zielone zamieniono prawie 700 ha gruntów ornych tj. 15,0% ich stanu ewidencyjnego (wcześniej 427,00 ha i 7,0%), natomiast zaorano 418,52 ha tj. 20,0% (wcześniej 430,00 ha i 18,0%);

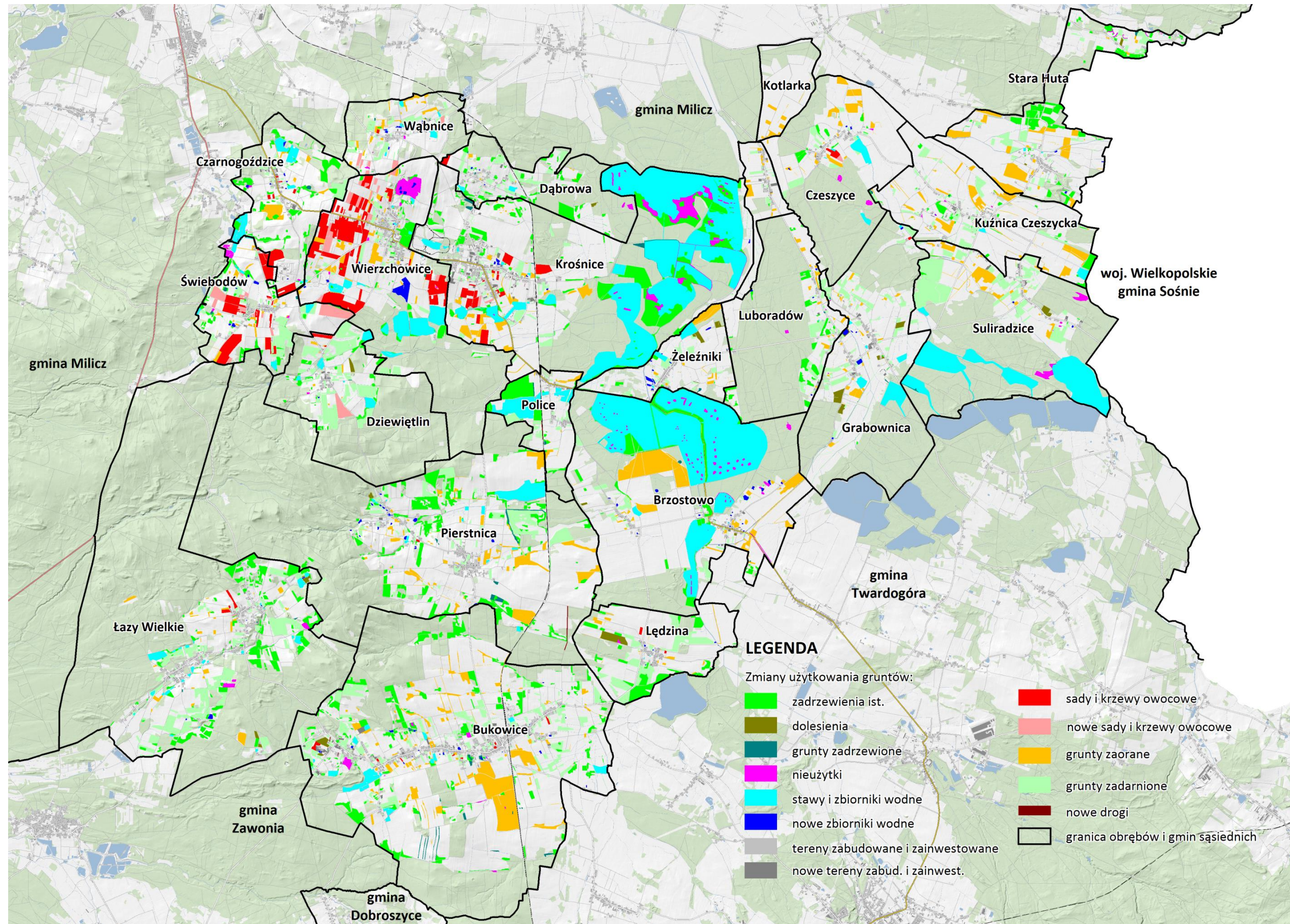
- największy obszar zaoranych pól dotyczy tych samych obrębów: Brzostowa, Bukowic, Pierstnicy, natomiast największy obszar zadarniony obecnie dotyczy obrębu: Łazy Wielkie, Bukowice i Pierstnica;
- przyczyny zmiany sposobu użytkowania gruntów są podobne jak w latach ubiegłych i jest to głównie: profilowany kierunek produkcji, w którym obecnie dominuje hodowla zwierząt wypasowych (bydła, owiec, koni), potrzeba gruntów w rozwoju tej produkcji, dotacje do prowadzonych kierunków, trudniejsze warunki terenowe i słaba jakość gleb ornyc, rozwój innych kierunków w tym sadownictwa, rekreacji i turystyki, na co potrzeba jest głównie użytków zielonych korzystnie położonych i terenów na nowe zbiorniki wodne;
- w dalszym ciągu jest tendencja do zwiększania upraw sadowniczych i krzewów owocowych, co potwierdza ich większy areał w 2016 r. Tendencja ta występuje głównie w zachodniej części gminy i w tych samych obrębach co w latach ubiegłych: Czarnogoździce, Wierzchowice, Krośnice, Świebodów, o bardziej urozmaiconej rzeźbie, ale także we wsi Dziewiętlin, Wąbnice czy Żeleźniki;
- powstaje coraz więcej małych zbiorników wodnych z przeznaczeniem do celów rekreacyjno-turystycznych, na które przeznaczają się głównie grunty orne, użytki zielone i nieużytki. Tendencję na budowę zbiorników stwierdzono głównie we wsi: Bukowice, Brzostowo Czarnogoździce, Grabownica, Krośnice, Pierstnica, Świebodów, Wąbnice i Żeleźniki, ale nie reorganizują one rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- w dalszym ciągu są zaorywane drogi i rowy, które wykorzystuje się na cele rolnicze. Powierzchnia dróg zaoranych na przestrzeni lat 2010 – 2017 zwiększyła się z 14 ha do 27 ha.

Fot. 30. Grunty odłogowane - obręb Czeszyce

Fot. 31. Pastwisko zaorane – obręb Żeleźniki

Rys. 17. Zmiany użytkowania gruntów

2.4. Grunty odłogowane

W gminie grunty nie użytkowane rolniczo zajmują 1132,95 ha, co stanowi 14,6% użytków rolnych (gruntów ornych i użytków zielonych). Najwięcej takich gruntów znajduje się w: Bukowicach 213,99 ha, Łazach Wielkich 123,06 ha i w Pierstnicy 97,88 ha, Tab.15 i 16, Rys.18. W obrębach zajmują od 3,6% (Kuźnica Czeszycka) do 43,2% (Żeleźniki). W gruntach odłogowanych wyróżniono użytki rolne porośnięte samosiewem i zadrzewieniami na powierzchni 578,64 ha (7,5% użytków rolnych) i tereny, na których pojawiła się sukcesja leśna w wyniku długiego czasu odłogowania 175,65 ha (2,3%). Najwięcej pól z sukcesją naturalną zinwentaryzowano w obrębie: Żeleźniki i Brzostowo (30 – 40 ha), Grabownica, Pierstnica i Suliradzice (17 – 23 ha).

Grunty odłogowane wg użytków

Tabela 15

Lp.	Obręb	Grunty orne			Łąki			Pastwiska			Drogi		
		razem	odłogowane	udział	razem	odłogowane	udział	razem	odłogowane	udział	razem	odłogowane	udział
		ha	ha	%	ha	ha	%	ha	ha	%	ha	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
1.	Brzostowo	431,1	35,67	8,3	68,15	28,21	41,4	73,51	10,83	14,7	27,24	0,02	0,1
2.	Bukowice	980,65	135,04	13,8	219,25	59,75	27,3	98,81	19,20	19,4	46,65	0,85	1,8
3.	Czarnogoździce	177,95	26,12	14,7	19,78	7,88	39,8	25,52	11,72	45,9	10,77	0,98	9,1
4.	Czeszyce	207,52	7,79	3,8	47,77	10,32	21,6	17,87	1,99	11,1	11,67	0,53	4,5
5.	Dąbrowa	72,3	26,84	37,1	46,65	10,10	21,7	11,37	4,25	37,4	10,54	1,59	15,1
6.	Dziewiętlin	109,83	11,55	10,5	56,84	5,39	9,5	12,12	4,78	39,4	10,90	0,15	1,4
7.	Grabownica	171,62	21,37	12,5	119,71	19,68	16,4	79,24	8,67	10,9	18,45	0,30	1,6
8.	Kotłarka	139,1	1,94	1,4	33,20	6,33	19,1	18,55	0,33	1,8	10,34	0,31	3,0
9.	Krośnice	322,35	44,46	13,8	111,86	13,97	12,5	66,18	6,69	10,1	32,25	2,76	8,6
10.	Kuźnica Czeszycka	339,75	11,28	3,3	74,22	3,16	4,3	38,01	1,77	4,7	15,31	0,10	0,7
11.	Lędzina	179,68	10,79	6,0	64,16	7,81	12,2	20,94	2,67	12,8	10,86	0,58	5,3
12.	Luboradów	83,49	8,49	10,2	32,14	11,42	35,5	13,00	2,04	15,7	8,04	0,32	4,0
13.	Łazy Wielkie	357,73	90,51	25,3	72,47	22,64	31,2	22,79	9,91	43,5	33,43	0,50	1,5
14.	Pierstnica	628,65	47,10	7,5	134,85	30,38	22,5	59,47	20,40	34,3	41,29	1,53	3,7
15.	Police	81,33	20,22	24,9	19,59	6,50	33,2	4,99	1,46	29,3	5,08	0,06	1,2
16.	Stara Huta	238,1	15,96	6,7	84,15	9,03	10,7	28,60	5,72	20,0	13,94	0,24	1,7
17.	Suliradzice	173,87	14,98	8,6	97,04	19,92	20,5	19,58	5,36	27,4	13,89	0,68	4,9
18.	Świebodów	215,54	27,54	12,8	19,72	3,21	16,3	9,84	0,49	5,0	15,46	1,38	8,9
19.	Wąbnice	106,8	18,78	17,6	28,09	9,88	35,2	27,05	10,08	37,3	10,94	0,32	2,9
20.	Wierzchowice	265,16	33,37	12,6	67,52	19,82	29,4	15,14	5,28	34,9	30,52	0,12	0,4
21.	Żeleźniki	107,67	29,74	27,6	79,18	50,75	64,1	8,06	3,62	44,9	8,24	0,58	7,0
Gmina ogółem		5390,19	639,54	11,9	1496,34	356,15	23,8	670,64	137,26	20,5	385,81	13,90	3,6

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacji terenowej (kwiecień – maj 2017 r.)

W odłogowanych polach przeważają grunty orne 639,54 ha (56,4% odłogów) i łąki 356,15 ha (31,4%). Pastwiska zajmują 137,26 ha (12,2%). Największy obszar gruntów ornych odłogowanych położony jest w Bukowicach (135,04 ha) i w Łazach Wielkich (90,51 ha), natomiast użytków zielonych poza Bukowicami (78,95 ha) również w Żeleźnikach (54,37 ha) i Pierstnicy (50,78 ha).

W trakcie inwentaryzacji terenowej zlokalizowane też drogi gruntowe, gminne, które są pozarastane, samoistnie zadrzewione i nie wykorzystywane w transporcie rolnym, Tab.15. Drogi takie zajmują prawie 14 ha, co stanowi 3,6% ich stanu ewidencyjnego. Najwięcej dróg nieprzejezdnych i nieużytkowanych przez gospodarstwa jest w Krośnicach (2,76 ha), Dąbrowie (1,59 ha), Pierstnicy (1,53 ha) i w Świebodowie (1,38 ha). Obecnie pełnią już funkcje ochronne dla środowiska przyrodniczego, szczególnie jego bioróżnorodności. Zwiększają też walory krajobrazowe gminy, wpływają na lokalny klimat i poprawiają jakość środowiska. Wskazane jest, aby część z tych dróg pozostała w naturalnym ekosystemie jako zadrzewienia śródpolne.

Analiza władania wykazała, że większość gruntów odłogowanych to pola prywatne 888,59 ha (78,4%), w tym także różniczan i spółek. Właścicielem takich działek jest też: KOWR (była ANR) 154,30 ha (13,6%), Gmina Krośnice 10,74 ha (1,0%) i PGL Nadleśnictwo Milicz 79,32 ha (7,0%), Tab.16. W gminie zauważono, że odłogowane są pojedyncze i całe działki rolne lub duże kompleksy pól uprawnych należące do jednego właściciela. Odłogowane są też części działek z uwagi na złe warunki wodne, położenie w sąsiedztwie lasów, zbiorników wodnych czy brak zapotrzebowania na grunty w produkcji. Pozostała część działki jest rolniczo zagospodarowana. W niektórych miejscach stwierdzono, że odłogowane są też pola dzierżawione od KOWR.

Przyczyną odłogowania pól są warunki naturalne gminy jak i społeczno-gospodarcze, w tym:

- słaba jakość gleb, gdzie wskaźnik ich bonitacji wynosi ok. 40 pkt./ha;
- trudne warunki gospodarowania w obrębach o wysokim stopniu lesistości i dużych powierzchniach gruntów zajętych przez wody powierzchniowe;
- niekorzystne położenie względem linii kolejowej, terenów przemysłowych i występowania obszarów górniczych związanych z podziemnym magazynem gazu Wierzchowice;
- niekorzystne położenie z uwagi na tereny podmokłe, erozyjne, zagłębienia, duże kompleksy stawów, enklawy leśne, sąsiedztwo lasów czy nieużytków;
- obszary cenne przyrodniczo i chronione prawnie, na których sposób użytkowania jest ograniczony przede wszystkim ustalonymi celami ochrony tych obszarów. Przez to zmniejsza się zainteresowanie zagospodarowaniem takich pól;
- zły stan infrastruktury rolniczej (dróg, rowów, przepustów), rozdrobnienie i szachownica gruntów, która zwiększa nakłady na produkcję. Przez to rolnicy pozostawiają działki w odłogowaniu, których uprawa przynosi niskie korzyści i są zbyt oddalone;
- niska intensywność produkcji zwierzęcej w poszczególnych obrębach;
- dobra lokalizacja względem terenów zainwestowanych i zurbanizowanych oraz głównych szlaków komunikacyjnych, przy których łatwiej jest przeznaczyć działki na cele nie rolnicze;
- rozwój funkcji rekreacyjno-turystycznej oraz mieszkaniowej, na którą przeznaczają się coraz więcej gruntów atrakcyjnie położonych, a także na terenach o walorach krajobrazowych;

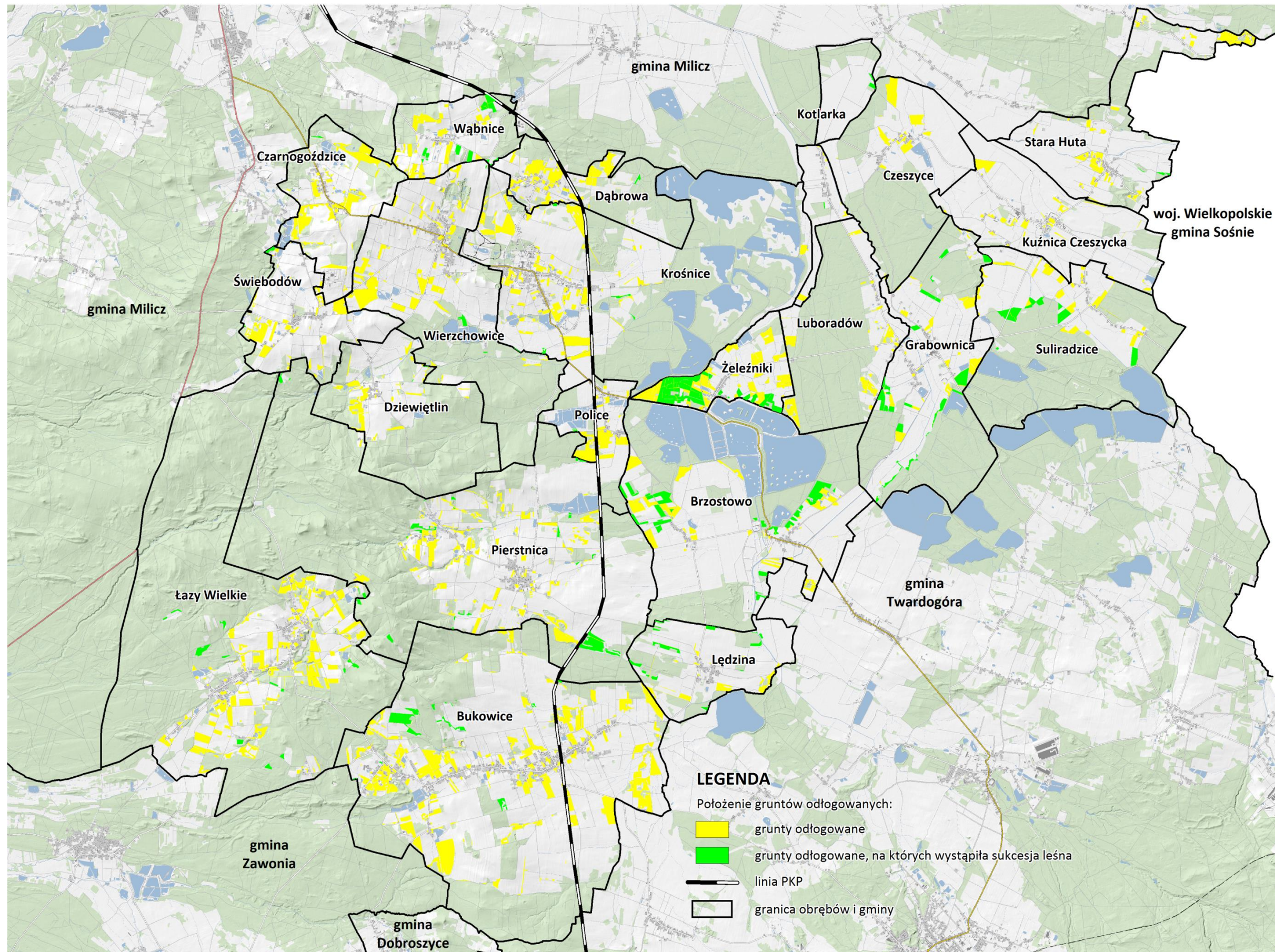
- przeznaczenie na cele inwestycyjne, w tym najczęściej budowlane, mieszkaniowe, usługowe czy przemysłowe w opracowaniach planistycznych gminy;
- brak użytkowników pól z uwagi na brak następcy, nieuregulowane sprawy spadkowe czy posiadania drugiego źródła utrzymania;
- duży popyt na wykup działek przez mieszkańców miast w celach mieszkaniowych lub rekreacyjnych (m.in. osób z Wrocławia);
- duże zainteresowaniem nabyciem pól na cele nie rolne, stąd część dużych działek została podzielona już na mniejsze działki.

Długoletnie odłogowanie pól, brak wypasów i koszenia nie jest korzystne dla środowiska, szczególnie gleb, wód czy krajobrazu rolniczego. Niesie też zagrożenia dla cennych siedlisk przyrodniczych wyznaczonych do ochrony na terenie Parku Krajobrazowego i Natury 2000. Brak rolniczego użytkowania gruntów może spowodować sukcesję wtórną, pogorszenie warunków wodnych, a nawet odwodnienie ekosystemów, zakwaszenie i niższą jakość gleb, ekspansję gatunków krzewiastych i drzewiastych, chwastów i roślin inwazyjnych oraz pojawienie się obcych gatunków na terenie gminy. Również szybko może doprowadzić do intensyfikacji rolnictwa na gruntach zagospodarowanych. Obecnie odłogowanych jest 12% gruntów ornych w porównaniu do stanu ewidencyjnego, ale w Dąbrowie 37%. Pod względem użytków zielonych sytuacja wygląda gorzej, ponieważ odłogowanych jest 24% łąk i 20% pastwisk wg stanu ewidencyjnego. W Brzostowie, gdzie położone są największe kompleksy stawów hodowlanych, odłogowanych jest 41% łąk tego obrębu, w Żeleźnikach 64%. W Czarnogoźdzcach 46% pastwisk nie bierze udziału w produkcji rolnej. Samosiewy i sukcesja leśna może doprowadzić niebawem do całkowitego zaniku użytków zielonych, zbiorników i cieków wodnych położonych na ich terenie, złej jakości wód lub zniszczenia siedlisk przyrodniczych, spadku bioróżnorodności obszarów i obniżenia walorów krajobrazowych wsi. Pola odłogowane stają się często miejscem nielegalnego składowania odpadów (śmieci, gruzu, zużytych opon). Przewiduje się, że produkcja rolna nie będzie w wielu miejscach prowadzona z uwagi na jej nieopłacalność, zbyt duże nakłady i zbyt intensywne pojawienie się już sukcesji naturalnej na gruntach rolnych. Zagospodarowanie odłogów powinno być więc racjonalne i uwzględnić obecne uwarunkowania przyrodnicze, gospodarcze i rozwojowe gminy. Dlatego część z gruntów rolnych odłogowanych powinna wrócić do produkcji rolnej, część należy przeznaczyć pod zalesienia, a część pozostawić w dotychczasowym użytkowaniu.

W porównaniu do stanu z 2010 r. stwierdzono następujące zmiany pod względem gruntów odłogowanych na terenie gminy:

- *powierzchnia gruntów odłogowanych* zmniejszyła się łącznie o 860 ha, a jej udział w użytkach rolnych spadł z 23,7% do 14,6%. Zmniejszyła się powierzchnie gruntów ornych odłogowanych o 698,35 ha i użytków zielonych o 161,53 ha;

- największa zamiana wystąpiła w obrębie: Bukowice (-132,44 ha), Czarnogoźdźcice (-101,57 ha), Łązy Wielkie (-112,86 ha), Pierstnica (-198,21 ha), Stara Huta (-76,28 ha), Krośnice (-89,68 ha), w miejscowościach o największym areale odłogów w latach ubiegłych. Natomiast we wsi Dąbrowa, Kotlarka, Kuźnica Czeszycka, Police i Żeleźniki grunty odłogowane zwiększyły swój udział o kilka hektarów. W Wierzchowicach przybyło gruntów odłogowanych prawie o 18 ha. Natomiast nadal najmniejszy obszar terenów nie zagospodarowanych rolniczo jest w Kotlarce (poniżej 9 ha);
- obecnie największy udział gruntów odłogowanych w stosunku do użytków rolnych jest w obrębie Żeleźniki (43,2 %), a nie w Czarnogoźdźcicach (52,7%). W Czarnogoźdźcicach większość gruntów odłogowana została zagospodarowana przez przedsiębiorstwo rolne;
- zmniejszył się obszar *gruntów rolnych porośniętych samosiewem i z naturalną sukcesją leśną* o 451 ha. Wynika to z tego, że część wieloletnich samosiewów przeklasyfikowano na tereny zadrzewione na użytkach rolnych, a część zagospodarowano. Największą zmianę pod tym względem stwierdzono w obrębie: Czarnogoźdźcice (-111,00 ha), Pierstnica (-137,62 ha), Krośnice i Łązy Wielkie (ok. -57,0 ha). Natomiast w obrębie: Brzostowo, Grabownica, Kotlarka, Suliradzice, Wąbnice, Wierzchowice i Żeleźniki przybyło takich obszarów (średnio o 11 ha). Jednakże grunty takie w odłogach zajmują nadal duży udział, obecnie 67%, w latach ubiegłych 60%;
- w stosunku do stanu ewidencyjnego *udział gruntów ornych odłogowanych* zmniejszył się o połowę tj. z 22,2% do 11,9%, natomiast *udział użytków zielonych* tylko z 28,1% do 22,8%;
- w niektórych wsiach zmieniła się lokalizacja gruntów odłogowanych m.in. w obrębie Dąbrowa, Police i Świebodów. Działki odłogowane są też mniejsze i bardziej rozproszone;
- w małym stopniu zmieniła się struktura władania gruntami odłogowanymi, ponieważ obecnie 78,4% należy do właścicieli prywatnych (wcześniej 70,0%), 14,0% KOWR (wcześniej 17,0% ANR). Zmniejszyła się powierzchnia odłogowane komunalna z 23 ha do 11 ha i PGL z 110 ha do 79 ha.

Rys. 18. Położenie gruntów odlogowanych

Grunty odłogowane

Tabela 16

Lp.	Obręb	Powierzchnia użytków rolnych							Powierzchnia odłogowana wg użytków							Powierzchnia odłogowana wg własności								
		razem	odłogowana	udział w UR	w tym porośnięta samosiewem		z sukcesją naturalną		razem	grunty orne		łąki		pastwiska		razem	prywatna i pozostałych właścicieli		KOWR		PGL		Gmina	
		ha	ha	%	ha	%	ha	%	%	ha	%	ha	%	ha	%	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
1.	Brzostowo	572,76	74,71	13,0	28,31	4,9	31,66	5,5	100,0	35,67	47,7	28,21	37,8	10,83	14,5	100,0	47,06	63,0	16,86	22,6	10,12	13,5	0,67	0,9
2.	Bukowice	1301,28	213,99	16,4	120,23	9,2	14,82	1,1	100,0	135,04	63,1	59,75	27,9	19,20	9,0	100,0	186,12	87,0	26,33	12,3	1,44	0,7	0,10	0,0
3.	Czarnogózdzice	235,48	45,72	19,4	28,63	12,2	0,40	0,2	100,0	26,12	57,1	7,88	17,2	11,72	25,6	100,0	44,76	97,9	0,70	1,5	0,26	0,6	0,00	0,0
4.	Czeszyce	275,49	20,10	7,3	4,34	1,6	-	-	100,0	7,79	38,8	10,32	51,3	1,99	9,9	100,0	11,74	58,4	7,88	39,2	0,07	0,3	0,41	2,0
5.	Dąbrowa	132,07	41,19	31,2	19,67	14,9	0,63	0,5	100,0	26,84	65,2	10,10	24,5	4,25	10,3	100,0	37,00	89,8	2,21	5,4	0,83	2,0	1,15	2,8
6.	Dziewiętlin	181,01	21,72	12,0	20,13	11,1	0,18	0,1	100,0	11,55	53,2	5,39	24,8	4,78	22,0	100,0	13,16	60,6	1,50	6,9	6,00	27,6	1,06	4,9
7.	Grabownica	370,78	49,72	13,4	21,93	5,9	23,41	6,3	100,0	21,37	43,0	19,68	39,6	8,67	17,4	100,0	45,11	90,7	0,64	1,3	3,97	8,0	-	-
8.	Kotłarka	190,85	8,60	4,5	7,16	3,8	1,26	0,7	100,0	1,94	22,6	6,33	73,6	0,33	3,8	100,0	3,65	42,4	-	-	4,95	57,6	-	-
9.	Krośnice	522,33	65,12	12,5	19,01	3,6	1,94	0,4	100,0	44,46	68,3	13,97	21,5	6,69	10,3	100,0	43,97	67,5	13,72	21,1	5,23	8,0	2,20	3,4
10.	Kuźnica Czeszycka	451,98	16,21	3,6	5,76	1,3	-	-	100,0	11,28	69,6	3,16	19,5	1,77	10,9	100,0	8,40	51,8	6,72	41,5	-	-	1,09	6,7
11.	Lędzina	265,59	21,27	8,0	11,06	4,2	8,79	3,3	100,0	10,79	50,7	7,81	36,7	2,67	12,6	100,0	14,14	66,5	6,41	30,1	0,53	2,5	0,19	0,9
12.	Luboradów	128,63	21,95	17,1	17,92	13,9	-	-	100,0	8,49	38,7	11,42	52,0	2,04	9,3	100,0	12,28	55,9	3,30	15,0	6,27	28,6	0,10	0,5
13.	Łązy Wielkie	455,50	123,06	27,0	82,61	18,1	7,80	1,7	100,0	90,51	73,5	22,64	18,4	9,91	8,1	100,0	109,53	89,0	2,58	2,1	10,31	8,4	0,64	0,5
14.	Pierstnica	823,21	97,88	11,9	58,59	7,1	17,69	2,1	100,0	47,10	48,1	30,38	31,0	20,40	20,8	100,0	65,65	67,1	6,70	6,8	25,53	26,1	-	-
15.	Police	105,91	28,18	26,6	5,68	5,4	0,23	0,2	100,0	20,22	71,8	6,50	23,1	1,46	5,2	100,0	27,25	96,7	0,85	3,0	-	-	0,08	0,3
16.	Stara Huta	350,85	30,71	8,8	21,65	6,2	0,79	0,2	100,0	15,96	52,0	9,03	29,4	5,72	18,6	100,0	22,10	72,0	7,84	25,5	0,35	1,1	0,42	1,4
17.	Suliradzice	290,49	40,26	13,9	13,30	4,6	16,19	5,6	100,0	14,98	37,2	19,92	49,5	5,36	13,3	100,0	27,82	69,1	11,83	29,4	0,18	0,4	0,43	1,1
18.	Świebodów	281,48	31,24	11,1	22,91	8,1	0,91	0,3	100,0	27,54	88,2	3,21	10,3	0,49	1,6	100,0	29,07	93,1	1,40	4,5	0,77	2,5	-	-
19.	Wąbnice	163,25	38,74	23,7	24,82	15,2	9,55	5,8	100,0	18,78	48,5	9,88	25,5	10,08	26,0	100,0	37,75	97,4	0,70	1,8	-	-	0,29	0,7
20.	Wierzchowice	441,06	58,47	13,3	20,55	4,7	1,75	0,4	100,0	33,37	57,1	19,82	33,9	5,28	9,0	100,0	45,42	77,7	9,37	16,0	2,51	4,3	1,17	2,0
21.	Żeleźniki	194,91	84,11	43,2	24,38	12,5	37,65	19,3	100,0	29,74	35,4	50,75	60,3	3,62	4,3	100,0	56,61	67,3	26,76	31,8	-	-	0,74	0,9
Gmina ogółem		7734,91	1132,95	14,6	578,64	7,5	175,65	2,3	100,0	639,54	56,4	356,15	31,4	137,26	12,2	100,0	888,59	78,4	154,30	13,6	79,32	7,0	10,74	1,0

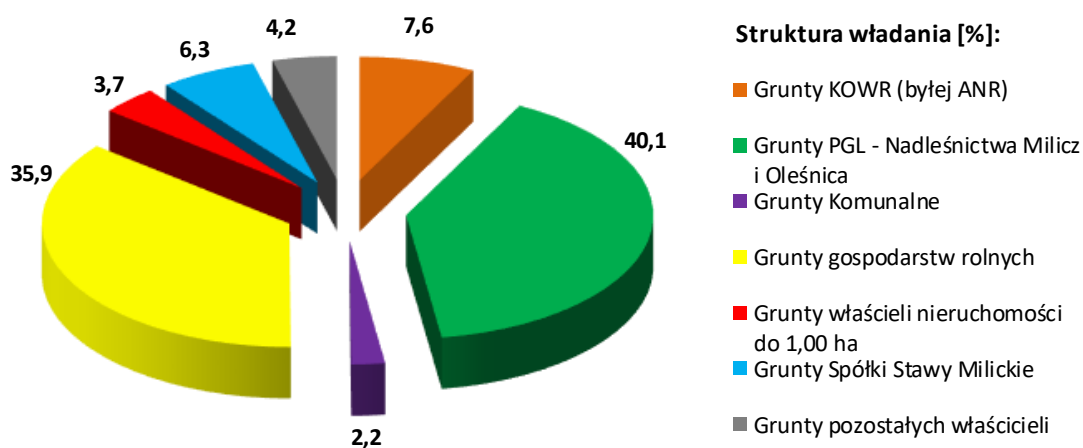
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacji terenowej (kwiecień – maj 2017 r.)

2.5. Struktura władania gruntami

W strukturze władania gruntami obszar należący do sektora publicznego zajmujący 57,6% powierzchni gminy jest nieco większy niż obszar gruntów sektora prywatnego 41,9%. Do sektora publicznego należy 10273,62 ha i sektor ten dominuje w 4 obrębach: Łazy Wielkie, Krośnice, Brzostowo i Luboradów, Tab.17, Rys.19, 20 i 22. Dominacja sektora publicznego w tych obrębach wynika z dużej powierzchni gruntów PGL, KOWR (byłej ANR), gminnych i Spółki Stawy Milickie, której 100,0% akcji posiada województwo dolnośląskie. W pozostałych obrębach udział sektora publicznego wynosi od 8,5% (Świebodów) do 69,5% (Dziewiętlin i Suliradzice).

Sektor publiczny tworzą grunty:

- Państwowych Gospodarstw Leśnych Nadleśnictwa Milicz i Oleśnica – 7158,95 ha (40,1%);
- Skarbu Państwa Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (byłej ANR) – 1340,62 ha (7,6%);
- Stawów Milickich, spółki akcyjnej z.s. w Rudzie Sułowskiej – 1126,45 ha (6,3%);
- Gminy Krośnice – 399,87 ha (2,2%), to głównie grunty pod drogami, obiektami użyteczności publicznej i kopaliny;
- Będące we władaniu Starosty Powiatu Milickiego – 114,24 ha (0,6%), to głównie grunty pod drogami powiatowymi, rowami i ciekami naturalnymi;
- SP GDDKiA – 5,88 (0,1%), to grunty pod drogą krajową nr 15 w Łazach Wielkich;
- Marszałka Województwa Dolnośląskiego – 28,11 ha (0,2%), to głównie grunty pod ciekami;
- Województwa dolnośląskiego będące w zarządzie DSDiK we Wrocławiu – 31,47 ha (0,2%), to grunty pod drogą wojewódzką 448;
- PKP spółki akcyjnej – 43,47 ha (0,2%), które obejmują tereny kolejowe;
- SP Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa (s.a. w Warszawie) oraz Wielkopolskich Zakładów Gazownictwa i Górnictwa – 24,56 ha (0,1%), związane z powstaniem i obsługą Podziemnego Magazynu Gazu Wierzchowice.

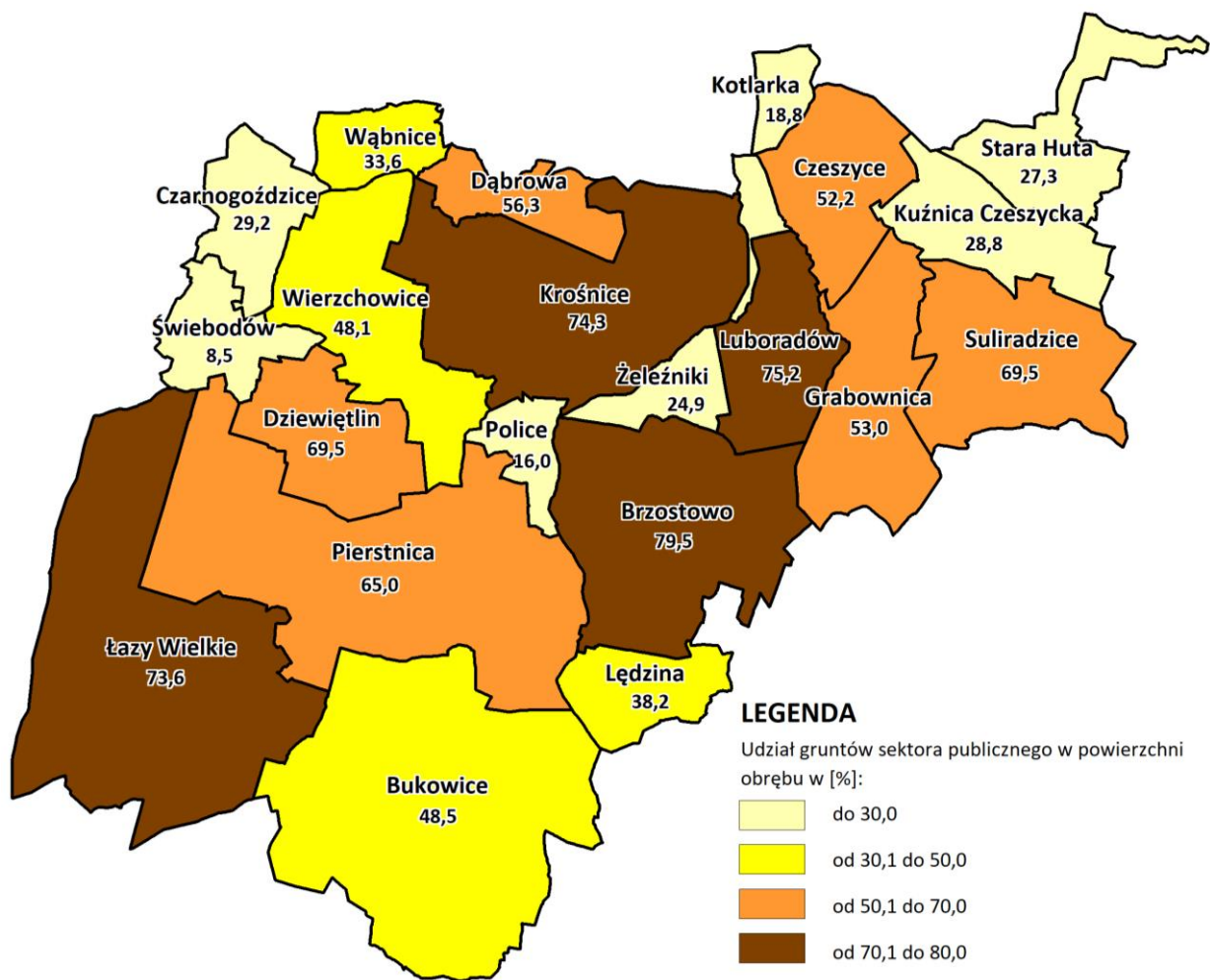
Rys. 19. Struktura władania gruntami

Do sektora prywatnego należy 7465,13 ha powierzchni gminy. Sektor tworzą głównie grunty:

- gospodarstw rolnych 6398,67 ha (35,9%),
- właścicieli nieruchomości do 1 ha 666,94 ha (3,7%),
- spółek i przedsiębiorstw rolnych 335,31 ha (1,9%), Tab.17, Rys.19 i 21.

Sektor prywatny dominuje w obrębie: Bukowice (51,3%), Czarnogoźdźce (70,8%), Kotlarka (80,0%), Kuźnica Czeszycka (70,1%), Łędzina (61,0%), Police (83,9%), Stara Huta (71,3%), Świebodów (90,3%), Wąbnice (65,2%) i Żeleźniki (73,9%).

W poszczególnych wsiach gospodarstwa rolne zajmują powierzchnię od 100 (Czarnogoźdźce, Dąbrowa, Luboradów, Police, Wąbnice, Żeleźniki) do 1000 ha (Bukowice), a ich udział w powierzchni obrębu wynosi od 18,8% (Kotlarka) do 77,2% (Świebodów), Rys.21.

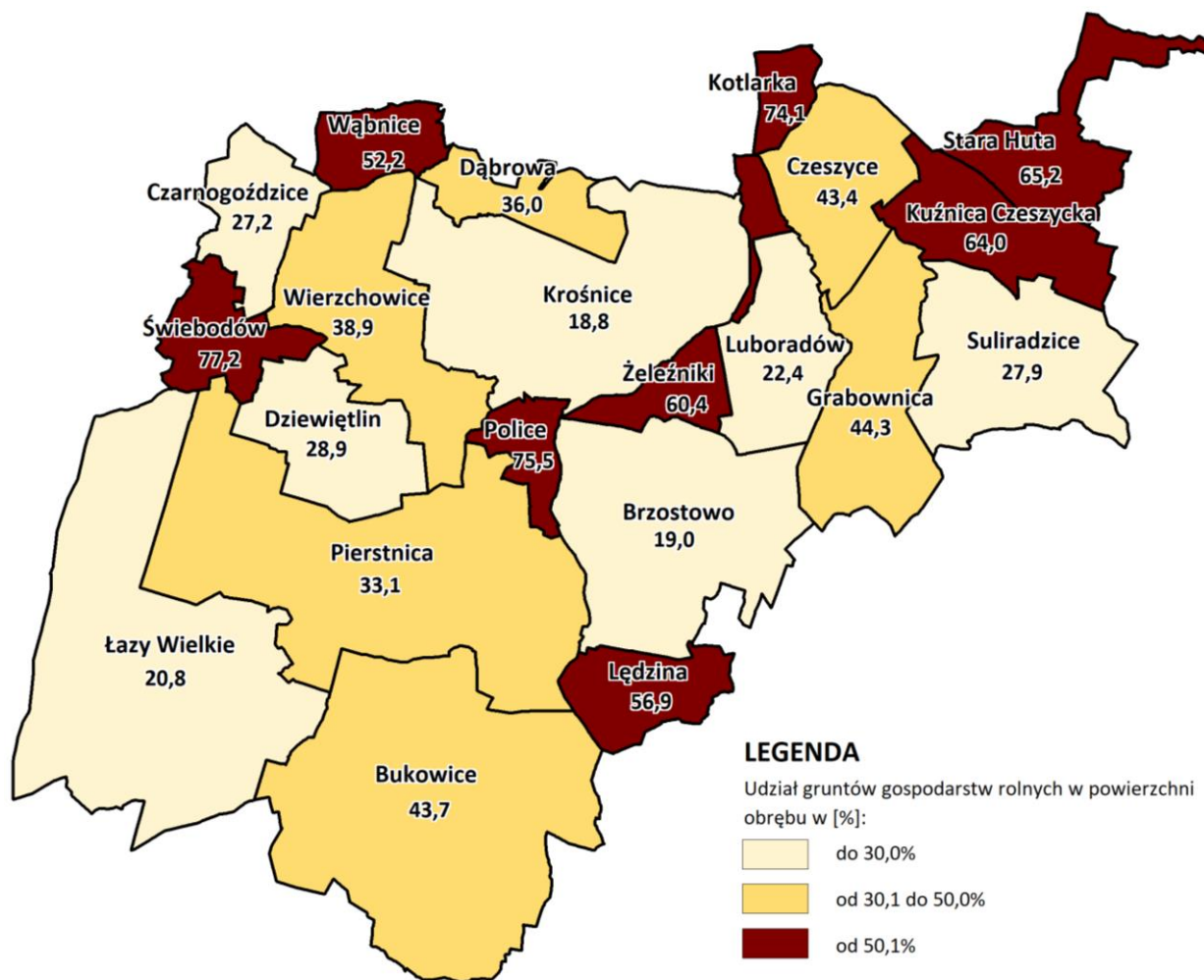

Rys. 20. Grunty sektora publicznego w powierzchni obrębu

Najwięcej nieruchomości do 1,00 ha położonych jest w obrębie: Wierchowice 108,01 ha i Bukowice 105,69 ha. Natomiast w Wąbnicach, Wierchowicach i Żeleźnikach ich udział w obrębie wynosi od 11,0% do 13,5%. Powierzchnia ta jest sukcesywnie zwiększana przez wykup i zagospodarowanie pojedynczych działek na cele budowlane lub rekreacyjne. Ma to najczęściej

miejsce w atrakcyjnie położonych wsiach, z rozbudowaną infrastrukturą społeczną i dogodnym układem komunikacyjnym (Dąbrowa, Krośnice, Wąbnice, Świebodów, Wierzchowice i Łazy Wielkie).

Sektor prywatny tworzą również grunty parafii, zgromadzeń religijnych, związków wyznaniowych do których należy ok. 65 ha (0,4% powierzchni gminy), zlokalizowanych głównie w Bukowicach i Krośnicach. Do pozostałych właścicieli należy 96,87 ha (0,5%) powierzchni gminy.

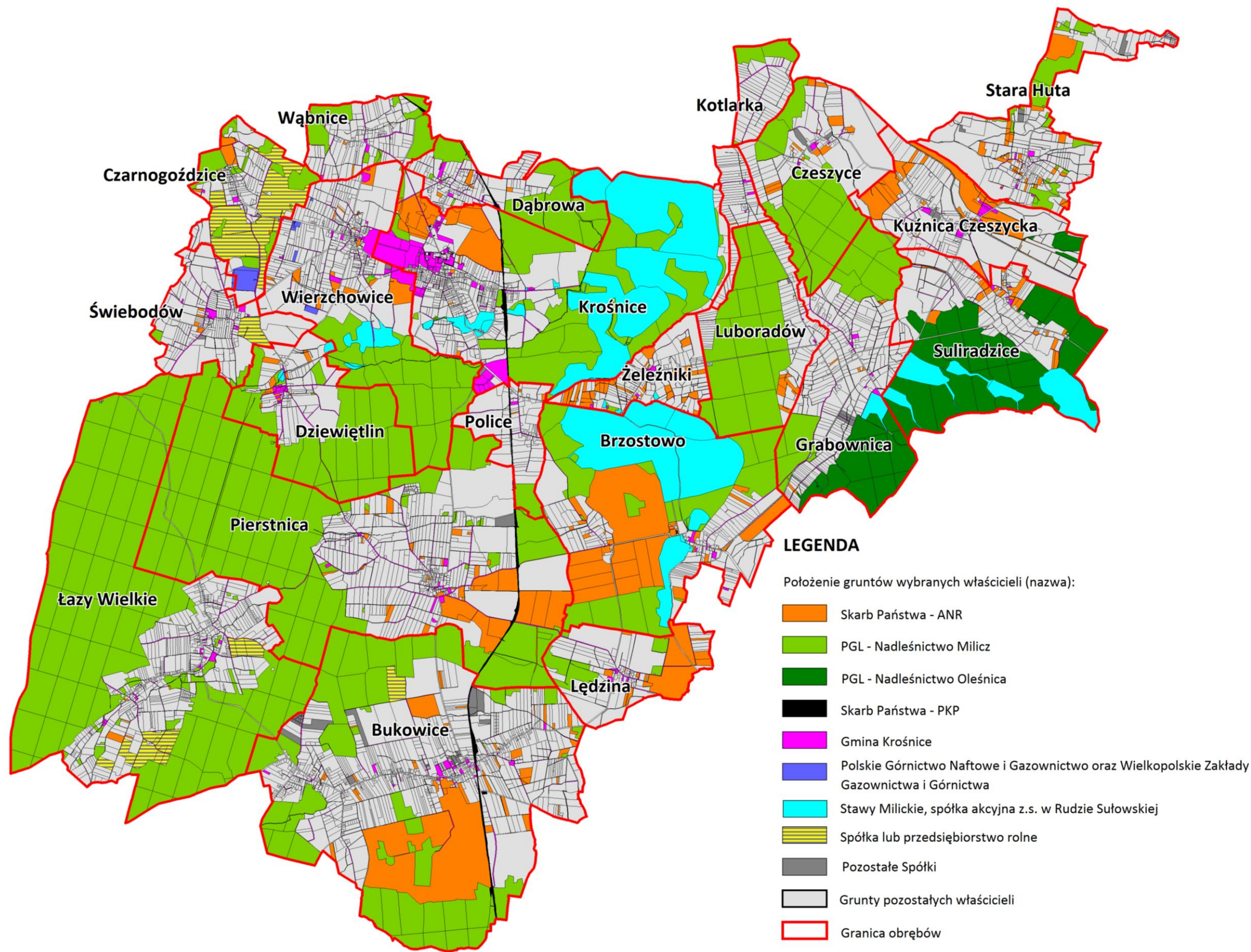
Rys. 21. Grunty gospodarstw rolnych w powierzchni obrębu

W porównaniu do ustaleń planu z 2010 r. stwierdzono następujące zmiany:

- w gminie udział gruntów sektora publicznego zmniejszył się o 5,0% tj. o 835,86 ha, natomiast udział gruntów sektora prywatnego zwiększył się o 4,2% tj. o 753,69 ha;
- na dużą skalę zmniejszyła się powierzchnia gruntów należąca do KOWR (byłej ANR) o 1854 ha, w każdym obrębie, a udział ich w powierzchni gminy zmniejszył się z 17,9% do 7,6%. Największe zmiany stwierdzono w obrębie: Brzostowo (436,03 ha), Bukowice (162,18 ha), Krośnice (574,17 ha), Kuźnica Czeszycka (129,93 ha), Pierstnica (193,14 ha) i Suliradzice (203,65 ha). Przyczyną takiego stanu jest przejście gruntów byłej ANR (1126,45 ha), głównie

terenów stawów hodowlanych pod nowego właściciela *Stawy Milickie spółki akcyjnej z.s.* w *Rudzie Sułowskiej*, której 100% akcji posiada Województwo Dolnośląskie. W latach ubiegłych powierzchnie stawów hodowlanych były w zarządzie *Dolnośląskiego Zespołu Parków Krajobrazowych we Wrocławiu*. Zmiany właściciela gruntów ANR wystąpiły w obrębie: Brzostowo, Dziewiętlin, Grabownica, Krośnice, Suliradzice, Wierzchowice i Żeleźniki. Natomiast pozostała część ok. 730 ha gruntów ANR została wykupiona przez gospodarstwa rolne i innych właścicieli, szczególnie w obrębie: Bukowice (ok. 162 ha), Czeszyce (ok. 23 ha), Kuźnica Czeszycka (ok. 193 ha), Lędzina (ok. 36 ha), Pierstnica (ok. 193 ha) i Suliradzice (ok. 78 ha);

- c) w związku z rozbudową Podziemnego Magazynu Gazu Wierzchowice, *Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo oraz Wielkopolskie Zakłady Gazownictwa i Górnictwa* zwiększyło swój obszar o 1,50 ha, głównie w obrębie Wierzchowice;
- d) udział *pozostałych właścicieli* gruntów w sektorze publicznym, w tym PGL i gminy Krośnice zmienił się nieznacznie, rzędu kilku hektarów;
- e) powierzchnia gospodarstw rolnych zwiększyła się o ok. 430 ha (2,4%) i zmiany te wystąpiły w 15 obrębach, w tym największe we wsi: Pierstnica (208 ha), Bukowice (121 ha), Kuźnica Czeszycka (115 ha), Suliradzice (75 ha). Natomiast w obrębie: Czarnogoździce, Kotlarka, Łazy Wielkie, Police, Świebodów i Wierzchowice powierzchnia gospodarstw zmniejszyła się na rzecz innych właścicieli. Największą zmianę stwierdzono w Czarnogoździcach, gdzie odeszło 162 ha gruntów gospodarstw na rzecz spółek lub przedsiębiorstw rolnych, a także w Świebodowie - 30 ha;
- f) powiększył się obszar nieruchomości do 1 ha, łącznie w gminie o 120 ha (tj. z 3,1% do 3,7%). Największe zmiany wystąpiły w Wierzchowicach o 26 ha i w Krośnicach o 20 ha.

Rys. 22. Struktura władania gruntami

Struktura władania gruntami

Tabela 17

Lp.	Obręb	Powierzchnia obrębu		Sektor publiczny - udział właściciela w powierzchni obrębu																			Sektor prywatny - udział właściciela w powierzchni obrębu										Pozostali właściciele - udział w powierzchni obrębu					
		ogółem		razem		Skarb Państwa -														Gmina Krośnice					Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo (s.a. w Warszawie) oraz Wielkopolskie Zakłady Gazownictwa i Górnictwa	Stawy Miłickie, spółka akcyjna z.s. w Rudzie Sulowskiej	Województwo dolnośląskie - DSDiK we Wrocławiu	razem	Gospodarstwa rolne		Właściciele nieruchomości do 1,00 ha				Parafie, zgromadzenia religijne i związki wyznaniowe		Spółki, przedsiębiorstwa, koła towarzyskie	
		ha	%	ha	%	ANR		PGL - Nadleśnictwo Milicz i Oleśnica		Starosta Powiatu Miłickiego		GDDKiA w Warszawie i DZMiUW we Wrocławiu		Marszałek Województwa Dolnośląskiego		PKP spółka akcyjna		ha	%	ha	%	ha	%	ha					%	ha	%	ha			%	ha	%	ha
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.			32.	33.	34.	35.
1.	Brzostowo	1358,91	100,0	1080,98	79,5	330,39	24,2	316,82	23,3	5,55	0,4	-	-	0,45	0,1	-	-	14,67	1,1	-	-	400,51	29,5	12,59	0,9	272,75	20,1	257,61	19,0	14,78	1,0	0,36	0,1	-	-	5,18	0,4	
2.	Bukowice	2291,76	100,0	1112,46	48,5	342,58	14,9	699,92	30,5	22,63	1,0	-	-	-	-	13,37	0,6	33,96	1,5	-	-	-	-	-	-	1173,60	51,3	999,79	43,7	105,69	4,6	11,90	0,5	56,22	2,5	5,70	0,2	
3.	Czarnogoźdźce	409,80	100,0	119,51	29,2	13,69	3,3	73,06	17,8	3,90	1,0	-	-	-	-	-	-	9,00	2,2	17,14	4,2	-	-	2,72	0,7	290,29	70,8	111,60	27,2	15,93	3,9	-	-	162,76	39,7	-	-	
4.	Czeszyce	604,78	100,0	315,40	52,2	19,44	3,2	283,23	46,8	2,20	0,4	-	-	1,69	0,3	-	-	8,84	1,5	-	-	-	-	-	-	285,01	47,1	262,22	43,4	17,74	2,9	-	-	5,05	0,8	4,37	0,7	
5.	Dąbrowa	332,76	100,0	187,18	56,3	4,05	1,3	163,42	49,1	3,27	1,0	-	-	0,91	0,3	3,76	1,1	11,77	3,5	-	-	-	-	-	-	145,58	43,7	120,21	36,0	25,33	7,6	-	-	0,04	0,1	-	-	
6.	Dziewiętlin	613,48	100,0	426,66	69,5	9,13	1,4	395,99	64,5	3,31	0,5	-	-	-	-	-	-	12,80	2,1	0,02	0,1	5,41	0,9	-	-	185,28	30,2	177,21	28,9	8,07	1,3	-	-	-	-	1,54	0,3	
7.	Grabownica	808,96	100,0	428,50	53,0	2,78	0,3	382,68	47,2	6,66	0,8	0,37	0,1	7,09	0,9	-	-	14,37	1,8	0,25	0,1	14,30	1,8	-	-	373,85	46,2	358,64	44,3	9,05	1,1	-	-	6,16	0,8	6,61	0,8	
8.	Kotłarka	256,46	100,0	48,15	18,8	0,30	0,1	32,37	12,6	1,16	0,5	-	-	5,66	2,2	-	-	8,66	3,4	-	-	-	-	-	-	205,23	80,0	189,99	74,1	15,24	5,9	-	-	-	-	3,08	1,2	
9.	Krośnice	1671,53	100,0	1242,22	74,3	114,34	6,8	446,83	26,7	10,52	0,6	-	-	0,99	0,1	10,31	0,6	105,26	6,3	0,01	0,1	545,43	32,6	8,53	0,5	429,31	25,7	312,66	18,8	75,65	4,5	39,00	2,3	2,00	0,1	-	-	
10.	Kuźnica Czeszycka	561,27	100,0	161,49	28,8	115,46	20,7	19,09	3,4	9,10	1,6	-	-	0,74	0,1	-	-	17,10	3,0	-	-	-	-	-	-	393,55	70,1	359,07	64,0	22,03	3,9	9,73	1,7	2,72	0,5	6,23	1,1	
11.	Lędzina	376,77	100,0	144,07	38,2	83,47	22,1	44,42	11,8	6,73	1,8	-	-	-	-	-	-	9,45	2,5	-	-	-	-	-	-	229,76	61,0	214,63	56,9	15,12	4,0	-	-	0,01	0,1	2,94	0,8	
12.	Luboradów	567,15	100,0	426,67	75,2	10,26	1,8	407,38	71,8	1,04	0,2	-	-	4,64	0,8	-	-	3,35	0,6	-	-	-	-	-	-	135,39	23,9	127,19	22,4	7,74	1,4	-	-	0,46	0,1	5,09	0,9	
13.	Łazy Wielkie	2257,80	100,0	1660,78	73,6	3,54	0,2	1623,68	71,9	2,39	0,1	5,51	0,2	3,69	0,2	-	-	21,97	1,0	-	-	-	-	-	-	586,78	26,0	471,82	20,8	49,36	2,2	0,41	0,1	65,19	2,9	10,24	0,4	
14.	Pierznica	2278,65	100,0	1480,90	65,0	154,39	6,7	1274,38	55,9	3,59	0,2	-	-	0,35	0,1	11,64	0,5	36,55	1,6	-	-	-	-	-	-	788,21	34,6	756,57	33,1	25,10	1,1	0,04	0,1	6,50	0,3	9,54	0,4	
15.	Police	208,62	100,0	33,36	16,0	1,55	0,7	22,78	10,9	0,36	0,2	-	-	-	-	2,83	1,4	4,76	2,3	-	-	-	-	1,08	0,5	175,02	83,9	157,62	75,5	17,39	8,3	-	-	0,01	0,1	0,24	0,1	
16.	Stara Huta	518,51	100,0	141,49	27,3	40,79	7,8	82,70	15,9	9,29	1,8	-	-	0,13	0,1	-	-	8,51	1,6	0,07	0,1	-	-	-	-	369,77	71,3	338,04	65,2	24,09	4,6	0,85	0,2	6,79	1,3	7,25	1,4	
17.	Suliradźce	909,68	100,0	632,30	69,5	28,13	3,1	463,41	50,9	7,14	0,8	-	-	0,28	0,1	-	-	7,38	0,8	-	-	125,96	13,8	-	-	269,44	29,6	253,91	27,9	15,53	1,7	-	-	-	-	7,94	0,9	
18.	Świebodów	362,53	100,0	30,93	8,5	2,85	0,8	9,58	2,6	1,32	0,4	-	-	-	-	-	-	15,60	4,3	1,58	0,4	-	-	-	-	327,28	90,3	279,84	77,2	27,66	7,6	-	-	19,78	5,5	4,32	1,2	
19.	Wąbnice	270,68	100,0	90,85	33,6	1,21	0,4	77,11	28,5	2,43	0,9	-	-	-	-	1,56	0,6	8,54	3,2	-	-	-	-	-	-	176,56	65,2	141,26	52,2	35,30	13,0	-	-	-	-	3,27	1,2	
20.	Wierchowice	936,72	100,0	450,22	48,1	19,43	2,1	338,40	36,1	7,30	0,8	-	-	1,49	0,2	-	-	41,71	4,5	5,49	0,6	32,31	3,4	4,09	0,4	476,03	50,8	364,48	38,9	108,01	11,5	1,92	0,2	1,62	0,2	10,47	1,1	
21.	Żeleźniki	238,80	100,0	59,50	24,9	42,84	17,9	1,70	0,7	4,35	1,8	-	-	-	-	-	-	5,62	2,4	-	-	2,53	1,1	2,46	1,0	176,44	73,9	144,31	60,4	32,13	13,5	-	-	-	-	2,86	1,2	
Gmina ogółem		17835,62	100,0	10273,62	57,6	1340,62	7,6	7158,95	40,1	114,24	0,6	5,88	0,1	28,11	0,2	43,47	0,2	399,87	2,2	24,56	0,1	1126,45	6,3	31,47	0,2	7465,13	41,9	6398,67	35,9	666,94	3,7	64,21	0,4	335,31	1,9	96,87	0,5	

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.)

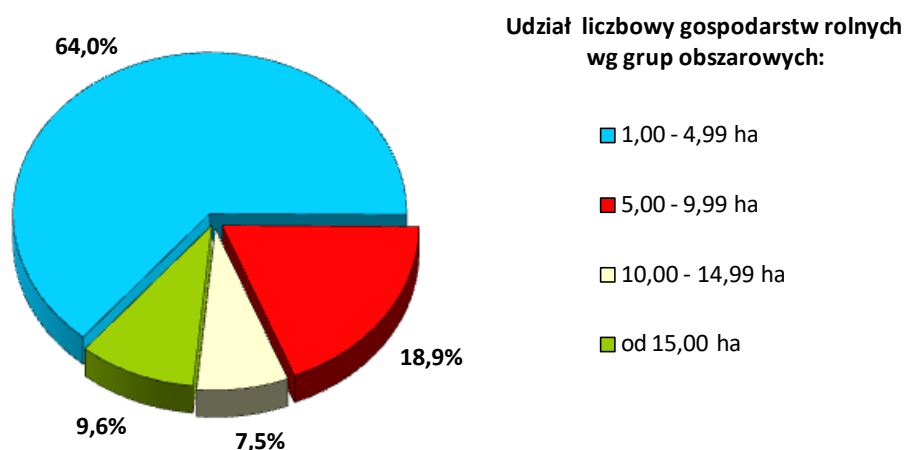
2.6. Struktura obszarowa i ilościowa gospodarstw rolnych

Na potrzeby analizy struktury liczbowej i obszarowej definicję gospodarstwa rolnego przyjęto na podstawie art. 2 pkt. 1 ustawy *O podatku rolnym*, tj. obszar użytków rolnych o łącznej powierzchni powyżej 1 ha fizycznego. Przyjęto także wykaz gospodarstw rolnych wg grupy rejestrowej 7.1 wykazanej w ewidencji gruntów i budynków PODGiK w Miliczu, do której zaliczają się *osoby fizyczne – właściciele i władający gruntami wchodzącymi w skład gospodarstw rolnych*. Z analizy danych wynika, że w gminie jest 1042 gospodarstw rolnych o średniej powierzchni 6,39 ha. W obrębach średnia wielkość gospodarstwa wynosi od 3,85 ha w Luboradowie do 11,83 ha w Kuźnicy Czeszyckiej, Tab.19, Rys.25. Najwięcej gospodarstw rolnych znajduje się w 3 sąsiadujących ze sobą wsiach:

- a) Bukowice - 201, o średniej powierzchni 5,39 ha, gdzie zajmują 1082,96 ha (16,2% powierzchni wszystkich gospodarstw w gminie);
- b) Łazy Wielkie - 105, o średniej powierzchni 4,76 ha, gdzie zajmują 499,48 ha (7,5%);
- c) Pierstnicy - 100, o średniej powierzchni 8,28 ha, gdzie zajmują 827,60 ha (12,4%).

Obręby te posiadają dobre warunki naturalne do produkcji roślinnej jak i zwierzęcej. W pozostałych obrębach ilość gospodarstw jest w przedziale od 15 (Police) do 73 (Grabownica).

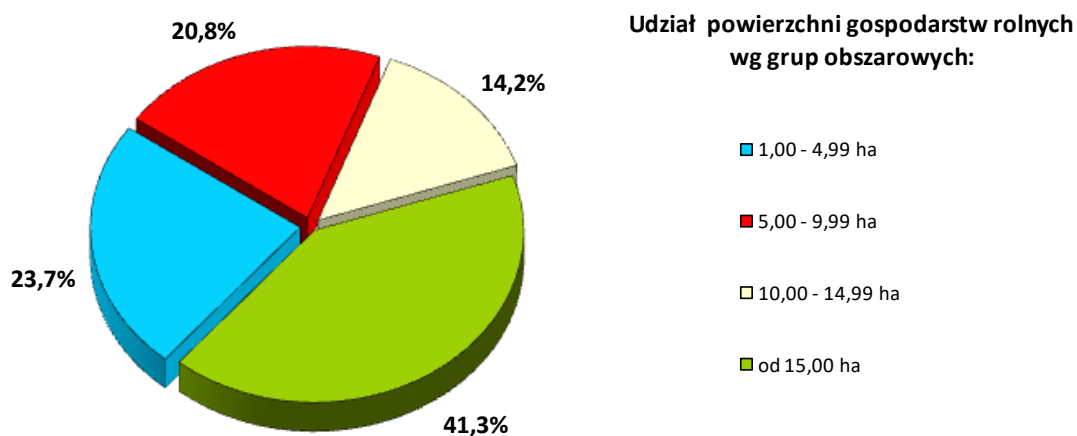
W strukturze liczbowej we wszystkich wsiach dominują gospodarstwa do 5 ha o średniej powierzchni 2,37 ha. W gminie jest ich 667 i stanowią 64,0% wszystkich gospodarstw gminy, Rys.23 i 28. Tylko w Policach średnia gospodarstwa z tej grupy obszarowej wynosi 3,47 ha, a w Dąbrowie, Łędzinie i Luboradowie jest mniejsza od 2 ha. W Czarnogózdnicach na 24 gospodarstw tego obrębu 19 jest do 5 ha (79,2%), a tylko 2 o powierzchni powyżej 15 ha.

Rys. 23. Struktura liczbowa gospodarstw rolnych

W strukturze obszarowej dominują gospodarstwa od 15,00 do 50,00 ha, Rys.24, o średniej powierzchni 23,43 ha. W gminie jest ich 91 i stanowią 32,0% powierzchni gospodarstw gminy. W Łędzinie, Policach i w Suliradnicach gospodarstwa z tej grupy zajmują od 56,2% do 69,6%. Tylko

w Bukowicach, Brzostowie i Dziewiętlinie średnia powierzchnia gospodarstwa z tej grupy obszarowej wynosi prawie 30 ha, natomiast w Grabownicy, Łazach Wielkich, Żeleźnikach jest mniejsza od 20 ha.

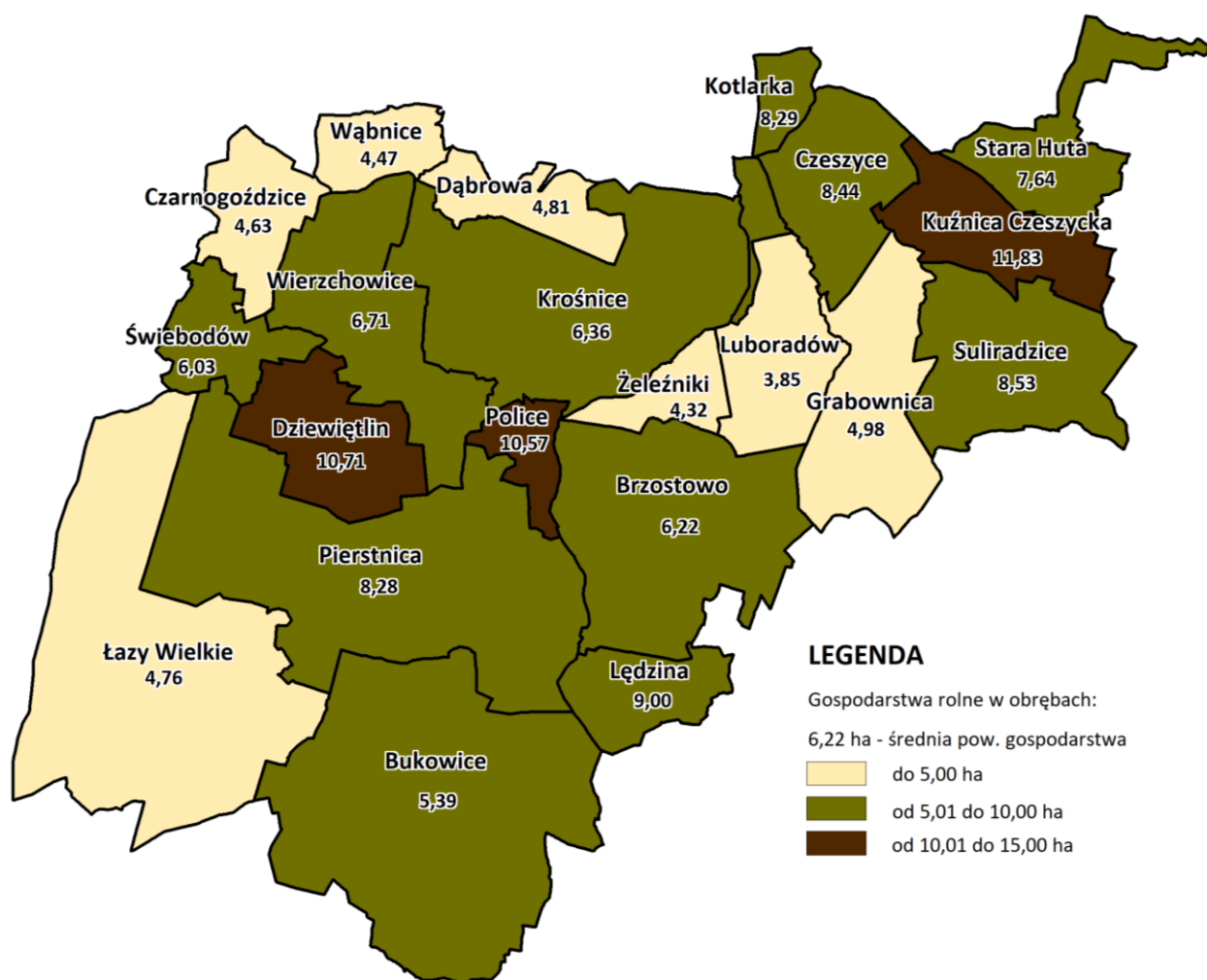
Rys. 24. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych

Gospodarstw największych, powyżej 50,00 ha jest tylko 9 (0,9%) i zajmują 610,73 ha (9,3%). Położone są w 8 obrębach, gdzie zajmują od 7,5% (Bukowice) do 28,6% (Dziewiętlinie) powierzchni gospodarstw tych wsi. Średnia powierzchnia gospodarstwa w tej grupie obszarowej wynosi 67,86 ha, w obrębach od 52,03 ha (Dziewiętlin) do 81,07 ha (Bukowice). W Pierstnicy funkcjonują dwa gospodarstwa, z tej grupy obszarowej o średniej powierzchni 72,61 ha. Na 9 gospodarstw tej grupy obszarowej tylko 5 z nich ma siedzibę na terenie gminy i jest to gospodarstwo w: Bukowicach o powierzchni 81,07 ha, Czeszycach o powierzchni 61,31 ha, Kuźnicy Czeszyckiej o powierzchni 77,73 ha, w Pierstnicy (ale siedziba w Policach) o powierzchni 52,01 ha i w Wierzchowicach o powierzchni 65,83 ha. Łącznie do 5 gospodarstw należy 337,95 ha (55,3%) powierzchni zajmowanej przez tą grupę obszarową. Pozostałe 4 gospodarstwa siedzibę mają na terenie gminy Milicz i Odolanów. Największe gospodarstwo o powierzchni 93,20 ha położone jest w Pierstnicy, natomiast siedzibę ma na terenie gminy Odolanów.

W większości wsi występuje niekorzystna struktura obszarowa gospodarstw, w której dominują gospodarstwa do 5 ha. Wynika to głównie z warunków naturalnych regionu, tym słabych gleb, wysokiej lesistości, położenia obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną, ponoszenia wysokich nakładów na produkcję rolną w obszarach o trudnych warunkach gospodarowania oraz posiadania innych źródeł dochodu. Najlepsza struktura obszarowa kształtują się w obrębie: Dziewiętlin, Kuźnica Czeszycka i Police, gdzie średnia powierzchnia gospodarstw jest na poziomie 10-12 ha, a udział gospodarstw dochodowych, od 15 ha jest powyżej 60%.

Analizując gospodarstwa, które mogą być głównym źródłem dochodu dla ich właścicieli przyjęto grupę obszarową od 15,00 ha. W gminie takich gospodarstw łącznie jest 100 (9,6%),

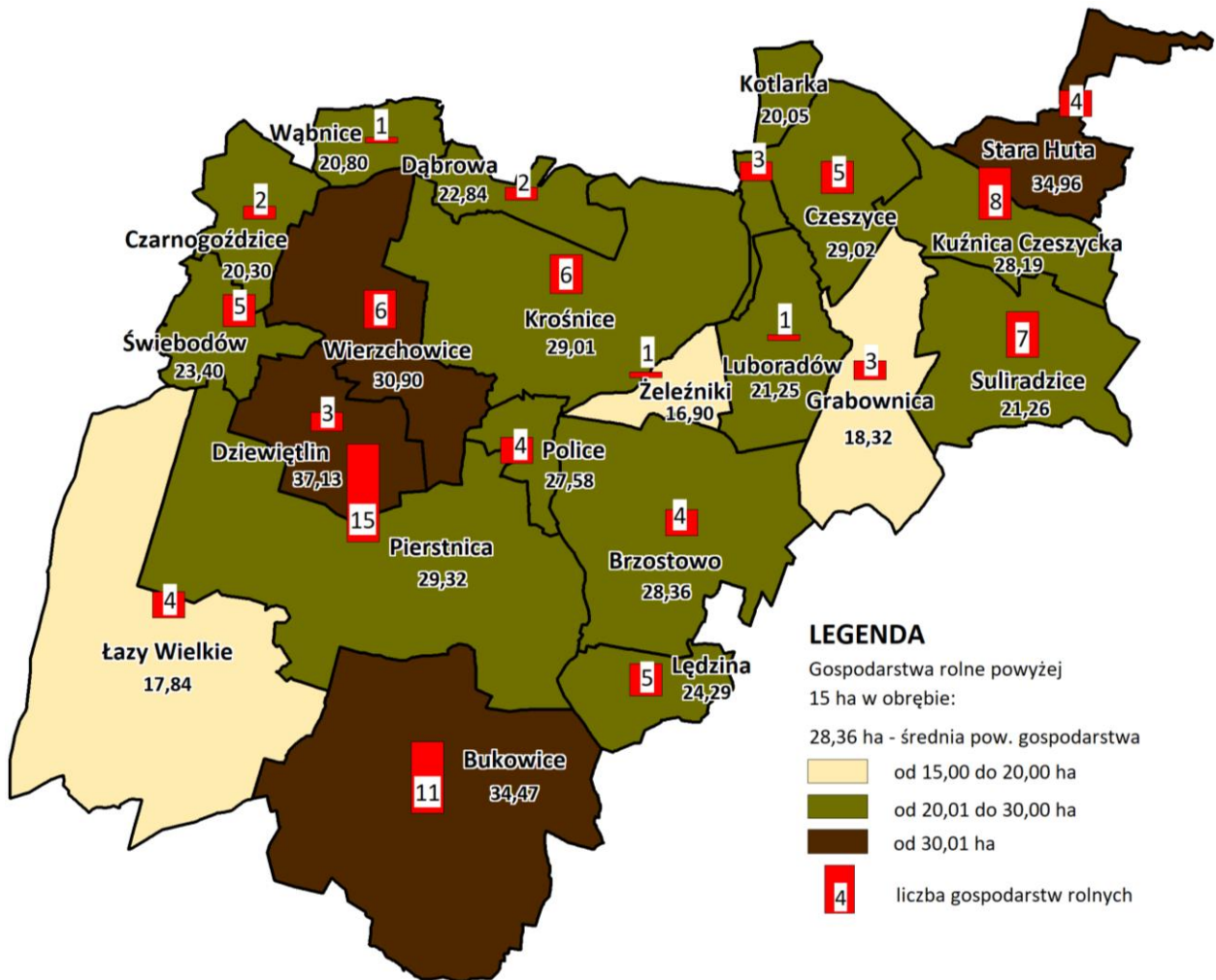
w obrębach d 1 do 15. Średnia powierzchnia jednego wynosi 27,43 ha, natomiast w obrębie Stara Huta, Wierzchowice, Dziewiętlin, Bukowice średnia wielkość gospodarstwa przekracza 30 ha, Rys.26. Gospodarstwa powyżej 15,00 ha zajmują łącznie 2742,99 ha (41,3%), a w poszczególnych wsiach od 11,5% (Wąbnice) do 69,5% (Police). Najwięcej takich gospodarstw jest w obrębie: Pierznica, Bukowice i Kuźnica Czeszycka, o połowym kierunku produkcji, a także w Suliradzicach – o paszowym kierunku produkcji. Gospodarstwa największe prowadzą produkcję roślinną, hodowlę bydła lub koni oraz produkcję sadowniczą. Produkcja ta odbywa się na gruntach własnych, jak też na działkach położonych w kilku obrębach, Rys.28. Dlatego spośród gospodarstw największych wyodrębniono gospodarstwa wielkoobszarowe, których grunty położone są w kilku wsiach. Takich gospodarstw jest 7, a 2 z nich należą do różniczan z gminy Milicz i Odolanów, Tab.18.

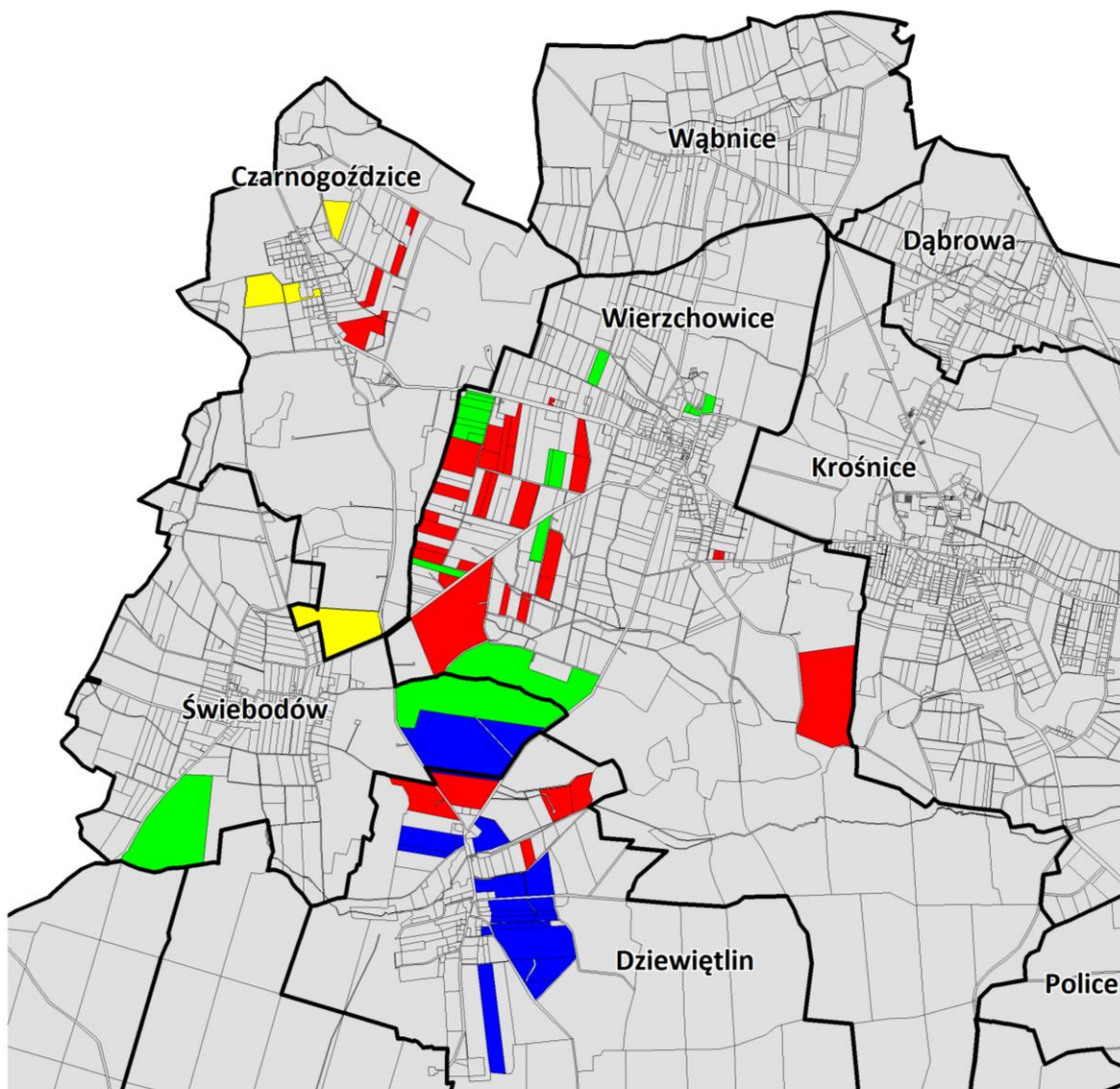
Rys. 25. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych w obrębach

Największe gospodarstwo posiada 131,52 ha i 24 działki, które położone są w obrębie: Bukowice, Pierznica, Police i Żeleźniki. Równie duże jest gospodarstwo z gminy Milicz, które posiada łącznie na terenie gminy Krośnice 81,79 ha, 18 działek położone w 4 obrębach: Bukowice, Kuźnica

Czeszycka, Stara Huta i Suliradzice. Natomiast gospodarstwo z Wierchowic (92,35 ha) posiada 46 działek zlokalizowanych w 4 miejscowościach: Czarnogoźdźce, Wierchowice, Dziewiętlin, Grabownica, Rys.27. Gospodarstwo to prowadzi również produkcję sadowniczą.

Rys. 26. Gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha

LEGENDA

Położenie gruntów wybranych gospodarstw rolnych:

<ul style="list-style-type: none"> gosp.: o pow. ok - 61,00 ha, liczba działek - 23, siedziba - Dziewiętlin gosp.: o pow. ok - 70,00 ha, liczba działek - 18, siedziba - Wierzchowice gosp.: o pow. ok - 92,00 ha, liczba działek - 46, siedziba - Wierzchowice gosp.: o pow. ok - 17,00 ha, liczba działek - 4, siedziba - Wierzchowice 	<ul style="list-style-type: none"> Grunty pozostałych właścicieli Granica obrębów
--	--

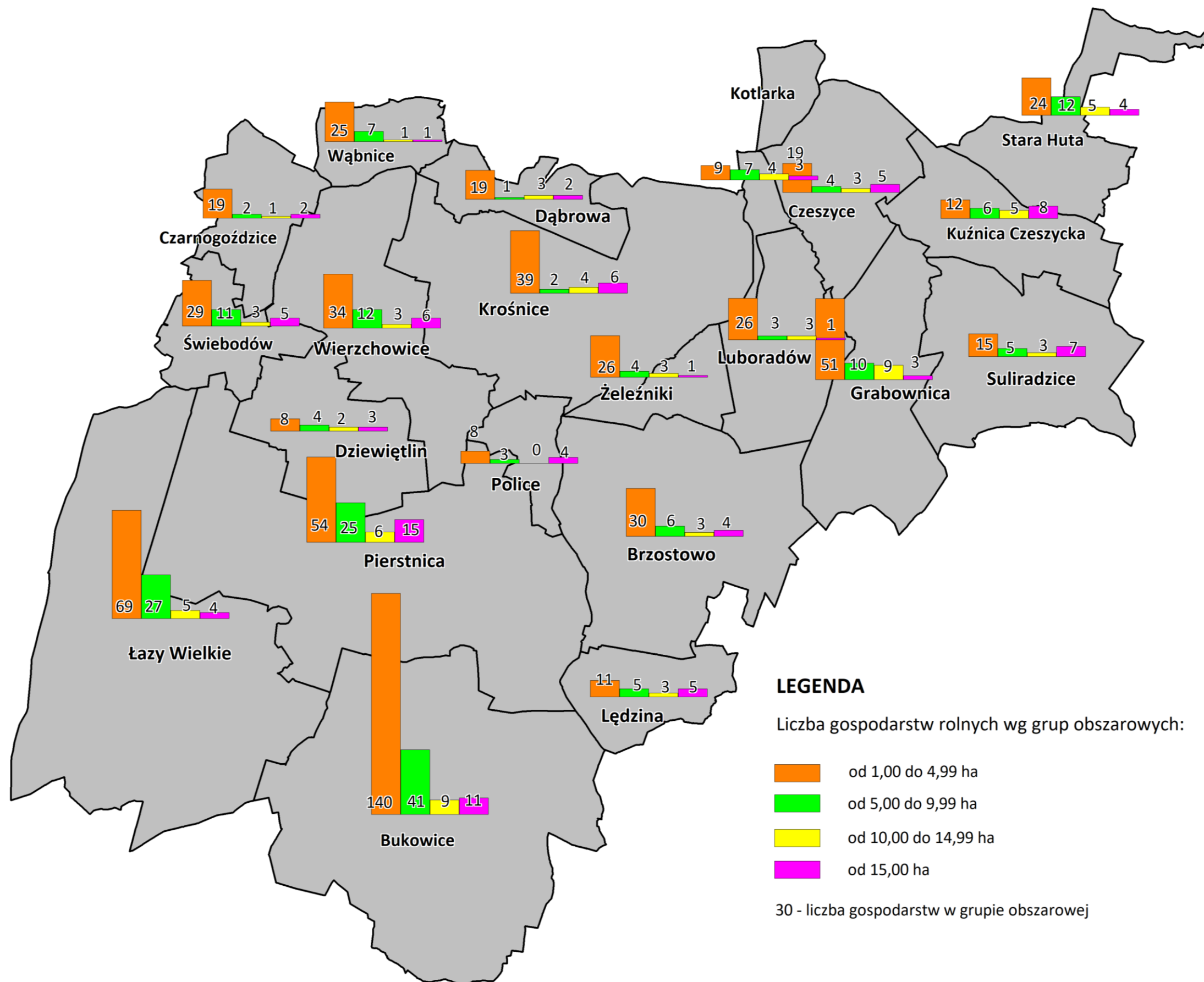
Rys. 27. Rozród gruntów wybranych gospodarstw rolnych

Gospodarstwa wielkoobszarowe

Tabela 18

Lp.	Położenie gruntów wybranych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 50,00 ha					
	obręb	powierzchnia	liczba działek	średnia powierzchnia działki	adres/siedziba	różniczanin
		ha		ha	nazwa	liczba
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Dziewiętlin	52,03	7	7,43	gmina Milicz	1
2.	Czeszyce	18,39	5	3,68	gmina Krośnice, Kotlarka	-
	Kotlarka	8,50	4	2,13		
	Kuźnica Czeszycka	26,79	6	4,47		
	razem	53,68	15	3,58		
3.	Stara Huta	61,73	3	20,58	gmina Odolanów	1
4.	Dziewiętlin	40,11	21	1,91	gmina Krośnice, Dziewiętlin	-
	Świebodów	20,65	2	10,33		
	razem	60,76	23	2,64		
5.	Czeszyce	61,31	3	20,44	gmina Krośnice, Czeszyce	-
6.	Krośnice	65,82	8	8,23	gmina Odolanów	1
7.	Wierzchowice	29,09	16	1,82	gmina Krośnice, Wierzchowice	-
	Świebodów	40,26	2	20,13		
	razem	69,35	18	3,85		
8.	Bukowice	33,90	1	33,90	gmina Odolanów	1
	Pierstnica	38,24	1	38,24		
	razem	72,14	2	36,07		
9.	Kuźnica Czeszycka	77,73	20	3,89	gmina Krośnice, Kuźnica Czeszycka	-
10.	Bukowice	81,07	10	8,11	gmina Krośnice, Bukowice	-
11.	Bukowice	41,63	2	20,82	gmina Milicz	1
	Kuźnica Czeszycka	15,02	2	7,51		
	Stara Huta	3,63	1	3,63		
	Suliradzice	21,51	13	1,65		
	razem	81,79	18	4,54		
12.	Czarnogoździce	6,25	6	1,04	gmina Krośnice, Wierzchowice	-
	Dziewiętlin	16,16	6	2,69		
	Grabownica	4,11	5	0,82		
	Wierzchowice	65,83	29	2,27		
	razem	92,35	46	2,01		
13.	Pierstnica	93,20	4	23,30	gmina Krośnice, Pierstnica	-
14.	Bukowice	39,14	6	6,52	gmina Krośnice, Police	-
	Pierstnica	52,01	1	52,01		
	Police	36,79	15	2,45		
	Żeleźniki	3,58	2	1,79		
	razem	131,52	24	5,48		
Gmina ogółem		1616,07	347	4,66	-	5

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na luty 2017 r.)

Rys. 28. Liczba gospodarstw rolnych wg grup obszarowych

Struktura liczbowa i obszarowa gospodarstw rolnych

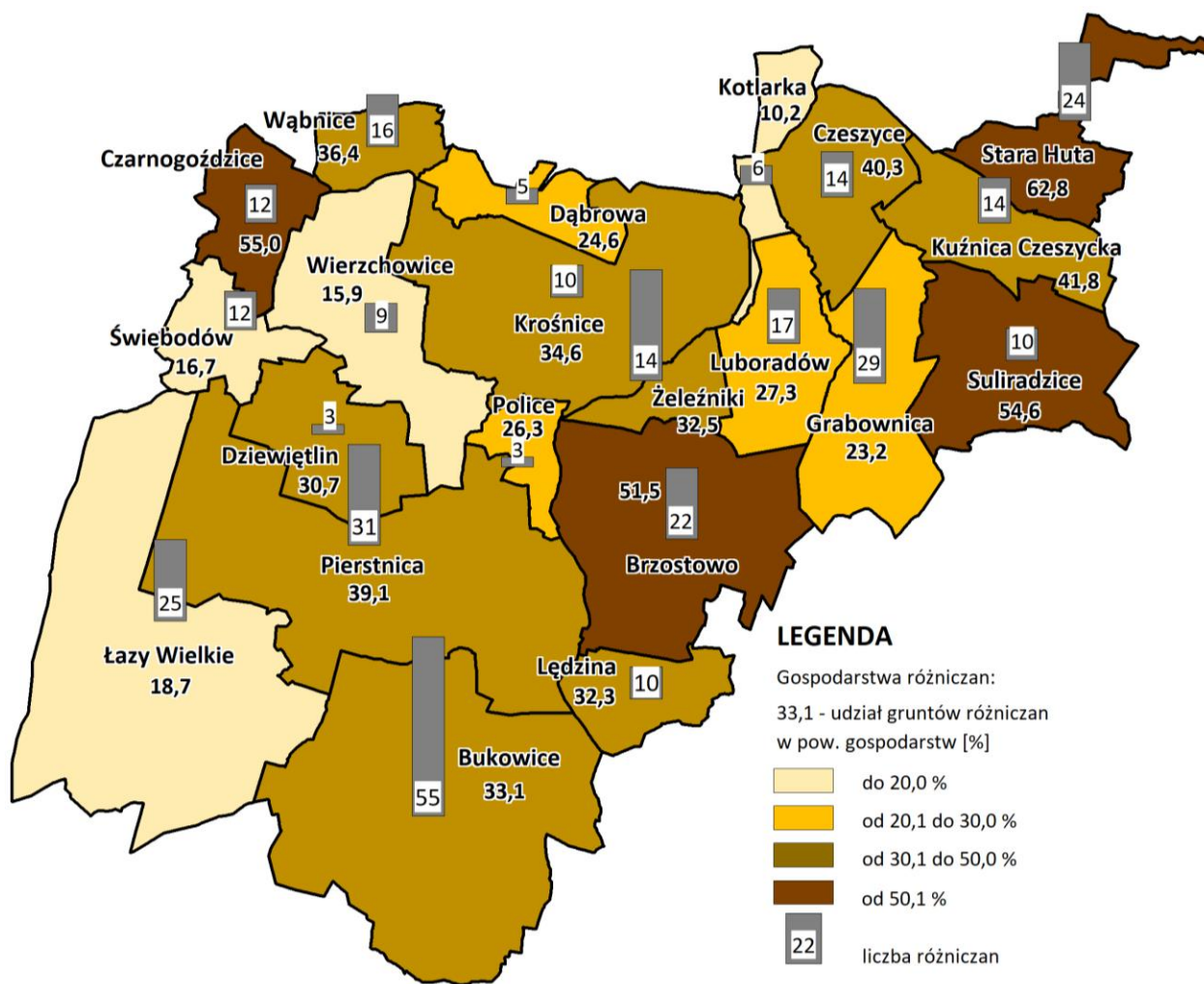
Tabela 19

Lp.	Obręb	Gospodarstwa w grupach obszarowych																	
		razem			1,00 – 4,99 ha			5,00 – 9,99 ha			10,00 – 14,99 ha			15,00 – 49,99 ha			od 50,00 ha		
		pow.	liczba	śred.pow. gosp.	liczba	%	średn. pow. gosp.	liczba	%	średn. pow. gosp.	liczba	%	średn. pow. gosp.	liczba	%	średn. pow. gosp.	liczba	%	średn. pow. gosp.
		ha		ha	ha		ha	ha		ha	ha		ha	ha		ha	ha		ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
1.	Brzostowo	267,52	43	6,22	30	69,8	2,55	6	14,0	7,02	3	7,0	11,86	4	9,2	28,36	-	-	-
					76,42	28,6		42,10	15,7		35,58	13,3		113,42	42,4		-	-	
2.	Bukowice	1082,96	201	5,39	140	69,7	2,31	41	20,4	6,53	9	4,5	12,61	10	4,9	29,81	1	0,5	81,07
					322,80	29,8		267,54	24,7		113,47	10,5		298,08	27,5		81,07	7,5	
3.	Czarnogoźdźce	111,14	24	4,63	19	79,2	2,37	2	8,3	7,53	1	4,2	10,46	2	8,3	20,30	-	-	-
					45,04	40,5		15,05	13,5		10,46	9,4		40,59	36,6		-	-	
4.	Czeszyce	261,70	31	8,44	19	61,3	2,56	4	12,9	7,42	3	9,7	12,77	4	12,9	20,95	1	3,2	61,31
					48,63	18,6		29,66	11,3		38,31	14,6		83,79	32,1		61,31	23,4	
5.	Dąbrowa	120,37	25	4,81	19	76,0	1,86	1	4,0	5,50	3	12,0	11,27	2	8,0	22,84	-	-	-
					35,38	29,4		5,50	4,6		33,82	28,1		45,67	37,9		-	-	
6.	Dziewiętlin	182,10	17	10,71	8	47,1	2,48	4	23,5	7,25	2	11,8	10,95	2	11,8	29,68	1	5,8	52,03
					19,84	10,9		28,98	15,9		21,90	12,0		59,35	32,6		52,03	28,6	
7.	Grabownica	363,47	73	4,98	51	69,9	2,39	10	13,7	7,31	9	12,3	12,64	3	4,1	18,32	-	-	-
					121,65	33,5		73,09	20,1		113,78	31,3		54,95	15,1		-	-	
8.	Kotlarka	190,72	23	8,29	9	39,1	2,40	7	30,4	8,41	4	17,4	12,54	3	13,0	20,05	-	-	-
					21,60	11,3		58,84	30,9		50,14	26,3		60,14	31,5		-	-	
9.	Krośnice	324,19	51	6,36	39	76,5	2,22	2	3,9	7,40	4	7,8	12,20	5	9,8	21,65	1	2,0	65,82
					86,50	26,7		14,80	4,6		48,80	15,1		108,27	33,4		65,82	20,2	
10.	Kuźnica Czeszycka	366,66	31	11,83	12	38,7	2,73	6	19,4	7,82	5	16,1	12,28	7	22,6	21,12	1	3,2	77,73
					32,78	8,9		46,89	12,8		61,42	16,8		147,84	40,3		77,73	21,2	
11.	Lędzina	216,00	24	9,00	11	45,8	1,94	5	20,8	7,06	3	12,5	12,65	5	20,9	24,29	-	-	-
					21,30	9,9		35,30	16,3		37,94	17,6		121,46	56,2		-	-	
12.	Luboradów	127,19	33	3,85	26	78,8	1,99	3	9,1	6,69	3	9,1	11,42	1	3,0	21,25	-	-	-
					51,61	40,6		20,07	15,8		34,26	26,9		21,25	16,7		-	-	
13.	Łązy Wielkie	499,48	105	4,76	69	65,7	2,53	27	25,7	7,20	5	4,8	11,77	4	3,8	17,84	-	-	-
					174,91	35,0		194,37	38,9		58,83	11,8		71,37	14,3		-	-	
14.	Pierstnica	827,60	100	8,28	54	54,0	2,35	25	25,0	7,35	6	6,0	12,89	13	13,0	22,67	2	2,0	72,61
					126,70	15,3		183,68	22,2		77,34	9,3		294,67	35,6		145,21	17,6	
15.	Police	158,50	15	10,57	8	53,3	3,47	3	20,0	6,80	-	-	-	4	26,7	27,58	-	-	-
					27,78	17,5		20,40	12,9		-	-		110,32	69,6		-	-	
16.	Stara Huta	343,98	45	7,64	24	53,3	2,78	12	26,7	6,67	5	11,1	11,52	3	6,7	26,00	1	2,2	61,73
					66,66	19,4		79,98	23,3		57,60	16,7		78,01	22,7		61,73	17,9	
17.	Suliradźce	255,93	30	8,53	15	50,0	2,63	5	16,7	6,65	3	10,0	11,50	7	23,3	21,26	-	-	-
					39,38	15,4		33,26	13,0		34,50	13,5		148,79	58,1		-	-	
18.	Świebódów	289,56	48	6,03	29	60,4	2,05	11	22,9	7,21	3	6,3	11,26	5	10,4	23,40	-	-	-
					59,46	20,5		79,31	27,4		33,77	11,7		117,02	40,4		-	-	
19.	Wąbnice	152,00	34	4,47	25	73,5	2,77	7	20,6	7,19	1	2,9	11,65	1	3,0	20,80	-	-	-
					69,19	45,5		50,36	33,1		11,65	7,7		20,80	13,7		-	-	
20.	Wierzchowice	369,13	55	6,71	34	61,8	2,04	12	21,8	6,26	3	5,5	13,13	5	9,1	23,91	1	1,8	65,83
					69,21	18,7		75,14	20,4		39,38	10,7		119,57	32,4		65,83	17,8	
21.	Żeleźniki	147,00	34	4,32	26	76,5	2,39	4	11,8	8,20	3	8,8	11,74	1	2,9	16,90	-	-	-
					62,08	42,2		32,81	22,3		35,21	24,0		16,90	11,5		-	-	
	Gmina ogółem	6657,20	1042	6,39	667	64,0	2,37	197	18,9	7,04	78	7,5	12,16	91	8,7	23,43	9	0,9	67,86
					1578,92	23,7		1387,13	20,8		948,16	14,2		2132,26	32,0		610,73	9,3	

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.)

2.7. Grunty różniczan

Analiza gospodarstw rolnych na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków wykazała, że na terenie gminy są grunty należące do różniczan. Za różniczan przyjęto osoby posiadające działki na terenie gminy Krośnice, ale siedzibę gospodarstwa już nie. Na terenie gminy stwierdzono 341 różniczan (32,7% gospodarstw), których grunty zajmują 2246,43 ha (33,7% powierzchni gospodarstw) i tworzy je 1010 działek ewidencyjnych (24,0% działek gospodarstw), Tab.20, 21 i 22, Rys.29 i 30. Grunty różniczan położone są we wszystkich miejscowościach, a najwięcej różniczan jest w Bukowicach (55), Pierstnicy (31), Grabownicy (29). Natomiast w Starej Hucie, Suliradzicach, Brzostowie i Czarnogoźdzcach powierzchnia zajmowana przez gospodarstwa różniczan stanowi powyżej 50,0% powierzchni gospodarstw tych obrębów. Średnia powierzchnia gruntów różniczan wynosi 6,59 ha, w obrębach od 2,04 ha (Luboradów) do 18,61 ha (Dziewiętlin).

Rys. 29. Gospodarstwa różniczan w powierzchni obrębu

W strukturze obszarowej różniczan przeważają gospodarstwa o powierzchni do 5 ha – 236 (69,2%), zajmują 596,59 ha (26,6% powierzchni gospodarstw różniczan), położone we wszystkich miejscowościach. Do grupy obszarowej 5 – 10 ha zaliczono 44 różniczan. Ich grunty położone są w 15 wsiach i razem zajmują 301,08 ha. Średnia powierzchnia takiego gospodarstwa jest niska i wynosi 6,84 ha, a tylko w Kotlarce wynosi 9,33 ha. Do grupy obszarowej 10 – 15,00 ha zaliczono 20 różniczan. Ich grunty położone są w 10 wsiach, łącznie zajmują 236,07 ha. Średnia powierzchnia takiego gospodarstwa wynosi ok. 12 ha. Do grupy obszarowej 15 – 50,00 ha zaliczono 37 różniczan. Ich grunty położone są w 15 wsiach, łącznie zajmują 839,91 ha. Średnia powierzchnia takiego gospodarstwa wynosi ok. 23 ha. Natomiast do największej grupy obszarowej od 50 ha zaliczono 4 różniczan, których grunty położone są w Dziewiętlinie, Krośnicach, Pierstnicy i Starej Hucie. Ich grunty zajmują 272,78 ha, a średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 68,20 ha. Największe gospodarstwo różniczanina ma siedzibę w gminie Odolanów, a działki zlokalizowane w Pierstnicy. Większość z różniczan siedzibę gospodarstwa ma w sąsiedniej gminie, Tab.21, w tym:

- a) Milicz - 73 gospodarstwa, do których należy 476,19 ha (21,2% pól różniczan) i 203 działki;
- b) Twardogóra - 26 gospodarstw, do których należy 184,60 ha (8,0% pól różniczan) i 88 działki;
- c) Sośnie - 13 gospodarstw, do których należy 140,84 ha (6,3% pól różniczan) i 47 działki.

Na terenie Wrocławia adres zamieszkania ma 129 różniczan (38% różniczan), których grunty zajmują 654 ha (29,1% powierzchni różniczan), 404 działek i położone są najliczniej w obrębie: Bukowice (86 działek) i Suliradzice (24 działki). Natomiast w Łazach Wielkich 90 działek należy do osób z Wrocławia. Zróżnicowana powierzchnia działek, ich liczba i liczna samych różniczan w poszczególnych wsiach wynika m.in. z tego, że w niektórych obrębach są to pojedyncze działki. Przyczyną występowania takich pól jest nabycie w spadku działek przez osoby z innych wsi lub miast lub ich zakup w obrębach atrakcyjnie położonych, o dogodnej komunikacji drogowej w celach mieszkaniowych lub rekreacyjnych.

Analiza rozdrobnienia gruntów różniczan wykazała, że gospodarstwo to tworzą średnio 3 działki o powierzchni 2,22 ha. W obrębach wielkość ta jest bardziej zróżnicowana, a gospodarstwo tworzy od 2 do 6 działek, o średniej powierzchni 0,87 ha do 5,08 ha. W większych grupach obszarowych (od 15 ha), występuje mniejsze rozdrobnienie gruntów różniczan. Zatem pola te mają również duży wpływ na obecną strukturę obszarową gospodarstw rolnych położonych w gminie, na ich średnią powierzchnię oraz rozdrobnienie.

W porównaniu do ustaleń planu z 2010 r. stwierdzono następujące zmiany:

- a) w gminie sukcesywnie zwiększa się liczba gospodarstw rolnych, obecnie wzrost ten wynosi o 52 gospodarstwa, ale zmniejszyła się powierzchnia zajmowana przez gospodarstwa o 421,61 ha. Najwięcej gospodarstw przybyło w obrębie: Czeszyce (10), Świebodów (11), Grabownica (15), Łazy Wielkie (17) i Pierstnica (24). Natomiast w 8 wsiach liczba gospodarstw zmniejszyła

- się i dotyczy do obrębów: Dziewiętlin, Kuźnica Czeszycka, Łędzina, Kotlarka, Suliradzice, Police, Wierzchowice. W Krośnicach liczba gospodarstw zmniejszyła się o 29;
- b) zmniejszyła się średnia powierzchnia gospodarstw o 0,76 ha, w obrębach rzędu 0,50 – 1,00 ha. Natomiast największą zmianę zaobserwowano w Czarnogoźdźcach, gdzie średni areal gospodarstwa zmniejszył się z 15,22 ha na 4,63 ha i w Kotlarce z 17,05 na 8,29 ha;
 - c) struktura liczbowa gospodarstw rolnych kształtuje się podobnie, natomiast nieznacznie zmieniła się ich struktura obszarowa. Obecnie dalej przeważa grupa obszarowa gospodarstw powyżej 15 ha w zajmowanej powierzchni, jednakże udział ten jest na poziomie 41%, w latach ubiegłych wielkość ta wynosiła 48%, mimo że gospodarstw z tej grupy obszarowej było mniej (97, obecnie 100). Również w Kotlarce i w Czarnogoźdźcach zmniejszyła się liczba gospodarstw z tej grupy obszarowej;
 - d) ogólnie przybyło różniczan o 23 właścicieli, których grunty na terenie gminy zajmują o 97,52 ha więcej niż w latach ubiegłych. Najwięcej różniczan przybyło w Pierstnicy - 17 (200,53 ha) i w Brzostowie - 8 (18,43 ha). W Bukowicach przybyło tylko 4 różniczan, ale ich powierzchnia zwiększyła się o 81 ha. Natomiast w 9 wsiach liczba różniczan się zmniejszyła. Największą zmianę odnotowano w Dziewiętlinie 6, Krośnicach oraz Suliradzicach 5. W Krośnicach powierzchnia zajmowana przez różniczan zmniejszyła się prawie o 120 ha. W Kotlarce udział gruntów różniczan w powierzchni gospodarstw zwiększył się z 2,7% do 10,2%;
 - e) średnia powierzchnia gospodarstwa różniczanina w gminie jest mniej więcej na tym samym poziomie, jedynie w Dziewiętlinie wzrosła o 11 ha, w Suliradzicach o 7 ha, a w Krośnicach zmniejszyła się o 4 ha. Obecnie największa średnia gospodarstwa różniczanina jest w Dziewiętlinie i wynosi ok. 19 ha, wcześniej była w Krośnicach i w Policach ok. 15 ha;
 - f) zwiększyła się liczba różniczan pochodzących z gminy Milicz (o 9 właścicieli i 16 ha), natomiast zmniejszyła się liczba osób, którzy adres zamieszkania mają we Wrocławiu (o 14 właścicieli i 140 ha);
 - g) poprawiła się struktura obszarowa gospodarstw różniczan pod względem liczbowym, w której liczba gospodarstw z grupy 5-10 ha zmniejszyła się z 16,3% na 12,9%, a z grupy od 10 ha - zwiększyła się z 14,5% na prawie 18,0%. Natomiast pogorszyła się struktura obszarowa pod względem powierzchni, gdzie udział gospodarstw od 15 ha zmniejszył się z 58,8% na obecny 49,5%;
 - h) obecnie na 9 gospodarstwach powyżej 50 ha – 4 należy do właścicieli spoza gminy (44%), wcześniej na 17 takich gospodarstwach, tylko 5 należało do osób spoza gminy (29%).

Grunty różniczan

Tabela 20

Lp.	Obręb	Gospodarstwa ogółem						Gospodarstwa różniczan - osób spoza gminy Krośnice								
		liczba	pow.	śred.pow. gosp.	liczba działek	średnia liczba działek	średnia pow. działki	razem		powierzchnia		śred.pow. gosp.	ilość działek		średnia liczba działek	średnia pow. działki
			ha	ha				liczba	%	ha	%		liczba	%		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
1.	Brzostowo	43	267,52	6,22	145	3	1,84	22	51,2	137,88	51,5	6,27	72	49,7	3	1,92
2.	Bukowice	201	1082,96	5,39	745	4	1,45	55	27,4	358,36	33,1	6,52	164	22,0	3	2,19
3.	Czarnogoździce	24	111,14	4,63	84	4	1,32	12	50,0	61,08	55,0	5,09	42	50,0	4	1,45
4.	Czeszyce	31	261,70	8,44	82	3	3,19	14	45,2	105,47	40,3	7,53	33	40,2	2	3,20
5.	Dąbrowa	25	120,37	4,81	105	4	1,15	5	20,0	29,65	24,6	5,93	21	20,0	4	1,41
6.	Dziewiętlin	17	182,10	10,71	83	5	2,19	3	17,6	55,83	30,7	18,61	11	13,3	4	5,08
7.	Grabownica	73	363,47	4,98	320	4	1,14	29	39,7	84,28	23,2	2,91	71	22,2	2	1,19
8.	Kotlarka	23	190,72	8,29	135	6	1,41	6	26,1	19,36	10,2	3,23	16	11,9	3	1,21
9.	Krośnice	51	324,19	6,36	227	4	1,43	10	19,6	112,29	34,6	11,23	29	12,8	3	3,87
10.	Kuźnica Czeszycka	31	366,66	11,83	154	5	2,38	14	45,2	153,20	41,8	10,94	57	37,0	4	2,69
11.	Lędzina	24	216,00	9,00	70	3	3,09	10	41,7	69,77	32,3	6,98	17	24,3	2	4,10
12.	Luboradów	33	127,19	3,85	88	3	1,45	17	51,5	34,75	27,3	2,04	27	30,7	2	1,29
13.	Łązy Wielkie	105	499,48	4,76	509	5	0,98	25	23,8	93,57	18,7	3,74	107	21,0	4	0,87
14.	Pierstnica	100	827,60	8,28	428	4	1,93	31	31,0	323,36	39,1	10,43	98	22,9	3	3,30
15.	Police	15	158,50	10,57	69	5	2,30	3	20,0	41,67	26,3	13,89	11	15,9	4	3,79
16.	Stara Huta	45	343,98	7,64	177	4	1,94	24	53,3	216,10	62,8	9,00	62	35,0	3	3,49
17.	Suliradzice	30	255,93	8,53	127	4	2,02	10	33,3	139,77	54,6	13,98	55	43,3	6	2,54
18.	Świebodów	48	289,56	6,03	177	4	1,64	12	25,0	48,24	16,7	4,02	30	16,9	3	1,61
19.	Wąbnice	34	152,00	4,47	112	3	1,36	16	47,1	55,28	36,4	3,46	35	31,3	2	1,58
20.	Wierzchowice	55	369,13	6,71	254	5	1,45	9	16,4	58,80	15,9	6,53	19	7,5	2	3,09
21.	Żeleźniki	34	147,00	4,32	126	4	1,17	14	41,2	47,72	32,5	3,41	33	26,2	2	1,45
Gmina ogółem		1042	6657,20	6,39	4217	4	1,58	341	32,7	2246,43	33,7	6,59	1010	24,0	3	2,22

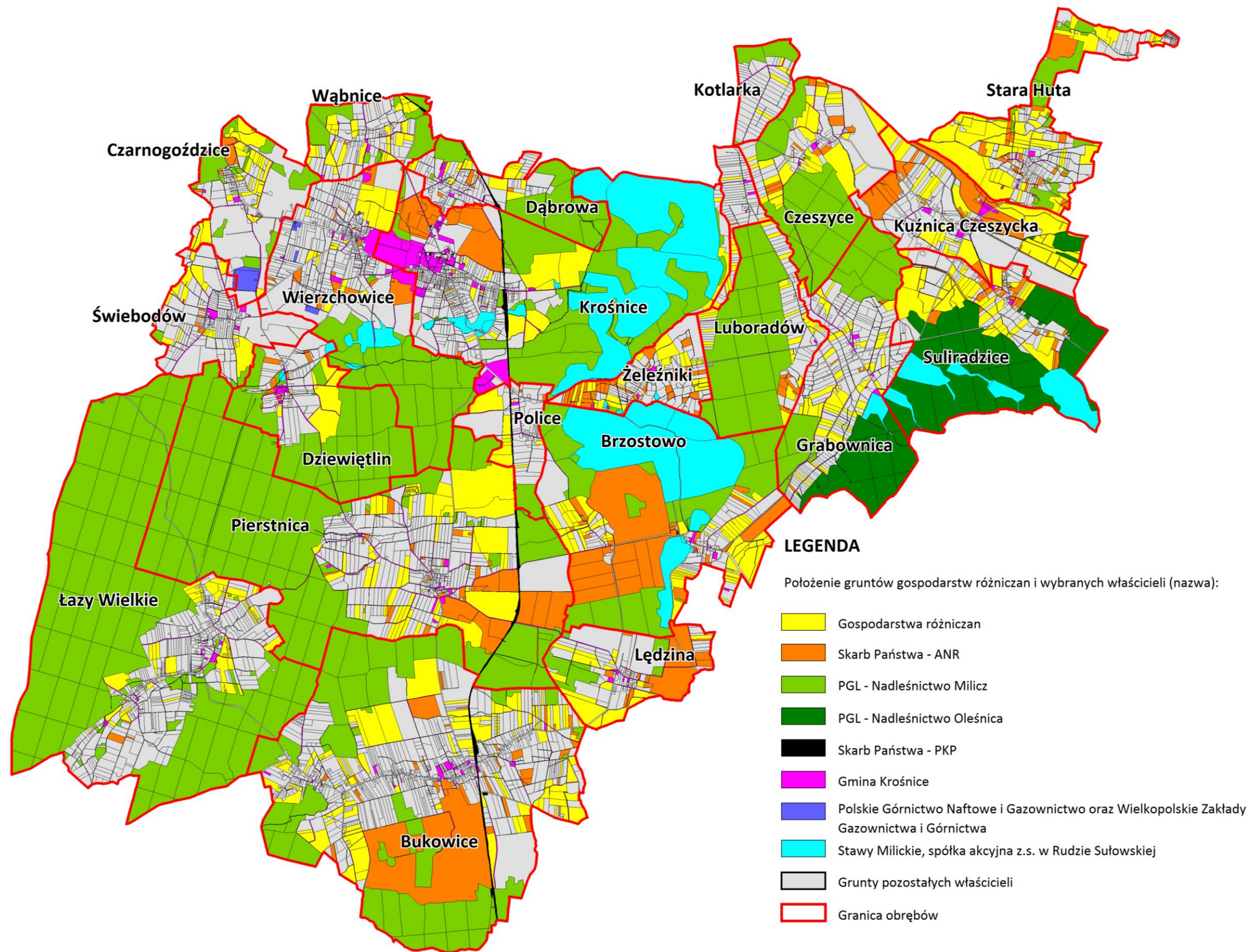
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.)

Grunty różniczan wg siedziby

Tabela 21

Lp.	Obręb	Gospodarstwa różniczan wg miejscowości gmin																				
		razem			miasto i gmina Milicz			miasto i gmina Twardogóra			gmina Zawonia			gmina Sośnie			miasto Wrocław			pozostałe miejscowości i gminy		
		liczba	powierzchnia w ha	liczba działek	liczba	powierzchnia w ha	liczba działek	liczba	powierzchnia w ha	liczba działek	liczba	powierzchnia w ha	liczba działek	liczba	powierzchnia w ha	liczba działek	liczba	powierzchnia w ha	liczba działek	liczba	powierzchnia w ha	liczba działek
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
1.	Brzostowo	22	137,88	72	2	5,80	7	11	63,58	44	-	-	-	-	-	-	3	7,36	3	6	61,14	18
2.	Bukowice	55	358,36	164	6	56,38	11	4	32,34	12	2	3,74	5	-	-	-	26	155,85	86	17	110,05	50
3.	Czarnogoźdźce	12	61,08	42	7	31,39	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	26,41	12	2	3,28	5
4.	Czeszyce	14	105,47	33	2	23,81	8	1	26,76	1	-	-	-	2	14,16	5	4	10,80	5	5	29,94	14
5.	Dąbrowa	5	29,65	21	1	11,06	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	16,04	15	1	2,55	2
6.	Dziewiętlin	3	55,83	11	2	54,12	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1,71	1	-	-	-
7.	Grabownica	29	84,28	71	1	4,55	3	1	1,75	4	-	-	-	-	-	-	16	39,81	31	11	38,17	33
8.	Kotlarka	6	19,36	16	1	2,01	2	1	9,33	8	-	-	-	-	-	-	4	8,02	6	-	-	-
9.	Krośnice	10	112,29	29	4	16,32	13	1	7,79	1	-	-	-	-	-	-	1	1,99	1	4	86,19	14
10.	Kuźnica Czeszycka	14	153,20	57	3	25,89	11	-	-	-	-	-	-	5	95,05	25	1	3,17	3	5	29,09	18
11.	Lędzina	10	69,77	17	4	12,58	4	2	16,35	7	-	-	-	-	-	-	2	24,22	3	2	16,62	3
12.	Luboradów	17	34,75	27	-	-	-	2	6,25	4	-	-	-	-	-	-	11	20,87	18	4	7,63	5
13.	Łązy Wielkie	25	93,57	107	3	17,49	8	1	2,28	2	-	-	-	-	-	-	15	58,18	90	6	15,62	7
14.	Pierstnica	31	323,36	98	9	56,47	22	-	-	-	1	5,59	3	-	-	-	11	69,93	53	10	191,37	20
15.	Police	3	41,67	11	2	39,55	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2,12	2
16.	Stara Huta	24	216,10	62	3	15,36	6	-	-	-	-	-	-	3	6,55	5	9	77,60	21	9	116,59	30
17.	Suliradzice	10	139,77	55	1	21,51	13	-	-	-	-	-	-	1	19,98	8	6	90,33	24	2	7,95	10
18.	Świebodów	12	48,24	30	6	31,34	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	9,38	12	3	7,52	7
19.	Wąbnice	16	55,28	35	12	42,60	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	12,68	10	-	-	-
20.	Wierzchowice	9	58,80	19	2	4,46	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	8,95	2	5	45,39	9
21.	Żeleźniki	14	47,72	33	2	3,50	3	2	18,17	5	-	-	-	2	5,10	4	4	10,66	8	4	10,29	13
Gmina ogółem		341	2246,43	1010	73	476,19	203	26	184,60	88	3	9,33	8	13	140,84	47	129	653,96	404	97	781,51	260

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.)

Rys. 30. Struktura władania gruntami

Struktura obszarowa gospodarstw różniczan

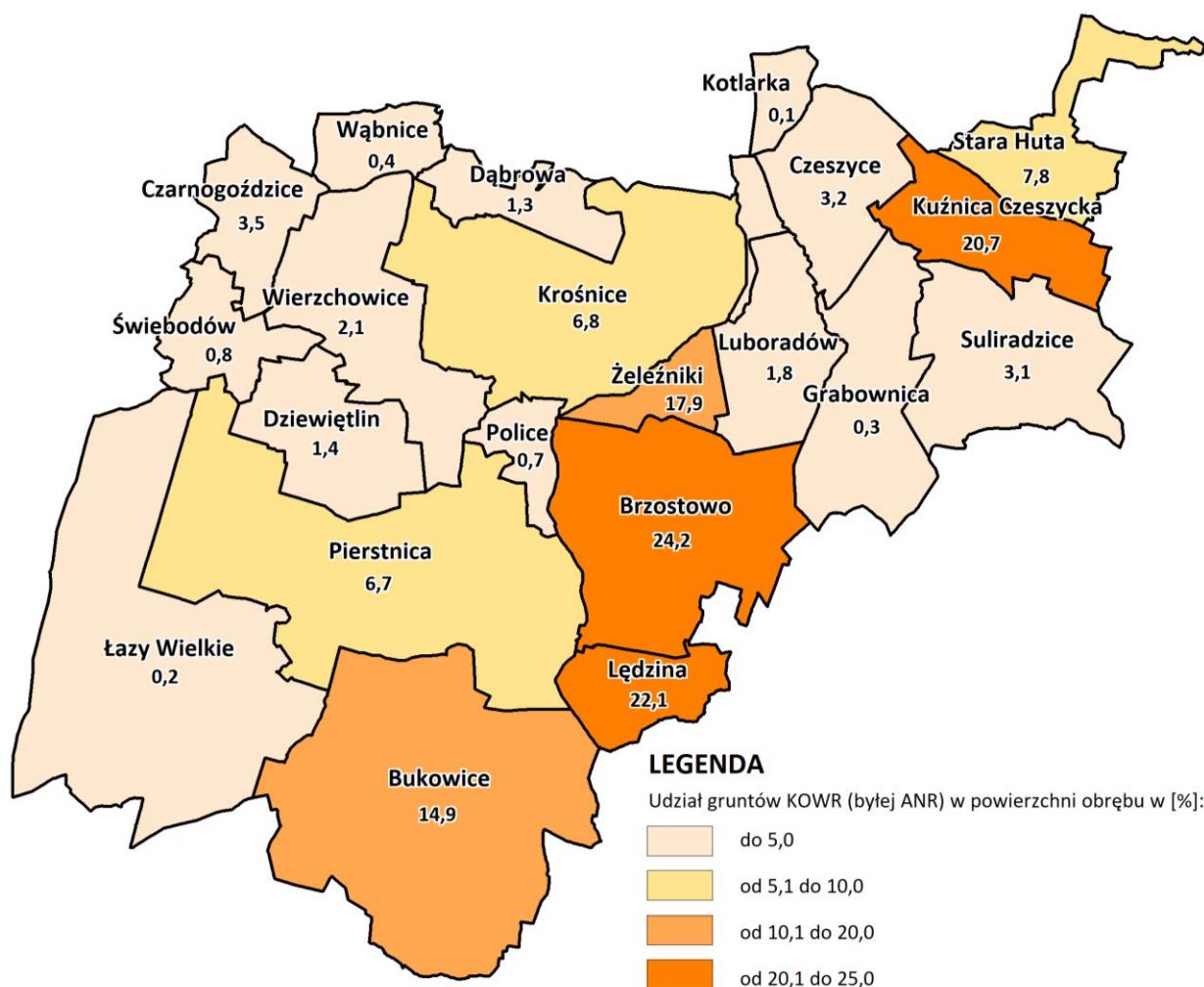
Tabela 22

Lp.	Obręb	Gospodarstwa różniczan w grupach obszarowych																
		razem		1,00 – 4,99 ha			5,00 – 9,99 ha			10,00 – 14,99 ha			15,00 – 49,99 ha			od 50,00 ha		
		liczba gospodarstw różniczan	powierzchnia ha	liczba	%	średn. pow. gosp. ha	liczba	%	średn. pow. gosp. ha	liczba	%	średn. pow. gosp. ha	liczba	%	średn. pow. gosp. ha	liczba	%	średn. pow. gosp. ha
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
1.	Brzostowo	22	137,88	15	68,2	2,71	3	13,6	6,51	1	4,5	12,28	3	13,7	21,81	-	-	-
				40,65	29,5		19,53	14,2		12,28	8,9		65,42	47,4		-	-	
2.	Bukowice	55	358,36	37	67,3	2,88	9	16,4	6,99	5	9,1	12,41	4	7,2	31,72	-	-	-
				106,59	29,7		62,87	17,5		62,04	17,3		126,86	35,5		-	-	
3.	Czarnogózdzice	12	61,08	9	75,0	2,05	1	8,3	8,80	1	8,3	10,46	1	8,4	23,33	-	-	-
				18,49	30,3		8,80	14,4		10,46	17,1		23,33	38,2		-	-	
4.	Czeszyce	14	105,47	8	57,1	2,89	2	14,3	7,32	2	14,3	12,66	2	14,3	21,18	-	-	-
				23,15	21,9		14,64	13,9		25,32	24,0		42,36	40,2		-	-	
5.	Dąbrowa	5	29,65	3	60,0	2,32	-	-	-	2	40,0	11,35	-	-	-	-	-	-
				6,95	23,4		-	-		22,70	76,6		-	-		-	-	
6.	Dziewiętlin	3	55,83	2	66,7	1,90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	33,3	52,03
				3,80	6,8		-	-		-	-		-	-		52,03	93,2	93,2
7.	Grabownica	29	84,28	26	89,7	2,35	2	6,9	5,69	1	3,4	11,86	-	-	-	-	-	-
				61,05	72,4		11,37	13,5		11,86	14,1		-	-		-	-	
8.	Kotlarka	6	19,36	5	83,3	2,01	1	16,7	9,33	-	-	-	-	-	-	-	-	-
				10,03	51,8		9,33	48,2		-	-		-	-		-	-	
9.	Krośnice	10	112,29	6	60,0	1,94	1	10,0	7,79	1	10,0	10,39	1	10,0	16,64	1	10,0	65,82
				11,65	10,4		7,79	6,9		10,39	9,3		16,64	14,8		65,82	58,6	58,6
10.	Kuźnica Czeszycka	14	153,20	5	35,7	2,91	2	14,3	8,65	3	21,4	12,28	4	28,6	21,14	-	-	-
				14,53	9,5		17,29	11,3		36,84	24,0		84,54	55,2		-	-	
11.	Lędzina	10	69,77	4	40,0	2,54	3	30,0	6,02	2	20,0	11,67	1	10,0	18,24	-	-	-
				10,15	14,5		18,05	25,9		23,33	33,4		18,24	26,2		-	-	
12.	Luboradów	17	34,75	17	100,0	2,04	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
				34,75	100,0		-	-		-	-		-	-		-	-	
13.	Łązy Wielkie	25	93,57	21	84,0	2,65	3	12,0	7,28	-	-	-	1	4,0	16,08	-	-	-
				55,65	59,5		21,84	23,3		-	-		16,08	17,2		-	-	
14.	Pierścina	31	323,36	18	58,1	2,53	6	19,4	6,69	-	-	-	6	19,4	24,10	1	3,1	93,20
				45,45	14,1		40,14	12,4		-	-		144,57	44,7		93,20	28,8	28,8
15.	Police	3	41,67	1	33,3	2,12	-	-	-	-	-	-	2	66,7	19,78	-	-	-
				2,12	5,1		-	-		-	-		39,55	94,9		-	-	
16.	Stara Huta	24	216,10	13	54,2	2,85	6	25,0	6,13	2	8,3	10,43	2	8,3	29,83	1	4,2	61,73
				37,06	17,1		36,80	17,0		20,85	9,6		59,66	27,6		61,73	28,7	28,7
17.	Suliradzice	10	139,77	4	40,0	2,93	-	-	-	-	-	-	6	60,0	21,34	-	-	-
				11,71	8,4		-	-		-	-		128,06	91,6		-	-	
18.	Świebodów	12	48,24	10	83,4	2,54	1	8,3	5,54	-	-	-	1	8,3	17,27	-	-	-
				25,43	52,7		5,54	11,5		-	-		17,27	35,8		-	-	
19.	Wąbnice	16	55,28	13	81,2	2,65	3	18,8	6,94	-	-	-	-	-	-	-	-	-
				34,46	62,3		20,82	37,7		-	-		-	-		-	-	
20.	Wierzchowice	9	58,80	6	66,7	2,02	1	11,1	6,27	-	-	-	2	22,2	20,22	-	-	-
				12,10	20,6		6,27	10,7		-	-		40,43	68,7		-	-	
21.	Żeleźniki	14	47,72	13	92,9	2,37	-	-	-	-	-	-	1	7,1	16,90	-	-	-
				30,82	64,6		-	-		-	-		16,90	35,4		-	-	
	Gmina ogółem	341	2246,43	236	69,2	2,53	44	12,9	6,84	20	5,9	11,80	37	10,9	22,70	4	1,1	68,20
				596,59	26,6		301,08	13,4		236,07	10,5		839,91	37,4		272,78	12,1	12,1

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.)

2.8. Grunty dzierżawione

Grunty Skarbu Państwa Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (byłej ANR) zajmują 1340,62 ha (7,6% powierzchni gminy). Występują we wszystkich obrębach, a ich udział wynosi od 0,1% (Kotlarka) do 24,2% (Brzostowo) powierzchni obrębu, Tab.23, 24 i 25, Rys.31 i 32. Największe działki położone są w swoim sąsiedztwie i zlokalizowane w środkowej części gminy: Bukowice, Pierstnica, Łędzina, Brzostowo, Krośnice i Kuźnica Czeszycka. Mniejsze i bardziej rozproszone działki KOWR położone są w Żeleźnikach, Starej Hucie, Czeszycach, Suliradzicach, Luboradowie, Dąbrowie i Wierzchowicach. Największy obszar od 300 ha położony jest w Brzostowie i w Bukowicach, powyżej 80 ha – w Łędzinie, Krośnicach, Kuźnicy Czeszyckiej, Pierstnicy. W Kotlarce, Policach, Wąbnicach jest to obszar do 2 ha. W strukturze użytkowania gruntów KOWR dominują grunty orne 914,03 ha (68,2%) i użytki zielone 307,80 ha (23,0%). We władaniu tego podmiotu są też: lasy i zadrzewienia (66,80 ha), tereny zabudowane (16,85 ha), wody (20,86 ha), nieużytki (11,59 ha) i drogi (2,69 ha).

Rys. 31. Grunty SP KOWR (byłej ANR) w powierzchni obrębu

Grunty Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa

Tabela 23

Lp.	Obręb	Grunty Skarbu Państwa - Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa															
		razem		tereny zabudowane (B, Bi, Br, Ba, Bz)		drogi (dr)		lasy, zadrzewienia (Ls, Lz, Lzr)		grunty orne (R)		użytki zielone (ł, Ps)		nieużytki (N)		wody (Wp, W, Wsr, Ws)	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
1.	Brzostowo	330,39	100,0	3,58	1,1	-	-	2,20	0,7	250,98	76,0	67,57	20,5	0,85	0,3	5,21	1,6
2.	Bukowice	342,58	100,0	0,54	0,2	0,01	0,1	15,52	4,5	240,14	70,1	75,54	22,1	6,48	1,9	4,35	1,3
3.	Czarnogoźdźce	13,69	100,0	0,49	3,6	0,09	0,7	4,69	34,3	8,40	61,4	0,02	0,1	-	-	-	-
4.	Czeszyce	19,44	100,0	-	-	0,05	0,3	0,66	3,4	10,06	51,7	8,53	43,9	-	-	0,14	0,7
5.	Dąbrowa	4,05	100,0	-	-	-	-	0,30	7,4	3,22	79,5	0,53	13,1	-	-	-	-
6.	Dziewiętlin	9,13	100,0	0,10	1,1	-	-	0,74	8,1	6,07	66,5	2,18	23,9	-	-	0,04	0,4
7.	Grabownica	2,78	100,0	-	-	-	-	0,09	3,2	0,73	26,3	1,96	70,5	-	-	-	-
8.	Kotlarka	0,30	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	0,30	100,0	-	-	-	-
9.	Krośnice	114,34	100,0	5,72	5,0	-	-	19,45	17,0	84,41	73,8	2,50	2,2	1,59	1,4	0,67	0,6
10.	Kuźnica Czeszycka	115,46	100,0	4,26	3,7	1,83	1,6	0,36	0,3	86,09	74,6	17,15	14,9	0,16	0,1	5,61	4,9
11.	Lędzina	83,47	100,0	-	-	-	-	5,80	6,9	33,34	39,9	43,45	52,1	-	-	0,88	1,1
12.	Luboradów	10,26	100,0	-	-	0,07	0,7	3,80	37,0	3,91	38,1	2,38	23,2	-	-	0,10	1,0
13.	Łazy Wielkie	3,54	100,0	-	-	-	-	0,19	5,4	3,16	89,3	-	-	0,16	4,5	0,03	0,8
14.	Pierstnica	154,39	100,0	1,00	0,6	-	-	7,17	4,6	113,42	73,5	28,55	18,5	2,04	1,3	2,21	1,4
15.	Police	1,55	100,0	-	-	-	-	0,40	25,8	0,65	41,9	0,50	32,3	-	-	-	-
16.	Stara Huta	40,79	100,0	0,12	0,3	-	-	1,73	4,2	29,38	72,0	8,81	21,6	-	-	0,75	1,8
17.	Suliradzice	28,13	100,0	-	-	-	-	0,27	1,0	9,61	34,2	17,60	62,6	0,31	1,1	0,34	1,2
18.	Świebodów	2,85	100,0	0,38	13,3	0,04	1,4	0,10	3,5	2,12	74,4	0,21	7,4	-	-	-	-
19.	Wąbnice	1,21	100,0	-	-	-	-	-	-	0,46	38,0	0,75	62,0	-	-	-	-
20.	Wierzchowice	19,43	100,0	0,66	3,4	0,60	3,1	1,97	10,1	9,77	50,3	6,43	33,1	-	-	-	-
21.	Żeleźniki	42,84	100,0	-	-	-	-	1,36	3,2	18,11	42,3	22,84	53,3	-	-	0,53	1,2
Gmina ogółem		1340,62	100,0	16,85	1,3	2,69	0,2	66,80	5,0	914,03	68,2	307,80	23,0	11,59	0,9	20,86	1,6

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.)

Zagospodarowanie gruntów zasobu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa

Tabela 24

Lp.	Obręb	Grunty Skarbu Państwa - Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa												
		razem	wyzierżawione						użytkowanie wieczyste		zagospodarowane		nierozdysponowane	
			powierz.	udział	działki	średnia pow. działki dzierżaw.	podmiot	średnia pow. wydzierża	powierz.	udział	powierz.	udział	powierz.	udział
			ha	%	liczba	ha	liczba	ha	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1.	Brzostowo	330,39	162,43	49,2	4	40,61	3	54,14	157,03	47,5	319,46	96,7	10,93	3,3
2.	Bukowice	342,58	20,01	5,8	14	1,43	5	4,00	308,09	89,9	328,10	95,8	14,48	4,2
3.	Czarnogózdzice	13,69	10,47	76,5	3	3,49	1	10,47	1,87	13,7	12,34	90,1	1,35	9,9
4.	Czeszyce	19,44	-	-	-	-	-	-	10,65	54,8	10,65	54,8	8,79	45,2
5.	Dąbrowa	4,05	2,84	70,1	2	1,42	1	2,84	0,72	17,8	3,56	87,9	0,49	12,1
6.	Dziewiętlin	9,13	-	-	-	-	-	-	7,98	87,4	7,98	87,4	1,15	12,6
7.	Grabownica	2,78	-	-	-	-	-	-	1,44	51,8	1,44	51,8	1,34	48,2
8.	Kotlarka	0,30	-	-	-	-	-	-	0,30	100,0	0,30	100,0	-	-
9.	Krośnice	114,34	89,75	78,5	7	12,82	3	29,92	0,63	0,6	90,38	79,0	23,96	21,0
10.	Kuźnica Czeszycka	115,46	98,71	85,5	21	4,70	4	24,68	8,22	7,1	106,93	92,6	8,53	7,4
11.	Lędzina	83,47	79,03	94,7	10	7,90	4	19,76	2,66	3,2	81,69	97,9	1,78	2,1
12.	Luboradów	10,26	2,49	24,3	1	2,49	1	2,49	1,19	11,6	3,68	35,9	6,58	64,1
13.	Łązy Wielkie	3,54	-	-	-	-	-	-	3,54	100,0	3,54	100,0	-	-
14.	Pierstnica	154,39	2,67	1,7	2	1,34	2	1,34	141,30	91,5	143,97	93,3	10,42	6,7
15.	Police	1,55	-	-	-	-	-	-	0,30	19,4	0,30	19,4	1,25	80,6
16.	Stara Huta	40,79	24,13	59,2	6	4,02	5	4,83	9,93	24,3	34,06	83,5	6,73	16,5
17.	Suliradzice	28,13	4,32	15,4	3	1,44	1	4,32	8,15	29,0	12,47	44,3	15,66	55,7
18.	Świebodów	2,85	-	-	-	-	-	-	1,63	57,2	1,63	57,2	1,22	42,8
19.	Wąbnice	1,21	-	-	-	-	-	-	0,50	41,3	0,50	41,3	0,71	58,7
20.	Wierzchowice	19,43	3,33	17,1	3	1,11	2	1,67	6,73	34,6	10,06	51,8	9,37	48,2
21.	Żeleźniki	42,84	11,80	27,5	8	1,48	3	3,93	3,48	8,1	15,28	35,7	27,56	64,3
Gmina ogółem		1340,62	511,98	38,2	84	6,10	35	14,63	676,34	50,4	1188,32	88,6	152,30	11,4

Źródło: ewidencja gruntów i budynków (luty 2017 r.), Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa Oddział Terenowy we Wrocławiu (październik 2017 r.)

Z analizy danych otrzymanych z Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Oddziału Terenowego we Wrocławiu (październik 2017 r.) wynika, że część ich gruntów została wydzierżawiona (38,2%), znaczna część jest w użytkowaniu (50,4%). Łącznie wydzierżawiono 511,98 ha, 84 działki w 13 obrębach. Grunty zostały wydzierżawione przez 35 podmiotów na różny okres czasowy, w tym najdłużej do 2031 r. Najwięcej gruntów byłej agencji wydzierżawiono w:

- a) Brzostowie 162,43 ha (49,2%), 4 działki, przez 3 podmioty na okres do 2024 r. i 2026 r.;
- b) Kuźnicy Czeszyckiej 98,71 ha (85,5%), 21 działki, przez 4 podmioty na okres do 2019 r., 2021 r. i 2025 r.

Natomiast w Bukowicach i w Starej Hucie 5 podmiotów dzierżawi ok. 20,00 ha. Udział gruntów wydzierżawionych od KOWR w obrębach wynosi od 1,7% (Pierstnica) do 94,7% (Lędzina). W obrębie Czarnogoździce, Dąbrowa, Krośnice wydzierżawionych jest powyżej 70,0% gruntów KOWR. Natomiast w Czeszycach, Dziewiętlinie, Grabownicy, Kotlarce, Łazach Wielkich, Policach, Świebodowie i Wąbnicach nie ma pól dzierżawionych, a obszar ten łącznie zajmuje ok. 40 ha.

Średnia powierzchnia działki wydzierżawionej wynosi 6 ha, ale w Brzostowie ok. 41 ha, w Wierzchowicach ok. 1 ha. Natomiast średnia powierzchnia dzierżawiona przez 1 podmiot wynosi 14,63 ha, w tym że: w Brzostowie 54 ha, w Krośnicach ok. 30 ha, w Kuźnicy Czeszyckiej ok. 25 ha, w Lędzinie ok. 20 ha. W pozostałych miejscowościach poniżej 10 ha.

W czasie inwentaryzacji terenowej stwierdzono, że nie wszystkie grunty wydzierżawione od KOWR są użytkowane rolniczo. Były to pojedyncze odłogi, które zlokalizowano w obrębie: Bukowice, Pierstnica, Lędzina, Świebodów, Krośnice, Dąbrowa, Kuźnica Czeszycka, Wierzchowice czy Stara Huta. Z analizy danych wynika też, że tylko część gospodarstw dzierżawiąca pola KOWR posiada grunty własne na terenie gminy. Takich właścicieli łącznie jest 17, do nich należy 169 działek i 359,86 ha gruntów własnych. Gospodarstwa te łącznie powiększyły swój obszar o 185,20 ha i 54 działki KOWR. M.in. jest to gospodarstwo z obrębu:

- Bukowice, które dzierżawi 12,38 ha (6 działek), mając własnych 81,07 ha (10 dz.),
- Czarnogoździce, które dzierżawi 10,47 ha (3 dz.), mając własnych 23,33 ha (10 dz.),
- Kuźnica Czeszycka, które dzierżawi 69,12 ha (16 dz.), mając własnych 26,79 ha (6 dz.),
- Lędzina, które dzierżawi 41,56 ha (6 dz.), mając własnych 35,98 ha (7 dz.),
- Wierzchowice, które dzierżawi 2,70 ha (2 dz.), mając własnych 65,83 ha (29 dz.).

Natomiast 18 gospodarstw dzierżawiąca pola KOWR nie ma gruntów własnych na terenie gminy Krośnice, a wydzierżawia razem 326,78 ha i 30 działek, co ma miejsce w Brzostowie, gdzie 1 gospodarstwo wydzierżawia 138,62 ha (2 działki), Krośnicach - 61,25 ha (3 działki), Lędzinie - 34,62 ha (1 działka) i w Starej Hucie - 19,16 ha (1 działka). Zatem stwierdzono, że wśród rolników jest zainteresowane dzierżawami gruntów na różną skalę.

W użytkowaniu obecnie znajduje się 676,34 ha gruntów KOWR. Są to działki położone w każdym obrębie, zagospodarowane głównie pod uprawy roślinne (pszenica, rzepak, kukurydza) i użytki zielone. Największy obszar będący w użytkowaniu położony prawie w jednym kompleksie uprawowym jest w Bukowicach 308,09 ha, Brzostowie 157,03 ha i w Pierstnicy 141,30 ha. W pozostałych miejscowościach jest to wielkość do 10 ha i tworzą go bardziej rozdrobnione, rozproszone działki.

Analizując grunty dzierżawione i będące w użytkowaniu stwierdzono, że na stanie KOWR pozostaje 152,30 ha gruntów (11,4%). W poszczególnych obrębach są to nieduże powierzchnie do 28 ha, stanowiące od 2,1% do 80,6% gruntów KOWR danej wsi. Najwięcej takich pól położonych jest w Krośnicach 23,96 ha i Żeleźnikach 27,56 ha. Jednak część tych działek to tereny zabudowane, drogi, nieużytki, lasy, zadrzewienia czy ogrody działkowe. Zatem nie wszystkie grunty KOWR mogą być przeznaczone na cele rolnicze. Jednakże działki, które powinny być rolniczo zagospodarowane położone są w obrębie: Żeleźniki, Czeszyce, Kuźnica Czeszycka, Pierstnica, Brzostowo, Suliradzice, Luboradów, Dziewiętlin i Wierzchowice. Obecnie są odłogowane, miejscami z samosiewem, często niekorzystnie położone (na terenach podmokłych, między ciekami wodnymi, przy kompleksach leśnych, z drogami dojazdowymi w złym stanie technicznym – Żeleźniki, Suliradzice), o małym areale, rozproszone. Stąd zainteresowanie ich dzierżawą czy użytkowaniem nie jest duże.

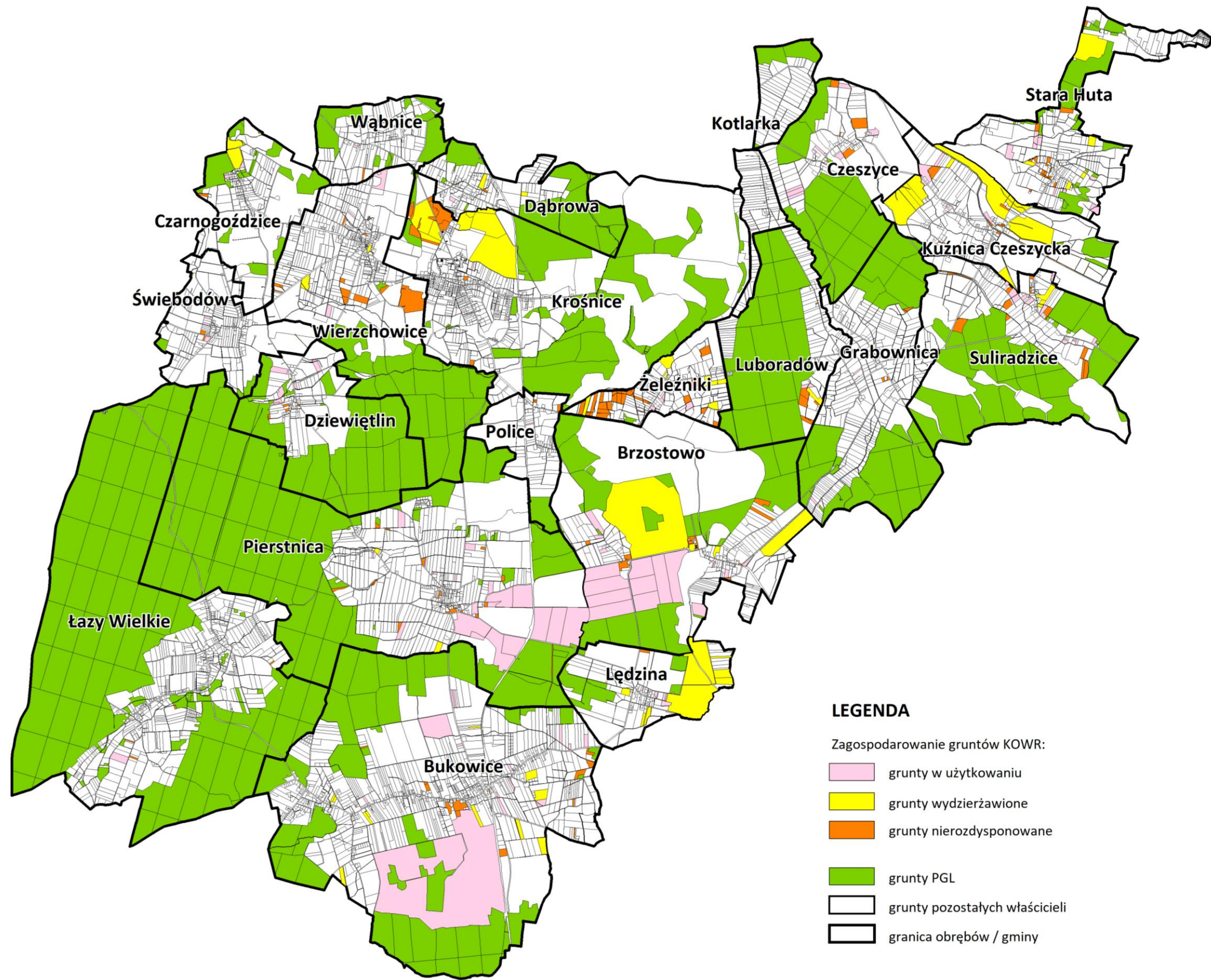
W porównaniu do ustaleń planu z 2010 r. stwierdzono, że sytuacja gruntów dzierżawionych od KOWR znacznie się zmieniła. W latach ubiegłych wydzierżawiono o 400 ha gruntów ANR więcej niż obecnie. Dzierżawy obejmowały 86,9% pól agencyjnych, a w obrębach od 7,4% (Police) do 100,0% (Kotlarka). Również liczba podmiotów dzierżawiących działki ANR była większa – 132, w tym 131 to gospodarstwa rolne. W takich obrębach jak: Brzostowo, Bukowice, Grabownica, Kotlarka, Krośnice, Kuźnica Czeszycka, Lędzina, Łazy Wielkie, Stara Huta i Świebodów praktycznie wszystkie grunty agencyjne (80 - 100%) były zagospodarowane. Dzierżawiono też pola w Czeszycach, Dziewiętlinie, Grabownicy, Pierstnicy, Wierzchowicach i w Żeleźnikach. Najwięcej dzierżawców było w Bukowicach (18), Brzostowie (15), Suliradzicach i w Starej Hucie (13). Jedynie w 3 obrębach (Wąbnice, Police i Luboradów) nie stwierdzono dzierżaw z zasobu ANR lub były o małej powierzchni. Grunty agencyjne były też zagospodarowane przez *PRP Zdrowa Żywność* (723 ha) w 3 wsiach i *Zespół Parków Krajobrazowych* (1126 ha). Jednakże w latach ubiegłych do rozdysponowania zostawał większy obszar 416,73 ha tj. 13,1%, w obrębach od 2,9% (Bukowice) do 54,3% (Żeleźniki), który obecnie jest zagospodarowany.

Grunty własne i dzierżawione z zasobu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa

Tabela 25

Lp.	Obręb	Dzierżawca	Grunty własne i dzierżawione						data dzierżawy
			własne		dzierżawione		razem		
			powierzchnia	działki	powierzchnia	działki	powierzchnia	działki	
			ha	liczba	ha	liczba	ha	liczba	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.	Brzostowo	1	-	-	138,62	2	138,62	2	2026
		1	5,07	6	1,39	1	6,46	7	2017
		1	-	-	22,42	1	22,42	1	2024
2.	Bukowice	1	6,30	9	0,59	1	6,89	10	2023
		1	-	-	3,41	4	3,41	4	2020
		1	-	-	1,52	2	1,52	2	2021
		1	-	-	2,11	1	2,11	1	2026
		1	81,07	10	12,38	6	93,45	16	2023 i 2026
3.	Czarnogoźdźce	1	23,33	10	10,47	3	33,80	13	2024
4.	Dąbrowa	1	21,79	24	2,84	2	24,63	26	2026
5.	Krośnice	1	-	-	7,52	2	7,52	2	2026
		1	-	-	61,25	3	61,25	3	2017
		1	-	-	20,98	2	20,98	2	2031
6.	Kuźnica Czeszycka	1	7,24	7	1,15	1	8,39	8	2025
		1	26,79	6	69,12	16	95,91	22	2019
		1	-	-	3,46	1	3,46	1	2021
		1	25,66	4	24,98	3	50,64	7	2019
7.	Łędzina	1	-	-	1,35	1	1,35	1	2025
		1	-	-	34,62	1	34,62	1	2030
		1	35,98	7	41,56	6	77,54	13	2023 i 2025
		1	-	-	1,50	1	1,50	1	2022
8.	Luboradów	1	11,93	8	2,49	1	14,42	9	2017
9.	Pierstnica	1	20,20	21	0,82	1	21,02	22	2022
		1	6,34	6	1,85	1	8,19	7	2025
10.	Stara Huta	1	1,83	2	0,97	1	2,80	3	2023
		1	-	-	1,04	1	1,04	1	2023
		1	-	-	1,09	2	1,09	2	2030
		1	-	-	19,16	1	19,16	1	2023
		1	-	-	1,87	1	1,87	1	2021
11.	Suliradźce	1	3,98	6	4,32	3	8,30	9	2023
12.	Wierzchowice	1	65,83	29	2,70	2	68,53	31	2021
		1	-	-	0,63	1	0,63	1	2017
13.	Żeleźniki	1	13,19	11	5,82	4	19,01	15	2023
		1	3,33	3	1,75	1	5,08	4	2021
		1	-	-	4,23	3	4,23	3	2023
Gmina ogółem		35	359,86	169	511,98	83	871,84	252	-

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), danych Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Oddziału Terenowego we Wrocławiu (październik 2017 r.)

Rys. 32. Zagospodarowanie gruntów SK KOWR

2.9. Rozdrobnienie i rozłóg gruntów w gospodarstwach indywidualnych

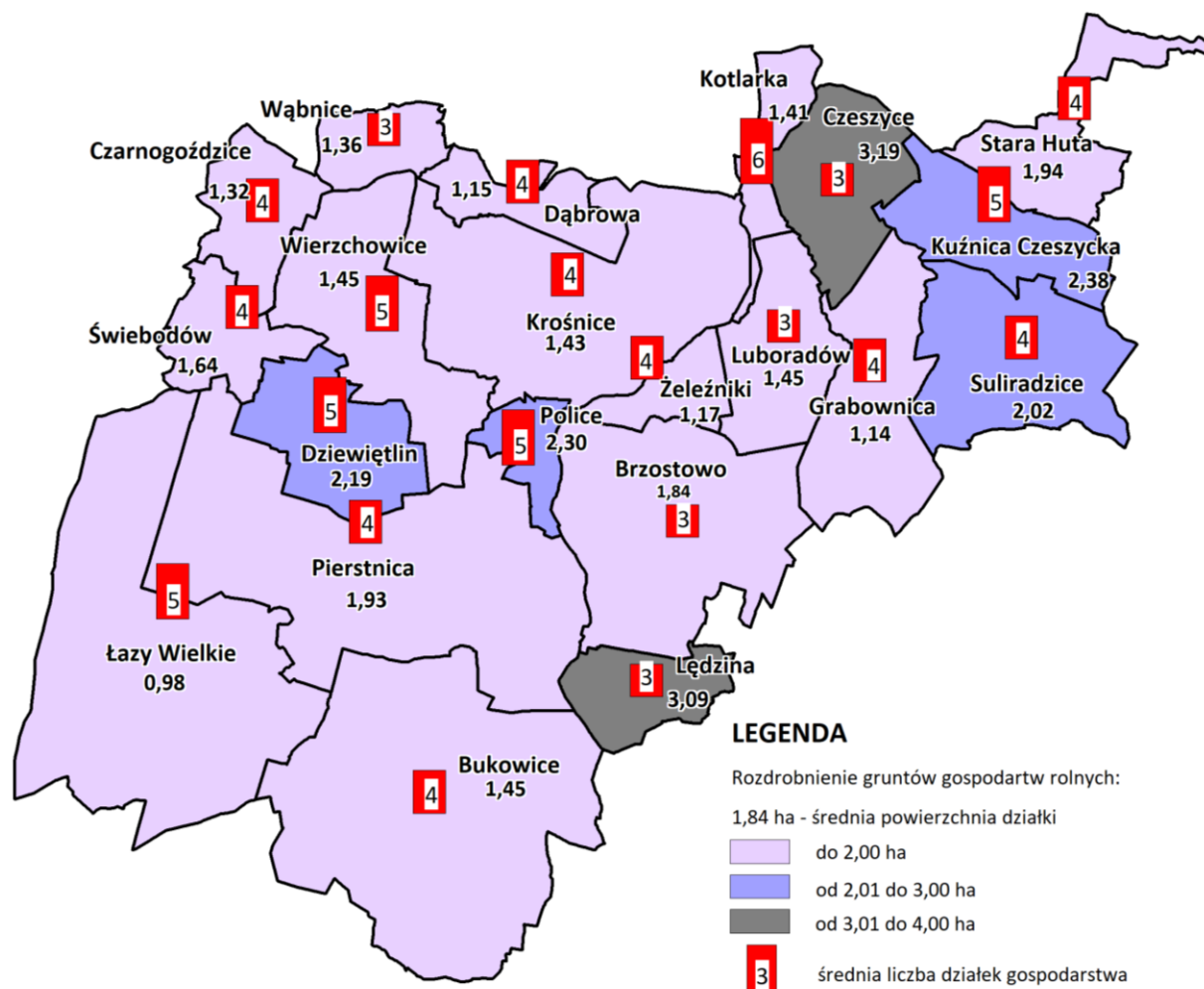
Z danych ewidencyjnych wynika, że do gospodarstw rolnych należy 4217 działek, w tym najwięcej z nich położonych jest w obrębie: Bukowice (745), Łązy Wielkie (509) i Pierstnica (428), Tab.26. Są to największe wsie gminy, położone w swoim sąsiedztwie o największej liczbie gospodarstw rolnych. Rozdrobnienie gruntów mierzone liczbą działek na 100 ha powierzchni gospodarstw dla gminy wynosi 63, w obrębach zawiera się w przedziale od 31 i 32 do 102. Znacząco, że największe rozdrobnienie jest w Łazach Wielkich, a najmniejsze w Czeszycach i w Łędzinie, Rys.33. Duże rozdrobnienie działek występuje w obrębie Dąbrowa, Żeleźniki i Grabownica (powyżej 80 działek/100 ha powierzchni gospodarstw rolnych).

Rys. 33. Rozdrobnienie gruntów na 100 ha powierzchni gospodarstw rolnych

Analiza rozdrobnienia gruntów własnych wykazała, że przeciętne gospodarstwo w gminie tworzą 4 działki ewidencyjne o areale 1,58 ha. W obrębach wielkość ta jest bardziej zróżnicowana, ponieważ gospodarstwo składa się od 3 do 6 działek, a powierzchnia jednej wynosi od 0,98 ha (Łązy

Wielkie) do 3,19 ha (Czeszyce) i 3,09 ha (Łędzina), Rys.34. Mało korzystną sytuację stwierdzono m.in. w Kotlarce, gdzie przeciętne gospodarstwo tworzy 6 działek o powierzchni 1,41 ha. W większości wsi średnia wielkość działki w gospodarstwie jest do 2 ha, a w obrębie: Dziewiętlin, Police, Kuźnica Czeszycka i Suliradzice do 3 ha. W przedziałach obszarowych wzrost powierzchni gospodarstwa najczęściej wiąże się ze wzrostem liczby działek tworzących to gospodarstwo. Szczególnie dotyczy to mniejszych grup obszarowych do 15 ha, Rys.35. Gospodarstwo takie tworzy średnio od 3 do 7 działek o powierzchni od 0,88 ha do 1,76 ha. Zaobserwowano, że im mniejsza grupa obszarowa gospodarstw, tym bardziej zmniejsza się w niej liczba działek, ale rośnie rozdrobnienie pól. W obrębach gospodarstwa składa się od 2 do 10 i 13 działek, a średnia powierzchnia jednej może być na poziomie 0,62 – 0,68 ha (Dziewiętlin, Krośnice, Łazy Wielkie). W Wąbnicach i Wierzchowicach gospodarstwo tworzy 10-13 działek, gdzie średnia jednej jest na poziomie 1 ha. W Łędzinie sytuacja jest najkorzystniejsza, ponieważ w skład gospodarstwa do 15,00 ha wchodzi 3 działki o średniej powierzchni 4,22 ha.

Rys. 34. Rozdrobnienie gruntów gospodarstw rolnych w obrębach

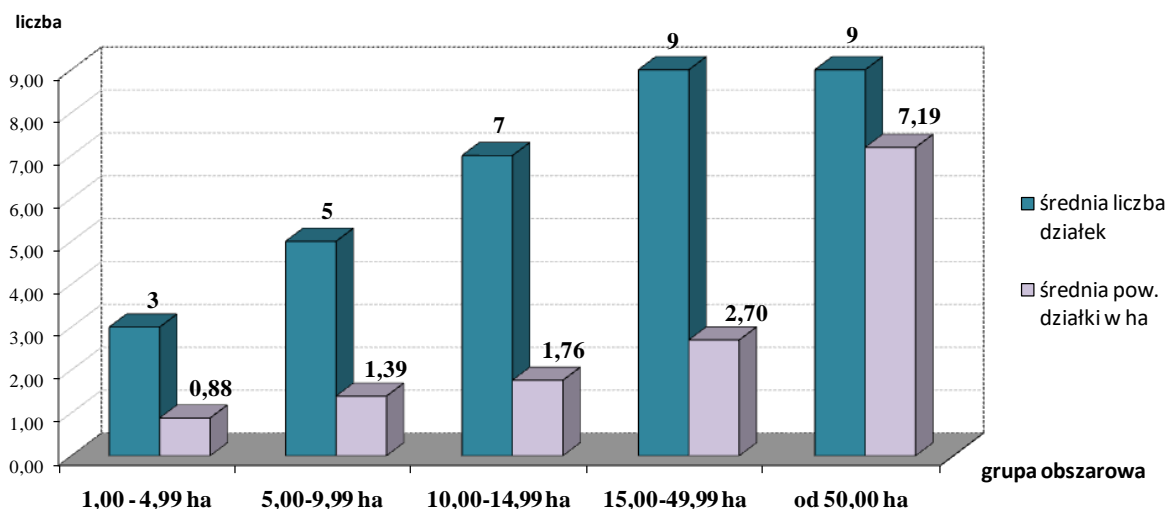
łącznie w grupie obszarowej do 15,00 ha znajduje się 3343 działki, tj. 79,3% wszystkich działek gospodarstw rolnych, w tym grupie do 5 ha – 1803 (42,8%).

Gospodarstwa największe powyżej 15,00 ha, tworzy średnio 9 działek o średniej powierzchni od 2,70 do 7,19 ha. W poszczególnych obrębach występuje większe zróżnicowanie wielkości charakteryzujące rozdrobnienie, ponieważ wzrasta liczba działek tworzących gospodarstwo od 3 (Czeszyce, Pierstnica i Stara Huta) do 29 (Wierzchowice). Natomiast średnia wielkość działki jest na poziomie 1,25 ha (Grabownica) i 29,04 ha (Pierstnica). W obrębie Dąbrowa, Luboradów i Wąbnice gospodarstwo składa się średnio 15-16 działek o powierzchni do 1,50 ha, w Kuźnicy czeszyckiej – 20 działek o powierzchni 3,89 ha, a w Wierzchowicach – 29 działek o powierzchni 2,27 ha. W największych grupach obszarowych, powyżej 15,00 ha znajduje się łącznie 874 działek tj. 20,7% ich ogółu, w tym w grupie obszarowej powyżej 50,00 ha – 85 dziełek.

Zróżnicowanym rozdrobnieniem charakteryzują się też gospodarstwa największe położone na terenie gminy, ponieważ:

- gospodarstwa o powierzchni 65,82 ha w Krośnicach tworzy 8 działek o średniej powierzchni 8,23 ha;
- gospodarstwa o powierzchni 77,73 ha w Kuźnicy Czeszyckiej tworzy 20 działek o średniej powierzchni 3,89 ha;
- gospodarstwa o powierzchni 81,07 ha w Bukowicach tworzy 10 działek o średniej powierzchni 8,11 ha;
- gospodarstwa o powierzchni 93,20 ha w Pierstnicy tworzą 4 działki o średniej powierzchni 23,30 ha.

Z uwagi na to, że każda działka musi mieć zapewniony dostęp do drogi, to duże rozdrobnienie przekłada się na kształt i lokalnie zbyt gęstą sieć drogową.

Rys. 35. Rozdrobnienie gruntów gospodarstw rolnych wg grup obszarowych

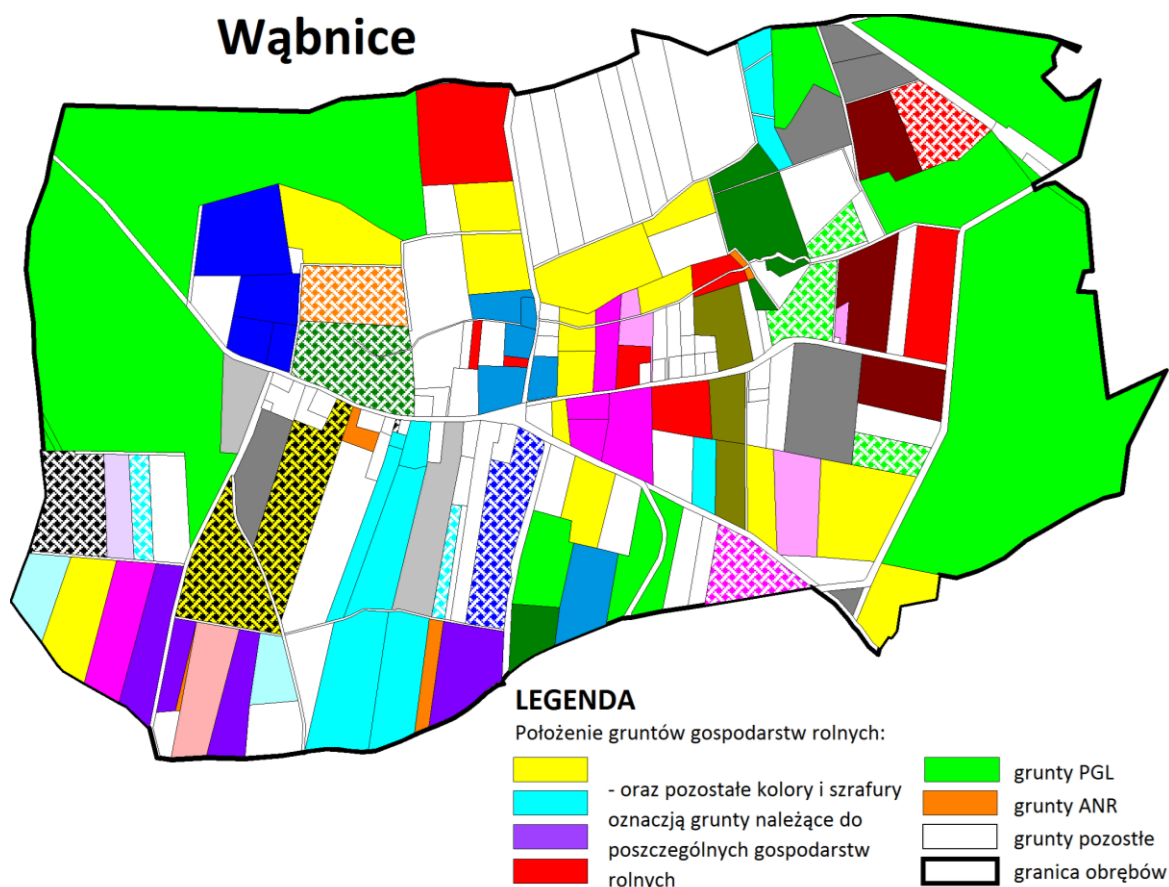
Rozdrobnienie gruntów własnych gospodarstw rolnych

Tabela 26

Lp.	Obręb	Rozdrobnienie gruntów gospodarstw rolnych wg grup obszarowych																						
		ogółem			1,00 - 4,99 ha				5,00 – 9,99 ha				10,00 – 14,99 ha				15,00 – 49,99 ha				od 50,00 ha			
		liczba działek	śred. liczba działek gospodars twa	średnia pow. działki gospodarstw a ha	liczba działek	udział działek %	śred. liczba działek gospodars twa	średnia pow. działki gospodarstw a ha	liczba działek	udział działek %	śred. liczba działek gospodars twa	średnia pow. działki gospodarstw a ha	liczba działek	udział działek %	śred. liczba działek gospodars twa	średnia pow. działki gospodarstw a ha	liczba działek	udział działek %	śred. liczba działek gospodars twa	średnia pow. działki gospodarstw a ha	liczba działek	udział działek %	śred. liczba działek gospodar stwa	średnia pow. działki gospodarstw a ha
1.	Brzostowo	145	3	1,84	67	46,2	2	1,14	25	17,2	4	1,68	15	10,3	5	2,37	38	26,3	10	2,98	-	-	-	-
2.	Bukowice	745	4	1,45	404	54,2	3	0,80	187	25,1	5	1,43	47	6,3	5	2,41	97	13,0	10	3,07	10	1,4	10	8,11
3.	Czarnogózdzice	84	4	1,32	50	59,5	3	0,90	16	19,0	8	0,94	4	4,8	4	2,62	14	16,7	7	2,90	-	-	-	-
4.	Czeszyce	82	3	3,19	35	42,7	2	1,39	8	9,8	2	3,71	17	20,7	6	2,25	19	23,2	5	4,41	3	3,6	3	20,44
5.	Dąbrowa	105	4	1,15	48	45,7	3	0,74	6	5,7	6	0,92	21	20,0	7	1,61	30	28,6	15	1,52	-	-	-	-
6.	Dziewiętlin	83	5	2,19	29	34,9	4	0,68	11	13,3	3	2,63	8	9,6	4	2,74	28	33,7	14	2,12	7	8,5	7	7,43
7.	Grabownica	320	4	1,14	128	40,0	3	0,95	70	21,9	7	1,04	78	24,4	9	1,46	44	13,7	15	1,25	-	-	-	-
8.	Kotłarka	135	6	1,41	18	13,3	2	1,20	43	31,9	6	1,37	35	25,9	9	1,43	39	28,9	13	1,54	-	-	-	-
9.	Krośnice	227	4	1,43	140	61,7	4	0,62	4	1,8	2	3,70	21	9,3	5	2,32	54	23,8	11	2,01	8	3,4	8	8,23
10.	Kuźnica Czeszycka	154	5	2,38	28	18,2	2	1,17	34	22,1	6	1,38	34	22,1	7	1,81	38	24,6	5	3,89	20	13,0	20	3,89
11.	Lędzina	70	3	3,09	24	34,3	2	0,89	13	18,6	3	2,72	9	12,9	3	4,22	24	34,2	5	5,06	-	-	-	-
12.	Luboradów	88	3	1,45	42	47,7	2	1,23	8	9,1	3	2,51	22	25,0	7	1,56	16	18,2	16	1,33	-	-	-	-
13.	Łazy Wielkie	509	5	0,98	257	50,5	4	0,68	160	31,4	6	1,21	42	8,3	8	1,40	50	9,8	13	1,43	-	-	-	-
14.	Pierstnica	428	4	1,93	121	28,3	2	1,05	138	32,2	6	1,33	43	10,0	7	1,80	121	28,3	9	2,44	5	1,2	3	29,04
15.	Police	69	5	2,30	18	26,1	2	1,54	22	31,9	7	0,93	-	-	-	-	29	42,0	7	3,80	-	-	-	-
16.	Stara Huta	177	4	1,94	65	36,7	3	1,03	54	30,5	5	1,48	36	20,3	7	1,60	19	10,7	6	4,11	3	1,8	3	20,58
17.	Suliradzice	127	4	2,02	43	33,9	3	0,92	21	16,5	4	1,58	14	11,0	5	2,46	49	38,6	7	3,04	-	-	-	-
18.	Świebodów	177	4	1,64	84	47,5	3	0,71	46	26,0	4	1,72	20	11,3	7	1,69	27	15,2	5	4,33	-	-	-	-
19.	Wąbnice	112	3	1,36	52	46,4	2	1,33	35	31,3	5	1,44	10	8,9	10	1,17	15	13,4	15	1,39	-	-	-	-
20.	Wierzchowice	254	5	1,45	90	35,4	3	0,77	63	24,8	5	1,19	38	15,0	13	1,04	34	13,4	7	3,52	29	11,4	29	2,27
21.	Żeleźniki	126	4	1,17	60	47,6	2	1,03	36	28,6	9	0,91	26	20,6	9	1,35	4	3,2	4	4,23	-	-	-	-
Gmina ogółem		4217	4	1,58	1803	42,8	3	0,88	1000	23,7	5	1,39	540	12,8	7	1,76	789	18,7	9	2,70	85	2,0	9	7,19

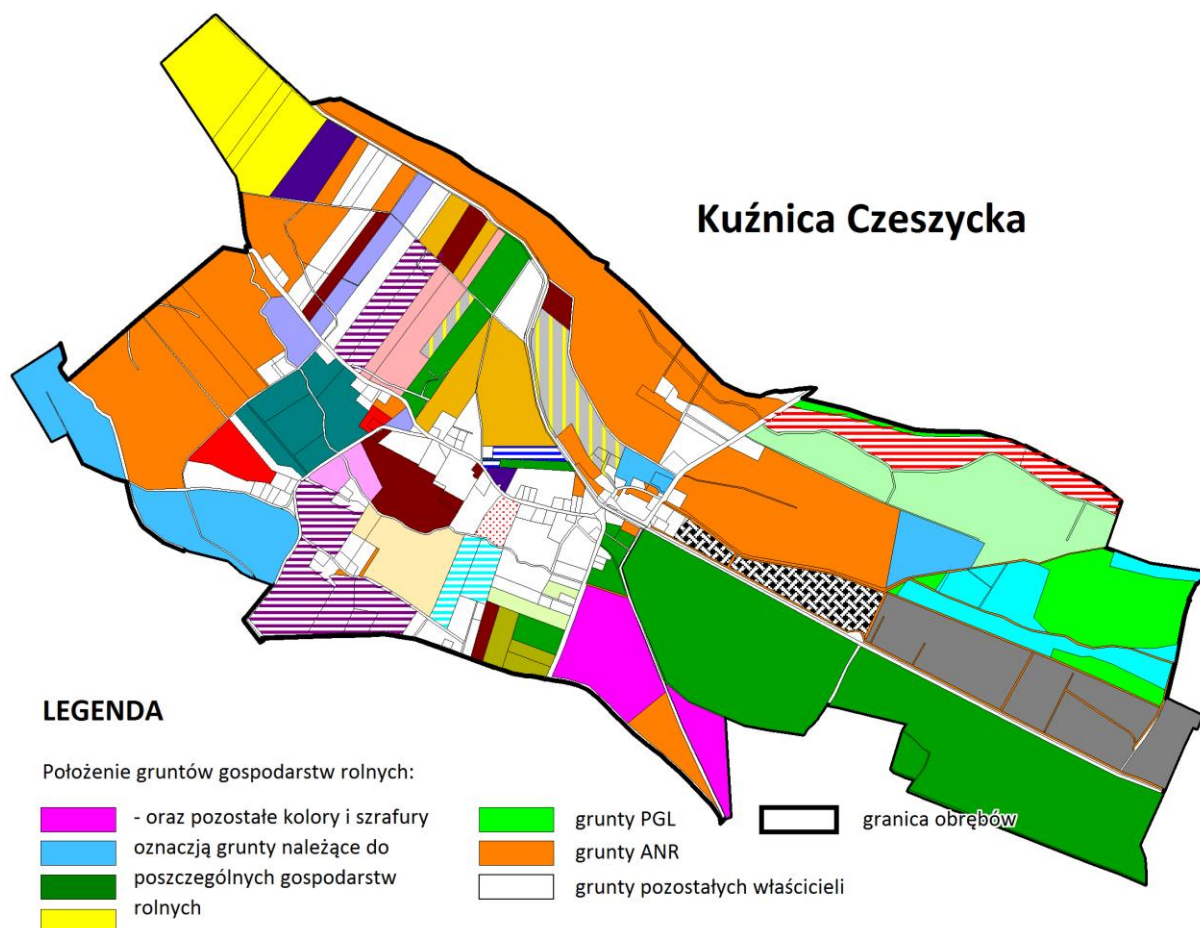
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.)

Na efektywność każdej produkcji poza warunkami naturalnymi, wpływ ma prawidłowy rozłóg gruntów własnych gospodarstw rolnych. W gminie rozłóg gruntów scharakteryzowano z uwagi na położenie działek względem siebie i siedziby gospodarstwa, ich wielkość, wzajemne oddalenie i kształt, położenie względem dróg dojazdowych i urządzeń melioracji wodnych czy rzeźby terenu. Z analizy obrębów wynika, że większość działek charakteryzuje tzw. szachownica gruntów, którą tworzą małe i duże działki, należące do gospodarstw rolnych z różnych grup obszarowych. Działki gospodarstw sąsiadują z polami innych właścicieli, najczęściej KOWR (byłej ANR), gminy, przedsiębiorstw lub spółek. Są oddalone od siebie i od siedziby gospodarstwa rolnego, co przekłada się na dłuższy czas transportu, a to z kolei wpływa na większy koszt produkcji rolnej. Wiele działek jest zbyt wydłużonych czy o nieregularnych kształtach, ponieważ jest dostosowanych do granic naturalnych lasów, wód powierzchniowych czy rzeźby terenu. Pola należące do jednego właściciela w wielu miejscach przecina droga, rów lub ciek naturalny (m.in. w obrębie Bukowice, Grabownica, Kotlarka). Nieprawidłowe ukształtowanie rozłogu gruntów gospodarstw dotyczy w szczególności wsi: Bukowice, Dąbrowa, Grabownica, Kotlarka, Krośnice, Łazy Wielkie, Pierstnica, Stara Huta, Świebodów, Wąbnice, Wierzchowice i Żeleźniki, Rys.36 i 38.

Rys. 36. Rozłóg gruntów własnych gospodarstw rolnych w obrębie Wąbnice

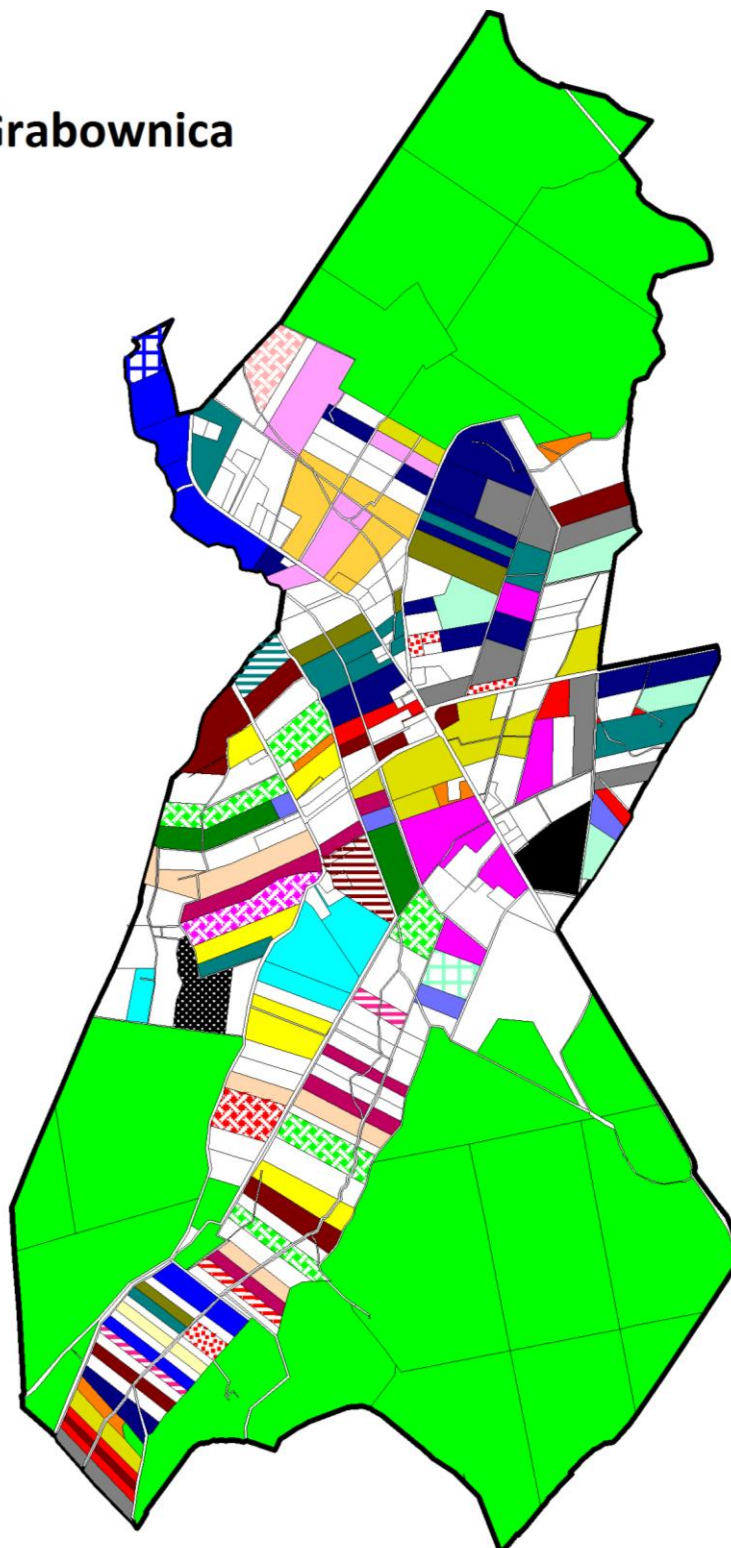
Lepsze ukształtowanie rozłogu gruntów gospodarstw występuje w obrębie: Brzostowo, Czeszyce, Dziewiętlin, Kuźnica Czeszycka, Lędzina, Police czy Suliradzice, Rys.37. Działki są położone w swoim sąsiedztwie, tworzą zwarte kompleksy uprawowe, co ułatwia gospodarowanie jednemu użytkownikowi jak i dojazd do pól. Rozdrobnienie i szachownicę gruntów zwiększa zakup pojedynczych działek przez osoby lub gospodarstwa spoza gminy Krośnice, na co wskazuje wzrost liczby różniczan (o 23 właścicieli) niż w latach ubiegłych. Działki te zostały wykupione nie tylko w celach rolnych, ale również w celach inwestycyjnych lub rekreacyjnych.

Rys. 37. Rozłóg gruntów własnych gospodarstw rolnych w obrębie Kuźnica Czeszycka

Nieprawidłowe ukształtowanie rozłogu gruntów zwiększa niekorzystną i w złym stanie sieć dróg dojazdowych do działek. Miejscami sieć drogowa jest zbyt gęsta, a drogi nie wykorzystywane przez rolników lub położone w kompleksie jednego właściciela zaorano. Część z dróg nieprzydatnych rolniczo lub obsługujące pola odłogowane, stała się nieprzejezdna w wyniku sukcesji naturalnej i rozdziela pola tego samego właściciela. Sytuacja taka ma miejsce m.in. we wsi Bukowice, Brzostowo, Grabownica, Kuźnica Czeszycka, Pierstnica, Suliradzice. W innych obrębach brakuje dróg skracającej przejazd między działkami, a transport odbywa się po drogach SP - PGL lub prywatnych.

Grabownica

LEGENDA

Położenie gruntów gospodarstw rolnych:

- - oraz pozostałe kolory i szrafury
- oznaczają grunty należące do
- poszczególnych gospodarstw
- rolnych

- grunty PGL
- grunty ANR
- grunty pozostałych właścicieli
- granica obrębów

Rys. 38. Rozłóg gruntów gospodarstw rolnych w obrębie Grabownica

Stwierdzono również, że 500 działek w gminie nie ma dojazdu ponieważ nie ma dostępu do drogi o charakterze drogi publicznej, w tym najwięcej w Bukowicach, Tab.41. Sytuację, w której występują działki bez dostępu do drogi, zła struktura obszarowa gospodarstw rolnych, duże rozdrobnienie i szachownica gruntów można poprawić przez prace scaleniowe. Celem tych prac jest poprawa niekorzystnego rozłogu gruntów i utworzenie możliwie dużych, regularnie ukształtowanych działek, które powinny odpowiadać wymogom racjonalnego użytkowania. Prowadzi to do poprawy struktury obszarowej gospodarstw, organizacji produkcji i uporządkowania przestrzeni produkcyjnej. Prawidłowe ukształtowanie rozłogu gruntów to: mniejsza ilość działek w gospodarstwach i w obrębie, większe pola o regularnych granicach, co ułatwia ich mechaniczną uprawę, funkcjonalna sieć dróg, która wpływa na skrócenie czasu dojazdu od siedliska do pól. Zmniejsza się wtedy koszt produkcji rolnej, a zwiększa jej efektywność oraz jakość środowiska naturalnego.

W porównaniu do ustaleń planu z 2010 r. stwierdzono następujące zmiany:

- a) liczba działek należących do gospodarstw rolnych zwiększyła się o 502 działki, najbardziej w obrębie: Bukowice (122) i Łazy Wielkie (135). W obrębie Brzostowo, Grabownica, Pierstnica, Suliradzice i Świebodów są to zmiany rzędu 22 i 77 działek. Tylko w 4 wsiach liczba działek gospodarstw zmniejszyła się o kilka;
- b) zmieniło się rozdrobnienie gruntów własnych mierzone liczbą działek na 100 ha gruntów gospodarstw. Największe rozdrobnienie było w obrębie: Żeleźniki, Grabownica, Luboradów, Bukowice i nie przekraczało 95 działek/100 ha, obecnie jest w Łazach Wielkich i równa się 102. Duży wzrost rozdrobnienia działek zauważono również we wsi: Brzostowo, Świebodów, Dąbrowa i Czarnogoździce. Natomiast w Kuźnicy Czeszyckiej, Bukowicach i Luboradowie rozdrobnienie działek zmniejszyło się;
- c) w latach ubiegłych gospodarstwo tworzyło średnio do 5 działek ewidencyjnych, obecnie – do 6. Powierzchni jednej działki wynosiła od 1,05 ha (Żeleźniki) do 3,26 ha (Czarnogoździce), obecnie od 0,98 ha (Łazy Wielkie) do 3,19 ha (Czeszyce). W Kuźnicy Czeszyckiej, Suliradzicach, Brzostowie i Łędzinie średnia powierzchnia działki tworzącej gospodarstwo wzrosła, ale w Czarnogoździcach i Świebodowie najbardziej się zmniejszyła;
- d) w obecnej strukturze obszarowej gospodarstw, najbardziej zwiększyło się rozdrobnienie gruntów własnych w grupie powyżej 50 ha. W latach ubiegłych gospodarstwo tworzyło (średnio) od 6 do 9 działek o powierzchni 10,16 ha i 18,34 ha, teraz 9 działek o średnim areale 7,19 ha. W grupie tej praktycznie 2 krotnie zwiększyła się liczba działek tj. z 41 do 85;
- e) w poszczególnych obrębach gospodarstwo tworzyło od 2 do 21 działek – aktualnie od 3 do 29, średnia powierzchnia działki wynosiła 2,70 ha do 30,76 ha, aktualnie 2,27 i 29,04 ha;
- f) w porównaniu do lat ubiegłych zauważono, że tylko w pojedynczych gospodarstwach rolnych poprawił się rozłóg ich gruntów.

3. STAN I OCENA INFRASTRUKTURY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

3.1. Wody płynące wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie

Rzeka Barycz prawie na całej długości jest uregulowana i obwałowana, a w jej korycie znajdują się urządzenia piętrzące wodę do stawów rybnych i nawadniania użytków zielonych. W większości są w dobrym stanie technicznym. Rzeka ma jeszcze naturalny charakter, a wzdłuż niej położony jest zespół stawów hodowlanych na powierzchni ok. 7500 ha. Stawy zaliczono do 3 kompleksów, a jednym z nich jest kompleks stawów krośnickich. Z analizy danych wywnioskowano, że na rzece odbywa się intensywna eksploatacja wód przez użytkowników funkcjonujących w zlewni. Za cel środowiskowy dla Baryczy obrano dobry potencjał ekologiczny oraz dobry stan chemiczny rzeki. Jednakże rzeka ta w wielu miejscach ma silnie zmienioną część wód i nie osiąga celów środowiskowych. Przyczyną tego są zanieczyszczenia wód spowodowane przez rolnictwo, w tym nadmierne lub niewłaściwe nawożenie, brak pełnej kanalizacji w poszczególnych miejscowościach położonych wzdłuż rzeki. Jest to też zagrożeniem dla ekosystemów wodnych i od wód zależnych. W zlewni wskutek działalności człowieka, gospodarki stawowej wywierana jest presja na zasoby wodne, która przynosi negatywne skutki na stan środowiska wodnego, czego efektem jest deficyt wód powierzchniowych na tym obszarze. Zabudowa hydrotechniczna na ciekach i rzece Baryczy powoduje zaburzenia w przebiegu naturalnego cyklu hydrologicznego. Jednakże zmiany reżimu spowodowane oddziaływaniem istniejących zbiorników wodnych oraz zabudowy hydrotechnicznej są niemożliwe do wykluczenia bez likwidacji tych budowli.

*Fot. 32. Ciek naturalny Grabownica
- obręb Kotlarka*

*Fot. 33. Ciek naturalny Polska Woda
– obręb Stara Huta*

Przez teren gminy Krośnice przepływa 14 cieków naturalnych o łącznej długości 75,05 km i wybudowano 3 kanały (2 doprowadzające wodę i 1 odprowadzający do stawów) o łącznej długości

3,16 km, Tab.27. Wszystkie ciek naturalne i kanały administrowane są obecnie przez Wody Polskie, dawniej Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, Inspektorat w Miliczu. Na podstawie otrzymanych informacji z DZMiUW we Wrocławiu zaktualizowano ich przebieg, stan i nazwy w porównaniu do stanu z 2010 r. Najdłuższym ciekim przepływającym przez gminę jest Prądnia 11,79 km, do której wpada 5 cieków naturalnych z gminy Krośnice: Tążyna, Grabownica, Ruda (Ruda Milicka), Struga Czatkowicka i Czarny Rów. Prądnia płynie prawie południkowo, odwadniając wschodnią i środkową część gminy, a do Baryczy wpada na terenie gminy Milicz, w rejonie kompleksu stawów milickich. Drugim pod względem ważności i długości ciekim jest Struga Czatkowicka, o długości 11,05 km (dopływ Prądni). Ciek ten odwadnia zachodnią i północną część gminy, głównie leśną oraz płyną z niego wody do stawu Przyszań w Krośnicach, Tab.27, Rys.39.

Z uwagi na stan techniczny cieków, oceniono, że jest on zadawalający, ponieważ na długości 68,68 km cieków i kanałów (prawie 90,0% długości) w czasie wywiadu terenowego stwierdzono, że ciek są w dobrym stanie technicznym. Ciek są dobrze utrzymane, odnowione i wyczyszczone, a wielu miejscach (głównie w obszarach leśnych) płyną w stanie naturalnym. Wiele z nich zostało pogłębionych, odkrzaczonych, udroźnionych i umocnionych na skarpach. W dobrym stanie są wszystkie kanały wybudowane do stawu Nowy, Henryk i Przyszań. Tylko nieliczne odcinki cieków wymagają prac związanych z konserwacją i dotyczy to głównie ciek: Prądnia, Lubiel (D), Struga Czatkowicka, Rybnica, Jażwinek, Jesionka i Lipniak (R-R). Łączna długość cieków będących w złym stanie technicznym wynosi ok. 10,0 km (10,0%). Praktycznie wzdłuż wszystkich cieków wodnych występują zadrzewienia i zakrzewienia wykształcone naturalnie, w dobrym stanie.

W porównaniu do stanu z 2010 r. stan cieków naturalnych, kanałów i ich urządzeń na terenie gminy Krośnice znacznie się poprawił. Szczególnie dotyczy to ciek: Czarny Rów, Grabownica, Prądnia II, Jażwinek, Młynówka Starzyńska Tążyna i Struga Czatkowicka. W latach ubiegłych tylko Kobylarka, Ruda Milicka i częściowo ciek Jesionka, Lipniak (R-R) i Prądnia były w dobrym stanie technicznym.

Poza ciekim Lubiel (D), odprowadzeniem do stawu Nowy i Henryk, doprowadzeniem do stawu Przyszań pozostałe ciek z gminy Krośnice wymienione są w załączniku 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną, które są istotne dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa. Rzeka Barycz wymieniona jest w załączniku 3 i zaliczona do wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, w stosunku do których wykonywanie uprawnień Skarbu Państwa powierza się marszałkom województwa.

Z uwagi na to, że ciek naturalne przepływają przez obszary rolne, leśne i stawy ich działki mają różnych właścicieli i władających. Większość gruntów pod wodami płynącymi jest własnością Skarbu Państwa, ale we władaniu: Marszałka Województwa Dolnośląskiego 26,19 ha (45,2%) i Starosty Powiatu Milickiego wykonującego zadania z zakresu Administracji Rządowej 21,27 ha

(36,7%). Właścicielem pozostałych gruntów pod ciekami naturalnymi są: osoby prywatne 3,71 ha, SP PGL 2,45 ha, Gmina Krośnice 1,70 ha, SP KOWR 1,48 ha, Stawy Milickie (Spółka Akcyjna) 0,75 ha i DZMiUW we Wrocławiu 0,37 ha.

W wielu miejscach przebieg naturalny cieków w terenie różni się od granic jego działek ewidencyjnych. Obecnie większość z nich ma już wyznaczoną nową linię brzegową i zostały wydzielone działki przez które płynie ciek. W większości przypadków z gruntów takich została wydzielona działka przez którą płynie ciek i zmieniono także jej użytek na Wp. Jednakże spowodowało to, że ciek w jednym obrębie składa się od kilku do kilkunastu działek ewidencyjnych (m.in. ciek Jaźwinek, Struga Czatkowicka, Prądnia, Rybnica, Kobylarka) i ma różnych właścicieli. Nie do końca został uregulowany jego stan prawny, ponieważ obecny właściciel działki wydzielonej pod ciek i oznaczonych jako Wp jest nadal ten sam: osoba prywatna, gospodarstwo, Gmina Krośnice, PKP, SP PGL, Powiat Milicki, SP KOWR. Również działki przez który płynie ciek naturalny w danym obrębie powinny zostać połączone w 1 działkę i powinien zostać uregulowany jego stan prawny pod kątem użytku i władającego. Stan obecny obrazujący własność cieków, oznaczenia użytku zawiera Tab.27.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa w sprawie ewidencji gruntów i budynków z dnia 29 marca 2001 r. (Dz. U. z 2016 r., poz. 1034) cieki powinny dzielić drogi i tereny PKP. Na terenie gminy Krośnice większość cieków, na całej długości ma wydzielone działki z dróg i terenów Pkp i znaczone jako Wp. Jest jednak 12 miejsc, w których cieki są podzielone przez drogi i jedno miejsce, w którym ciek jest podzielony linią PKP.

Cieki, które na całej długości są oznaczone jako wody płynące (Wp) to: Lubiel (D), Czarny Rów, Rybnica (Malinowa Woda), Jaźwinek i Jesionka.

Cieki, które są jeszcze podzielone przez drogi gminne, powiatowe i drogę wojewódzką oraz teren PKP (razem 13 miejsc) to: Prądnia w 2 miejscach w Brzostowie i w Żeleźnikach, Tążyna w Żeleźnikach, Grabownica w 2 miejscach w Grabownicy, Ruda (Ruda Milicka) w 4 miejscach w Wąbnicach, z tego w jednym miejscu dzieli ją linia kolejowa, Kobylarka w Starej Hucie, Młynówka Starzyńska w Suliradzicach, Prądnia II w 2 miejscach w Brzostowie i Grabownicy.

Ciek, który na całej długości ma wydzieloną tylko 1 działkę, będącą we władaniu 1 właściciela (Starosty Powiatu Milickiego) i oznaczony na całej długości jako 1 użytek Wp – to Czarny Rów w Bukowicach.

Wzdłuż cieków: Lipniak (R-R) i Czarny Rów (obręb Bukowice), Polska Woda (Stara Huta), Struga Czatkowicka (Dziewiętlin, Krośnice, Dąbrowa), Jaźwinek (Kuźnica Czeszycka, Czeszyce, Grabownica), odprowadzenie do stawu Nowy (obręb Żeleźniki) na niedużych powierzchniach występują tereny podmokłe (położone bezpośrednio lub w bliskim sąsiedztwie przepływającego cieków). Jednakże tylko odcinki 3 cieków: Lipniaka (R-R) w Bukowicach, Strugi Czatkowickiej w Dziewiętlinie i Jaźwinka

w Grabownicy i Kuźnicy Czeszyckiej w tych miejscach są w złym stanie technicznym, na łącznej długości ok. 1,5 km. Cieki te wymagają poprawy stanu istniejącego, głównie konserwacji.

W czasie wywiadu terenowego zlokalizowano urządzenia hydrotechniczne i komunikacyjne na ciekach i rowach melioracyjnych, łącznie 106 obiektów w złym stanie technicznym, Tab.28. Z analizy danych terenowych wynika, że 100 z nich to przepusty, 3 zastawki i 3 mostki. Najwięcej urządzeń w złym stanie technicznym znajduje się w Bukowicach 24, w Brzostowie 13 oraz w Łazach Wielkich 10. Zlokalizowano również 11 miejsc, w których powinny być wybudowane urządzenia komunikacyjne, w celu kontynuowania przejazdu i nie niszczenia koryta cieków. W Łędzinie brakuje 2 obiektów, a w pozostałych wsiach są to pojedyncze przypadki.

Zły stan urządzeń hydrotechnicznych i komunikacyjnych lub ich brak dotyczy głównie rowów melioracyjnych. Zauważono, że rów jest w dobrym stanie technicznym, odnowiony i wyczyszczony, ale o złych przepustach i odwrotnie, rów jest w złym stanie technicznym, ale funkcjonują na nim dobre przepusty, które zostały wymienione w czasie modernizacji lub remontu drogi.

W dobrym stanie technicznym są praktycznie wszystkie urządzenia komunikacyjne (mosty i przepusty) wybudowane na ciekach naturalnych, które w dużej części zmodernizowano lub udroźniono. Jedynie 3 zastawki, 5 przepustów i 2 mostki z uwagi na długość czasu eksploatacji wymaga poprawy stanu technicznego. Zlokalizowano również 4 miejsca w których potrzeba jest budowy nowych obiektów, z uwagi na ich brak. Łącznie potrzeby modernizacji i budowy nowych urządzeń dotyczą 9 cieków: Prądnia, Prądnia II, Tażyna, Czarny Rów, Rybnica, Jesionka, Młynówka Starzyńska, Kobylarka i Struga Czatkowicka.

*Fot. 34. Brak przepustu pod drogą (dz.226)
- obręb Świebodów*

*Fot. 35. Rów wymagający konserwacji (dz.24)
- obręb Bukowice*

3.2. Urządzenie melioracji wodnych

W porównaniu do stanu z 2010 r. sieć rowów melioracyjnych w gminie znacznie się poprawiła z uwagi na ich jakość i zagęszczenie. Sieć została rozbudowana o nowe odcinki (np. w Pierstnicy na dz.596/12 i 596/11, w Grabownicy na dz.159/1). Dotyczy to też obrębu Bukowice, Luboradów, Żeleźniki, Wierzchowice i Krośnice. Obecnie obsługuje znacznie większą powierzchnię i w wielu miejscach została odnowiona. Kształt sieci rowów został zmieniony również z uwagi na powstałe inwestycje m.in. kolej wąskotorową w Krośnicach, Park wodny i kompleks stawów w parku Krośnice-Wierzchowice. Obecnie jest znacznie więcej rowów w terenie niż wykazują to mapy ewidencyjne. Długość wszystkich rowów zwiększyła się i obecnie wynosi 445,75 km, w tym 205,50 km (46,1%) jest w dobrym stanie technicznym. W złym stanie technicznym jest 196,89 km (44,2%) rowów, a 43,36 km (9,7%) nie istnieje w terenie (zostały zaorane, przekształcone na użytki zielone lub inny użytek), Tab.28. Najwięcej rowów melioracyjnych zlokalizowano w Bukowicach (65,93 km) i w Krośnicach (50,07 km), a najmniej w Policach (4,82 km) i Wąbnicach (3,15 km).

Gęstość sieci rowów na 100 ha użytków rolnych wynosi 4,61 km/100 ha, w obrębach kształtuje się od 1,81 km/100 ha w Świebodowie do 12,01 km/100 ha w Luboradowie. Z uwagi na odcinki zlikwidowane, faktyczna długość rowów wynosi 402,39 km, a zagęszczenie niższe i wynosi 4,16 km/100 ha użytków rolnych.

Fot. 36. Rów melioracyjny w dobrym stanie technicznym – obręb Bukowice i Pierstnica

Wschodnia część gminy, gdzie dominuje paszowy kierunek produkcji rolnej (Czeszyce, Suliradzice, Grabownica, Luboradów), charakteryzuje się większą ilością rowów w dobrym stanie technicznym niż część zachodnia (Bukowice, Wierzchowice, Lędzina, Dziewiętlin) o dominującym

polowym kierunku produkcji. We wschodniej części gminy najwięcej rowów zamieniono na użytki zielone, jak również zmieniono ich przebieg (rozbudowano, wydłużono, wyprostowano).

Rowy, które mają zmieniony przebieg w terenie niż wykazany na mapach ewidencyjnych położone są w obrębie: Pierstnica (dz.322/8, 100/2, 581, 582, 568), Suliradzice (dz.180/7, 180/5, 180/12, 180/10), Grabownica (dz.140, 141/2, 141/1, 349), Żeleźniki (dz. 257, 253, 88/5), Bukowice (dz.290/7, 378/12), Kuźnica Czeszycka (dz.165/3), Dziewiętlin (dz. 42/14), Stara Huta (dz. 374) i Krośnice (dz.508/37).

W gminie łącznie zlikwidowano 43,36 km rowów (9,7%), z tego najwięcej w Bukowicach 7,14 km (10,8%), w Suliradzicach 5,69 km (23,8%) i w Kuźnicy Czeszyckiej 4,47 km (17,3%). Natomiast w Kotlarce nie istnieje 35,5% rowów tego obrębu. Przyczyną takiej sytuacji jest m.in. zmiana sposobu użytkowania pól, najczęściej gruntów ornyczych i użytków zielonych (Bukowice, Brzostowo, Pierstnica, Suliradzice, Kuźnica Czeszycka), zwiększenie powierzchni upraw, zmiana rowów na inny użytek (sadownictwo, tereny zabudowane). Powodem likwidacji rowów jest też zbyt gęsta sieć melioracyjna, która utrudnia zabiegi uprawowe i dzieli działki jednego właściciela (szczególnie w obrębie Kotlarka, Grabownica, Czeszyce). Dlatego część rowów została zaorana, aby utworzyć większe kompleksy uprawowe np. w Kotlarce:

- a) rów (dz.174), aby połączyć działki tego samego właściciela: dz. 33 i 34, dz. 44/1, 46 i 43;
- b) rów (dz. 175/1), aby połączyć dz.50 i 51, 53 i 52, 54 i 55, 56, 57, 58 i 59.

Niektóre odcinki rowów nie istnieją w terenie ponieważ powstały na nich zbiorniki wodne, stawy hodowlane, tereny zalesione czy zadrzewione lub inwestycje nierolnicze.

Część rowów w złym stanie technicznym wskazanych do odbudowy lub konserwacji w Planie Urzędniowo Rolnym z 2010 r. zaorano, m.in. w obrębie Łazy Wielkie (rów dz.130/2, 138 i 108/2), Bukowice (rów dz.170/4), Kuźnica Czeszycka (rów dz.118/1 i 70/1), a znaczna część nadal pozostaje w złym stanie technicznym. Jest to niekorzystne działanie, ponieważ część z nich znajdowała się na terenach podmokłych (np. w Dąbrowie rów dz.275, Krośnicach rów dz.517/13). łącznie zlikwidowano ok. 19 km rowów (6%) na 310 km wskazanych do poprawy stanu technicznego. Natomiast 109 km odnowiono (35%). Również część rowów zaoranych wg stanu z 2010 r. (ok. 3 km) odtworzono i rowy te są w dobrym stanie technicznym. Pozostałe rowy będące w złym stanie technicznym, wskazane zostaną do poprawy parametrów.

Zły stan rowów charakteryzuje się tym, że są pozarastane, za płytkie, o zniszczonych skarpach, niedrożnych i przestarzałych przepustach, podorane. Nie służą do prawidłowej gospodarki wodnej, szczególnie, że jest to gmina o polowym, paszowym i wodnym kierunku produkcji rolnej, cennych siedliskach przyrodniczych, dużych kompleksach stawów i obszarach objętych ochroną prawną. Zły stan rowów jest konsekwencją, podobnie jak w latach ubiegłych braku bieżących konserwacji, zaprzestania produkcji, wieloletniego odłogowania pól m.in. na skutek starych klas lub

przeznaczenia gruntów na cele inwestycyjne. W wielu miejscach rowy intensywniej pozarastały lub w wyniku sukcesji leśnej przekształciły się w pasy zadrzewień śródpolnych (Lzr). Natomiast zły stan lub brak przepustów powoduje niedrożność rowów, niszczenie jego brzegów i koryta, nie prawidłowy odpływ wody z pól, niszczenie dróg rolnych. Następstwem tego są tereny podmokłe, ponieważ woda nie mieści się w korycie, podmywa brzegi i rozlewa się na przylegające pola, niszcząc uprawy i drogi. Takie miejsca zinventaryzowano w obrębie: Świebodów (dz.226), Bukowice (dz.517/4, 630 i 811), Czarnogoździce (dz.106), Wierzchowice (dz.352/3), Lędzina (dz.175), Żeleźniki (dz.210/3, 238, 223, 264 i 257), Stara Huta (dz.405 i 400).

Fot. 37. Rów melioracyjny w dobrym stanie technicznym – obręb Brzostowo i Stara Huta

Na terenie gminy zinventaryzowano ok. 1300 ha odłogowanych użytków rolnych, w tym na znacznej części pojawiła się już sukcesja leśna. Rowy czy przepusty położone w takich miejscach samoistnie zanikają, pogarszając warunki wodne jak również obniżając produktywność gruntów przyległych. Lokalnie doprowadza to do odwodnienia terenu, coraz słabszej jakości łąk i pastwisk, zanikania zbiorników wodnych i ekosystemów od wód zależnych. Do pogarszania stanu lub wysychania zbiorników już dochodzi w obrębie: Brzostowo, Bukowice, Dąbrowa, Dziewiętlin, Grabownica, Łązy Wielkie, Pierstnica, Suliradzice i Wierzchowice.

Zły stan rowów wynika również z tego, że część z gruntów odłogowanych przeznaczona jest pod inwestycje nie rolnicze. Natomiast część już została zalesiona, zadrzewiona lub przekształcona w inny użytek, dlatego rowy w takich miejscach nie są odnawiane. Wg danych ewidencji gruntów i budynków rowy zajmują 124,21 ha powierzchni i należą w większości do SP Starosty Powiatu Milickiego Wykonującego Zadania z zakresu administracji rządowej 57,20 ha (46,1%) i osób prywatnych 40,70 ha (32,7%). Pozostali właściciele gruntów pod rowami to:

- SP KOWR 18,66 ha (15,0%),
- Spółka Akcyjna Stawy Milickie 3,62 ha (2,9%),
- Gmina Krośnice 2,06 ha (1,6%) i PGL Nadleśnictwo Milicz 1,95 ha (1,6%),
- SP Marszałka Województwa Dolnośląskiego 0,02 ha (0,1%).

Część rowów została wyczyszczona i pogłębiona przez rolników we własnym zakresie, w granicach ich działek ewidencyjnych. Część rowów została odnowiona w trakcie modernizacji dróg transportu rolnego i wzdłuż dróg ponadregionalnych. Lepiej są utrzymane rowy w obszarach zabudowanych, przy zbiornikach wodnych, obiektach użyteczności publicznej (placach zabaw, świetlicach wiejskich, boiskach sportowych) jak ma to miejsce w Pierstnicy, Lędzinie, Dziewiętlinie czy w Bukowicach. Część z takich rowów w Planie Urzędzeniowo Rolnym z 2010 r. wskazano do odbudowy lub konserwacji i prace te zostały zrealizowane.

Fot. 38. Rów melioracyjny w dobrym stanie technicznym – obręb Stara Huta i Grabownica

Analiza materiałów wykazała, że nie ma nowszej i jednoznacznej dokumentacji przedstawiającej zasięg gruntów zdrenowanych niż wg stanu z 2010 r. Sieć drenarska pochodzi głównie z XX w. i założona była w każdym obrębie (oprócz Grabownicy, Luboradowa i Żeleźnik). Była lokalnie uzupełniana przez dawne PGR-y. Szacuje się, że obejmuje ona 3640 ha użytków rolnych, w tym 3020 ha gruntów ornych i 620 ha użytków zielonych. Najwięcej zdrenowano gleb klas IV i V zachodniej części gmin: Bukowice, Łazy Wielkie, Brzostowo, Pierstnica, Świebodów, Wierzchowice. W wielu miejscach sieć melioracyjna jest przestarzała, zniszczona i niedrożna. Następstwem tego są grunty podmokłe występujące na terenach zdrenowanych lub w ich sąsiedztwie m.in.

w Wierzchowicach, Policach, Łazach Wielkich, Bukowicach i Łędzinie, łącznie na powierzchni ok. 200 ha (2,5%) użytków rolnych. Zły stan sieci drenarskiej spowodowany jest:

- brakiem jej konserwacji,
- złym stanem rowów i przepustów odprowadzających wodę z sieci,
- likwidacją rowów przez zamianę ich na grunty orne, łąki, pastwiska czy użytek leśny,
- brakiem produkcji rolnej, przez co pola rolne zarastają krzewami, samosiewem, sytuacja tak dotyczy głównie obrębu: Łazy Wielkie, Bukowice, Brzostowo, Świebodów, Krośnice, Wąbnice,
- zmianą sposobu użytkowania pól i sukcesywnie rosnącymi terenami zajętymi przez inwestycje nie rolnicze praktycznie w każdym obrębie, gdzie była zakładana sieć drenarska.

Gospodarstwa w miarę możliwości przywracają funkcjonalność sieci drenarskiej głównie przez konserwację istniejących rowów otwartych, poprawę ich parametrów (wyprostowanie, wydłużenie lub zmianę przebiegu rowu), a także budując nowe zbiorniki wodne.

Na terenie gminy ochronę przed powodzią i retencję wodną pełnią liczne stawy i zbiorniki wodne. Łącznie zlokalizowano 321 zbiorników zajmujących 1132,30 ha (6,4% powierzchni gminy), Tab.29. Większość z nich (247) jest w dobrym stanie technicznym i zajmują 1007,42 ha (89,0% powierzchni wód stojących). W złym stanie technicznym jest 74 zbiorników, które zajmują 124,88 ha. Pod względem ilości największej zbiorników zinwentaryzowano w obrębie Brzostowo (39), Łazy Wielkie (31) i Pierstnica (31). Pod względem powierzchni największy areal wód stojących znajduje się w Krośnicach (404,95 ha), Brzostowie (356,17 ha) i Suliradzicach (127,43 ha). Grunty pod zbiornikami wodnymi (oznaczone ewidencyjnie jako Wsr i Ws) są własnością:

- a) Spółki Akcyjnej Stawy Milickie – 921,95 ha w 6 obrębach: Brzostowo (351,71 ha, dz.217/7, 234/2, 234/1, 247/7, 234/3, 233/3), Dziewiętlin (4,89 ha, dz.42/16, 42/18, 92/1), Grabownica (13,65 ha, dz.105/2), Krośnice (397,11 ha, dz.307/1, 13/3, 409/7, 410/17, 524/1, 518/16, 518/18, 524/6), Suliradzice (125,55 ha, dz.195, 193, 196, 194, 197), Wierzchowice (29,04 ha, dz.206/25, 206/24, 194/51, 206/9);
- b) Gminy Krośnice – 5,18 ha w 3 obrębach: Krośnice (4,64 ha, dz.508/37, 508/137 i 508/140), Łędzina (0,03 ha, dz.93/1) i Wierzchowice (0,51 ha, dz.134, 88/14);
- c) Państwowego Gospodarstwa Leśnego Nadleśnictwa Milicz – 2,21 ha w 3 obrębach: Czeszyce (1,72 ha, dz.120/64), Grabownica (0,25 ha, dz.423/61) i Łazy Wielkie (0,24 ha, dz. 4/247);
- d) Skarbu Państwa KOWR (byłej ANR) - 0,82 ha w 4 obrębach: Bukowice (0,04 ha, dz.809/31), Pierstnica (0,67 ha, dz.596/11), Stara Huta (0,07 ha, dz.226/4) i Żeleźniki (0,04 ha, dz.34/3);
- e) Skarbu Państwa Marszałka Województwa Dolnośląskiego – 0,03 ha w obrębie Czeszyce (dz.110/6);

f) Skarbu Państwa Starosty Powiatu Milickiego Wykonującego Zadania z zakresu administracji rządowej – 0,01 ha w obrębie Pierstnica (dz.572/2);

g) prywatną – 171,38 ha w każdym obrębie.

W ewidencji gruntów i budynków ujętych jest łącznie 166 zbiorników wodnych, na powierzchni 1101,58 ha, Tab.29, Rys.39. Większość z nich to stawy hodowlane skupione w środkowej części gminy (obręb Krośnice, Brzostowo, Police i Wierzchowice). Zbiorniki położone na powierzchni 981,33 ha są w dobrym stanie technicznym, a położone na powierzchni 120,25 ha w złym.

W czasie inwentaryzacji terenowej zlokalizowano 155 mniejszych zbiorników wodnych, na powierzchni kilku arów, położone na użytkach zielonych niskich klas (IV, V), terenach zadrzewionych i leśnych, nieużytkach oraz w obszarach zabudowanych. Są własnością głównie prywatną. Łącznie zajmują 30,72 ha powierzchni, w tym najwięcej w obrębie Wierzchowice 12,60 ha. Pod względem ilościowym najwięcej zbiorników powstało w Bukowicach (21), Brzostowie (19) i Pierstnicy (19). Z uwagi na jakość oceniono, że 119 z nich zajmujących obszar 26,09 ha jest w dobrym stanie technicznym, a 36 zajmujących obszar 4,63 ha jest w złym stanie technicznym.

Cieki zasilające zbiorniki wodne, w tym Krośnickie stawy hodowlane to: Prądnia, Tążyna, Struga Czatkowicka i Młynówka Starzyńska, w większości w dobrym stanie technicznym. Natomiast mniejsze zbiorniki wodne zasila głównie ciek: Ruda (Ruda Milicka), Lubiel (D), Jesionka, Lipniak (R-R), Jażwinek, Kobylarka i Rybnica oraz sieć rowów melioracyjnych. Cieki te i rowy wymagają w wielu miejscach poprawy stanu technicznego. Zbiorniki wodne najczęściej znajdują się w:

- obszarach zabudowanych, gdzie przeznaczone są do celów własnych oraz rekreacyjno-turystycznych (Grabownica, Wąbnice, Police, Suliradzice, Czeszyce, Łazy Wielkie);
- obszarach zalesionych, zadrzewionych, parkach wiejskich, miejscach publicznych, gdzie przeznaczone są do celów rekreacyjno-turystycznych, edukacyjnych, społecznych (Krośnice, Wierzchowice, Dziewiętlin, Lędzina, Suliradzice, Grabownica, Brzostowo);
- obszarach rolnych z przeznaczeniem do celów hodowlanych (Bukowice, Brzostowo, Czeszyce, Czarnogoźdźce, Krośnice, Police, Świebodów, Pierstnica);
- obszarach o zmienionej formie krajobrazu przez działalność człowieka tj. w wyrobiskach piasku (Czarnogoźdźce, Bukowice), na nieużytkach (Brzostowo, Bukowice, Pierstnica, Lędzina, Łazy Wielkie, Czeszyce), na terenie zrekultywowanego składowiska śmieci (Wierzchowice), na terenach rolnych odłogowanych (Pierstnica).

Stwierdzono też, że głównie położenie, funkcja i sposób zagospodarowania w wielu miejscach wpływa na dobry lub zły stan zbiorników. Zbiorniki pełnią funkcje ochronne dla środowiska i w wielu miejscach podnoszą jego jakość, ponieważ:

a) powstały przy zbiornikach istniejących, w obszarach zabudowanych, na nieużytkach i w terenach zadrzewionych stąd nie reorganizują rolniczej przestrzeni produkcyjnej;

- b) występują na glebach słabych klas bonitacyjnych lub nieużytkowanych rolniczo, jako nowa lub korzystniejsza forma ich zagospodarowania;
- c) występują na terenach rolniczych otwartych, gdzie podnoszą bioróżnorodność oraz zwiększają warunki wilgotnościowe obszaru;
- d) powstały w dolinach cieków Lubiel, Ruda Milicka i w obniżeniach terenowych, gdzie wpisują się w naturalne ukształtowanie terenu (Wąbnice, Żeleźniki);
- e) powstały na terenach zdrenowanych i podmokłych lub w ich sąsiedztwie, na których wskazana jest regulacja warunków wodnych (Czeszyce, Krośnice, Wierzchowice, Police, Grabownica, Żeleźniki). W ten sposób zmniejszają obszar lokalnych podtopień pól;
- f) ograniczają intensywny pobór wody przez las z gruntów rolnych i użytków zielonych;
- g) podnoszą walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy, ponieważ służą celom rekreacyjno-turystycznym. Zbiorniki takie są zadbane, z prowadzoną hodowlą ryb.

Zbiorniki będące w złym stanie technicznym wymagają najczęściej pogłębienia, wyczyszczenia z pozostawionych tam śmieci, wycięcia porastającej je roślinności i samosiewów, wzmocnienia brzegów i grobli, konserwacji lub modernizacji urządzeń doprowadzających wodę.

W dalszym ciągu dużym atutem obszaru gminy są liczne pasy zakrzewień i zadrzewień występujące wzdłuż cieków naturalnych, rowów, kanałów i zbiorników wodnych. Są one korzystne z uwagi na funkcje ochronne ponieważ przeciwdziałają erozji rzecznej i zanieczyszczeniom wód, chronią ciek i rowy przed zaoraniem, a ich system korzeniowy wzmacnia skarpy. Jednakże zadrzewienia i zakrzaczenie te powstały w większości na skutek braku bieżących konserwacji ich koryt, nadmiernego uwilgotnienia gleb i rozprzestrzenienia się roślinności. Brak rolniczego użytkowania gruntów, przyczynił się miejscami do zbytnej ekspansji roślinności krzewiastej i sukcesji leśnej, inwazji chwastów, zakwaszenia i pogorszenia warunków wodnych w glebie. Dlatego może to być zagrożeniem dla cennych siedlisk przyrodniczych na terenie gminy Krośnice, które zostały wskazane do ochrony w ramach obszarów Natura 2000. Zatem wskazane jest utrzymanie rowów i zbiorników wodnych w dobrym stanie, co tym samym wpłynie na dobre warunki wodne terenu. Jednakże prace takie wymagają szczególnej ostrożności, aby nie zniszczyć wytworzonych naturalnie ekosystemów i siedlisk przyrodniczych. Wymagać będą także dobrej współpracy między właścicielami gruntów oraz służbami ochrony przyrody i melioracyjnymi.

Cieki naturalne i kanały wodne

Tabela 27

Lp.	Obręb	Cieki naturalne, doprowadzenia i odprowadzenia wodne							Wymienione w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17.12.2002 r. w sprawie śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną
		nazwa	dopływ do rzeki, cieku lub stawu	własność/władający	długość	użytek	stan techniczny		
			nazwa	nazwa	km	rodzaj	dobry [km]	zły [km]	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.	Brzostowo	Prądnia	Barycz	SP-Starosta Powiatu Milickiego, Stawy Milickie Spółka Akcyjna, SP-Marszałek Województwa Dol., SP - KOWR	4,63	Wp, Wsr	4,63	-	tak
		Prądnia II	Grabownica	SP-Starosta Powiatu Milickiego	2,35	Wp	2,35	-	tak
		Tążyna	Prądnia	PGL Nadleśnictwo Milicz, SP-Marszałek Województwa Dol., SP-Starosta Powiatu Milickiego, prywatna	2,19	W, Ls	2,19	-	tak
		razem	-	-	9,17	-	9,17	-	-
2.	Bukowice	Czarny Rów	Prądnia	SP-Starosta Powiatu Milickiego	0,80	Wp	0,80	-	tak
		Lipniak (R-R)	kanał Sąsiedzka	PGL Nadleśnictwo Milicz, prywatna, SP-KOWR	2,73	Wp, W	1,96	0,77	tak
		razem	-	-	3,53	-	2,76	0,77	-
3.	Czarnogoździe	Lubiel (D)	Barycz	prywatna	0,60	Wp	0,60	-	nie
4.	Czeszyce	Jażwinek	Rybica (Malinowa Woda)	SP-Marszałek Województwa Dol., Powiat Milicki	2,21	Wp	2,21	-	tak
5.	Dąbrowa	Struga Czatkowica	Prądnia	SP-Marszałek Województwa Dol., PGL-Nadleśnictwo Milicz	1,79	Wp	1,79	-	tak
6.	Dziewiętin	Struga Czatkowica	Prądnia	PGL Nadleśnictwo Milicz, SP-Starosta Powiatu Milickiego, Gmina Krośnice, prywatna, Stawy Milickie spółka akcyjna	1,77	Wp	1,76	0,01	tak
7.	Grabownica	Grabownica	Prądnia	SP-Marszałek Województwa Dol., Powiat Milicki	3,89	Wp, dr	3,89	-	tak
		Jażwinek	Rybica (Malinowa Woda)	SP-Marszałek Województwa Dol.	0,73	Wp	0,41	0,32	tak
		Prądnia II	Grabownica	SP-Marszałek Województwa Dol.	3,31	Wp	3,31	-	tak
		Odprowadzenie stawu Henryk	Grabownica	SP-Starosta Powiatu Milickiego	0,20	Wp	0,20	-	nie
		razem	-	-	8,13	-	7,81	0,32	-
8.	Kotlarka	Grabownica	Prądnia	SP-Marszałek Województwa Dol.	1,94	Wp	1,94	-	tak
		Prądnia	Barycz	SP-Marszałek Województwa Dol.	3,08	Wp	3,08	-	tak
		razem	-	-	5,02	-	5,02	-	-
9.	Krośnice	Prądnia	Barycz	Stawy Milickie Spółka Akcyjna	0,17	W	0,17	-	tak
		Struga Czatkowica	Prądnia	PGL Nadleśnictwo Milicz, SP-Marszałek Województwa Dol., SP-Starosta Powiatu Milickiego, Województwo Dol.	3,74	Wp	2,98	0,76	tak
		Tążyna	Prądnia	Stawy Milickie Spółka Akcyjna, PGL Nadleśnictwo Milicz, prywatna,	1,41	Wp	1,41	-	tak
		Doprowadzenie stawu Przysań	Struga Czatkowicka	Stawy Milickie Spółka Akcyjna	0,67	W	0,67	-	nie
		razem	-	-	5,99	-	5,23	0,76	-
10.	Kuźnica Czeszycka	Rybica (Malinowa Woda)	Polska Woda	SP-Marszałek Województwa Dol., SP-Starosta Powiatu Milickiego, prywatna	4,67	Wp	2,08	2,59	tak
		Młynówka Starzyńska	Rybica (Malinowa Woda)	Gmina Krośnice	1,14	Wp	1,14	-	tak
		Jażwinek	Rybica (Malinowa Woda)	SP-Starosta Powiatu Milickiego, Gmina Krośnice	1,03	Wp	0,69	0,34	tak
		razem	-	-	6,84	-	3,91	2,93	-
11.	Lędzina	Prądnia	Barycz	SP-Starosta Powiatu Milickiego	1,10	Wp	1,10	-	tak
12.	Luboradów	Grabownica	Prądnia	SP-Marszałek Województwa Dol.	2,70	Wp	2,70	-	tak
		Prądnia	Barycz	SP-Marszałek Województwa Dol.	0,31	Wp	0,31	-	tak
		Prądnia II	Grabownica	SP-Marszałek Województwa Dol.	0,15	Wp	0,15	-	tak
		Odprowadzenie stawu Nowy	Prądnia	SP-Marszałek Województwa Dol.	0,74	Wp	0,74	-	nie
		razem	-	-	3,90	-	3,90	-	-

13.	Łazy Wielkie	Jesionka	Sąsiedzica	SP-Marszałek Województwa Dol., prywatna, SP-Starosta Powiatu Milickiego, Powiat Milicki	5,36	Wp	2,69	2,67	tak
14.	Pierstnica	Struga Czatkowica	Prądnia	PGL Nadleśnictwo Milicz	0,21	Wp	-	0,21	tak
		Tążyna	Prądnia	SP-Marszałek Województwa Dol., SP-PKP, SP-Starosta Powiatu Milickiego, Powiat Milicki, Gmina Krośnice, prywatna, PGL Nadleśnictwo Milicz	5,01	Wp, Ls	5,01	-	tak
		razem	-	-	5,22	-	5,01	0,21	-
15.	Police	-	-	-	-	-	-	-	
16.	Stara Huta	Kobylarka	Rybnica (Malinowa Woda)	SP-Marszałek Województwa Dol., SP-Starosta Powiatu Milickiego, Powiat Milicki, SP-KOWR	3,21	Wp, dr	3,21	-	tak
17.	Suliradzice	Jażwinek	Rybnica (Malinowa Woda)	SP-Marszałek Województwa Dol.	1,18	Wp	1,18	-	tak
		Młynówka Starzyńska	Rybnica (Malinowa Woda)	SP-Starosta Powiatu Milickiego, Gmina Krośnice	3,47	Wp, dr	3,47	-	tak
		razem	-	-	4,65	-	4,65	-	-
18.	Świebodów	Lubiel (D)	Barycz	SP-Starosta Powiatu Milickiego, Gmina Krośnice, prywatna	0,36	Wp	-	0,36	nie
		Struga Czatkowica	Prądnia	SP-Starosta Powiatu Milickiego, PGL Nadleśnictwo Milicz, prywatna	0,78	Wp	-	0,78	tak
		razem	-	-	1,14	-	-	1,14	-
19.	Wąbnice	Ruda (Ruda Milicka)	Prądnia	SP-Starosta Powiatu Milickiego, PGL Nadleśnictwo Milicz, Gmina Krośnice, prywatna	1,76	W, Ls, Wsr, dr, Lz	1,76	-	tak
20.	Wierzchowice	Struga Czatkowica	Prądnia	SP-Marszałek Województwa Dol., PGL Nadleśnictwo Milicz	2,76	Wp, Ls	2,76	-	tak
21.	Żelezniki	Prądnia	Barycz	SP-Starosta Powiatu Milickiego	2,50	Wp	1,78	0,72	tak
		Tążyna	Prądnia	Województwo dolnośląskie	0,01	dr	0,01	-	tak
		Odprowadzenie stawu Nowy	Prądnia	SP-Starosta Powiatu Milickiego	1,55	W	1,55	-	nie
		razem	-	-	4,06	-	3,34	0,72	-
Gmina ogółem		Prądnia	Barycz	SP-Starosta Powiatu Milickiego, Stawy Milickie Spółka Akcyjna, SP-Marszałek Województwa Dol., SP - KOWR	11,79	Wp, W, Wsr	11,07	0,72	tak
		Lubiel (D)	Barycz	SP-Starosta Powiatu Milickiego, Gmina Krośnice, prywatna	0,96	Wp	0,60	0,36	nie
		Tążyna	Prądnia	SP-Marszałek Województwa Dol., PGL Nadleśnictwo Milicz, SP-Starosta Powiatu Milickiego, Gmina Krośnice, prywatna, Stawy Milickie spółka akcyjna, Województwo Dol., PKP	8,62	Wp, W, Ls, dr	8,62	-	tak
		Grabownica	Prądnia	SP-Marszałek Województwa Dol., Powiat Milicki	8,53	Wp, dr	8,53	-	tak
		Ruda (Ruda Milicka)	Prądnia	SP-Starosta Powiatu Milickiego, PGL Nadleśnictwo Milicz, Gmina Krośnice, prywatna	1,76	W, Wsr, dr, Ls, Lz	1,76	-	tak
		Struga Czatkowica	Prądnia	SP-Marszałek Województwa Dol., PGL Nadleśnictwo Milicz, SP-Starosta Powiatu Milickiego, Gmina Krośnice, prywatna, Stawy Milickie spółka akcyjna, Województwo Dol.,	11,05	Wp, Ls	9,29	1,76	tak
		Czarny Rów	Prądnia	SP-Starosta Powiatu Milickiego	0,80	Wp	0,80	-	tak
		Rybnica (Malinowa Woda)	Polska Woda	SP-Marszałek Województwa Dol., SP-Starosta Powiatu Milickiego, prywatna	4,67	Wp	2,08	2,59	tak
		Kobylarka	Rybnica (Malinowa Woda)	SP-Marszałek Województwa Dol., SP-Starosta Powiatu Milickiego, Powiat Milicki, SP-KOWR	3,21	Wp, dr	3,21	-	tak
		Jażwinek	Rybnica (Malinowa Woda)	SP-Marszałek Województwa Dol., SP-Starosta Powiatu Milickiego, Powiat Milicki, Gmina Krośnice	5,15	Wp	4,49	0,66	tak
		Młynówka Starzyńska	Rybnica (Malinowa Woda)	SP-Starosta Powiatu Milickiego, Gmina Krośnice	4,61	Wp, dr	4,61	-	tak
		Prądnia II	Grabownica	SP-Marszałek Województwa Dol., SP-Starosta Powiatu Milickiego	5,81	Wp	5,81	-	tak
		Jesionka	Sąsiedzica	SP-Marszałek Województwa Dol., SP-Starosta Powiatu Milickiego, Powiat Milicki, prywatna	5,36	Wp	2,69	2,67	tak
		Lipniak (R-R)	kanal Sąsiedzica	PGL Nadleśnictwo Milicz, prywatna, SP-KOWR	2,73	Wp, W	1,96	0,77	tak
		Odprowadzenie stawu Nowy	Prądnia	SP-Marszałek Województwa Dol., SP-Starosta Powiatu Milickiego	2,29	Wp, W	2,29	-	nie
		Odprowadzenie stawu Henryk	Grabownica	SP-Starosta Powiatu Milickiego	0,20	Wp	0,20	-	nie
		Doprowadzenie stawu Przysań	Struga Czatkowicka	Stawy Milickie Spółka Akcyjna	0,67	W	0,67	-	nie
		razem	-	78,21	-	68,68	9,53	-	

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), DZMiUW we Wrocławiu, Inspektorat w Miliczu (lipiec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa gminy Krośnice (kwiecień-maj 2017 r.)

Rowy melioracyjne i urządzenia techniczne

Tabela 28

Lp.	Obręb	Rowy melioracji szczegółowej								Gęstość sieci rówów na 100 ha użytków rolnych				Rowy położone na terenach podmokłych				Urządzenia hydrotechniczne i komunikacyjne				
		stan techniczny - dobry		stan techniczny - zły		rowy - zlikwidowane		razem		pow. użytków rolnych	gęstość ogólna	rowy istniejące w terenie	gęstość rzeczywista	razem	stan - dobry	stan - zły	rowy - zlikwidowane	przepust - stan zły	mostek - stan zły	zastwaka - stan zły	razem - stan zły	brak
		km	%	km	%	km	%	km	%	ha	km/100 ha	km	km/ha	km	km	km	km	liczba	liczba	liczba	liczba	liczba
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
1.	Brzostowo	20,53	50,7	18,14	44,8	1,81	4,5	40,48	100,0	954,78	4,24	38,67	4,05	0,53	-	0,53	-	12	-	1	13	1
2.	Bukowice	16,69	25,3	42,10	63,9	7,14	10,8	65,93	100,0	1472,65	4,48	58,79	3,99	6,84	1,45	4,58	0,81	22	2	-	24	1
3.	Czarnogoźdźce	2,29	31,1	5,00	67,8	0,08	1,1	7,37	100,0	291,86	2,53	7,29	2,50	0,36	-	0,36	-	3	-	-	3	-
4.	Czeszyce	8,07	58,7	4,38	31,9	1,30	9,5	13,75	100,0	297,12	4,63	12,45	4,19	0,79	0,18	0,61	-	-	-	-	-	-
5.	Dąbrowa	7,92	50,3	6,54	41,6	1,27	8,1	15,73	100,0	163,72	9,61	14,46	8,83	5,31	3,08	1,89	0,34	2	-	-	2	1
6.	Dziewiętlin	1,88	22,2	5,70	67,3	0,89	10,5	8,47	100,0	203,65	4,16	7,58	3,72	0,11	0,11	-	-	2	-	-	2	-
7.	Grabownica	22,27	70,1	6,38	20,1	3,11	9,8	31,76	100,0	407,18	7,80	28,65	7,04	1,73	0,89	0,84	-	6	1	1	8	-
8.	Kotłarka	4,85	49,6	1,45	14,8	3,47	35,5	9,77	100,0	198,79	4,91	6,30	3,17	-	-	-	-	-	-	-	-	1
9.	Krośnice	30,66	61,2	16,11	32,2	3,30	6,6	50,07	100,0	1008,08	4,97	46,77	4,64	2,38	0,72	0,46	1,20	5	-	-	5	1
10.	Kuźnica Czeszycka	12,87	49,8	8,52	32,9	4,47	17,3	25,86	100,0	488,64	5,29	21,39	4,38	0,59	0,09	0,31	0,19	-	-	1	1	-
11.	Lędzina	3,48	34,2	6,51	63,9	0,20	2,0	10,19	100,0	308,77	3,30	9,99	3,24	1,89	1,59	0,30	-	1	-	-	1	2
12.	Luboradów	16,16	88,3	2,03	11,1	0,11	0,6	18,30	100,0	152,35	12,01	18,19	11,94	0,78	0,78	-	-	1	-	-	1	-
13.	Łązy Wielkie	4,01	24,5	10,08	61,7	2,26	13,8	16,35	100,0	555,88	2,94	14,09	2,53	-	-	-	-	10	-	-	10	1
14.	Pierstnica	16,68	55,9	12,17	40,8	1,00	3,4	29,85	100,0	945,90	3,16	28,85	3,05	6,54	2,94	3,19	0,41	8	-	-	8	-
15.	Police	3,57	74,1	0,96	19,9	0,29	6,0	4,82	100,0	172,83	2,79	4,53	2,62	1,76	1,23	0,10	0,43	-	-	-	-	-
16.	Stara Huta	7,84	37,2	10,27	48,8	2,95	14,0	21,06	100,0	403,73	5,22	18,11	4,49	0,89	0,85	0,04	-	5	-	-	5	1
17.	Suliradzice	12,86	53,7	5,38	22,5	5,69	23,8	23,93	100,0	428,16	5,59	18,24	4,26	3,22	2,08	0,65	0,49	1	-	-	1	1
18.	Świebodów	2,22	39,2	3,06	54,1	0,38	6,7	5,66	100,0	312,45	1,81	5,28	1,69	0,69	-	0,69	-	8	-	-	8	1
19.	Wąbnice	0,11	3,5	2,92	92,7	0,12	3,8	3,15	100,0	171,68	1,83	3,03	1,76	0,43	-	0,43	-	1	-	-	1	-
20.	Wierzchowice	6,17	28,1	14,89	67,8	0,90	4,1	21,96	100,0	514,45	4,27	21,06	4,09	4,95	0,75	4,09	0,11	7	-	-	7	-
21.	Żeleźniki	4,37	20,5	14,30	67,2	2,62	12,3	21,29	100,0	214,04	9,95	18,67	8,72	9,54	1,74	6,39	1,41	6	-	-	6	-
Gmina ogółem		205,50	46,1	196,89	44,2	43,36	9,7	445,75	100,0	9666,71	4,61	402,39	4,16	49,33	18,48	25,46	5,39	100	3	3	106	11

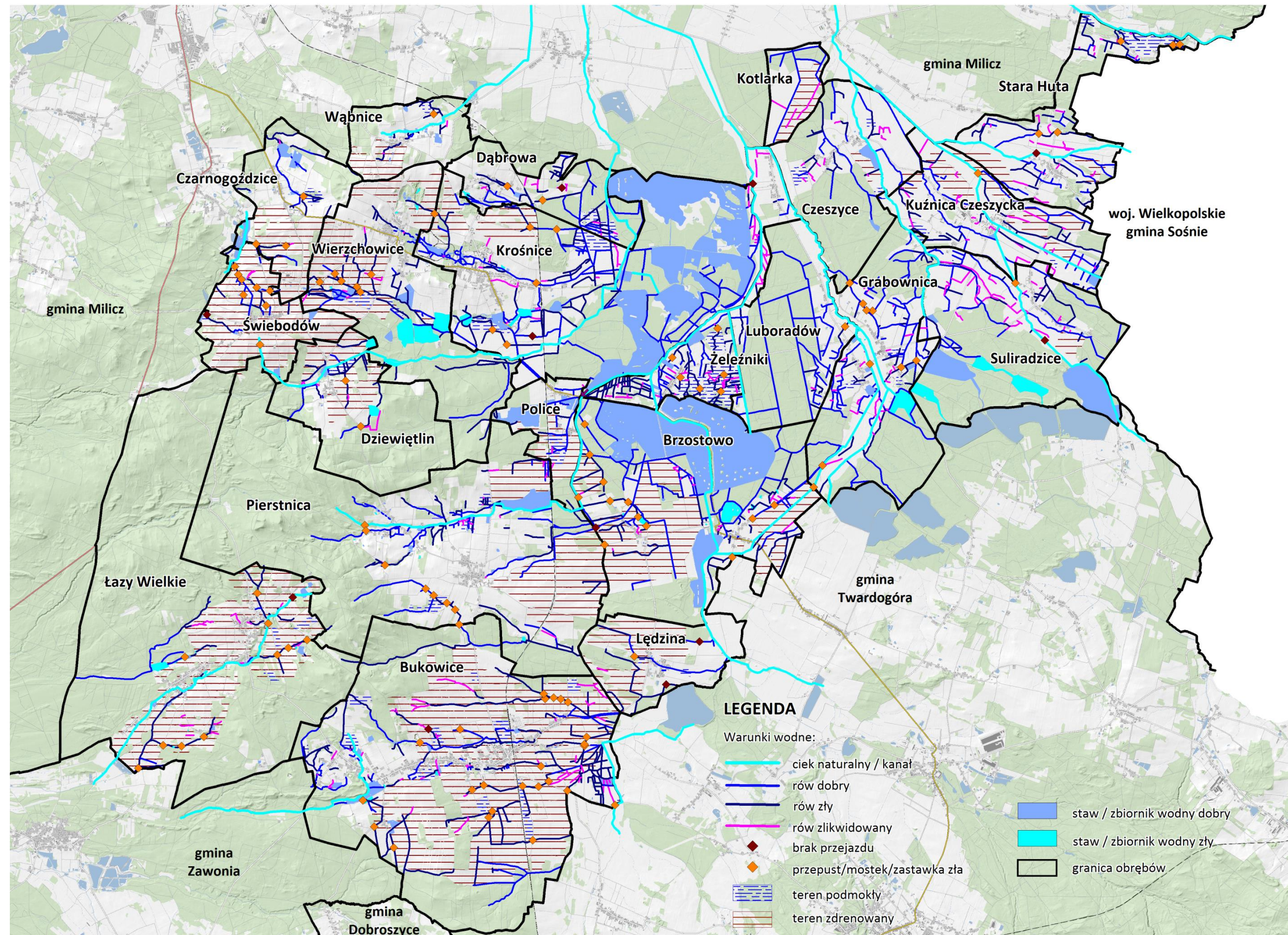
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (stan na luty 2017 r.), DZMiUW we Wrocławiu, Inspektorat w Miliczu (lipiec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa gminy Krośnice (kwiecień-maj 2017 r.)

Stawy hodowlane i zbiorniki wodne

Tabela 29

Lp.	Obręb	Grunty pod stawami i zbiornikami ujęte w ewidencji gruntów i budynków									Grunty pod stawami i zbiornikami nie ujęte w ewidencji gruntów i budynków									Grunty pod stawami i zbiornikami - ogółem								
		razem		zbiorniki w dobrym stanie			zbiorniki w złym stanie			razem		zbiorniki w dobrym stanie			zbiorniki w złym stanie			razem		zbiorniki w dobrym stanie			zbiorniki w złym stanie					
		ha	liczba	ha	%	liczba	ha	%	liczba	ha	liczba	ha	%	liczba	ha	%	liczba	ha	liczba	ha	%	liczba	ha	%	liczba			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.			
1.	Brzostowo	353,57	7	342,47	96,9	5	11,10	3,1	2	2,60	19	0,99	38,1	11	1,61	61,9	8	356,17	26	343,46	96,4	16	12,71	3,6	10			
2.	Bukowice	22,40	18	20,36	90,9	14	2,04	9,1	4	2,00	21	1,71	85,5	17	0,29	14,5	4	24,40	39	22,07	90,5	31	2,33	9,5	8			
3.	Czarnogózdzice	18,22	7	17,60	96,6	6	0,62	3,4	1	1,26	10	1,26	100,0	10	-	-	-	19,48	17	18,86	96,8	16	0,62	3,2	1			
4.	Czeszyce	9,71	5	9,71	100,0	5	-	-	-	0,30	3	0,30	100,0	3	-	-	-	10,01	8	10,01	100,0	8	-	-	-			
5.	Dąbrowa	2,02	2	1,09	54,0	1	0,93	46,0	1	0,20	4	0,15	75,0	2	0,05	25,0	2	2,22	6	1,24	55,9	3	0,98	44,1	3			
6.	Dziewiętlin	8,68	5	2,40	27,6	3	6,28	72,4	2	0,07	1	0,07	100,0	1	-	-	-	8,75	6	2,47	28,2	4	6,28	71,8	2			
7.	Grabownica	19,15	8	5,09	26,6	5	14,06	73,4	3	1,86	6	1,63	87,6	3	0,23	12,4	3	21,01	14	6,72	32,0	8	14,29	68,0	6			
8.	Kotlarka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
9.	Krośnice	403,98	19	395,30	97,9	16	8,68	2,1	3	0,97	6	0,35	36,1	3	0,62	63,9	3	404,95	25	395,65	97,7	19	9,30	2,3	6			
10.	Kuźnica Czeszycka	4,36	2	4,36	100,0	2	-	-	-	0,09	2	0,09	100,0	2	-	-	-	4,45	4	4,45	100,0	4	-	-	-			
11.	Lędzina	0,06	2	0,06	100,0	2	-	-	-	0,25	4	0,25	100,0	4	-	-	-	0,31	6	0,31	100,0	6	-	-	-			
12.	Luboradów	0,04	1	0,04	100,0	1	-	-	-	0,39	4	0,39	100,0	4	-	-	-	0,43	5	0,43	100,0	5	-	-	-			
13.	Łązy Wielkie	13,14	26	7,02	53,4	16	6,12	46,6	10	0,86	5	0,69	80,2	3	0,17	19,8	2	14,00	31	7,71	55,1	19	6,29	44,9	12			
14.	Pierstnica	25,35	12	24,69	97,4	11	0,66	2,6	1	2,43	19	1,98	81,5	13	0,45	18,5	6	27,78	31	26,67	96,0	24	1,11	4,0	7			
15.	Police	28,94	6	28,94	100,0	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28,94	6	28,94	100,0	6	-	-	-			
16.	Stara Huta	0,38	4	0,28	73,7	2	0,10	26,3	2	0,33	3	0,33	100,0	3	-	-	-	0,71	7	0,61	85,9	5	0,10	14,1	2			
17.	Suliradzice	127,23	6	94,40	74,2	3	32,83	25,8	3	0,20	2	0,20	100,0	2	-	-	-	127,43	8	94,60	74,2	5	32,83	25,8	3			
18.	Świebódów	6,93	9	6,93	100,0	9	-	-	-	1,15	6	1,15	100,0	6	-	-	-	8,08	15	8,08	100,0	15	-	-	-			
19.	Wąbnice	3,88	10	3,88	100,0	10	-	-	-	1,32	13	1,23	93,2	11	0,09	6,8	2	5,20	23	5,11	98,3	21	0,09	1,7	2			
20.	Wierzchowice	46,11	14	9,28	20,1	8	36,83	79,9	6	12,60	13	11,95	94,8	10	0,65	5,2	3	58,71	27	21,23	36,2	18	37,48	63,8	9			
21.	Żeleźniki	7,43	3	7,43	100,0	3	-	-	-	1,84	14	1,37	74,5	11	0,47	25,5	3	9,27	17	8,80	94,9	14	0,47	5,1	3			
Gmina ogółem		1101,58	166	981,33	89,1	128	120,25	10,9	38	30,72	155	26,09	84,9	119	4,63	15,1	36	1132,30	321	1007,42	89,0	247	124,88	11,0	74			

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacja terenowa gminy Krośnice (kwiecień-maj 2017 r.)

Rys. 39. Warunki wodne

3.3. Drogi transportu rolnego

Sieć drogowa w gminie obejmuje 546 km dróg, ale ze względu na wielkość obrębów, uwarunkowania naturalne i gospodarcze, długość dróg w miejscowościach wynosi od 8,14 km w Policach do 76,84 km w Bukowicach, Tab.30, 31 i 32, Rys.40. Z uwagi na własność największy udział mają drogi Gminy Krośnice 58,3% (318,54 km). Na terenie gminy znajdują się również drogi wyższego rzędu: powiatowe 82,62 km, droga wojewódzka nr 448 - 14,41 km i odcinek drogi krajowej nr 15 w Łazach Wielkich - 2,88 km. Do pozostałych właścicieli dróg, z których korzystają mieszkańcy i rolnicy należy prawie 130 km i są nimi: PGL Nadleśnictwo Milicz, SP KOWR, Stawy Milickie Spółka Akcyjna, SP PKP.

Fot. 39. Droga powiatowa w dobrym stanie technicznym - obręb Kotlarka

Fot. 40. Droga powiatowa przebudowana z dotacji UM - obręb Stara Huta

Z uwagi na zły stan nawierzchni, nieodpowiednie parametry techniczne dróg, zły stan przepustów lub ich brak, tereny podmokłe, brak powiązania z drogami publicznymi, a potrzebę lepszej komunikacji część dróg została wyjeżdżona na polach prywatnych przez ich właścicieli. Są to drogi wewnętrzne, głównie gruntowe o długości ok. 43 km (8,0% dróg w gminie). Najczęściej powstały w obrębach typowo rolniczych m.in. Bukowice (11 km), Pierstnica (5 km), Czarnogózdzice (4 km). Część z dróg gminnych została wykupiona przez gospodarstwa, ale dalej służy do transportu rolnego. Natomiast w Łazach Wielkich na działkach PGL Nadleśnictwa Milicz (354/1, 374/3) i gminnych (140/4, 140/5) przechodzą drogi o nawierzchni gruntowej i asfaltowej, które nie mają wydzielonego użytku, nie są objęte ewidencją gruntów i budynków, ale służą wszystkim mieszkańcom. Tworzą jeden ciąg drogowy, ogólnie dostępny i zapewniają dojazd do sąsiednich działek. W Krośnicach drogi zostały wydzielone z terenów kolejowych i stanowią osobne działki. Stan geodezyjno-prawny tych dróg powinien zostać uregulowany i dotyczy to działek w Krośnicach (415/3, 415/1, 438, 258/1, 506/81, 529/2) oraz w Łazach Wielkich (374/3, 140/4, 140/5, 354/1).

W wyniku analizy danych ewidencji gruntów stwierdzono, że na terenie gminy jest 500 działek bez dostępu do drogi. Najwięcej takich działek zlokalizowano obrębie: Bukowice, Żeleźniki, Łązy Wielkie, Grabownica, Krośnice i Brzostowo (powyżej 30). Dojazd do nich odbywa się z działki sąsiedniej lub za pomocą wybudowanych przepustów, mostów lub dróg wewnętrznych. Większość tych działek stanowi własność prywatną, jednakże są też działki będące we władaniu KOWR i PGL. Do Gminy Krośnice należy 12 takich działek, które położone są: w Grabownicy (dz.88), Żeleźnikach (dz.166, 134, 142/2), Brzostowie (dz.113/2), Pierstnicy (213/8), Łazach Wielkich (dz.121/2, 81/14), Krośnicach (dz.172/3, 508/112, 508/132) i w Dąbrowie (dz.10/2).

Stan techniczny i gęstość sieci drogowej

Tabela 30

Lp.	Obręb	Powierzchnia obrębu	Drogi wg stanu technicznego								Gęstość sieci drogowej		
			dobre		złe		nieistniejące w terenie		razem		ogółem	drogi istniejące	gęstość faktyczna
			ha	km	%	km	%	km	%	km	%	km/100 ha	km
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
1.	Brzostowo	1358,91	5,68	20,9	17,08	62,7	4,48	16,4	27,24	100,0	2,00	22,76	1,67
2.	Bukowice	2291,76	12,49	16,3	59,07	76,9	5,28	6,8	76,84	100,0	3,35	71,56	3,12
3.	Czarnogózdzice	409,80	5,55	35,8	9,48	61,1	0,48	3,1	15,51	100,0	3,78	15,03	3,67
4.	Czeszyce	604,78	3,06	15,8	15,60	80,6	0,69	3,6	19,35	100,0	3,20	18,66	3,09
5.	Dąbrowa	332,76	1,62	11,1	12,48	85,2	0,54	3,7	14,64	100,0	4,40	14,10	4,24
6.	Dziewiętlin	613,48	1,57	10,9	11,64	80,8	1,19	8,3	14,40	100,0	2,35	13,21	2,15
7.	Grabownica	808,96	4,00	14,7	18,78	69,0	4,42	16,3	27,20	100,0	3,36	22,78	2,82
8.	Kotlarka	256,46	1,94	13,2	11,72	79,9	1,00	6,9	14,66	100,0	5,72	13,66	5,33
9.	Krośnice	1671,53	12,07	27,6	28,22	64,5	3,43	7,9	43,72	100,0	2,62	40,29	2,41
10.	Kuźnica Czeszycka	561,27	6,04	27,9	12,01	55,6	3,57	16,5	21,62	100,0	3,85	18,05	3,22
11.	Lędzina	376,77	2,74	19,7	8,38	60,2	2,80	20,1	13,92	100,0	3,69	11,12	2,95
12.	Luboradów	567,15	3,32	23,8	10,01	71,7	0,64	4,5	13,97	100,0	2,46	13,33	2,35
13.	Łązy Wielkie	2257,80	13,58	25,8	38,14	72,5	0,90	1,7	52,62	100,0	2,33	51,72	2,29
14.	Pierstnica	2278,65	13,75	22,3	42,46	69,0	5,32	8,7	61,53	100,0	2,70	56,21	2,47
15.	Police	208,62	1,90	23,3	5,71	70,1	0,53	6,6	8,14	100,0	3,90	7,61	3,65
16.	Stara Huta	518,51	2,04	10,4	16,16	82,4	1,41	7,2	19,61	100,0	3,78	18,20	3,51
17.	Suliradzice	909,68	4,13	23,4	9,50	53,8	4,04	22,8	17,67	100,0	1,94	13,63	1,50
18.	Świebodów	362,53	4,15	19,1	16,00	73,5	1,63	7,4	21,78	100,0	6,01	20,15	5,56
19.	Wąbnice	270,68	2,00	12,3	13,25	81,2	1,06	6,5	16,31	100,0	6,03	15,25	5,63
20.	Wierzchownice	936,72	13,29	39,5	18,13	53,9	2,22	6,6	33,64	100,0	3,59	31,42	3,35
21.	Żeleźniki	238,80	3,40	29,2	7,72	66,4	0,51	4,4	11,63	100,0	4,87	11,12	4,66
Gmina ogółem		17835,62	118,32	21,7	381,54	69,9	46,14	8,5	546,00	100,0	3,06	499,86	2,80

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (kwiecień – maj 2017 r.)

Gęstość sieci drogowej wynosi 3,06 km/km², w tym największa jest w północnych obrębach: Dąbrowa, Kotlarka, Świebodów, Wąbnice i jest na poziomie od 4 do 6 km/km². Wyłączając drogi nieistniejące sieć dróg wynosi 499,86 km, a gęstość ta jest niższa i wynosi 2,80 km/km².

Mimo sukcesywnej przebudowy i budowy nowych odcinków, nadal pod względem jakości najwięcej dróg jest w złym stanie technicznym 70% (381,54 km). Najczęściej są to drogi gruntowe,

utwardzone żwirem, tłuczniem, z głębokimi koleinami, nierównych poboczach, za wąskie dla sprzętu rolnego. Zła jakość dotyczy też dróg asfaltowych powiatowych, położonych we wschodniej części gminy. We wszystkich obrębach udział dróg w złym stanie technicznym wynosi powyżej 50%, natomiast w miejscowości Czeszyce, Dąbrowa, Dziewiętlin, Stara Huta i Wąbnice - powyżej 80%.

Fot. 41. Droga transportu rolnego - obręb Bukowice

Fot. 42. Droga transportu rolnego – obręb Pierstnica

Z uwagi na lokalne zróżnicowanie terenu, piaszczyste podłoże, brak zadrzewień część dróg jest niszczone przez erozję. Ma to miejsce w obrębie: Pierstnica, Bukowice, Wąbnice, Czarnogoźdźce, Wierzchowice i Dziewiętlin. W 11 miejscach na drogach, ciekach i rowach brakuje przepustów, aby kontynuować przejazd (Brzostowo, Krośnice, Łazy Wielkie, Dąbrowa, Stara Huta, Suliradzice, Kotlarka, Bukowice, Łędzina, Świebodów). Przejeżdżając przez takie miejsca sprzętem rolniczym niszczone są brzegi i szata roślinna cieków, a woda rozlewa się na pola. Zły stan dróg spowodowany jest też:

- odłogowaniem pól, a tym samym nie użytkowaniem dróg gminnych dojazdowych do nich,
- przeznaczeniem terenów rolnych na obszary inwestycji, przemysłowe, przez co drogi będące w ich zasięgu są w coraz gorszym stanie,
- długim czasem eksploatacji nawierzchni dróg przez ciężki sprzęt rolniczy,
- brakiem odwodnień i pasów zadrzewień, które pełnią funkcje ochronne dla dróg,
- wykorzystywaniem dróg leśnych i prywatnych, przez co drogi gminne zarastają, tracą swoje funkcje i nie są modernizowane,
- gospodarką leśną, głównie wywozem drzewa z lasu. Nadleśnictwa używają ciężkiego sprzętu, który porusza się po drogach gminnych, nie dostosowanych do takich obciążeń i częstotliwości przejazdów, niszczą też drogi.

Drogi w dobrym stanie technicznym stanowią 22% (118,32 km) i zaliczają się tu głównie drogi ponadlokalne oraz gminne zmodernizowane w ostatnim czasie. Jednakże drogi dobre obsługują większość terenów zabudowanych i zainwestowanych. Najwięcej dróg w dobrym stanie technicznym

jest w Czarnogózdnicach (36%) i Wierzchowicach (39%). Pod względem rodzaju nawierzchni najwięcej jest dróg gruntowych 343,67 km (68,7%), które służą do transportu rolnego. Drogi z masy bitumicznej (asfaltowe) stanowią 129,02 km (25,8%), a utwardzone (szutrowe, brukowe, żwirowe, tłuczniowe, z płyt betonowych, kostki kamiennej) 27,17 km (5,5%). Położone są w większości w centrach wsi lub tworzą główne szlaki komunikacyjne między miejscowościami.

W czasie inwentaryzacji terenowej stwierdzono, że część z dróg ewidencyjnych zaorano i wykorzystuje się jako grunty orne, łąki lub pastwiska. Łącznie przekształcono 46,14 km dróg (8,5%), w tym najwięcej w Bukowicach, Pierstnicy, Brzostowie, Grabownicy i Suliradnicach (powyżej 4 km). W miejscowościach udział dróg nieistniejących w terenie wynosi od 1,7% (Łazy Wielkie) do 22,8% (Suliradzice). Na grunty orne przekształcono drogi głównie zachodniej części gminy, na użytki zielone - wschodniej części gminy. Powodem takiego stanu było połączenie działek tego samego właściciela, zwiększenie i wyrównanie kompleksów pól, potrzeba gruntów w produkcji, zagospodarowanie dróg nieużytkowanych do transportu rolnego. Natomiast w tych samych obrębach, gdzie drogi przekształcono na inny użytek brakuje dróg w dobrym stanie technicznym i lepszych rozwiązań komunikacyjnych. Dlatego gospodarstwa często korzystają z dróg leśnych, a drogi gminne zarastają. Drogi leśne służą też bardzo dobrze celom turystycznym i rekreacyjnym.

Fot. 43. Droga transportu rolnego - obręb Brzostowo

Fot. 44. Droga transportu rolnego - obręb Krośnice

Na terenie gminy zinwentaryzowano drogi nieprzejezdne o długości 22,53 km (4,1% dróg). Są to drogi gruntowe w złym stanie technicznym, pozarastane krzewami, drzewami, przy lasach, podmokłe, bez przepustów, nieużytkowane w transporcie rolnym. Udział dróg nieprzejezdnych w długości sieci drogowej zawiera się od 0,5% w Wierzchowicach do 17,3% w Dąbrowie. Przyczyną powstania takich dróg jest: zbyt gęsta sieć drogowa, brak użytkowników pól, sąsiedztwo działek tego samego właściciela, zły stan rowów odwadniających, przez co nastąpił szybszy proces zarastania dróg, przeznaczenie tych terenów na cele inwestycyjne. Część z dróg nieprzejezdnych i nieużytkowanych

w transporcie rolnym należałoby pozostawić w naturalnym ekosystemie. Występujące na nich zadrzewienia i zakrzewienia tworzą naturalne ciągi przyrodnicze, pełniące funkcje ochronne dla przyległych pól i całego środowiska.

Drogi wg nawierzchni

Tabela 31

Lp.	Obręb	Drogi wg nawierzchni							
		masa biutumiczna (asfalt)		grunt naturalny		utwardzona (kamienna, bruk, żwir, tłuczeń, kostka prefabrykowana i inna nawierzchnia)		razem	
		km	%	km	%	km	%	km	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.	Brzostowo	8,06	35,4	14,60	64,1	0,10	0,5	22,76	100,0
2.	Bukowice	15,09	21,1	54,04	75,5	2,43	3,4	71,56	100,0
3.	Czarnogoźdźce	4,04	26,9	9,48	63,1	1,51	10,0	15,03	100,0
4.	Czeszyce	2,98	16,0	15,30	82,0	0,38	2,0	18,66	100,0
5.	Dąbrowa	1,44	10,2	11,39	80,8	1,27	9,0	14,10	100,0
6.	Dziewiętlin	1,23	9,3	8,87	67,1	3,11	23,6	13,21	100,0
7.	Grabownica	6,47	28,4	16,31	71,6	-	-	22,78	100,0
8.	Kotłarka	1,94	14,2	11,72	85,8	-	-	13,66	100,0
9.	Krośnice	10,21	25,3	23,78	59,0	6,30	15,7	40,29	100,0
10.	Kuźnica Czeszycka	5,71	31,6	10,68	59,2	1,66	9,2	18,05	100,0
11.	Lędzina	1,91	17,2	8,23	74,0	0,98	8,8	11,12	100,0
12.	Luboradów	5,95	44,6	7,38	55,4	-	-	13,33	100,0
13.	Łązy Wielkie	12,74	24,6	37,52	72,5	1,46	2,9	51,72	100,0
14.	Pierstnica	14,57	25,9	39,62	70,5	2,02	3,6	56,21	100,0
15.	Police	1,90	25,0	5,71	75,0	-	-	7,61	100,0
16.	Stara Huta	4,16	22,9	13,74	75,5	0,30	1,6	18,20	100,0
17.	Suliradźce	6,05	44,4	7,50	55,0	0,08	0,6	13,63	100,0
18.	Świebodów	5,07	25,2	12,63	62,7	2,45	12,1	20,15	100,0
19.	Wąbnice	3,80	24,9	11,06	72,5	0,39	2,6	15,25	100,0
20.	Wierzchnice	12,34	39,3	16,48	52,5	2,60	8,2	31,42	100,0
21.	Żeleźniki	3,36	30,2	7,63	68,6	0,13	1,2	11,12	100,0
Gmina ogółem		129,02	25,8	343,67	68,8	27,17	5,5	499,86	100,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (kwiecień – maj 2017 r.)

Zły stan techniczny, zbytne zagęszczenie, niefunkcjonalny kształt sieci drogowej może być zagrożeniem dla środowiska w wyniku długiego przebywania sprzętu rolniczego w środowisku, a tym samym większej ilości spalin i zanieczyszczeń ropopochodnych przedostających się bezpośrednio do wód, gleb i powietrza, niekontrolowanych przejazdów po użytkach zielonych, terenach leśnych czy obszarach chronionych prawnie. Zagrożenie to wynika też z intensyfikacji rolnictwa wskutek zaorania

dróg nieprzydatnych oraz stosowania na nich zabiegów uprawowych. Stąd konieczna jest przebudowa dróg w gminie wraz z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska. Daje to też możliwość uporządkowania stanu prawnego działek drogowych.

Fot. 45. Droga transportu rolnego
- obręb Kotlarka

Fot. 46. Droga transportu rolnego
- obręb Wierzchowice

W porównaniu do stanu z 2010 r. odnotowano następujące zmiany dotyczące sieci drogowej:

- a) ilość dróg wykorzystywanych do transportu rolnego zwiększyła się o 76 km, a powodem tego jest powstanie nowych dróg i korzystanie przez mieszkańców z dróg właścicieli prywatnych, KOWR, Lasów Państwowych, Stawów Milickich. Najwięcej dróg przybyło w obrębie Łazy Wielkie (12 km), Bukowice, Krośnice i Czeszyce (ok. 8 km);
- b) zwiększyła się gęstość sieci drogowej z 2,60 na 3,06 km/km², na co największy wpływ mają nowo wydzielone działki przez podziały nieruchomości, głównie na terenach zainwestowanych lub przyszłych inwestycji. Jest to spowodowane tym, że w celu zapewnienia każdej działce dostępu do drogi o charakterze publicznym, konieczne jest wydzielenie do niej drogi. Z analizy danych wynika, że do gminy Krośnice należy 8 km więcej dróg niż w latach ubiegłych;
- c) natomiast z analizy nawierzchni wynika, że nowe drogi to głównie drogi gruntowe, których przybyło ok. 59 km i drogi utwardzone (żwirem, tłuczniem), których przybyło ok. 17 km. Znaczna część z nowych dróg została wydzielona na gruntach prywatnych, dlatego nie istnieje w terenie (ok. 17 km) i nie służy komunikacji ponieważ nie zostały jeszcze urządzone;
- d) ilość dróg dobrych w gminie zwiększyła się o 59 km, w tym najwięcej w obrębie Wierzchowice (o 9 km), Krośnice (o 5 km) i Pierstnica (o 4 km). Również ilość dróg złych zwiększyła się o 97 km, w tym najwięcej w obrębie Bukowice (15 km) i Łazy Wielkie (14 km). Natomiast udział dróg dobrych i złych względem całej sieci jest mniej więcej na tym samym poziomie 20% i 70%;
- e) zwiększył się udział dróg zaoranych z 6% (o długości 27,16 km) do 8,5% (46,14 km), a najwięcej zmian stwierdzono w obrębie: Bukowice, Brzostowo, Grabownica, Krośnice, Kuźnica Czeszycka,

Pierstnica, Suliradzice i Wierzchowice. Powodem tego jest produkcja rolna prowadzona na większą skalę w tych miejscowościach i zapotrzebowanie na grunty;

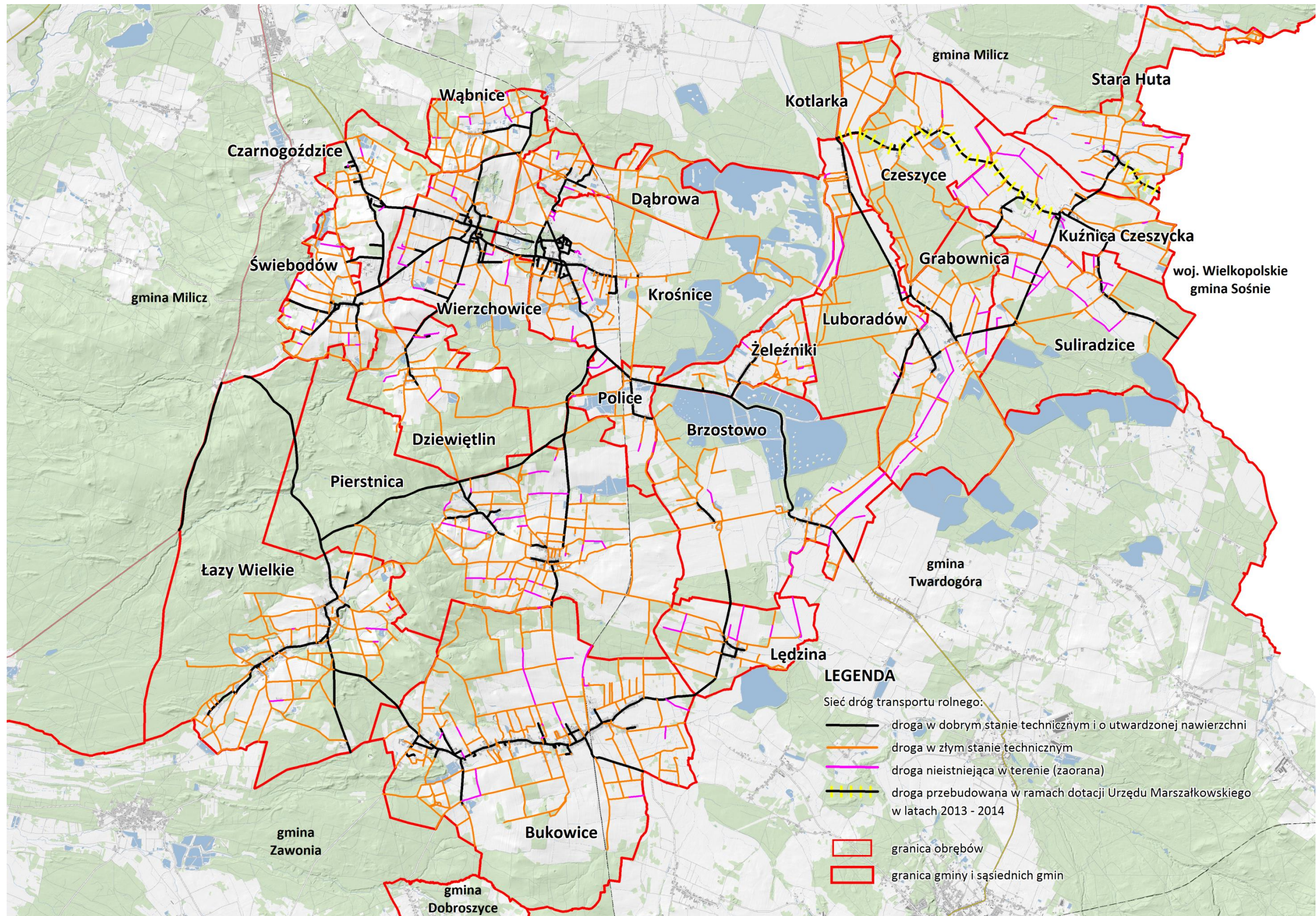
- f) zmniejszył się udział dróg nieprzejezdnych i nieużytkowanych przez rolników z 12,0% (z długości 56,69 km) do 6% (na 22,53 km) głównie kosztem ich zaorania;
- g) mimo, że wiele odcinków drogowych nadal wymaga modernizacji, stan dróg znacznie poprawił się w obrębie: Stara Huta, Kuźnica Czeszycka, Suliradzice, Kotlarka, Czeszyce, Grabownica (wschodnia część gminy) oraz w obrębie: Wąbnice, Wierzchowice, Czarnogoździce, Świebodów i Krośnice (północna część gminy). Jest to spowodowane poprawą stanu dróg wojewódzkich, powiatowych i modernizacją odcinków gminnych w obszarach zabudowanych;
- h) w Planie urządzeniowo – rolnym gminy Krośnice z 2010 r. do przebudowy wskazano 174,47 km dróg, z tego zrealizowano 29,82 km (17,0%). Najwięcej dróg przebudowano w Grabownicy, Kuźnicy Czeszyckiej i Wierzchowicach, rzędu 3-4 km. W obrębach dotyczy to od 3,3% (Czarnogoździce) do 56,2% (Kuźnica Czeszycka) dróg wskazanych do modernizacji. W Brzostowie i w Policach nie przebudowano żadnej drogi wyszczególnionej w planie urządzeniowo-rolnym w 2010 r. Przebudowa ta w większości dotyczyła dróg powiatowych 21,37 km , a tylko 8,45 km dróg gminnych, Tab.32;
- i) drogi przebudowane są o nawierzchni z masy bitumicznej (90,5%), ale też o nawierzchni żwirowej i z płyt betonowych. Natomiast część z dróg wskazanych do przebudowy jest zaorana 4,89 km, część 3,31 km zadrzewiona lub zakrzewiona, nieprzejezdna i nie użytkowana w transporcie rolnym, Tab.32. Z uwagi na funkcjonalność całej sieci, stwierdzono że, niektóre odcinki zaorane powinny wrócić do stanu pierwotnego i dotyczy to wsi: Czeszyce (dz.105), Police (dz.136/2), Krośnice (dz.443), Bukowice (dz.791/3), Wąbnice (dz.135), Wierzchowice (dz.342/1, 355) na łącznej długości 1,06 km;
- j) 2 ciągi drogowe: Kotlarka (dz.158) - Czeszyce (dz.101/4, 101/2) - Kuźnica Czeszycka (dz.193/3) o długości 5,09 km i Stara Huta (dz.344/1) – 0,98 km zostały przebudowane w ramach dotacji pozyskanych ze środków budżetu Województwa dolnośląskiego w latach 2013 i 2014 r. Dotacja ta dotyczyła przebudowy dróg dojazdowych do gruntów rolnych. Obecnie są to drogi o nawierzchni asfaltowej, w dobrym stanie technicznym. Działki te były wskazane w planie Urządzeniowo-rolnym z 2010 r. do przebudowy, Rys.40.

Realizacja ustaleń planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r. dotycząca dróg

Tabela 32

Lp.	Obręb	Drogi ogółem	Drogi wg właściciela								Realizacja ustaleń Planu urządzeniowo-rolnego gminy z 2010 r. dotycząca dróg							
			Gmina Krośnice		Powiat Milicki		Województwo		Inni		drogi wskazane do przebudowy		drogi zrealizowane			drogi zadrzewione	drogi zaorane	
			km	%	km	%	km	%	km	%	km	%	razem	gminne	powiatowe			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
1.	Brzostowo	27,24	13,80	50,7	3,01	11,0	4,55	16,7	5,88	21,6	4,44	100,0	-	-	-	-	-	-
2.	Bukowice	76,84	43,15	56,2	13,06	17,0	-	-	20,63	26,8	24,69	100,0	1,34	5,4	1,04	0,30	-	0,45
3.	Czarnogózdzice	15,51	8,65	55,8	-	-	1,91	12,3	4,95	31,9	3,96	100,0	0,13	3,3	0,13	-	0,75	-
4.	Czeszyce	19,35	8,89	45,9	2,98	15,4	-	-	7,48	38,7	7,54	100,0	2,98	39,5	-	2,98	-	0,15
5.	Dąbrowa	14,64	10,25	70,0	1,45	9,9	-	-	2,94	20,1	7,22	100,0	0,48	6,6	0,41	0,07	0,28	0,16
6.	Dziewiętlin	14,40	9,93	69,0	1,45	10,1	-	-	3,02	21,0	6,74	100,0	1,10	16,3	0,34	0,76	-	0,28
7.	Grabownica	27,20	19,74	72,6	4,38	16,1	-	-	3,08	11,3	11,00	100,0	3,55	32,3	1,63	1,92	-	1,28
8.	Kotlarka	14,66	9,09	62,0	1,94	13,2	-	-	3,63	24,8	3,78	100,0	1,94	51,3	-	1,94	-	-
9.	Krośnice	43,72	25,19	57,6	3,17	7,3	3,82	8,7	11,54	26,4	10,68	100,0	0,73	6,8	0,07	0,66	1,29	0,17
10.	Kuźnica Czeszycka	21,62	10,54	48,8	4,46	20,6	-	-	6,62	30,6	6,80	100,0	3,82	56,2	-	3,82	-	-
11.	Lędzina	13,92	10,63	76,4	1,91	13,7	-	-	1,38	9,9	2,57	100,0	0,68	26,5	0,68	-	-	-
12.	Luboradów	13,97	3,84	27,5	4,51	32,3	-	-	5,62	40,2	1,71	100,0	0,13	7,6	0,13	-	-	-
13.	Łązy Wielkie	52,62	26,17	49,7	6,89	13,1	-	-	19,56	37,2	12,57	100,0	0,48	3,8	0,48	-	-	-
14.	Pierstnica	61,53	41,30	67,1	6,54	10,6	-	-	13,69	22,2	21,82	100,0	1,30	6,0	0,50	0,80	-	-
15.	Police	8,14	5,60	68,8	-	-	0,85	10,4	1,69	20,8	1,09	100,0	-	-	-	-	-	0,15
16.	Stara Huta	19,61	11,49	58,6	5,77	29,4	-	-	2,35	12,0	12,23	100,0	2,04	16,7	0,30	1,74	-	0,25
17.	Suliradzice	17,67	9,30	52,6	6,05	34,2	-	-	2,32	13,1	5,28	100,0	2,36	44,7	-	2,36	-	0,53
18.	Świebodów	21,78	15,17	69,7	3,28	15,1	-	-	3,33	15,3	6,86	100,0	0,62	9,0	0,43	0,19	-	0,32
19.	Wąbnice	16,31	9,94	60,9	3,06	18,8	-	-	3,31	20,3	7,42	100,0	1,09	14,7	0,92	0,17	0,27	0,30
20.	Wierzchownice	33,64	19,20	57,1	6,75	20,1	1,88	5,6	5,81	17,3	11,54	100,0	4,12	35,7	1,39	2,73	0,72	0,74
21.	Żeleźniki	11,63	6,67	57,4	1,96	16,9	1,40	12,0	1,60	13,8	4,53	100,0	0,93	20,5	-	0,93	-	0,11
Gmina ogółem		546,00	318,54	58,3	82,62	15,1	14,41	2,6	130,43	23,9	174,47	100,0	29,82	17,1	8,45	21,37	3,31	4,89

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacji terenowej (kwiecień – maj 2017 r.), Planu urządzeniowo – rolnego gminy Krośnice z 2010 r.

Rys. 40. Stan sieci drogowej

4. STAN I OCENA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, SPOŁECZNEJ I TURYSTYCZNEJ

4.1. Infrastruktura techniczna

W porównaniu do ustaleń Planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r. stan infrastruktury technicznej gminy znacznie się poprawił i nadal trwa jego rozbudowa.

Droga powiatowa 1440D Świebodów-Wierzchowice została zmodernizowana, zapewniając tym samym lepsze połączenie z drogą krajową nr 15. Dolnośląska Służba Dróg i Kolei we Wrocławiu ogłosiła przetarg na remont drogi wojewódzkiej 448, na odcinku Police - Żeleźniki.

Dzięki podjętym działaniom doposażono Zakładu Usług Komunalnych w niezbędny, nowoczesny sprzęt, który służy w dużej mierze utrzymaniu i naprawianiu gminnych dróg. Realizowana będzie też Kompleksowa modernizacja energetyczna Zakładu Usług Komunalnych w Wierzchowicach w ramach Osi Priorytetowej „Gospodarka niskoemisyjna”. Projekt związany jest z kompleksową modernizacją energetyczną budynków użyteczności publicznej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, którego celem jest oszczędność energii cieplnej oraz redukcja emisji CO₂ i pyłów PM₁₀.

W miejscowościach rozbudowano chodniki (m.in. Bukowice, Kuźnica Czeszycka, Łazy Wielkie, Wierzchowice), parkingi, polepszano nawierzchnię dróg dojazdowych do posesji i ulic (Krośnice, Bukowice, Wierzchowice, Police, Łazy Wielkie, Czeszyce, Stara Huta). Projekty współfinansowane w ramach Programu Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej na lata 2016-2019 to m.in. Przebudowa drogi w miejscowości Świebodów na działkach: 217, 223, 224.

Gmina jest całkowicie zwodociągowana, a istniejącą sieć rozbudowano do nowych budynków. Rozpoczęły się prace gminnej inwestycji - modernizacja Stacji Uzdatniania Wody Kuźnica Czeszycka oraz budowie wodociągu przesyłowego o długości ponad 4 km do Grabownicy. Inwestycja ta jest niezbędna dla bezpieczeństwa w zaopatrzeniu w wodę gminy. W 2016 r. ukończono inwestycję budowy wodociągu do przysiółka Olszówki. Obecnie jest realizowany projekt budowy systemu kanalizacji sanitarnej dla części miejscowości, natomiast w Łazach Wielkich projekt został zrealizowany wraz z budową oczyszczalni ścieków.

Dokończone duże inwestycje takie, jak budowa basenu, kotłowni, PSZOK-u. Modernizowana jest sieć gazowa, a w Łazach Wielkich trwają prace ziemne. Rozważane są też plany nad dalszą rozbudową Podziemnego Magazynu Gazu Wierzchowice, w celu zwiększenie jego przesyłowości i pojemności czynnej z 1 200 mln m³ do 2 000 mln m³.

Od grudnia 2015 r. na terenie gminy działa Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Wierzchowicach. Punkt zlokalizowano przy drodze powiatowej z Wierzchowic do Wąbnic, w sąsiedztwie zrehabilitowanego składowiska odpadów, a prowadzony jest przez Wrocławskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania ALBA S.A. z/s we Wrocławiu. Do tej pory mieszkańców gminy

korzystali z PSZOK w Trzebnicy. W terenie zinwentaryzowano mniej miejsc wymagających uporządkowania, tzw. „dzikich wysypisk śmieci”, szczególnie w północnej części gminy. Natomiast nadal zlokalizowano wiele wyrobisk pokopalnianych niezrekultywowanych, które obniżają walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy.

Gminie udało się zakończyć długoletni konflikt z Tauronem, dzięki temu poprawiła się sytuacja w funkcjonowaniu oświetlenia drogowego. W 2017 r. rozpoczęto realizację planu budowy nowego oświetlenia o 33 punkty świetlne. W ciągu następnych kilku lat systematycznie będą uzupełniane braki w tej infrastrukturze oraz wybudowane linie w nowo powstających ulicach.

Projekty, które były współfinansowane przez WFOŚiGW i NFOŚiGW na terenie gminy to:

1. *Budowa systemu kanalizacji w miejscowościach Łazy Wielkie i Łazy Małe wraz z oczyszczalnią ścieków* - realizację inwestycji zrealizowano w 2 etapach tj. przez wybudowanie oczyszczalni ścieków w 2011 r. oraz budowę sieci kanalizacyjnej w 2012 r.
2. *Rozwój bazy służącej edukacji ekologicznej* - w ramach projektu stworzono zaplecze do prowadzenia zajęć z edukacji ekologicznej oraz noclegowo-gastronomiczne dla dzieci i młodzieży przebywających na terenie Krośnic w ramach Ośrodka Edukacji Ekologicznej. Na obszarze pałacowo-parkowym Krośnice-Wierzchowice wybudowano stawy rekreacyjne, kolejkę wąskotorową, zakupiono wyposażenie. Trasą kolejki wąskotorowej poprowadzono ścieżkę edukacji ekologicznej o długości około 2,7 km „*Dolina Baryczy – kraina stawów, lasów, łęk i ptaków*”.
3. *Usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest* - na terenie gminy w 2011 r. sporządzono inwentaryzację lokalizacji wyrobów z azbestu, następnie usunięto je ze wszystkich obiektów. Prace wykonały specjalistyczne firmy, co znacznie wpłynęło na poprawę bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców oraz jakość środowiska naturalnego.
4. *Ruchome dno, system oszczędzania energii w budowanym basenie w Krośnicach* - co przedkłada się bezpośrednio na redukcję zanieczyszczeń do atmosfery, a tym samym na ochronę środowiska naturalnego. Zakładany efekt ekologiczny i techniczny polega na znacznej oszczędności energii (około 25%) oraz emisji CO₂, CO, NO₂ do atmosfery.
5. *Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych na terenie gminy Krośnice* - zadanie polegało na budowie takiego punktu na działkach: 87/32, 87/33, 16, 338 w obrębie Wierzchowice. Inwestycja zlokalizowana jest na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy” wśród największego w Europie skupiska stawów, a także w obrębie obszaru objętego Europejską Siecią Ekologiczną Natura 2000. Przeprowadzenie ww. inwestycji przyczynia się do osiągnięcia celów środowiskowych i do zmniejszenia wyrzucania odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych.

6. *Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej do ogrzania zespołu szkolno-przedszkolnego wraz z zapleczem sportowym poprzez budowę kotłowni na biomasę* - zadanie polegało na wybudowaniu na terenie oczyszczalni ścieków w Krośnicach kotłowni na biomasę i jej rozbudowa. Inwestycja związana jest z zastosowaniem Odnawialnych Źródeł Energii.

Gmina Krośnice, jako partner we współpracy z 13 innymi gminami oraz wyspecjalizowaną organizacją inżyniersko-projektową Centrum Technologii Energetycznych funkcjonującą w ramach Stowarzyszenia Wolna Przedsiębiorczość, pozyskała w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 środki dotacyjne na budowę mikroinstalacji fotowoltaicznych u mieszkańców gminy. Celem projektu jest udzielenie grantów na przedsięwzięcia dotyczące produkcji energii elektrycznej z mikroinstalacji fotowoltaicznych w jednorodzinnych budynkach, w celu zaspokojenia potrzeb mieszkańców.

4.2. Infrastruktura społeczna

W porównaniu do ustaleń planu urządzeniowo-rolnego z 2010 r. stwierdzono, że stan obiektów infrastruktury społecznej jest znacznie lepszy oraz większy ilościowo niż w latach ubiegłych, Tab.33. Wiele obiektów publicznych zostało odnowionych, unowocześnionych lub rozbudowanych. Były to duże inwestycje gminne realizowane głównie w latach 2014-2018. Do inwestycji tych zaliczyć można m.in. w miejscowości:

- a) Bukowice - renowację elewacji parafialnego kościoła, rozbudowę dużego obiektu starej szkoły, który zmodernizowano i doposażono w sprzęt, pozyskanie dofinansowania do zakupu tablicy interaktywnej dla szkoły podstawowej;
- b) Krośnice - remont Szkolnego Schroniska Młodzieżowego;
- c) Wierzchowice – przekazanie sołectwu budynku na świetlicę wiejską i Dom Strażaka, który wyremontowano i odpowiednio wyposażono.

Wyremontowano i doposażono w sprzęt świetlicę wiejską w Kuźnicy Czeszyckiej, Grabownicy, Lędzinie, Kotlarce, Starej Hucie, Wąbnicach i w Pierstnicy. W Czeszycach powstał nowy budynek świetlicy wiejskiej. Gruntownie odnowiono remizę strażacką w Wierzchowicach, Bukowicach, Łazach Wielkich, a także niedawno w Grabownicy i w Brzostowie. W Żeleźnikach obiekt remizy zabezpieczono i częściowo zmodernizowano. Gmina podpisała umowę na dotację celową związaną z wyposażeniem 6 jednostek OSP, które zostaną wyposażone w zestawy ratownictwa medycznego oraz defibrylatory, co umożliwi lepszy przebieg akcji ratunkowo-gaśniczych.

W niektórych miejscowościach nadal funkcjonują miejsca integracji mieszkańców oraz wiaty w Dziewiętlinie (w parku), w Lędzinie (na boisku) i w Kuźnicy Czeszyckiej (na boisku), w Grabownicy, Świebodowie, Brzostowie, Policach (nowe, drewniane), które są modernizowane i wyposażone

w sprzęt w zależności od potrzeb mieszkańców. W parku Krośnice-Wierzchowice powstało również takie miejsce związane z *Krośnicką Kolejką Wąskotorową* na skalę regionalną.

Praktycznie wszystkie wsie zostały wyposażone w nowe place zabaw dla dzieci: Bukowice, Brzostowo, Police, Łązy Wielkie, Czeszyce, Czarnogoźdźce, Krośnice, Suliradźce, Świebodów, Kotlarka, Żeleźniki, dodatkowo ogrodzone lub obsadzone drzewami. W Łazach Wielkich oraz Krośnicach powstała siłownia zewnętrzna, w Pierstnicy funkcjonuje prywatny kort tenisowy.

Fot. 47. Szkoła podstawowa i gimnazjum - obręb Bukowice

Fot. 48. Remiza strażacka OSP - obręb Wierzchowice

Znacznie poprawił się stan budynków świetlic wiejskich, gdzie część z nich została wyremontowana, zmodernizowana czy powstały nowe m.in. we wsi Czeszyce, Świebodów, Luboradów, Lędzina, Kotlarka, Wąbnice. Korzystne dla mieszkańców gminy jest to, że w jednym miejscu funkcjonuje świetlica wiejska, plac zabaw i boisko sportowe. Świetlice są też w innych budynkach użyteczności publicznej m.in. w budynku CETS (Krośnice), w Domu Kultury (Bukowice), w remizie strażackiej (Grabownica). Wszystkie prowadzone są przez Dom kultury w Krośnicach. Zrealizowane prace były wymienione jako potrzeby mieszkańców w ustaleniach planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r.

W gminie na 21 obrębów łącznie funkcjonują: 3 szkoły, 3 przedszkola, 17 świetlic wiejskich i 1 środowiskowa, 17 placów zabaw, 19 boisk sportowych, dom kultury i jego filia, 5 bibliotek. Jest to wystarczające wyposażenie obiektów infrastruktury publicznej, które zaspokajają potrzeby mieszkańców. W miejscowości gminnej Krośnicach skupione są placówki największe: Centrum Edukacyjno Turystyczno Sportowe, Ośrodek Edukacji Ekologicznej, Szkolne Schronisko Młodzieżowe, teren rekreacyjny, Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, park wodny Krośnicka Przystań, miejsce wyznaczone na kąpielisko, które są dostępne dla wszystkich mieszkańców, również z całego regionu. W miejscowości Kotlarka, Kuźnica Czeszycka, Dziewiętlin i Bukowice przy głównych szlakach

komunikacyjnych utworzono punkty odpoczynku dla turystów (ławki, stoliki, wiaty, tablice informacji turystycznej). W zespole pałacowo-parkowym Krośnice-Wierzchowice w sezonie letnim działa kolejka wąskotorowa i powstał teren rekreacyjny na skalę ponad lokalną. Przy zespole szkolnym w Krośnicach wybudowano *Park wodny Krośnicka Przystań*, a ramach niego działa: basen, wypożyczalnia rowerów i sprzętu wodnego, sekcja pływacka, obozy sportowe, galeria i miejsce wyznaczone do kąpieli. Zatem można stwierdzić, że potrzeby z zakresu odnowy wsi mieszkańców wyszczególnione w planie urządzeniowo-rolnym w 2010 r. są sukcesywnie realizowane, a stan obiektów zdecydowanie się poprawia. Infrastruktura ta zaspokaja wiele potrzeb mieszkańców, ciągle się rozwija, unowocześnia i idzie z duchem czasu.

Fot. 49. Świetlica wiejska - obręb Kotlarka

Fot. 50. Świetlica wiejska - obręb Pierstnica

Projekt współfinansowany przez Ministerstwo Sportu i Turystyki to m.in. budowa krytej pływalni przy Zespole Szkół i Przedszkola w Krośnicach w ramach Centrum Edukacyjno – Turystyczno - Sportowego. Projekty współfinansowane z budżetu Województwa Dolnośląskiego w ramach "Odnowy Dolnośląskiej Wsi" to m.in.: remont świetlicy wiejskiej w Świebodowie i w Luboradowie, wymiana stolarki okiennej w świetlicy wiejskiej w Lędzinie i Wąbnicach, wyposażenie świetlic w Pierstnicy, Suliradzicach i Domu Kultury w Bukowicach, budowa placu zabaw w Brzostowie, zakup sprzętu komputerowego do Centrum Kultury w Krośnicach, zakup wyposażenia do bibliotek, budowa wiaty grillowej w zespole pałacowo-parkowym Krośnice-Wierzchowice. Obiekty infrastruktury społecznej są własnością gminną.

Stwierdzono też bardzo dużą ilość ofert i ich różnorodność świadczonych przez instytucje publiczne, kulturalne jak i prywatne. W Krośnicach od 2007 r. nieprzerwanie na coraz większą skalę działa *Centrum Edukacyjno Turystyczno Sportowe*. Jest to nowoczesny kompleks boisk sportowych, z kortami tenisowymi, bieżnią, placem zabaw i halą sportową zlokalizowany w jednym miejscu.

Zajęcia w nim prowadzone są głównie dla szkół, ale też dla wszystkich mieszkańców gminy m.in. zajęcia ogólnorozwojowe, gry i zabawy oraz jest możliwość organizowania obozów sportowych. W budynku CETS mieści się Dom Kultury, Centrum Edukacji Ekologicznej, biblioteka i świetlica wiejska. Przy CETS w 2015 r. otworzono Park Wodny. To nowoczesna pływalnia, wyposażona w baseny, pływalnie rekreacyjne, siłownię i saunarium. Połączona jest bezpośrednio ze szkołą i halą sportową. Od 2015 r. działa sekcja pływacka. W budynku parku wodnego mieści się wypożyczalnia rowerów.

Fot. 51. Nowy plac zabaw - obręb Łazy Wielkie

Fot. 52. Nowy plac zabaw - obręb Żeleźniki

Fot. 53. Nowy plac zabaw – obręb Brzostowo

Fot. 54. Teren urządzony – obręb Pierścica

Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Krośnicach nadal stanowi najważniejszą bazę lokalową do prowadzenia zajęć z dziedziny edukacji ekologicznej, promocji walorów przyrodniczych i kulturowych regionu, szkoleń. Ośrodek organizuje zielone szkoły, a w ramach Dni Karpia, edukację nad stawami skierowaną do szkół i przedszkoli. Jedną z atrakcji są pokazy odłowów ryb przez Spółkę Stawy Milickie z Krośnic. Ośrodek dysponuje salami dydaktycznymi i projekcyjnymi, wyposażonymi w nowoczesny sprzęt audiowizualny, biblioteką, pracownią mikroskopową. Współpracuje z Galerią Ziemi i Szkolnym

Schroniskiem Młodzieżowym. Zakres jego działania jest coraz szerszy i różnorodny, na skalę ponad lokalną. Ze względu na coraz szerszą i wysoką jakość usług oraz wkład w zrównoważony rozwój Doliny Baryczy, OEE objęto regionalnym systemem promocji „Dolina Baryczy Poleca”.

Fot. 55. Remiza strażacka OSP – obręb Bukowice

Fot. 56. Remiza strażacka OSP – obręb Łazy

Dom kultury organizuje zajęcia stałe, taneczne, kulinarne, artystyczne, plastyczne, muzyczne, literackie, nauki gry w szachy i zabawy. Zajęcia skierowane są głównie dla dzieci i młodzieży, jednakże w Bukowicach organizowane są spotkania dla seniorów. Obiekty są dobrze wyposażone w sprzęt i pomoce naukowe do realizowanych zajęć.

Centrum Edukacyjno Turystyczno Sportowe w Krośnicach realizuje wiele projektów proekologicznych, a jednym z nich w 2017 r. było zadanie „Poznajemy Park Krajobrazowy Dolina Baryczy 2017”. Prawie całkowita wartość zadania jest dofinansowana ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. W Krośnicach placówką oświatowo-wychowawczą jest również Szkolne Schronisko Młodzieżowe, której celem to rozwój turystyki, jako aktywnej formy wypoczynku wśród dzieci i młodzieży oraz turystów indywidualnych. Działa od 2008 r. i w ostatnim czasie mocno się rozbudowało. Schronisko z uwagi na położenie w centrum Doliny Baryczy organizuje: wycieczki szkolne, zielone szkoły, szkolenia lub konferencje, spotkania integracyjne, pobyty sportowców i inne formy zorganizowanego wypoczynku grupowego lub indywidualnego. Jest nowoczesnie wyposażone i dysponuje 126 miejscami noclegowymi, salami konferencyjnymi, świetlicami. Schronisko prowadzi Kółko Turystyczno-Krajoznawcze dla wszystkich zainteresowanych (całorocznie), a w czasie ferii i wakacji dla dzieci organizuje warsztaty kulinarne Smaki Doliny Baryczy (nieodpłatnie). Ze względu na wysoką jakość świadczonych usług i wkład w zrównoważony rozwój Doliny Baryczy, Szkolne Schronisko Młodzieżowe również objęte jest regionalnym systemem certyfikowanych lokalnych produktów i promocji usług turystycznych „Dolina Baryczy Poleca”.

Dzięki współpracy z powiatem, uporządkowana została sytuacja obszaru poszpitalnego w Krośnicach. Gmina zyskała na własność 3 budynki, w tym obiekt, w którym znajduje się Szkolne Schronisko Młodzieżowe.

Na terenie gminy nadal działa m.in.: *Chór Ballada* z Bukowic (od 2001 r.), *Zespół Ludowy Pierstniczanie* (od 2007 r.), zespół rockowy *Lonely Flowers* z Suliradziec oraz zespoły taneczne, w skład których wchodzi uczniowie szkół i mieszkańcy wsi. W 2012 r. powstało Stowarzyszenie „Aktywne Łązy”, które działa na rzecz ogółu społeczeństwa ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców wsi. Celem stowarzyszenia jest działalność na rzecz: rozwoju obszarów wiejskich poprzez pobudzanie aktywności lokalnej społeczności, integrację mieszkańców, ochronę wartości historycznych, kulturowych, aktywizacji dzieci, młodzieży i dorosłych; działań edukacyjnych, sportowych i prozdrowotnych. Stowarzyszenie prowadzi warsztaty z tworzenia rękodzieła, edukacyjne czy ziołowe.

Z najważniejszych imprez cyklicznych dla wszystkich mieszkańców o skali ponad lokalnej organizowane są: *Dożynki gminno-parafialne* (co roku w innej miejscowości), *Święto Sadów w Wierzchowicach*, *Otwarcie sezonu Krośnickiej Kolei Wąskotorowej* (majówka), *Dni Karpia*, *Święto Niepodległości*, *Rajd Rowerowy Śladami Ryszarda Szurkowskiego*, *powiatowe zawody sportowo-pożarnicze (rozgrywane raz na dwa lata)*. Ogromnym sukcesem okazały się ostatnie edycje *Rajdu śladami Ryszarda Szurkowskiego*, które przyciągają coraz więcej uczestników. W gminie organizowane są też spotkania opłatkowe kresowiaków, świąteczno-noworoczne, Święto Rodziny, finały Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, koncerty charytatywne „Rodacy Rodakom”, Mistrzostwa samorządów Powiatu Milickiego, spotkania chórów, turnieje szachowe, zawody i obozy sportowe, zielone szkoły, warsztaty przyrodnicze, kiermasze i jarmarki świąteczne oraz wiele innych imprez. Imprezy te organizowane są głównie na terenie założenie pałacowo-parkowego Krośnice-Wierzchowice przy Krośnickiej Kolei Wąskotorowej, w CETS w Krośnicach lub na terenie poszczególnych sołectw. Ich organizatorami są: władze samorządowe, placówki kulturalno-oświatowe, sportowe, OSP, sołectwa, poszczególne gospodarstwa i mieszkańcy gminy. Jednostki te często ze sobą współpracują i wspierają, m.in. Gospodarstwo *Rogata Owca* z Lędziny podczas wakacji prowadzi bezpłatne warsztaty dla dzieci w ramach półkolonii.

Infrastruktura społeczna

Tabela 33

Lp.	Obręb	Obiekty oświaty	Obiekty edukacyjno-kulturalne, społeczne	Świetlica wiejska	Plac zabaw	Obiekty sportowe	OSP, remiza starżacka	Zespoły, kluby, stowarzyszenia, koła zainteresowań	Infrastruktura drogowa i komunikacyjna, miejsce odpoczynku	Kościół, parafie	Punkty usługowe
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.	Brzostowo	-	-	-	1	boisko sportowe	OSP, remiza starżacka	-	przystanek PKS, chodnik, parking, wiata drewniana	Kościół filialny parafii z Bukowic	sklep (sieć ABC), sprzedaż sprzętu ogrodniczego
2.	Bukowice	gimnazjum, szkoła podstawowa, przedszkole	filia Domu kultury, biblioteka	1	1	boisko sportowe	OSP Bukowice, remiza starżacka	Chór Ballada	przystanki PKS, dworzec PKP, parkingi, urządzone miejsce odpoczynku, chodniki	Kościół parafialny i parafia rzymsko-katolicka	ośrodek zdrowia, punkt apteczny, poczta, sklepy, sieć ABC, zakład pogrzebowy, punkt sprzedaży węgla, punkty mechaniczno-naprawcze, 2 tartaki, pasieka (ule), Architektura ogrodowa
3.	Czarnogoździe	-	-	-	1	boisko sportowe	-	-	przystanek PKS, chodnik, parking	-	sklep, skup dziczyzny, sprzedaż ryb
4.	Czeszyce	-	punkt biblioteczny	1	1	boisko sportowe	OSP	-	przystanek PKS	-	sklep
5.	Dąbrowa	-	-	1	-	boisko sportowe	-	-	przystanek PKS	-	sklep
6.	Dziewiętlin	-	-	-	1	-	-	-	przystanek PKS, urządzone miejsce odpoczynku w parku	-	sklep, zakład drzewny, skład drzewa
7.	Grabownica	-	Zagroda Grabownica	1	1	boisko sportowe	OSP, remiza starżacka	-	przystanek PKS, parking, chodnik, wiata drewniana	-	sklep, stolarstwo, tartak, salon meblowy
8.	Kotlarka	-	-	1	1	boisko sportowe	OSP	-	urządzone miejsce odpoczynku przy drodze powiatowej, przystanek PKS	-	sklep
9.	Krośnice	gimnazjum, szkoła podstawowa, przedszkole	Centrum Edukacyjno Turystyczno Sportowe, Dom kultury, biblioteka, Ośrodek Edukacji Ekologicznej, Szkolne Schronisko Młodzieżowe, Teren rekreacyjny w parku Krośnice-Wierzchowice, Dom dziecka	1	1	GOSiR, park wodny Krośnicka Przysłań, boisko sportowe, miejsce wyznaczone na kąpielisko, siłownia zewnętrzna	OSP	Kółko turystyczno-krajoznawcze, Młode Talenty, Spółdzielnia socjalna "Szkłany Świat"	połączenie kolejowe z Oleśnicą i Krotoszyńcem, dworzec PKS i PKP, chodniki, parkingi, urządzone miejsce odpoczynku w parku Krośnice-Wierzchowice	Kościół parafialny i parafia rzymsko-katolicka	poczta, apteka, ośrodek zdrowia, filia Banku Spółdzielczego, sklepy, supermarket Dino, stacja paliw Lotos, myjnia, Zakład Rybacki Krośnice, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, punkt sprzedaży paliwa i opału, piekarnia, łowisko, gospodarstwo rybackie
10.	Kuźnica Czeszycka	gimnazjum, szkoła podstawowa	biblioteka, ekopasieka	1	1	boisko sportowe	OSP Kuźnica Czeszycka, remiza starżacka	Klub Polskiej Książki Wacława Ratyńskiego	przystanek PKS, chodnik, parking, urządzone miejsce odpoczynku na boisku (wiata)	Kościół parafialny i parafia rzymsko-katolicka	Piekarnia rodzinna "Z Doliny Baryczy", sklepy, ośrodek zdrowia, leśnictwo Grabownica, zakład produkcyjny (okna drzwi), tartak, sprzedaż miodu
11.	Lędzina	-	gospodarstwo "Rogata Owca"	1	1	boisko sportowe	-	-	przystanek PKS, urządzone miejsce odpoczynku na boisku (wiata)	-	sklep
12.	Luboradów	-	Dom Pracy Twórczej Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu	1	-	-	OSP	-	przystanek PKS	-	-
13.	Łązy Wielkie	-	-	1	1	boisko sportowe, siłownia zewnętrzna	OSP, remiza starżacka	Stowarzyszenie "Aktywne Łązy"	przystanek PKS, parking, chodnik	Kościół filialny parafii z Bukowic	sklep, tartak, leśnictwo Bukowice
14.	Pierstnica	-	-	1	1	boisko sportowe, kort tenisowy	OSP, remiza starżacka	Zespół ludowy: Pierstniczanie i Pierścienie	przystanek PKS, parking, chodnik	-	sklep, lekarz, Nadleśnictwo, kaplica mszalna
15.	Police	-	-	-	1	boisko sportowe	-	-	przystanek PKS, wiata drewniana	-	sklep, łowisko, przedsiębiorstwo handlowo-usługowe, gospodarstwo rolno-rybackie
16.	Stara Huta	-	-	1	-	boisko sportowe	-	-	przystanek PKS	Kościół ewangelicko-agsburski i parafia ewangelicko-agsburska w Sycowie	sklep, 2 tartaki, skład drzewa

Lp.	Obszar	Obiekty oświaty	Obiekty edukacyjno-kulturalne, społeczne	Świetlica wiejska	Plac zabaw	Obiekty sportowe	OSP, remiza starżacka	Zespoły, kluby, stowarzyszenia, koła zainteresowań	Infrastruktura drogowa i komunikacyjna, miejsce odpoczynku	Kościół, parafie	Punkty usługowe
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
17.	Suliradzice	-	-	1	1	boisko sportowe	-	zespół rockowy Lonely Flowers	przystanek PKS	-	sklep, tartak
18.	Świebodów	-	-	1	1	boisko sportowe	-	Grupa producencka Malsad (sadownictwo i ogrodnictwo)	przystanek PKS, wiata drewniana	-	sklep, szkoła dla psów, transport i obróbka drewna
19.	Wąbnice	-	-	1	-	boisko sportowe	-	-	przystanek PKS, dworzec PKP Wierzchowice	-	sklep
20.	Wierzchowice	przedszkole	biblioteka, świetlica środowiskowa, Dom Strażaka	1	1	boisko sportowe	OSP Wierzchowice, remiza starżacka, Dom strażaka	-	przystanki PKS, chodniki, parkingi	Kościół parafialny i parafia rzymsko-katolicka	sklepy, sklep ABC, sprzedaż miodu, CPN
21.	Żeleźniki	-	-	1	1	boisko sportowe	remiza starżacka	-	przystanek PKS	-	sklep

Źródło: inwentaryzacja terenowa (kwiecień – maj 2017 r.), Strona internetowa Urzędu Gminy Krośnice (wrzesień 2017 r., kwiecień 2018 r.), dane Urzędu Gminy Krośnice (grudzień 2017 r.)

4.3. Infrastruktura turystyczna

Infrastruktura rekreacyjno-turystyczna jest jedną z najbardziej dynamicznie rozwijających się dziedzin życia społeczno-gospodarczego w gminie i najbardziej widoczna w terenie. Skupiona jest głównie w północnej części gminy oraz w kompleksie stawów hodowlanych. Od paru lat rośnie też tendencja do rozwoju infrastruktury turystycznej w południowej części gminy (obręb Łazy Wielkie, Bukowice, Lędzina), wykorzystując małe uprzemysłowienie terenu i rozległe obszary leśne.

W porównaniu do stanu i ustaleń Planu urządzeniowo-rolnego gminy z 2010 r. stwierdzono, że rozbudowano ją o nowe trasy i obiekty rekreacyjno-turystyczne, ścieżki edukacyjne oraz znacznie wzrosła jej jakość. Nowe obiekty o skali ponad regionalnej powstały głównie w Krośnicach: *Krośnicka kolej wąskotorowa, Kompleks stawów rekreacyjnych, Park wodny Krośnicka Przystań, oś widokowa w zespole pałacowo-parkowym Krośnice-Wierzchowice, szlak karpia, winnica „Anna”*. W obrębach oznaczono *szlak konny Doliny Baryczy* (wcześniej był to szlak projektowany), rozbudowano szlaki jezdzieckie i przystań konną w Dziewiętlinie. W miejscach o dużych walorach krajobrazowych wyznaczono punkty widokowe. W Kotlarce i w Kuźnicy Czeszyckiej urządzono miejsce odpoczynku. W Wierzchowicach powstała *Galeria Młyńska*, a przez Dąbrowę, Krośnice i Wąbnice poprowadzono nową *ścieżkę edukacyjną z Milicza Szlakiem rudy darniowej*, Tab.34, Rys.41. Część z realizowanych inwestycji była wymieniona jako potrzeby lub planowane zamierzenia w ustaleniach planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r.

Fot. 57. Oznaczenia turystyczne – obręb Bukowice i Lędzina

Wiele z istniejących obiektów rekreacyjno-turystycznych w poszczególnych miejscowościach bardzo się rozwinęło m.in. *Zagroda Grabownica, Gospodarstwo Rogata Owca* w Lędzinie, *Winnica*

De Sas w Czeszycach, *gospodarstwa sadownicze* w Krośnicach i Wierzchowicach, *łowisko* w Policach oraz dostosowało do aktualnych potrzeb turystów. Bogatą infrastrukturę turystyczną, która ma charakter ponad lokalny na terenie gminy tworzą:

a) szlaki piesze:

- *czerwony* zwany *Szlakiem zamkowym* z Żmigrodu, przez Sułów, Wzgórze Joanny, Łazy Wielkie, Świebodów, Dziewiętlin, Wierzchowice, Krośnice, Dąbrowę do rezerwatu *Stawy Milickie*. Łączna długość szlaku to ok. 60 km;
- *niebieski Na Grądy Wałkowskie* przez Krośnice, Wąbnice i Wierzchowice. Jest to pętla tzw. *Wzgórza Krośnickie* o długości ok. 7 km;
- *niebieski Archeologiczny* z Grabowna Wielkiego przez Twardogórę, Suliradzice, Starą Hutę, rezerwat *Stawy Milickie* (gmina Milicz), Sułów do Żmigrodu. Łączna długość szlaku to 55 km;
- *zielony* tzw. *Rezerwatów przyrody* o kierunku Długołęka – Krotoszyn (Zduny) przez Zawonię, Łazy Wielkie, Wzgórze Joanny, Czarnogoźdźce, Wąbnice, rezerwat *Stawy Milickie* i Cieszków. Łączna długość szlaku to ok. 80 km;

b) trasy rowerowe:

- *niebieska Wielka Pętla Wzgórz Krośnickich*;
- *pomarańczowy szlak Doliny Baryczy*, przez Krośnice;
- *zielony szlak Krośnice – Łazy Wielkie* przez Wierzchowice, Dziewiętlin i Pierstnicę;
- *czarny szlak Luboradów – Możdżanów*, przez Czeszyce, Grabownicę, Kuźnicę i Starą Hutę;
- *czarny szlak Jutrosin – Krośnice* przez Wąbnice i Wierzchowice;

c) punkty widokowe (łącznie 20):

- oznakowane: wzdłuż ścieżki przyrodniczej *Stawy krośnickie* (3 tablice), w kompleksie stawów *Żeleźnik* (w pobliżu drogi wojewódzkiej Milicz-Syców – 2 tablice), na terenie *krośnickiej kolei wąskotorowej* (5 stacji - tablice) oraz przy stawie *Soczewica* (1 tablica);
- wyznaczone w pozostałych miejscowościach, ale nie oznakowane;

d) ścieżki edukacyjne:

- ścieżka przyrodnicza *Stawy Krośnickie* w obrębie Krośnice;
- ścieżka dydaktyczna *Ekomuzeum Gościnniej Wsi Lędzina*;
- ścieżka przyrodnicza *Poradnik Leśnego Wędrownika* w parku w Dziewiętlinie;
- ścieżka edukacyjna *Szlakiem rudy darniowej* z Milicza do Rudy Milickiej przez Krośnice, Dąbrowę i Wąbnice;
- ścieżka edukacyjna *Dolina Baryczy w miniaturze* na trasie kolejki wąskotorowej w Krośnicach;

e) szlak konny Doliny Baryczy, południowa i środkowa część gminy;

f) Szlak karpia (nowy), łowisko Krośnice.

Szlaki i ścieżki dydaktyczne są dobrze oznaczone w terenie, przebiegają przez ciekawe miejsca, obszary cenne kulturowo i krajobrazowo. Jednakże przy wyznaczonych trasach brakuje punktów widokowych i urządzonych miejsc odpoczynku, szczególnie wzdłuż tras długodystansowych.

Największą atrakcją rekreacyjno-turystyczną gminy Krośnice o znaczeniu ponad regionalnym są nadal *stawy hodowlane*, ale też *krośnicka kolej wąskotorowa* i *szlak konny Doliny Baryczy*.

Na obszarze gminy znajdują się 2 kompleksy stawów, które wchodzi w skład „*Stawów Milickich*”. Nie są objęte ochroną prawną, stąd mają dużą dostępność i zainteresowanie. Zwarty kompleks *Stawów Krośnickich*, malowniczo położony wśród lasów, z licznymi na groblach dębami i zabytkowymi urządzeniami hydrotechnicznymi (mniczy i zastawki z początku XX w.) przyciąga turystów z całego województwa. Wśród nich wyróżnić można:

- a) *kompleks Krośnice* – o pow. ok. 500 ha, obejmujący 13 stawów śródlęśnych m.in.: *Duża Przysań i Wrzosowiec, Duży Karol, Czarny Las* i kilkanaście stawów pomiędzy Dziewiętlinem a Krośnicami. Największy z nich to *Czarny Las* o pow. ok. 119 ha. Ogólny stan stawów jest dobry, jednakże część z nich wypłyca się oraz zarasta z uwagi na deficyt wody zlewni Baryczy;
- b) *kompleks Żeleźniki* - o pow. ok. 345 ha, obejmuje 8 większych i kilkanaście mniejszych stawów m.in. *staw Antoni, Henryk, Zimochowy, Górny i Tatarak*, które zostały radykalnie odnowione. Największym stawem w kompleksie jest *staw Nowy* o powierzchni ok. 98 ha.

W Suliradzicach powierzchnia gruntów pod wodami stojącymi obejmuje około 127 ha. Kompleks ten tworzy *staw Nowy, Leśny i Mieczysław. Staw Mieczysław, obok stawu Ziemięć i Grabek*, należy do kompleksu stawów sąsiedniej gminy Twardogóra.

Kompleks stawów Krośnickich objęto obrębem hodowlanym, w którym prowadzona jest intensywna produkcja karpia. W gminie funkcjonuje *Państwowy Zakład Budżetowy „Stawy Milickie”*, w skład którego wchodzi *Zakład rybacki w Krośnicach*. Głównym jego zadaniem jest prowadzenie gospodarki rybnej przy zachowaniu nienaruszalności ekosystemu. W obrębie Krośnice zakład posiada łowisko komercyjne „*Karpik*”, zarybione głównie karpem.

Mimo dużego potencjału jakim są stawy, publiczna infrastruktura turystyczna bezpośrednio związana z nimi jest słabo rozwinięta. Brakuje punktów widokowych na stawy, a w kompleksie Żeleźniki i Suliradzice ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych. Brakuje punktów obserwacji ptaków, urządzonych miejsc rekreacyjno-turystycznych z wypożyczalnią sprzętu wodnego, łowisk i smażalni ryb. Niektóre ogólnodostępne stawy mają wybudowane przystanie wodne, pomosty (np. *staw Nowy i Mieczysław* w Suliradzicach, *stawy w Krośnicach*), ale nie są w pełni wykorzystywane do celów rekreacyjno-turystycznych. Miejscami ulegają dewastacji i zarastają roślinnością. Drogi zapewniające dojazd do stawów najczęściej o nawierzchni gruntowej, są w złym stanie technicznym, zakrzaczone, nieprzejezdne lub zlikwidowane. Natomiast część prywatnych stawów, jest w dobrym stanie technicznym, z bardziej rozbudowaną infrastrukturą rekreacyjną, ale nie jest ogólnodostępna.

Najlepiej rozwinięta infrastruktura rekreacyjno-turystyczna znajduje się wzdłuż stawów *kompleksu krośnickiego* i przy *stawie Soczewice* (Łędzina).

Powstanie kolejki wąskotorowej i stawów rekreacyjnych zrealizowano w ramach budowy infrastruktury turystycznej na terenie zespołu pałacowo-parkowego Krośnice - Wierzchowice w latach 2012-2013. Projekt współfinansowano ze środków *Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013*, działanie „*Turystyka aktywna*”. *Krośnicka kolej wąskotorowa* jest największą atrakcją turystyczną gminy i okolic oraz jedną z niewielu czynnych kolei parowych w Polsce. Kursuje od 2013 r. po 3 km trasie, gdzie znajduje się 5 stacyjek, na których umieszczono tablice edukacyjne, tworzące ścieżkę edukacyjną „*Dolina Baryczy w miniaturze*”. W budynku stacji głównej (szachulcowy dworzec stylizowany na budynek sprzed 100 lat) znajduje się Centrum Informacji Turystycznej, z którego obecnie zaczyna się większość szlaków turystycznych. Jest też możliwość zwiedzania lokomotyw ekspozycyjnych. Na głównej stacji odbywa się gra terenowa *Bajkowa Dolina Baryczy*, która łączy elementy zabawy oraz edukacji ekologicznej i regionalnej. *Stawy rekreacyjne* w sezonie letnim są przeznaczone do kąpiel. Znajduje się przy nich wypożyczalnia sprzętu wodnego, plac zabaw, strefa dzieci, wiaty grillowe, wyznaczone miejsce na kąpielisko. *Krośnicka kolej wąskotorowa* przyciąga turystów z całego województwa.

Fot. 58. Staw hodowlany – obręb Krośnice

Fot. 59. Kolej wąskotorowa – obręb Krośnice

Oś widokową pałac Krośnice-kościół Wierzchowice odtworzono w 2014 r. i wykorzystuje się jako aleję spacerową. Jest to nawiązanie do przeszłości, gdy w XIX w. na jednej osi widokowej był kościół i pałac w Wierzchowicach oraz pałac w Krośnicach. Ponieważ właściciele dóbr się zmieniali, a przy obu pałacach powstały osobne parki.

Przez Wąbnice, Krośnice i Dąbrowę przechodzi ścieżka edukacyjna *Szlakiem rudy darniowej*. Dawniej skamieniała ruda darniowa wykorzystywana była do budowy domów, ponieważ miała

właściwości wentylacyjne i estetyczne. W Krośnicach na ul. Kolejowej są 2 XIX w. domy z rudy darniowej, objęte ochroną prawną. Jest to jedyna i najbardziej dziś widoczna pozostałość po zakładzie hutniczym, zajmującym się wytopem żelaza z rudy położonej pod darnią. Zakład hutniczy funkcjonował w części zachodniej Krośnic, nazywanej dawniej Kuźnicą i Rudą Krośnicką. Wydobycie rudy zdezastowało rejon, ale zagłębienia zostały zamienione na stawy.

Infrastrukturę turystyczną uzupełniają liczne szlaki i obiekty turystyczne znajdujące się w sąsiednich gminach, głównie w granicach gminy Milicz: szlak kajakowy na Baryczy i Polskiej Wodzie, punkt widokowy - Wieża Odyniec, stajnie i ośrodki jeździeckie.

Fot. 60. Krośnicka kolej wąskotorowa – obręb Krośnice

Fot. 61. Oznaczenia turystyczne – obręb Łazy Wielkie

Fot. 62. Urządzone miejsce odpoczynku – obręb Kotlarka

Fot. 63. Charakterystyczna zabudowa wsi – obręb Świebodów

Na terenie gminy zwiększyła się liczba *punktów widokowych*, których szczegółową lokalizację zawiera Mapa turystyczna związana z przebiegiem *Szlaku Konnego Doliny Baryczy*. Punkty widokowe wyznaczono m.in.:

- w obrębie Krośnice na wzniesieniu Krośnickiej Kalwarii, z którego rozciąga się widok na *Wzgórza twardogórskie*, zbiorniki wodne i okolice,
- w obrębie Wąbnice, z którego rozciąga się widok na *Grądy Wałkowskie*, *Wiatraczne Wzgórze* i okoliczne zbiorniki wodne,
- w obrębie Świebodów przy szlaku czerwonym z widokiem na sady i okolice,
- w obrębie Czarnogoźdźce - Wierzchowice wzdłuż drogi wojewódzkiej 448 z widokiem na sady i okolice.

Sieć tą uzupełniają punkty widokowe zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie gminy Krośnice: na Wzgórzu Joanny (gmina Milicz) i 2 punkty przy stawach hodowlanych Drozd i Zakrzewo (gmina Twardogóra), do których prowadzą drogi i trasy turystyczne z gminy Krośnice. Część punktów widokowych na terenie gminy powinna zostać zaktualizowana z uwagi na obecne warunki i głównie dotyczyć to obrębu: Bukowice, Łazy Wielkie i Pierstnica. W miejscach tych występują kilkuletnie samosiewy lub zadrzewienia, przez co zasłaniają widok.

Szlak karpia wyznaczono w oparciu o łowiska i prowadzoną hodowlę ryb w najbardziej znanych miejscowościach tego regionu: Krośnice (2 miejsca), Wałkowa, Milicz, Ruda Milicka, Goszcz, Twardogóra. Szlak ten warto uzupełnić o stawy i łowiska położone m.in. w obrębie: Police, Wierzchowice, Czarnogoźdźce, Bukowice i Czeszyce.

Winnica „Anna” to nieduże rodzinne gospodarstwo sadownicze w Krośnicach prowadzone od 25 lat. Natomiast uprawa winorośli i produkcja wina prowadzona jest od 2014 r. Sadownicy uprawiają głównie jabłka, czereśnie, śliwy, czarną porzeczkę, aronię, truskawki i winorośla. W 2014 r. podczas międzynarodowych targów „XVI Dni Ogrodnika” gospodarstwo otrzymało wyróżnienie „Finalista Krajowego Konkursu Wzorowy Ogrodnik”, a w 2016 r. winnica otrzymała pierwszą nagrodę za najlepsze wino w konkursie „Święto Sera i Wina. Spotkania Regionów” organizowanym przez Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu.

Galeria Młyńska w Wierzchowicach należy do Fundacji Pro Eko-Foto. Została utworzona w 2013 r. w budynku po młynie z 1937 r. Celem jej jest prezentacja i promowanie walorów przyrodniczych oraz kulturowych *Doliny Baryczy* poprzez organizowanie wernisaży, wystaw fotograficznych, pokazów cyfrowych i archiwizowanie materiałów dotyczących dziedzictwa lokalnego, m.in. dotyczącego gospodarki rybackiej i osadnictwa na Ziemiach Zachodnich po II Wojnie Światowej.

Szlak konny Doliny Baryczy został oznaczony w terenie i tylko częściowo jego przebieg pokrywa się ze szlakiem konnym projektowanym w 2010 r. Szlak bazuje na bogactwie parku krajobrazowego, stąd przebiega przez 2 województwa łącząc 8 gmin: Krośnice, Milicz, Cieszków, Twardogórę, Żmigród, Odolanów, Sośnie i Przygodzice. Szlak łącznie liczy ok. 420 km, a 3 pętle (Milicka, Twardogórska i Potasznia) przechodzą przez następujące obręby: Brzostowo, Bukowice, Dąbrowa, Dziewiętlin, Grabownica, Krośnice, Luboradów, Łazy Wielkie, Pierstnica, Suliradzice,

Świebodów i Wierzchowice. Szlak konny biegnie głównie przez tereny leśne nadleśnictwa Milicz i Oleśnica, a w pobliżu niego są ciekawe miejsca m.in. Grób Myśliwego koło Dąbrowy, funkcjonują stajnie - Stajnia Łazy Małe, szkółki jeździeckie - Sarnówka w Dąbrowie, gospodarstwa agroturystyczne, ośrodki jeździeckie (głównie na terenie gminy Milicz): Potasznia, Ruda Sułowska, Zamek Myśliwski. Jest dobrze oznaczony, wyposażony w wiaty wypoczynkowe (m.in. wiata Lasowice w Łazach Wielkich), a w każdej miejscowości gminy postawiono tablice informacyjne.

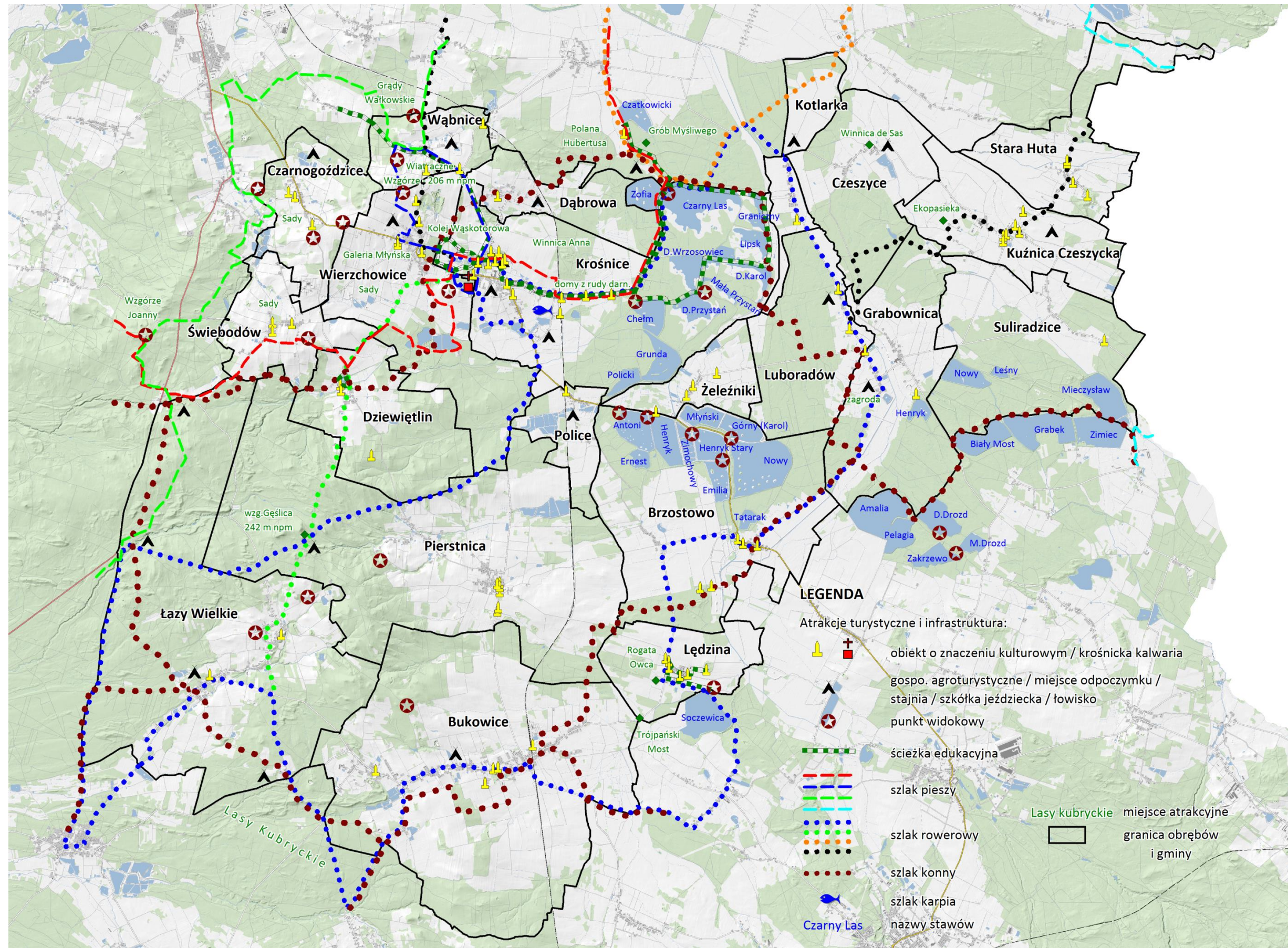
Część z istniejących obiektów rekreacyjno-turystycznych znacznie zwiększyła swoją atrakcyjność i są to m.in.:

- *Galeria Ziemi* – w Krośnicach, prywatny zbiór minerałów oraz skamieniałości. W porównaniu do 2010 r. zbiór znacznie zwiększył ilość eksponatów z 1500 do 4500 i jest nadal uzupełniany. W galerii prowadzone są również zajęcia edukacyjne;
- *Szklany Świat* – w Krośnicach, Spółdzielnia Socjalna, której działalnością jest produkcja bombek, organizacja wycieczek i edukacja. Założycielami jej są byli pracownicy nieistniejącej już spółdzielni w Miliczu, która zajmowała się wytwarzaniem ozdób choinkowych. Obecna spółdzielnia nadal wytwarza i ozdabia bombki metodą tradycyjną (ręcznie), a podczas wizyty można poznać proces wytwarzania, malowania i ozdabiania bombek;
- *Winnica De Sas* – we wsi Czeszyce, w której uprawia się winorośla metodą ekologiczną i produkowane są wina. Winnica organizuje spotkania integracyjne, wystawy okazjonalne, kursy winiarskie, warsztaty kulinarne i imprezy artystyczne m.in. De Sas Music Festival;
- *Rogata Owca* – gospodarstwo w Lędzinie, w którym na coraz większą skalę odbywają się warsztaty twórcze i artystyczne, rozwijające kreatywność oraz zapewniające kontakt z przyrodą. Celem jest edukacja historyczno-kulturalna dotycząca Doliny Baryczy i rozwijanie nowych zdolności manualnych. W zajęciach wykorzystywane są tylko naturalne materiały oraz rośliny nie podlegające ochronie, warzywa i zioła z własnego ogrodu biodynamicznego;
- *Zagroda Grabownica* – ośrodek edukacyjno-wypoczynkowy, przyjmujący grupy szkolne na warsztaty i pobyty rekreacyjno-wypoczynkowe, z 44 miejscami noclegowymi. Dysponuje własną ścieżką edukacyjną, organizuje wycieczki z przewodnikiem lub ornitologiem, serwuje tradycyjne potrawy z Doliny Baryczy, w tym ryby z okolicznych stawów. Objęta jest regionalnym systemem certyfikowanych lokalnych produktów i promocji usług turystycznych „Dolina Baryczy Poleca”;
- *Eko-pasieka* - w Kuźnicy Czeszyckiej, która oferuje programy edukacyjne: historia bartnictwa i pszczelarstwa, gospodarka pasieczna i produkty pszczele. W pasiece obejrzeć można stare, często ozdobne i niespotykane ule.

Na terenie gminy wrosła jakość i ilość prywatnych miejsc gastronomiczno-noclegowych, głównie gospodarstw agroturystycznych. Do najpopularniejszych z nich zaliczono następujące wsie:

- a) Krośnice – *Szkolne Schronisko Młodzieżowe*, Motel i restauracja Moya Ameryka, wynajem pokoi *Gospodarstwo Sadownicze*, bar kolejkowy;
- b) Pierstnica - *miejsce odpoczynku dla turystów z wiatą na Wzgórzu Gęślica*;
- c) Wąbnice - *gospodarstwa agroturystyczne Ostoja – Urczysko (domki letniskowe)*, *Gościniec Wąbnicki, Wiatraczne Wzgórze*;
- d) Wierzchowice - *motel Granit, restauracja i Pensjonat Lema, gospodarstwo agroturystyczne Rumiane Jabłuszko, Karczma Zuzanna*,
- e) *Dom ASP* z miejscami noclegowymi.

Z produktów lokalnych w ofercie są głównie owoce (jabłka, grusze, śliwy, wiśnie, czereśnie, porzeczki, maliny, czarny bez, jagody) oraz przetwory owocowe, które można nabyć w gospodarstwach sadowniczych w Krośnicach i Wierzchowicach. W Krośnicach jedna osoba zajmuje się ręcznym wyplataniem z loomu, a w ofercie dostępne są m.in. reprodukcje wiatraków z Doliny Baryczy, studni przy gospodarskich, koszyki. Wszystkie gospodarstwa zajmujące się wyrobami lokalnymi posiadają znak jakości "*Dolina Baryczy Poleca*". Zakład Przetwórstwa Mięsnego z Krośnic wytwarza wędliny na tradycyjnych recepturach, wędliny ekologiczne i bez konserwantów. W *winnicy „Anna”* produkowane są wina z 5 szczepów winorośli. W *winnicy De Sas* w Czeszycach uprawia się 7 szczepów winorośli, stosując ekologiczne rozwiązania i produkowane są wina. *Spółdzielnia Socjalna "Szklany Świat" Bombki* z Krośnic od 2009 r. nadal zajmuje się wytwarzaniem ozdób choinkowych, eksportowanych na cały kraj i świat. Pracownicy wytwarzają szklane ozdoby choinkowe tradycyjną metodą, gdzie bombki okrągłe, formowane oraz kształtki wykonywane są ręcznie. W Bukowicach drewnianym rękodziełem zajmują się kobiety i lokalni stolarze. Można tu zakupić m.in. drewniane łyżki, deski do krojenia, pamiątki z Bukowic i z gminy Krośnice. Na drewnie malowane są motywy leśne, drzewa, liście, zwierzęta, owoce leśne.

Rys. 41. Atrakcje turystyczne i infrastruktura rekreacyjno-turystyczna

Atrakcje turystyczne i infrastruktura rekreacyjno - turystyczna istniejąca

Tabela 34

Lp.	Obręb	Atrakcje turystyczne i infrastruktura towarzysząca	Ścieżki dydaktyczne	Szlak konny i infrastruktura towarzysząca	Punkt widokowy	Baza gastronomiczno-noclegowa (ważniejsze obiekty)	Imprezy organizowane, zajęcia
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Brzostowo	-	-	Szlak konny "Doliny Baryczy"	5	bar U Mariana	-
2.	Bukowice	-	-	Szlak konny "Doliny Baryczy", hodowla koni, wiata dla koni	1	gospodarstwo agroturystyczne	wyrób i rękodzieła z drewna
3.	Czarnogoździce	łowisko, sprzedaż ryb	-	-	2	-	-
4.	Czeszyce	Winnica De Sas	-	hodowla koni	-	gospodarstwo agroturystyczne i winnica De Sas	warsztaty i wystawy związane z produkcją wina, imprezy kulinarne i artystyczne, kursy winiarskie, spotkania integracyjne, De Sas Music Festival
5.	Dąbrowa	Grób Myśliwego	ścieżka edukacyjna "Szlakiem rudy darniowej"	Szlak konny "Doliny Baryczy", Szkółka jeździecka "Sarnówka", hodowla koni	-	-	-
6.	Dziewiętlin	-	ścieżka przyrodnicza "Poradnik Leśnego Wędrownika"	Szlak konny "Doliny Baryczy", przystań konna	-	-	-
7.	Grabownica	Ośrodek Edukacyjno - Wypoczynkowy "Zagroda Grabownica"	-	Szlak konny "Doliny Baryczy", miejsce wypoczynkowe dla turystów	-	Zagroda Grabownica	spływy kajakowe po Baryczy, przejażdżki konne, wieczory przy ognisku
8.	Kotlarka	-	-	miejsce urządzone dla turystów	-	-	-
9.	Krośnice	Krośnicka Kolej Wąskotorowa - szachulcowy dworzec, ekspozycja parowozów, Punkt Informacji Turystycznej, bar kolejkowy	ścieżka edukacyjna "Dolina Baryczy w miniaturze"	Szlak konny "Doliny Baryczy", miejsce urządzone dla turystów	3	Szkolne Schronisko Młodzieżowe, Schronisko Młodzieżowe	zwiedzanie parowozów, przejazdy koleją wąskotorową
		Stawy rekreacyjne - kąpielisko, wiata grillowa, plac zabaw, wypożyczalnia sprzętu wodnego, strefa dzieci	ścieżka dydaktyczna "Stawy Krośnickie"			bar Piano, kawiarnia, bar kolejkowy Na Zajezdni	gry terenowe "Bajkowa Dolina Baryczy"
		Park wodny Krośnicka Przystań - baseny, siłownia, wypożyczalnia rowerów	ścieżka edukacyjna "Szlakiem rudy darniowej"			wynajem pokoi - Kama, Jankosiówka oraz 3 oferty prywatne	warsztaty ekologiczne, obozy sportowe, zielone szkoły, rajd rowerowy
		Ośrodek Edukacji Ekologicznej, Galeria Ziemi, Szkolne Schronisko Młodzieżowe	Szlak karpia			wynajem pokoi Gospodarstwo Sadownicze	przejazdy bryczkami po szlaku konnym, wyroby z loomu
		"Szkalny Świati", Winnica "Anna", łowisko "Karpik", gospodarstwo sadownicze, gospodarstwo rybne	-			Restauracja i Motel Moya Ameryka, hotel	degustacja wina, pokazy odłowów ryb
		Ekspozycja radzieckiego samolotu Jak-11	-			Winnica "Anna"	warsztaty związane z produkcją bombek
10.	Kuźnica Czeszycka	Miniskansen pszczelarski "Ekopasieka"	-	-	-	leśniczówka - gospodarstwo agroturystyczne, bar Kufelek	programy edukacyjne: historia bartnictwa i pszczelarstwa, gospodarka pasieczna i produkty pszczele
11.	Łędzina	Gospodarstwo edukacyjno-artystyczne "Rogata Owca"	ścieżka dydaktyczna "Ekomuzeum Gościnniej Wsi Łędzina"	hodowla koni	1	-	warsztaty przyrodnicze, ekologiczne, twórcze, artystyczne, rękodzieła, półkolonie
		Trójpański Most (zabytek techniki)					
12.	Luboradów	-	-	Szlak konny "Doliny Baryczy"	-	Dom ASP we Wrocławiu	-
13.	Łazy Wielkie	-	-	Szlak konny "Doliny Baryczy", Stajnia Łazy Małe, hodowla koni, wiata wypoczynkowa Lasowice	2	Dom Myśliwski Kubryk tym Hotel dla myśliwych, parking z barem przy drodze krajowej nr 15	nauka jazdy konnej, warsztaty edukacyjno-kulturalne, przyrodnicze, ekologiczne, artystyczne, rękodzieła

Lp.	Obszar	Atrakcje turystyczne i infrastruktura towarzysząca	Ścieżki dydaktyczne	Szlak konny i infrastruktura towarzysząca	Punkt widokowy	Baza gastronomiczno-noclegowa (ważniejsze obiekty)	Imprezy organizowane, zajęcia
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
14.	Pierstnica	-	-	Szlak konny "Doliny Baryczy"	1	-	-
15.	Police	Gospodarstwo rolno-rybackie i łowisko "Police"	-	-	-	-	sprzedaż karpia, łowisko
16.	Stara Huta	Kościół i parafia ewangelicko - agsburska	-	-	-	-	-
17.	Suliradzice	-	-	Szlak konny "Doliny Baryczy", hodowla koni	-	-	-
18.	Świebodów	-	-	Szlak konny "Doliny Baryczy", hodowla koni	1	-	-
19.	Wąbnice	-	ścieżka edukacyjna "Szlakiem rudy darniowej"	-	3	gospodarstwa agroturystyczne Pod Jesionami, Ostoja - Urczysko (4 domki letniskowe), Gościniec Wąbnicki, Wiatraczne Wzgórze	-
20.	Wierzchowice	Galeria Młyńska 5	-	Szlak konny "Doliny Baryczy", hodowla koni	1	gospodarstwa agroturystyczne, motel Granit, restauracja i Pensjonat Lema, gospodarstwo agroturystyczne Rumiane Jabłuszko, Karczma Zuzanna, pijalnia soków Malinea, 2 gospodarstwa sadownicze	wernisaże i wystawy fotograficzne, pokazy cyfrowe i archiwizowanie materiałów dotyczących dziedzictwa lokalnego m.in. dotyczącego gospodarki rybackiej i osadnictwa na ziemiach zachodnich, degustacja wina, święto sadów
21.	Żeleźniki	-	-	-	-	-	-
Gmina ogółem		20 miejsc	6 - ścieżek edukacyjnych	1 - szlak konny	6	-	-

Źródło: inwentaryzacja terenowa (kwiecień – maj 2017 r.), Strona internetowa Urzędu Gminy Krośnice (wrzesień 2017 r., maj 2018 r.), Interaktywna mapa szlaku Konnego Doliny Baryczy (wrzesień 2017 r.)

5. ISTNIEJĄCE I PLANOWANE INWESTYCJE WYNIKAJĄCE Z OPRACOWAŃ PLANISTYCZNYCH

5.1. Inwestycje istniejące

Tereny zbudowane i zurbanizowane zajmują 742,71 ha (4,3%) powierzchni gminy, Tab.10 i są to tereny głównie zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej, które zajmują 159,65 (0,9%). Tereny przemysłowe i inne tereny zabudowane zajmują 83,81 ha, położone są głównie w obrębie Bukowice, Czarnogoździce, Krośnice i Wierzchowice, które związane są z funkcjonowaniem podziemnego magazynu gazu i eksploatacją złoża.

Tereny rekreacyjno - wypoczynkowe zajmują 60 ha, z tego 43 ha położona jest w Krośnicach. Stanowi je głównie teren rekreacyjny parku Krośnice - Wierzchowice, zlokalizowany wzdłuż drogi wojewódzkiej 448, w którym największą atrakcją jest trasa kolejki wąskotorowej.

Tereny komunikacyjne zajmują 438,49 ha (2,5% powierzchni gminy), w tym drogi 385,81 ha, a tereny kolejowe 52,68 ha. Tereny kolejowe występują w 6 obrębach (Bukowice, Dąbrowa, Krośnice, Pierstnica, Police, Wąbnice) i zajmuje je obecnie nieczynna linia kolejowa, dworce i obiekty służące do obsługi pociągów. Największy obszar związany z koleją położony jest w Bukowicach ok. 13 ha, a także w Krośnicach ok. 20 ha.

Grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych zajmują 2,15 ha i występują głównie w Brzostowie i Bukowicach.

W czasie inwentaryzacji terenowej zlokalizowano 23 ha użytków rolnych nie zagospodarowanych rolniczo i nie leśnie. Obszar ten częściowo został zabudowany, a częściowo przeznaczony na funkcję rekreacyjno-turystyczną, parkingi, magazyny, składy czy obsługę produkcji. Zabudowa taka powstawała w pobliżu głównych szlaków komunikacyjnych, terenów zabudowanych lub na terenach wskazanych do zainwestowania w opracowaniach planistycznych gminy. Zatem działki na których powstały nowe obiekty nie służące produkcji rolnej również nie reorganizuje rolniczej przestrzeni produkcyjnej i są zgodne z założeniami planistycznymi dla obszaru gminy.

5.2. Planowane zmiany przeznaczenia gruntów

Przewidywane wyłączenia gruntów z produkcji rolnej na podstawie opracowań planistycznych gminy sporządzonych do 2015 r. obejmą 1227,80 ha, Tab.35 i 36, Rys. 42. Pod inwestycje nie rolnicze przeznaczono ok. 790 ha (64%), głównie na tereny zabudowy mieszkaniowej (ok. 500 ha), tereny usług w tym turystycznych (ok. 170 ha), produkcji (23,30 ha) czy infrastrukturę społeczno-techniczną (5 ha). Największe wyłączenia planuje się w obrębie Krośnice 215,48 ha - głównie na tereny usług (ok. 120 ha), a także w obrębie Łazy Wielkie ok. 153 ha, Pierstnica ok. 110 ha i Bukowice ok. 106 ha - głównie na tereny zabudowy mieszkaniowej. Wśród tych obszarów są też grunty przeznaczone na

zabudowę letniskową (ok. 24 ha) w obrębie Dąbrowa, Łazy Wielkie, Pierstnica, Stara Huta, Suliradzice, Wąbnice oraz pensjonatową (ok. 20 ha) w obrębie Bukowice, Luboradów, Grabownica. Obecnie w wielu miejscach podzielono działki rolne na mniejsze celem ich sprzedaży i zabudowy, a sytuacja taka dotyczy szczególnie wsi: Bukowice, Dąbrowa, Krośnice, Łazy Wielkie, Pierstnica, Stara Huta, Świebodów i Wierzchowice. Większość z nich jest nieużytkowana, porośnięta samosiewem, a część przeklasyfikowano na grunty zadrzewione na użytkach rolnych.

Rezerwa gruntów na obwodnicę drogową wsi Czarnogoździce, Wierzchowice i Krośnice wynosi ok. 34 ha. Wyłączenia na tereny przemysłowe i eksploatowane obejmą 51,48 ha w miejscowości Krośnice, Łazy Wielkie i Wierzchowice, w tym na obszar górniczy 19 ha w Świebodowie.

W wyniku analizy danych terenowych stwierdzono, że na terenach przyszłych inwestycji znajduje się już 174 ha gruntów odłogowanych, a najwięcej w obrębie Krośnice (41 ha), Łazy Wielkie (27 ha) i Bukowice (21 ha). Część takich gruntów powinna pozostać w naturalnym użytkowaniu, ponieważ wystąpiła na nich sukcesja leśna oraz występują w granicach obszarów cennych przyrodniczo (m.in. w obrębie Stara Huta, Pierstnica, Bukowice, Łazy Wielkie). Natomiast część takich pól powinna wrócić do rolnictwa z uwagi na występujące urządzenia melioracji wodnych i potrzebę gruntów w produkcji rolnej.

Fot. 64. Grunty odłogowane na terenach rolnych – obręb Pierstnica

Fot. 65. Grunty odłogowane przy terenach inwestycyjnych – obręb Bukowice

Tereny dolesień w opracowaniach planistycznych zajmują ok. 440 ha (tj. 36%) planowanych wyłączeń. Najwięcej pól na zalesienia wskazano w Pierstnicy (ok. 56 ha) i Łazach Wielkich (ok. 89 ha). Natomiast w Brzostowie, Bukowicach, Starej Hucie, Suliradzicach i Żeleźnikach są to powierzchnie do 45 ha. Nie wszystkie te obszary powinny iść do zalesienia z uwagi na:

- wymienione w rozporządzeniu trwale użytki zielone wskazane do zachowania (m.in. w obrębie Stara Huta),

- istniejące użytki ekologiczne (Luboradów),
- ekosystemy wodno-łąkowe wskazane do zachowania (wschodnia i środkowa część gminy),
- siedliska przyrodnicze związane z celem i ochroną obszarów Natura 2000 SOO i OSO,
- obecny dominujący kierunek produkcji, którym jest gospodarka pastwiskowo-hodowlana,
- użytkowanie pól ornych w tych miejscach,
- dynamiczny rozwój rekreacji i turystyki, w której potrzeba jest łąk i pastwisk np. do hodowli koni, powstania terenów wypoczynkowych, budowy zbiorników wodnych.

Obszar, który można by objąć granicą rolno-leśną wynosi 47,32 ha - tj. 10,8% planowanych doleśń wg opracowań planistycznych. W poszczególnych miejscowościach wartość ta zawiera się od 3,3% (Brzostowo) do 46,6% (Pierstnica).

Z uwagi na rodzaj użytków w planowanych wyłączeniach, grunty orne stanowią 915 ha (74,5%) a użytki zielone 312,94 ha (25,5%). W stosunku do stanu ewidencyjnego jest to 16,4% gruntów ornych i 14,4% użytków zielonych. Najwięcej gruntów ornych z produkcji rolnej odejdzie w: Dąbrowie 62,4%, Krośnicach 58,4% i łąkach Wielkich 37,1%, a łąk i pastwisk - w Wąbnicach 41,4%. Planowane wyłączenia praktycznie w każdej wsi spowodują zmianę głównego kierunku produkcji rolnej, a w niektórych obrębach mogą przyczynić się do zmiany jego typu użytkowania ziemi m.in. w obrębie Krośnice, Dąbrowa. Zmieni się struktura użytkowania gruntów w gminie i w poszczególnych obrębach, a grunty zabudowane i zurbanizowane zwiększą się dwukrotnie.

Planowane tereny inwestycyjne nie powinny reorganizować rolniczej przestrzeni produkcyjnej czy utrudniać zabiegi mechaniczne na gruntach rolnych, ponieważ zlokalizowane są przy istniejącej zabudowie i głównych szlakach komunikacyjnych. Jedynie planowana obwodnica drogowa wsi Czarnogoździce, Wierzchowice i Krośnice sztucznie podzieli działki rolne należące do jednego właściciela w tych obrębach. Wpływ mniej korzystny będzie dla gospodarstw rolnych, ponieważ zwiększy się rozdrobnienie i rozproszenie ich gruntów własnych, zmieni organizacja produkcji, pogorszy się i tak niekorzystna już struktura obszarowa gospodarstw i zmniejszy się ich powierzchnia w skutek odejścia części gruntów pod obwodnicę, na tereny inwestycyjne czy leśne. Natomiast w obrębie: Krośnice, Wierzchowice, Czarnogoździce, Świebodów, Bukowice i łązy Wielkie część planowanych inwestycji oraz doleśń przewidzianych w opracowaniach planistycznych gminy sporządzonych do 2015 r. będzie na terenach zdrenowanych. Może to mieć wpływ na organizację produkcji rolnej oraz prawidłowe warunki wodne dla pozostałych użytków rolnych, zbiorników wodnych, stawów czy obszarów cennych przyrodniczo.

Planowane wyłączenia użytków rolnych z produkcji

Tabela 35

Lp.	Obręb	Planowane wyłączenia wg opracowań planistycznych gminy						Planowane wyłączenia do stanu ewidencyjnego			
		razem		grunty orne i sady		użytki zielone		grunty orne i sady		użytki zielone	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.	Brzostowo	54,53	100,0	38,30	70,2	16,23	29,8	431,10	8,9	141,66	11,5
2.	Bukowice	105,63	100,0	85,33	80,8	20,30	19,2	983,22	8,7	318,06	6,4
3.	Czarnogózdźce	28,81	100,0	23,28	80,8	5,53	19,2	190,18	12,2	45,30	12,2
4.	Czeszyce	13,15	100,0	5,98	45,5	7,17	54,5	209,85	2,8	65,64	10,9
5.	Dąbrowa	68,09	100,0	46,23	67,9	21,86	32,1	74,05	62,4	58,02	37,7
6.	Dziewiętlin	9,35	100,0	6,48	69,3	2,87	30,7	112,05	5,8	68,96	4,2
7.	Grabownica	42,75	100,0	30,28	70,8	12,47	29,2	171,83	17,6	198,95	6,3
8.	Kotlarka	8,45	100,0	4,83	57,2	3,62	42,8	139,10	3,5	51,75	7,0
9.	Krośnice	215,48	100,0	201,00	93,3	14,48	6,7	344,29	58,4	178,04	8,1
10.	Kuźnica Czeszycka	24,88	100,0	15,20	61,1	9,68	38,9	339,75	4,5	112,23	8,6
11.	Lędzina	15,26	100,0	9,87	64,7	5,39	35,3	180,49	5,5	85,10	6,3
12.	Luboradów	28,21	100,0	17,47	61,9	10,74	38,1	83,49	20,9	45,14	23,8
13.	Łazy Wielkie	152,80	100,0	133,48	87,4	19,32	12,6	360,24	37,1	95,26	20,3
14.	Pierstnica	109,62	100,0	56,70	51,7	52,92	48,3	628,89	9,0	194,32	27,2
15.	Police	6,44	100,0	4,63	71,9	1,81	28,1	81,33	5,7	24,58	7,4
16.	Stara Huta	65,00	100,0	51,85	79,8	13,15	20,2	238,10	21,8	112,75	11,7
17.	Suliradzice	76,83	100,0	54,42	70,8	22,41	29,2	173,87	31,3	116,62	19,2
18.	Świebodów	37,86	100,0	34,88	92,1	2,98	7,9	251,92	13,8	29,56	10,1
19.	Wąbnice	39,62	100,0	16,79	42,4	22,83	57,6	108,11	15,5	55,14	41,4
20.	Wierzchowice	70,60	100,0	52,39	74,2	18,21	25,8	358,40	14,6	82,66	22,0
21.	Żeleźniki	54,44	100,0	25,47	46,8	28,97	53,2	107,67	23,7	87,24	33,2
Gmina ogółem		1227,80	100,0	914,86	74,5	312,94	25,5	5567,93	16,4	2166,98	14,4

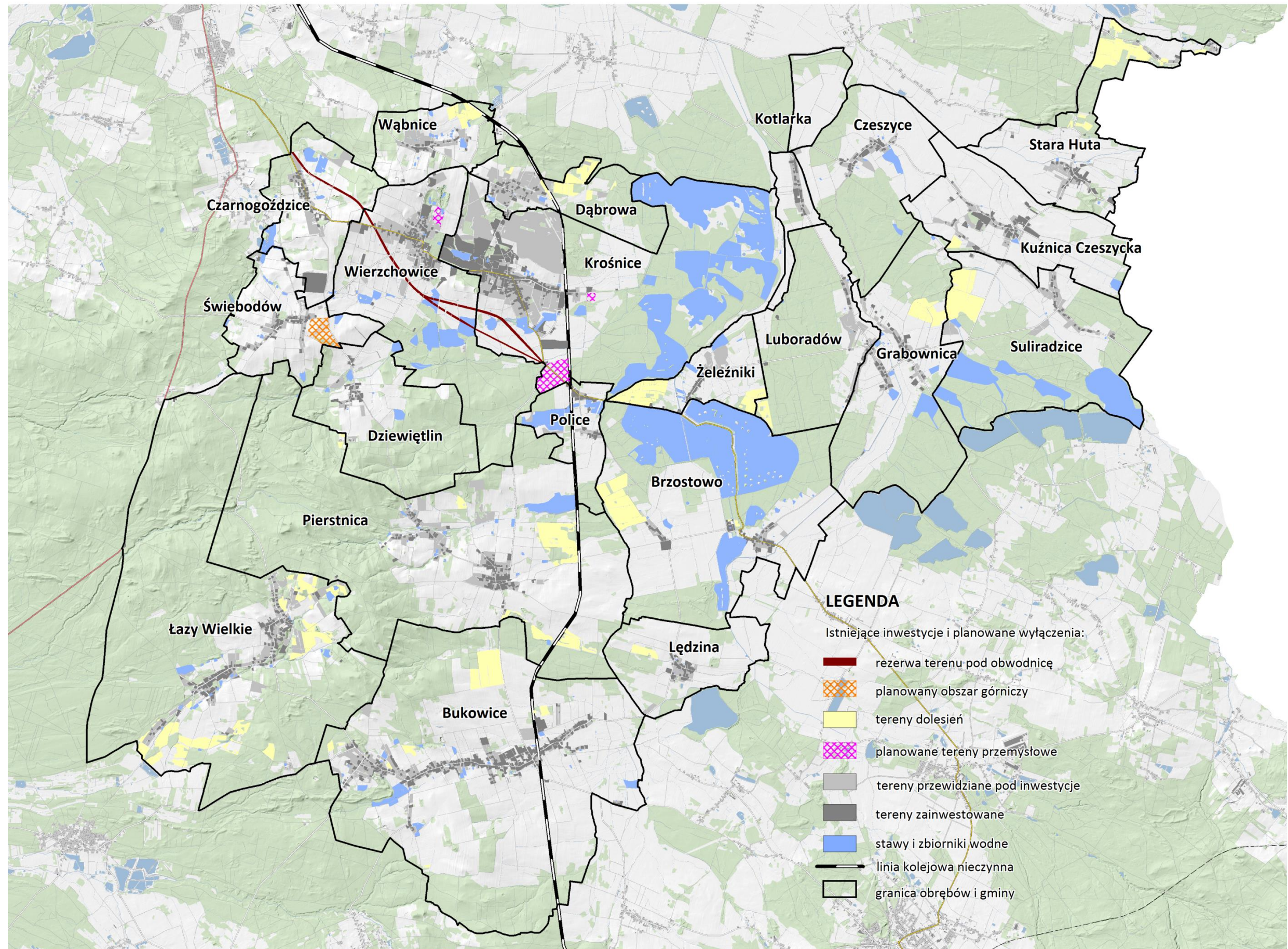
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), opracowań planistycznych Gminy Krośnice sporządzonych do 2015 r.

Przeznaczenie gruntów wg opracowań planistycznych

Tabela 36

Lp.	Obręb	Przeznaczenie gruntów wg opracowań planistycznych																			
		razem		tereny zabudowy mieszkaniowej		tereny doleśń		tereny usług		obwodnica drogowa		infrastruktura społeczna i techniczna		produkcja, składy, magazyny, obsługa		ciągi piesze i drogi		teren przemysłowy, obszar górniczy, teren eksplo.		pozostałe	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
1.	Brzostowo	54,53	100,0	8,43	15,5	44,86	82,3	-	-	-	-	-	-	-	-	0,22	0,4	-	-	1,02	1,9
2.	Bukowice	105,63	100,0	52,22	49,4	41,96	39,7	5,34	5,1	-	-	0,89	0,8	5,22	4,9	-	-	-	-	-	-
3.	Czarnogoździce	28,81	100,0	12,54	43,5	-	-	3,53	12,3	5,96	20,7	-	-	6,42	22,3	-	-	-	-	0,36	1,2
4.	Czeszyce	13,15	100,0	11,37	86,5	-	-	0,21	1,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,57	11,9
5.	Dąbrowa	68,09	100,0	35,72	52,5	25,89	38,0	5,20	7,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,28	1,9
6.	Dziwiętlin	9,35	100,0	5,10	54,5	-	-	3,94	42,1	-	-	0,31	3,3	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	Grabownica	42,75	100,0	21,11	49,4	20,54	48,0	-	-	-	-	-	-	0,90	2,1	-	-	-	-	0,20	0,5
8.	Kotlarka	8,45	100,0	8,45	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	Krośnice	215,48	100,0	52,50	24,4	-	-	118,68	55,1	14,00	6,5	0,75	0,3	-	-	2,83	1,3	26,72	12,40	-	-
10.	Kuźnica Czeszycka	24,88	100,0	19,07	76,6	3,74	15,0	0,62	2,5	-	-	0,12	0,5	1,20	4,8	-	-	-	-	0,13	0,5
11.	Lędzina	15,26	100,0	8,28	54,3	6,41	42,0	0,57	3,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12.	Luboradów	28,21	100,0	21,96	77,8	6,25	22,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13.	Łazy Wielkie	152,80	100,0	56,78	37,2	89,22	58,4	3,48	2,3	-	-	0,30	0,2	-	-	0,54	0,4	2,01	1,32	0,47	0,3
14.	Pierstnica	109,62	100,0	45,83	41,8	55,71	50,8	6,71	6,1	-	-	-	-	1,37	1,2	-	-	-	-	-	-
15.	Police	6,44	100,0	4,83	75,0	-	-	1,61	25,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16.	Stara Huta	65,00	100,0	20,79	32,0	44,21	68,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17.	Suliradzice	76,83	100,0	25,24	32,9	44,31	57,7	7,28	9,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18.	Świebódów	37,86	100,0	15,78	41,7	-	-	-	-	-	-	1,94	5,1	1,62	4,3	-	-	18,52	48,92	-	-
19.	Wąbnice	39,62	100,0	21,39	54,0	15,39	38,8	1,96	4,9	-	-	-	-	-	-	0,07	0,2	-	-	0,81	2,0
20.	Wierzchowice	70,60	100,0	35,26	49,9	-	-	6,16	8,7	13,83	19,6	1,01	1,4	6,57	9,3	-	-	4,23	5,99	3,54	5,0
21.	Żeleźniki	54,44	100,0	12,36	22,7	41,44	76,1	0,64	1,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gmina ogółem		1227,80	100,0	495,01	40,3	439,93	35,8	165,93	13,5	33,79	2,8	5,32	0,4	23,30	1,9	3,66	0,3	51,48	4,19	9,38	0,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), opracowań planistycznych Gminy Krośnice (stan do 2015 r.)

Rys. 42. Przeznaczenie gruntów wg opracowań planistycznych

6. WNIOSKI ZE STANU ISTNIEJĄCEGO

1. Głównym celem opracowania jest przedstawienie zmian, jakie nastąpiły w przestrzeni rolniczej, jakości gleb i w sposobie zagospodarowania gruntów, walorów przyrodniczo-krajobrazowych, kulturowych względem pierwotnego Planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r. Analiza zmian pokaże, w jakim stopniu zrealizowano założenia planu oraz pozwoli zaktualizować zakres prac urządzeniowo-rolnych na kolejne lata.
2. Gmina Krośnice jest gminą wiejską o powierzchni 178,36 km² położoną w powiecie milickim, składającą się z 21 obrębów geodezyjnych. Siedzibą jej są Krośnice, centralnie położone w stosunku do pozostałych wsi. Miejscowość ta jest dominującym ośrodkiem, w którym rozwinęły się główne funkcje z zakresu produkcji, handlu, usług gastronomiczno-noclegowych, turystycznych oraz rekreacyjnych. Pełni też główne funkcje społeczno-administracyjne i kulturalno-oświatowe.
3. Pod względem geograficznym jest to Dolina Baryczy i jej dopływów. W większości jest to obszar rolno-leśny i leśno-wodny, o niedużym zróżnicowaniu terenu. Wg regionalizacji geograficznej teren ten obejmuje głównie *Kotlina milicka i Wzgórza Twardogórskie*, w granicach których wyróżniają się *Wzgórza krośnickie*. Najwyższe wzniesienie gminy i ziemi milickiej to Wzgórze Gęślica - 242 m n.p.m.
4. Udokumentowane surowce naturalne to gaz ziemny, kruszywa naturalne i surowce ilaste ceramiki budowlanej. Największe znaczenie mają zagospodarowane złoża gazu ziemnego. W północno zachodniej części gminy funkcjonuje największy w Polsce Podziemny Magazyn Gazu Wierzchowice, Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa z/s w Zielonej Górze. Magazyn został rozbudowany w obrębie Świebodów. PGNiG planuje rozbudowę podziemnego magazynu gazu, której projekt zakłada zwiększenie pojemności czynnej się z 1 200 mln m³ do 2 000 mln m³.
5. Podstawową sieć wodną tworzą stawy hodowlane, należące do kompleksu stawów milickich, 14 cieków naturalnych (o łącznej długości 75 km) oraz 2 odprowadzenia i 1 doprowadzenie do stawów hodowlanych (o długości 3 km). Grunty pod wodami zajmują ok. 1300 ha (tj. 7,2% powierzchni gminy), w tym najwięcej w Krośnicach, Brzostowie i w Suliradzicach (rzędu 130-400 ha). Najdłuższym ciekim jest Prądnia (ok. 12 km), dopływ Baryczy, do której wpada 5 cieków naturalnych z gminy Krośnice oraz Struga Czatkowicka (ok. 11 km), dopływ Prądni. Z uwagi na stan techniczny cieków oceniono, że jest on zadawalający, ponieważ znaczną część z nich odnowiono i jest dobrym stanie technicznym (ok. 90,0%). Wody Baryczy i jej dopływów mają duże znaczenie gospodarcze, ponieważ zasilają kompleks milickich stawów hodowlanych oraz znaczne obszary chronione prawnie.
6. Nie ma nowszej i jednoznacznej dokumentacji przedstawiającej zasięg gruntów zdrenowanych niż wg stanu z 2010 r. Szacuje się, że jest to 3640 ha użytków rolnych, w tym 3020 ha gruntów ornych i 620 ha użytków zielonych. Najwięcej zdrenowano gleb klas IV i V zachodniej części gmin. W wielu

miejskach sieć ta jest już zniszczona i niedrożna, czego następstwem są grunty podmokłe występujące na terenach zdrenowanych lub w ich sąsiedztwie.

7. Lokalne podmokłości są też elementem naturalnym i sprzyjającym środowisku przyrodniczemu, natomiast utrudniają produkcje rolną. Poza Kotlarką i Luboradowem występują na powierzchni ok. 380 ha (4% użytków rolnych). Najwięcej takich pól jest w Żeleźnikach i Bukowicach, gdzie lokalnie stanowią małe powierzchnie, rzędu kilku arów. Przyczyną powstania terenów podmokłych są warunki naturalne i nieprawidłowy sposób zagospodarowania gruntów. Jednakże w porównaniu do stanu z 2010 r. powierzchnia gruntów podmokłych na terenie gminy znacznie się zmniejszyła.
8. Ochronę przed powodzią i retencję wodną pełnią liczne stawy hodowlane i zbiorniki wodne. Łącznie zlokalizowano 321 zbiorników, gdzie większość z nich jest w dobrym stanie technicznym (ok. 1000 ha - 89% powierzchni wód stojących). Pod kątem własności należą głównie do Spółki Akcyjnej Stawy Milickie (922 ha) i Prywatnych właścicieli (171 ha). W czasie inwentaryzacji terenowej zlokalizowano wiele mniejszych zbiorników wodnych, o powierzchni kilku arów, położonych głównie na użytkach zielonych klas IV i V, terenach zadrzewionych i leśnych, nieużytkach oraz w obszarach zabudowanych. Łącznie zajmują 30,72 ha powierzchni, w tym najwięcej w obrębie Wierzchowice 12,60 ha. Większość z nich jest w dobrym stanie technicznym.
9. W porównaniu do stanu z 2010 r. sieć rowów melioracyjnych znacznie się poprawiła z uwagi na ich jakość i zagęszczenie. Sieć została rozbudowana o nowe odcinki i w wielu miejscach odnowiona. Kształt sieci rowów został zmieniony również z uwagi na nowopowstałe inwestycje. Długość rowów obecnie wynosi 446 km, w tym 46% jest w dobrym stanie technicznym. Część rowów (9,7%) nie istnieje w terenie, głównie z uwagi na ich zaoranie lub przekształcenie na użytki zielone, łącznie ok. 14 ha (ok. 44 km).
10. Głównym typem gleb regionu są gleby bielcowe, które są glebami słabej i bardzo słabej jakości. W porównaniu do 2010 r. jakość gleb jest mniej więcej na takim samym poziomie, gdzie dominują klasy V i IV. Wielkość wskaźnika bonitacji w obrębach, który został obliczony na podstawie punktacji IUNiG w Puławach wynosi od 29 pkt./ha do 53 pkt./ha. Średnia wielkość ważona dla gminy to 39 pkt./ha. W porównaniu do 2010 r. powierzchnia gruntów ornych, łąk i pastwisk klas najniższych (V i VI) zmniejszyła się o ok. 500 ha jak również klas najlepszych gminy (III i IV) o ok. 300 ha. Największą dynamikę zmian stwierdzono wśród gruntów ornych klasy V. Jest to korzystny proces, ponieważ część gleb najniższych przeznaczona jest na cele inwestycyjne lub leśne.
11. Zwiększył się stopień lesistości gminy, który obecnie wynosi 43,7%. Lasy i grunty zadrzewione łącznie zajmują ok. 7800 ha, w tym lasy i grunty leśne 7107 ha, grunty zadrzewione i zakrzewione 129 ha, a grunty zadrzewione na użytkach rolnych 562 ha. Powierzchnia lasów, zadrzewień i zakrzewień zwiększyła się łącznie o 600 ha, a wskaźnik lesistości gminy o 3,3%. Większość powierzchni leśnej jest objęta ochroną prawną w formie Parku Krajobrazowego Dolina Baryczy i obszarów Natury 2000.

12. W strukturze użytkowania ziemi największą powierzchnię zajmują użytki rolne 9666,71 ha (53,9%), stąd głównym typem użytkowania ziemi jest kierunek rolno-leśny. W porównaniu do stanu z 2010 r. największe zmiany stwierdzono w użytkach rolnych, których udział zmniejszył się w powierzchni gminy o 4,2% (680 ha). Zmniejszyła się też powierzchnia dróg (ok. 12 ha). Natomiast zwiększyła się powierzchnia terenów leśnych i zadrzewionych, zabudowanych i zurbanizowanych, nieużytków oraz gruntów pod wodami. Zmiany te nie wpłynęły na główny typ użytkowania ziemi w gminie.
13. Jest to rejon o połowym z udziałem paszowego kierunku produkcji rolnej, gdzie w użytkach rolnych zdecydowanie przeważają grunty orne (55,8%) i użytki zielone (22,4%). Typowym obrębem o produkcji pastwiskowo - hodowlanej jest Grabownica, Suliradzice i Lędzina. W użytkach rolnych większy udział mają też grunty pod stawami (11,3%) oraz sady (1,8%). W gminie na większą skalę prowadzona jest hodowla ryb oraz uprawy sadownicze. W porównaniu do stanu z 2010 r. stwierdzono, że najbardziej zmniejszyła się powierzchnia gruntów ornych (ok. 630 ha) i użytków zielonych (ok. 160 ha), natomiast zwiększyła się powierzchnia sadów (o 113 ha).
14. W wyniku inwentaryzacji terenowej stwierdzono zmiany w użytkowaniu pól, które dotyczą 1342 ha (7,5% powierzchni gminy). Największe zmiany odnoszą się do gruntów ornych, których część zadarniono (ok. 700 ha) i użytków zielonych, których część zaorano (ok. 420 ha). Na mniejszych powierzchniach stwierdzono zmiany w użytkowaniu: dróg (ok. 27 ha), nieużytków (ok. 31 ha), rowów (ok. 14 ha) i zadrzewień (ok. 22 ha), które również przeznaczone są do produkcji rolnej.
15. Obecnie obserwuje się tendencję odwrotną w zagospodarowaniu gruntów ornych i użytków zielonych niż w latach ubiegłych. Rezygnuje się z użytkowania gruntów ornych na rzecz łąk i pastwisk, co jest korzystniejsze dla środowiska. Łącznie na użytki zielone zamieniono 15% gruntów ornych, natomiast zaorano ok. 20% łąk i pastwisk. W dalszym ciągu jest tendencja do zwiększania upraw sadowniczych oraz budowy zbiorników wodnych w celach rekreacyjnych.
16. Grunty nie użytkowane rolniczo zajmują ok. 1133 ha (15% gruntów ornych i użytków zielonych), z tego najwięcej znajduje się w Bukowicach i łąkach Wielkich. W gruntach odłogowanych dominują pola porośnięte samosiewem, zadrzewieniami i z sukcesją leśną (760 ha). W porównaniu do stanu z 2010 r. powierzchnia gruntów odłogowanych zmniejszyła się o 860 ha, a jej udział w użytkach rolnych z 24% do 15%. Zmniejszył się obszar gruntów rolnych porośniętych samosiewem i z naturalną sukcesją leśną, w wyniku tego, że część ich przeklasyfikowano na tereny zadrzewione.
17. Przyczyną powstania gruntów odłogowanych podobnie jak w latach ubiegłych, jest brak użytkownika, słaba jakość gleb, gorsze warunki gospodarowania, niekorzystne położenie czy zły stan urządzeń melioracyjnych i dróg. Dlatego część z nich powinno przeznaczyć się do zalesienia, a część pozostawić w naturalnym ekosystemie.
18. W strukturze władania sektor publiczny jest nieco większy (58% powierzchni gminy) niż sektor prywatny (42%). Dominacja sektora publicznego wynika z dużego udziału gruntów PGL (40%), KOWR

(8%) gminnych (2%) i Spółki Stawy Milickie (6%). Sektor prywatny tworzą głównie grunty gospodarstw rolnych (36%). W porównaniu do ustaleń planu z 2010 r. udział gruntów sektora publicznego zmniejszył się o 5%, natomiast udział gruntów sektora prywatnego zwiększył się. Najbardziej zmniejszyła się powierzchnia gruntów należąca do byłego ANR o 1854 ha (z 17,9% do 7,6%), ponieważ część ich gruntów przejęła Spółka Akcyjna Stawy Milickie.

19. W gminie funkcjonuje 1042 gospodarstw rolnych, o średniej powierzchni 6,39 ha. Najwięcej gospodarstw znajduje się w miejscowościach Bukowice, Łazy Wielkie, Pierstnica (powyżej 100). Bukowice i Pierstnica posiadają najlepsze warunki do produkcji roślinnej jak i zwierzęcej. W strukturze liczbowej dominują gospodarstwa do 5 ha, a w strukturze obszarowej gospodarstwa 15-50 ha. Największa średnia pow. gospodarstwa jest w Kuźnicy Czeszyckiej i wynosi ok. 12 ha. Najlepsza struktura obszarowa gospodarstw kształtują się w obrębie Dziewiętlin, Kuźnica Czeszycka i Police, gdzie średnia powierzchnia gospodarstw jest na poziomie 10-12 ha, a udział gospodarstw dochodowych (od 15 ha) wynosi powyżej 60%.
20. Gospodarstw od 50 ha jest tylko 9, zajmują 611 ha (9%), o średniej powierzchni ok. 68 ha. Tylko 5 z nich ma siedzibę na terenie gminy. Największe gospodarstwo o powierzchni 93 ha położone jest w Pierstnicy, a siedzibę ma w gminie Odolanów. Gospodarstwa największe prowadzą produkcję roślinną, hodowlę bydła, koni oraz produkcję sadowniczą i rybacką. Z analizy danych wynika, że na terenie gminy są też gospodarstwa wielkoobszarowe, których grunty położone są w kilku wsiach. Największym z nich jest gospodarstwo o pow. 132 ha i 24 działkach, położonych w obrębie Bukowice, Pierstnica, Police i Żeleźniki.
21. W gminie stwierdzono 341 różniczan (33% gospodarstw), których grunty zajmują 2246 ha (34% pow. gospodarstw) i tworzy je 1010 działek ewidencyjnych (24% działek). Najwięcej różniczan jest w Bukowicach, Pierstnicy i w Grabownicy. Natomiast w Starej Hucie, Suliradzicach, Brzostowie i Czarnogoźdżicach powierzchnia zajmowana przez nich stanowi powyżej 50% powierzchni gospodarstw tych obrębów. Średnia powierzchnia gruntów różniczan wynosi od 2 ha do 19 ha. Większość z różniczan pochodzi z terenu gminy Milicz.
22. W porównaniu do stanu z 2010 r. stwierdzono, że sukcesywnie zwiększa się liczba gospodarstw rolnych, ale zmniejsza się powierzchnia zajmowana przez nie, co przekłada się na mniejszą średnią powierzchnię gospodarstwa. Przybywa gospodarstw różniczan, głównie z gminy Milicz, natomiast zmniejsza się liczba osób posiadających adres zamieszkania we Wrocławiu.
23. Grunty Skarbu Państwa Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa zajmują 1341 ha i występują we wszystkich obrębach. Część tych gruntów została wydzierżawiona (38%), a część jest w użytkowaniu (50%). Łącznie wydzierżawiono 512 ha, 84 działki w 13 obrębach. Grunty zostały wydzierżawione przez 35 podmiotów na różny okres czasowy, w tym najdłużej do 2031 r. Najwięcej gruntów byłej agencji wydzierżawiono w Brzostowie (49%) i w Kuźnicy Czeszyckiej (85,5%).

24. Z danych ewidencyjnych wynika, że do gospodarstw rolnych należy 4217 działek. Rozdrobnienie gruntów mierzone liczbą działek na 100 ha powierzchni gospodarstw dla gminy wynosi 63, ale w obrębach zawiera się w przedziale od 31 do 102. Znaczy to, że najwięcej działek na powierzchni 100 ha jest w Łazach Wielkich, a najmniej w Czeszycach i w Lędzinie. Duże rozdrobnienie działek występuje też w obrębie Dąbrowa, Żeleźniki i Grabownica (powyżej 80 działek).
25. W gminie stwierdzono duże rozdrobnienie gruntów własnych, ponieważ przeciętne gospodarstwo tworzą 4 działki ewidencyjne o areale 1,58 ha, natomiast w Kotlarce 6 działek o powierzchni 1,41 ha. W większości wsi średnia wielkość działki w gospodarstwie jest do 2 ha. Gospodarstwa powyżej 50 ha mają lepszą sytuację, ponieważ tworzy je średnio 9 działek o średniej powierzchni 7,19 ha. Gospodarstwo największe (93,20 ha) w Pierstnicy tworzą 4 działki o średniej powierzchni 23,30 ha.
26. W gminie rozłóg gruntów scharakteryzowano z uwagi na położenie działek względem siebie i siedziby gospodarstwa, ich wzajemne oddalenie, kształt i wielkość oraz położenie względem dróg dojazdowych. Z analizy obrębów wynika, że większość działek gospodarstw charakteryzuje tzw. szachownica gruntów. Są oddalone od siebie i od siedziby gospodarstwa, co przekłada się na dłuższy czas dojazdu do pól i wzrost kosztów transportu. Natomiast pola należące do jednego właściciela w wielu miejscach przecina droga, rów lub ciek wodny.
27. Stwierdzono też, że 500 działek w gminie nie ma dojazdu, ponieważ nie ma dostępu do drogi o charakterze publicznym. Wiele działek jest zbyt wydłużonych, co utrudnia ich mechaniczną uprawę. Nieprawidłowe ukształtowanie rozłogu gruntów własnych gospodarstw dotyczy w szczególności wsi Bukowice i Pierstnica, co można poprawić przez prace scaleniowe.
28. Podstawowa sieć drogowa w gminie obejmuje 546 km dróg. Z uwagi na własność największy udział mają drogi komunalne (58%). Na terenie gminy znajdują się również drogi powiatowe ok. 83 km, droga wojewódzka ok. 14 km i odcinek drogi krajowej w Łazach Wielkich ok. 3 km. Z uwagi na zły stan i nieodpowiednie parametry techniczne dróg istniejących, brak powiązania z drogami publicznymi, a potrzebę lepszej komunikacji, część dróg została wyjeżdżona na polach prywatnych (ok. 43 km).
29. Gęstość sieci drogowej gminy wynosi 3,06 km/km². Mimo sukcesywnej modernizacji i budowy nowych odcinków, nadal pod względem jakości najwięcej dróg jest w złym stanie technicznym 70% (381 km). Z uwagi na lokalne zróżnicowanie terenu, budowę podłoża i brak odwodnień część dróg jest niszczone przez erozję wodną, co ma miejsce głównie w zachodniej części gminy. W czasie inwentaryzacji terenowej stwierdzono, że część z dróg zaoarano 46 km (8,5%).
30. Na terenie gminy zinwentaryzowano drogi nieprzejezdne na długości ok. 23 km - 4% dróg, a w Dąbrowie 17%. Są to drogi gruntowe w złym stanie technicznym, pozarastane drzewami i krzewami, podmokłe, bez przepustów, nieużytkowane w transporcie rolnym. Część z dróg nieprzejezdnych, nieużytkowanych w transporcie rolnym należałoby pozostawić w naturalnym ekosystemie, jako pasy zadrzewień ochronnych.

31. Na terenie gminy nie stwierdzono nowych obszarów objętych ochroną prawną w myśl ustawy *O ochronie przyrody*. Natomiast wyznaczono trwałe użytki zielone wartościowe pod względem środowiskowym, dla których nie ustanowiono planów zadań ochronnych lub planów ochrony wymienione w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 marca 2016 r. Użytki te położone są głównie w środkowej i wschodniej części gminy, w dużej mierze przy kompleksie stawów hodowlanych. Stanowią je łąki, pastwiska, jak również zadarnione grunty orne.
32. Atutami regionu są zabytkowe pałace, kościoły, dwory, miejsca pamięci i liczne kapliczki przydrożne. Najciekawsze obiekty zabytkowe w dobrym stanie technicznym i pełniące funkcje publiczne zlokalizowane są w Krośnicach, Bukowicach i Wierzchowicach. Ochroną konserwatorską objęto też parki, aleje drzew, domy mieszkalne, budynki gospodarcze, domy dawnych pracowników leśnych i zagrody. Wyróżnia się też charakterystyczna zabudowa wsi: Żeleźniki, Police, Świebodów, Luboradów i Lędzina. Stwierdzono, że zaktualizowano wykaz obiektów wpisanych do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a stan niektórych obiektów zabytkowych poprawił się.
33. W porównaniu do stanu z 2010 r. stan infrastruktury technicznej również znacznie się poprawił i nadal trwa jego rozbudowa. Część głównych szlaków komunikacyjnych zmodernizowano, zapewniając lepsze połączenie z gminą Krośnice. W miejscowościach rozbudowano chodniki, parkingi lub polepszo nawierzchnię dróg dojazdowych do posesji. Rozpoczęły się prace dotyczące modernizacji Stacji Uzdatniania Wody Kuźnica Czeszycka i budowa wodociągu przesyłowego. Realizowana jest budowa kanalizacji sanitarnej, natomiast w Łazach Wielkich projekt został zrealizowany wraz z budową oczyszczalni ścieków. Od 2015 r. działa Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Wierzchowicach, a w Łazach Wielkich trwa rozbudowa sieci gazowej.
34. Stan obiektów infrastruktury społecznej jest znacznie lepszy niż w latach ubiegłych. Wiele z nich odnowiono, unowocześniono lub doposażono w sprzęt. Praktycznie wszystkie wsie zostały wyposażone w nowe place zabaw dla dzieci, w 2 – wybudowano siłownie zewnętrzne, a świetlice wiejskie i remizy strażackie zmodernizowano. Zauważono też znacznie większą ilość ofert świadczonych przez instytucje publiczne, kulturalne jak i prywatne oraz ich wysoki poziom. Przy Centrum Edukacyjno Turystyczno Sportowym w Krośnicach otworzono Park Wodny, a w parku Krośnice – Wierzchowice w 2013 r. powstał teren rekreacyjny na skalę ponad regionalną.
35. Infrastruktura rekreacyjno-turystyczna jest jedną z najbardziej dynamicznie rozwijających się dziedzin życia społeczno-gospodarczego i najbardziej widoczna w terenie. W porównaniu do stanu z 2010 r. znacznie ją rozbudowano o nowe trasy i obiekty rekreacyjno-turystyczne, ścieżki edukacyjne oraz wzrosła jej jakość. Nowe obiekty na skalę regionalną powstały głównie w środkowej części gminy i są to Krośnicka kolej wąskotorowa, ścieżka edukacyjna Dolina Baryczy w miniaturze, Kompleks stawów rekreacyjnych, oś widokowa w zespole pałacowo-parkowym Krośnice-Wierzchowice, szlak karpia, winnica „Anna”, winnica de Sas. Kolej wąskotorowa przyciąga mieszkańców całego województwa,

a na stacji kolejki wąskotorowej w budynku stylizowanym na zabudowę szachulcową powstał punkt informacji turystycznej.

36. Na terenach wsi również rozbudowano infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną, m.in. oznaczono szlak konny Doliny Baryczy, rozbudowano szkółki jeździeckie i gospodarstwa agroturystyczne. W miejscach o wysokich walorach krajobrazowych wyznaczono punkty widokowe. W Kotlarce i Kuźnicy Czeszyckiej urządzono miejsce odpoczynku. W Wierzchowicach powstała Galeria Młyńska, a przez Dąbrowę, Krośnice i Wąbnice poprowadzono z Milicza ścieżkę edukacyjną „Szlakiem rudy darniowej”. Część z realizowanych inwestycji była ustaleniami planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r. Wiele z istniejących obiektów rekreacyjno-turystycznych w poszczególnych miejscowościach bardzo się rozwinęła min. zagroda Grabownica, gospodarstwo Rogata Owca w Lędzinie, winnica de SAS w Czeszycach, gospodarstwo sadownicze w Krośnicach, łowisko w Policach oraz dostosowało do aktualnych potrzeb turystów.
37. Przewidywane wyłączenia gruntów z produkcji rolnej na podstawie opracowań planistycznych gminy obejmą 1227,80 ha tj. 16% gruntów ornych i 14% użytków zielonych. Pod inwestycje nie rolnicze przeznaczono ok. 790 ha (64%), głównie na budownictwo mieszkaniowe (ok. 500 ha), tereny usług, produkcji, przemysłowe i infrastrukturę społeczno - techniczną. Rezerwa gruntów na obwodnicę drogową wsi Czarnogoździce, Krośnice i Wierzchowice wynosi ok. 34 ha. Tereny wskazanych dolesień zajmują ok. 440 ha (tj. 36%) planowanych wyłączeń.
38. Największe wyłączenia z produkcji będą w obrębie Krośnice (ok. 216 ha), Łazy Wielkie (ok. 153 ha), Pierstnica (ok. 110 ha) i Bukowice (ok. 106 ha) głównie na tereny zabudowy mieszkaniowej i usług. Najwięcej zalesień wskazano w obrębie Pierstnica (ok. 56 ha) i Łazy Wielkie (ok. 89 ha), ale nie wszystkie powinny być zrealizowane, głównie z uwagi na cenne walory przyrodnicze i ochronę środowiska. Wyłączenia praktycznie w każdej wsi mogą spowodować zmianę jej głównego kierunku produkcji rolnej, a nawet typu jej użytkowania ziemi. Natomiast obszar zabudowany i zainwestowany zwiększy się dwukrotnie.

7. POPRAWA ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

7.1. Zagospodarowanie gruntów odłogowanych

Grunty odłogowane zajmują prawie 1133 ha (ok. 15% użytków rolnych). Położone są we wszystkich obrębach. W wyniku długiego czasu odłogowania część z nich przekształciła się praktycznie na las lub tereny zadrzewione na użytkach rolnych. Część gruntów jest niezagospodarowana z uwagi na przeznaczenie w opracowaniach planistycznych na cele inwestycyjne, mimo że jest korzystnie położona, lepszych klas i powinna być użytkowana. W celu uporządkowania i poprawy rolniczej przestrzeni produkcyjnej, ochrony gruntów rolnych i wartości przyrodniczych obszaru proponuje się zagospodarowanie gruntów odłogowanych przez: pozostawienie ich w dotychczasowym naturalnym użytkowaniu, rolniczym zagospodarowaniu i zalesienie, Tab.37.

Zagospodarowanie gruntów odłogowanych

Tabela 37

Lp.	Obręb	Grunty odłogowane wskazane do									
		razem		naturalnego użytkowania		zainwestowania		rolniczego zagospodarowania		zalesienia	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.	Brzostowo	74,71	100,0	48,29	64,6	0,09	0,1	17,42	23,3	8,91	12,0
2.	Bukowice	213,99	100,0	99,29	46,4	21,19	9,9	81,22	38,0	12,29	5,7
3.	Czarnogoździce	45,72	100,0	13,07	28,6	8,73	19,1	12,03	26,3	11,89	26,0
4.	Czeszyce	20,10	100,0	10,86	54,0	1,78	8,9	7,46	37,1	-	-
5.	Dąbrowa	41,19	100,0	15,98	38,8	14,78	35,9	5,52	13,4	4,91	11,9
6.	Dziewiętlin	21,72	100,0	7,01	32,3	3,28	15,1	4,86	22,4	6,57	30,2
7.	Grabownica	49,72	100,0	38,88	78,2	1,71	3,4	9,00	18,1	0,13	0,3
8.	Kotłarka	8,60	100,0	7,82	90,9	0,25	2,9	0,53	6,2	-	-
9.	Krośnice	65,12	100,0	19,79	30,4	40,83	62,7	4,50	6,9	-	-
10.	Kuźnica Czeszycka	16,21	100,0	3,48	21,5	3,87	23,9	8,86	54,6	-	-
11.	Lędzina	21,27	100,0	16,21	76,2	0,11	0,5	1,76	8,3	3,19	15,0
12.	Luboradów	21,95	100,0	12,99	59,2	2,85	13,0	0,25	1,1	5,86	26,7
13.	Łązy Wielkie	123,06	100,0	44,83	36,4	26,73	21,7	40,98	33,3	10,52	8,6
14.	Pierstnica	97,88	100,0	52,81	54,0	7,57	7,7	28,36	29,0	9,14	9,3
15.	Police	28,18	100,0	2,66	9,4	1,01	3,6	24,51	87,0	-	-
16.	Stara Huta	30,71	100,0	14,69	47,8	9,49	30,9	4,70	15,3	1,83	6,0
17.	Suliradzice	40,26	100,0	27,02	67,1	4,37	10,9	8,20	20,4	0,67	1,6
18.	Świebodów	31,24	100,0	5,39	17,3	5,20	16,6	19,88	63,6	0,77	2,5
19.	Wąbnice	38,74	100,0	20,28	52,3	5,50	14,2	12,96	33,5	-	-
20.	Wierzchowice	58,47	100,0	7,78	13,3	13,66	23,4	37,03	63,3	-	-
21.	Żeleźniki	84,11	100,0	60,85	72,3	0,89	1,1	22,37	26,6	-	-
Gmina ogółem		1132,95	100,0	529,98	46,8	173,89	15,3	352,40	31,1	76,68	6,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), opracowań planistycznych Gminy Krośnice (sporządzonych do 2015 r.), inwentaryzacji terenowej (kwiecień – maj 2017 r.)

Do pozostawienia w dotychczasowym, naturalnym użytkowaniu wskazano 529,98 ha pól odłogowanych w gminie. Jest to 46,8% wszystkich odłogów, a w poszczególnych obrębach od 9% (Police) do 91% (Kotlarka). Wynika to stąd, że część z nich jest podmokła, położona wzdłuż cieków, zbiorników wodnych, stawów, lasów czy na terenach cennych przyrodniczo. Brak rolniczego zagospodarowania takich pól spowodował, że wytworzyły się na nich inne ekosystemy, które warto zachować. Często tereny te są łęgowiskiem, siedliskim czy żerowiskiem zwierząt lub ptaków. Większość odłogowanych użytków zielonych stanowi obszar chroniony prawnie SOO Natura 2000 „Ostoja nad Baryczą” PLH020041 i OSO Natura 2000 „Dolina Baryczy” PLB020001 lub położona jest w jej sąsiedztwie. Część z nich to chronione siedliska łąkowe występujące m.in. w Grabownicy czy w Starej Hucie. Natomiast w obrębie: Stara Huta, Kuźnica Czeszycka, Grabownica, Luboradów, Lędzina, Bukowice, Brzostowo i Krośnice to obszar ekosystemów wodno-łąkowych do zachowania, na których wskazane jest ekstensywne użytkowanie. Dlatego w wyniku analizy danych i informacji pozyskanych z RDOŚ we Wrocławiu, największą część gruntów odłogowanych pozostawiono w dotychczasowym użytkowaniu. Najwięcej takich pól jest w obrębie: Bukowice (99,29 ha), Żeleźniki (60,85 ha), Pierstnica (52,81 ha) Brzostowo (48,29 ha) oraz Łazy Wielkie (44,83 ha).

Do pozostawienia w naturalnym użytkowaniu wskazano łąki 237,80 ha (45%), grunty orne 214,86 ha (40%) i pastwiska 77,32 ha (15%), a także drogi na powierzchni ok. 14 ha miejscami porośnięte samosiewem lub kępami drzew, krzewów. Odłogi w wielu miejscach pokrywają się z terenami wskazanymi dolesień wg opracowań planistycznych gminy Krośnice sporządzonych do 2015 r., od których należałoby odstąpić, a zostawić te grunty w dotychczasowym użytkowaniu. Łącznie jest to na powierzchni 45,77 ha w obrębie: Brzostowo (0,47 ha), Bukowice (3,89 ha), Dąbrowa (9,73 ha), Łazy Wielkie (10,06 ha), Pierstnica (7,93 ha), Stara Huta (2,68 ha), Wąbnice (2,05 ha) i Żeleźniki (8,96 ha).

Praktycznie wszystkie grunty rolne, na których wystąpiła sukcesja leśna (samozalesienia) wskazano *do pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu (tj. w naturalnym ekosystemie)* – ok. 175 ha, a tylko ok. 1 ha pól z sukcesją leśną wskazano do rolniczego zagospodarowania preferując kierunek ekstensywny, inaczej tworzyłyby enklawy utrudniające produkcję rolną na przyległych polach. Część tych pól wskazana jest na tereny magazynów lub składów (m.in. w Świebodowie). Natomiast stwierdzono też, że miejscami grunty z występującą sukcesją leśną pokrywają się z terenami wskazanymi dolesień wg opracowań planistycznych gminy Krośnice sporządzonych do 2015 r. Grunty takie należy pozostawić w dotychczasowym użytkowaniu, ponieważ stają się lasem, co jest zgodne z zamierzeniami planistycznymi. Dotyczy to powierzchni 53 ha, która położona jest w obrębie: Brzostowo (ok. 10 ha), Dąbrowa (0,60 ha), Łazy Wielkie (ok. 2 ha), Pierstnica (ok. 11 ha), Suliradzice (ok. 2 ha), Wąbnice (4,40 ha), Żeleźniki (ok. 23 ha).

Do rolniczego zagospodarowania powinno wrócić 352,40 ha gruntów odłogowanych (31,1%) oraz część pól, która będzie wyłączona na cele inwestycyjne wg opracowań planistycznych gminy 173,89 ha (15,3%). Dopóki nie zostaną zrealizowane inwestycje, również tereny te warto by zagospodarować na cele rolnicze. Razem jest to 526,29 ha - 46,4% odłogów położonych w gminie, a w poszczególnych obrębach jest to wartość od 8,8% w Łędzinie do 87% w Wierzchowicach i 91% w Policach. Do rolniczego użytkowania powinno wrócić też 15 ha gruntów odłogowanych, które są położone na terenach dolesień wg opracowań planistycznych. Dotyczy to głównie obrębu Brzostowo 6,64 ha, Łazy Wielkie 3,87 ha i Suliradzice 2,31 ha. Są to użytki rolne o lepszej jakości gleb, korzystniej położone dla produkcji (bliżej terenów zabudowanych, dróg) czy na terenach zmeliorowanych. Są to też pola porośnięte samosiewem, podmokłe, ale zaproponowane zabiegi urządzeniowo-rolne w niniejszym opracowaniu (m.in. przebudowa dróg, konserwacja cieków, rowów i zbiorników wodnych) powinny ułatwić ich zagospodarowanie. Łącznie do produkcji rolnej powinno wrócić 358 ha gruntów orných, 106 ha łąk i 62 ha pastwisk. Z uwagi na cenne środowisko przyrodnicze, na użytkach tych powinny być rozwijane kierunki specjalistyczne, ukierunkowane na gospodarkę pastwiskowo-hodowlaną, sadowniczą czy stawową. Do rolniczego użytkowania najwięcej pól odłogowanych powinno wrócić w Bukowicach (102,41 ha), Łazach Wielkich (67,71 ha), Wierzchowicach (51 ha), a także w Krośnicach (45,33 ha), Tab.37.

Celem granicy rolno-leśnej jest oddzielenie gruntów wskazanych do zagospodarowania rolniczego od gruntów wskazanych na cele leśne. Dlatego zaproponowano, aby część gruntów rolnych odłogowanych w 13 obrębach, o słabej jakości gleb, niekorzystnie położona (przy terenach leśnych lub zadrzewionych), podmokłych, w większym stopniu podatna na erozję i trudnych warunkach dla produkcji rolnej była przeznaczona na cele leśne i objęte granicą rolno-leśną. Łącznie 76,68 ha gruntów odłogowanych (6,8%) proponuje się na zalesienia, Tab.37. Najwięcej takich pól odłogowanych występuje w obrębie: Bukowice (12,29 ha), Czarnogózdzice (11,89 ha), Łazy Wielkie (10,52 ha), Pierstnica (9,14 ha) i Brzostowo (8,91 ha). W poszczególnych miejscowościach dotyczy to od 0,3% (Grabownica) do 27% (Luboradów) gruntów odłogowanych. Są to głównie grunty orne 63,83 ha, ale też łąki 8,50 ha i pastwiska 4,35 ha. Z uwagi na cenne środowisko przyrodnicze, w powierzchni odłogowanej wskazanej do zalesienia tylko 14,65 ha pokrywa się z terenami dolesień wskazanych w opracowaniach planistycznych, szczególnie w obrębie: Bukowice (4,13 ha), Dąbrowa (3,50 ha), Łazy Wielkie (4,19 ha) i Pierstnica (2,83 ha). Praktycznie wszystkie odłogi przeznaczone do zalesienia, poza obrębem Łazy Wielkie i Brzostowo, nie są położone na terenach zmeliorowanych.

7.2. Rekultywacja nieużytków i byłych terenów kopalnych

Nieużytki zajmują 121 ha (0,7% powierzchni gminy). Najwięcej jest ich w obrębie Bukowice (14,05 ha), Wierzchowice (15,94 ha), Brzostowo (23,34 ha) i Krośnice (37,07 ha), Tab.10. To grunty zadrzewione lub zakrzewione, z naturalnie powstałymi rozlewiskami, zbiornikami wodnymi, często też po wyrobiskach piasku, nie zagospodarowane. Położone są na terenach rolnych, leśnych, wodnych jak również w obszarach zabudowanych. Część z nich przekształcono na inny użytek: grunt orny, pastwisko, zadrzewienie lub zbiorniki wodne, które są zagospodarowane i w dobrym stanie. W Wierzchowicach na jednym z większych nieużytków (po wyrobisku gazu) funkcjonowało składowisko odpadów komunalnych, które zamknięto, a następnie zrehabilitowano. Obecnie funkcjonuje tam *Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych*. Na terenach rolniczych, leśnych, a szczególnie wodnych nieużytki stały się ostoją zwierząt i ptactwa, które należy zachować. Niekiedy przez nieużytki przepływają ciek wodne, a zbytne uwilgotnienie terenu, brak produkcji rolnej wykształciło ich nowe ekosystemy przyrodnicze. Natomiast część z nieużytków obniża walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy. Zlokalizowane poza terenami zabudowanymi, najczęściej stały się miejscem składowania śmieci, stąd wymagają rekultywacji i właściwego zagospodarowania.

Fot. 66. Miejsce wymagające uporządkowania i rekultywacji (dz.670/1) – obręb Bukowice

Fot. 67. Miejsce wymagające uporządkowania i rekultywacji (dz.124) – obręb Bukowice

Użytki kopalne zajmują jedynie 0,73 ha powierzchni i położone są na działkach gminnych, Tab.10. Są to małe powierzchnie położone we wsi: Brzostowo (0,10 ha), Dąbrowa (0,06 ha), Luboradów (0,07 ha) i Pierstnica (0,50 ha). Lokalnie stanowią wyrobiska piasku, o charakterze dołów, częściowo pozarastane. Nie zagospodarowane i po zakończeniu eksploatacji stanowią zagrożenie dla środowiska, ponieważ są miejscem nielegalnego składowania różnego rodzaju śmieci (sztucznych odpadów, gruzu, opon). Część z takich miejsc zinwentaryzowano w czasie wywiadu terenowego m.in. na dz.179 w Pierstnicy, które należy uporządkować.

W czasie inwentaryzacji terenowej stwierdzono również, że część gruntów rolnych na powierzchni 4,34 ha nie jest prawidłowo zagospodarowana. Są to nieduże powierzchnie, których ukształtowanie zmieniono przez działalność człowieka, a skutkiem tego są istniejące doły, wysypiska śmieci, enklawy dzielące kompleksy uprawowe. Obniża to wartości przyrodniczo-krajobrazowe gminy i reorganizuje przestrzeń rolniczą. Dlatego stwierdzono, że część z tych gruntów wymaga rekultywacji, Tab.38, Rys.43. Łącznie do rekultywacji wskazano 10,85 ha, w tym: 5,94 ha nieużytków, 0,57 ha użytków kopalnych, 4,34 ha użytków rolnych. Są to grunty własności prywatnej 5,79 ha, KOWR 0,17 ha, Gminy 0,57 ha i PGL Nadleśnictwa Milicz 4,32 ha. Do rekultywacji w kierunku rolnym wskazano 1,35 ha, w tym 0,98 ha użytków rolnych i 0,37 ha nieużytków. Do rekultywacji w kierunku leśnym wskazano 9,50 ha w tym 2 gminne wyrobiska kopalne, 3,36 ha użytków rolnych i 5,57 ha nieużytków. Pozostałe nieużytki, z uwagi na wartości środowiskowe powinny być zachowane. W wyborze kierunku rekultywacji kierowano się też ustaleniami opracowań planistycznych gminy.

Fot. 68. Miejsce wymagające uporządkowania (dz.158 i droga dz.505) – obręb Pierstnica

Fot. 69. Miejsce wymagające uporządkowania (dz.148/12) – obręb Suliradzice

W 13 obrębach, głównie południowej i zachodniej części gminy zinwentaryzowano 46 miejsc wymagających uporządkowania z tego najwięcej w Bukowicach, Pierstnicy i Grabownicy, Tab.38, Rys.43. Miejsca te - tzw. „dzikie wysypiska śmieci”, w których nawiezione są najczęściej opady z gospodarstw domowych, gruz, zużyte opony. Jak już wcześniej wspomniano najczęściej stanowią je nieużytki, odłogowane pola, obszary zadrzewione, obecne wyrobiska piasku, rowy, niezagospodarowane zbiorniki wodne. Tereny te są oddalone od obszarów zabudowanych czy głównych dróg, przez co łatwo o ich nieprawidłowe użytkowanie. Odpady pozostawiane są też na drogach i w obszarach zabudowanych czy na opuszczonych posesjach. W celu zwiększenia walorów przyrodniczo-krajobrazowych, ochrony środowiska naturalnego miejsca te wymagają likwidacji oraz właściwego zagospodarowania.

Grunty wskazane do rekultywacji i miejsca wymagające uporządkowania

Tabela 38

Lp.	Obręb	Grunty wymagające rekultywacji						Miejsca wymagające uporządkowania				
		lokalizacja	działka	powierzchnia razem		własność	kierunek rekultywacji	lokalizacja	działka	liczba	własność	
		użytek	nr	ha	ha	nazwa		użytek	nr	razem	nazwa	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1.	Brzostowo	-	-	-	-	-	-	Br	241/10	1	2	ANR
								R	25/1	1		prywatna
2.	Bukowice	N	124	0,26	2,46	prywatna	leśny	dr	630	1	19	Gmina Krośnice
		N	896/1	2,20		PGL Nadleśnictwo Milicz	leśny	Lzr	624, 671/1, 678/1, 125	4		prywatna
		-	-	-	-	-	-	Ł, Ps, R	640/2, 624, 623/1, 616, 674, 30/3, 32/2, 641, 224/1, 89	10		prywatna
		-	-	-	-	-	-	Ps	809/15	1		ANR
		-	-	-	-	-	-	Wsr	670/1, 38/19	2		prywatna
								N	809/11	1	ANR	
3.	Czarnogoździce	R	17	0,12	0,12	prywatna	rolny	-	-	-	-	-
4.	Czeszyce	N	69	0,19	0,19	prywatna	rolny	Ls	3	1	1	prywatna
5.	Dąbrowa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.	Dziewiętlin	-	-	-	-	-	-	Bp, B	42/3, 43/1	2	2	Gmina Krośnice
7.	Grabownica	-	-	-	-	-	-	Ls	437	1	4	prywatna
		-	-	-	-	-	-	Wp	445	1		DZMiUW we Wrocławiu
		-	-	-	-	-	-	Br, R	108/4, 56/3	2		prywatna
8.	Kotłarka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	Krośnice	R	508/133	2,12	2,12	PGL Nadleśnictwo Milicz	leśny	W, Bi	489, 508/5	2	3	Starosta Milicki
								R	508/133	1		PGL Nadleśnictwo Milicz
10.	Kuźnica Czeszycka	N	1/5	0,08	0,68	ANR	rolny	Lzr	20	1	1	prywatna
		Ps	1/5	0,09		ANR	rolny					
		Ł	22/5	0,51		prywatna	rolny					
11.	Lędzina	-	-	-	-	-	-	W	167/1	2	2	Starosta Milicki
12.	Luboradów	K	50	0,07	0,20	Gmina Krośnice	leśny	-	-	-	-	-
		N	21/3	0,13		prywatna	leśny					
13.	Łazy Wielkie	N	78/1, 49/10	2,98	2,98	prywatna	leśny	N, R	78/1, 125/6	2	2	prywatna
14.	Pierstnica	Ps	85/1	0,77	1,74	prywatna	leśny	Br	588/1	1	7	ANR
		Ł	85/2	0,19		prywatna	leśny	K	179	1		Gmina Krośnice
		Ps	77/1	0,18		prywatna	leśny	Ls	679, 314/148	2		PGL Nadleśnictwo Milicz
		Ł	77/2	0,10		prywatna	leśny	Lzr	136, 158	3		prywatna
		K	179	0,50		Gmina Krośnice	leśny					
15.	Police	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16.	Stara Huta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17.	Suliradzice	-	-	-	-	-	-	Ł	145/12	1	1	ANR
18.	Świebodów	R	261/1	0,26	0,26	prywatna	rolny	N	256	1	1	prywatna
19.	Wąbnice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20.	Wierzchnice	N	194/37	0,10	0,10	prywatna	rolny	Ws	415	1	1	prywatna
21.	Żeleźniki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gmina ogółem		-	-	10,85	10,85	-	-	-	-	46	46	-

Źródło: ewidencja gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (kwiecień – maj 2017 r.)

7.3. Zabiegi przeciwoerozyjne oraz ochrona gruntów rolnych

Obszar gminy w 90% zagrożony jest erozją, głównie powierzchniową w stopniu małym. Stąd ochrona gruntów rolnych, w tym przed spływem powierzchniowym gleb nie musi być realizowana w jakiś szczególny sposób, ale może być osiągnięta przez:

- a) racjonalną gospodarkę na gruntach rolnych oraz ekosystemach wodno-łąkowych;
- b) zachowanie trwałych użytków zielonych wymienionych w rozporządzeniu wartościowych pod względem środowiskowym szczególnie, że znaczna część z nich znajduje się na gruntach podmokłych i w obszarach cennych przyrodniczo: Dąbrowa, Grabownica, Krośnice, Kotlarka, Luboradów, Stara Huta, Suliradzice i Wierzchowice;
- c) zwiększanie w miarę możliwości powierzchni chroniącej przed erozją z wykorzystaniem gleb najłagodniejszych. Obecnie ok. 730 ha gruntów ornych już zadarniono, ok. 50 ha zalesiono i zadrzewiono, ok. 54 ha przeznaczono na sady, a 25,40 ha na zbiorniki wodne;
- d) ograniczenie zaorywania łąk, pastwisk, nieużytków, dróg, miedz, terenów naturalnie zadrzewionych lub przekształcanie ich na inny użytek. Szczególnie jest to ważne obrębach o połowym kierunku produkcji rolnej. W czasie wywiadu terenowego miedze zlokalizowano m.in. w obrębie Pierstnica (dz.602) i Bukowice (dz. 737, 736);
- e) rekultywację nieużytków, wyrobisk pokopalnianych i terenów zdeformowanych. Łącznie rekultywacji w kierunku leśnym lub rolnym wymaga prawie ok. 11 ha;
- f) usunięcie licznych kamieni z pól, które są skutkiem erozji powierzchniowej, ale też intensyfikacji produkcji rolnej. Utrudniają uprawy mechaniczne oraz zwiększają nakłady na produkcję. W czasie wywiadu terenowego pola wymagające odkamienienia zlokalizowano w obrębie Krośnice, Wierzchowice, Czarnogoździce i Pierstnica;
- g) konserwację lub odtworzenie zadrzewień liniowych przy głównych drogach transportu rolnego, m.in. w obrębie Brzostowo;
- h) konserwację cieków naturalnych, odnowę rowów i zbiorników wodnych będących w złym stanie technicznym;
- i) poprawę stanu technicznego dróg transportu rolnego, głównie przez zmianę nawierzchni, budowę odwodnienia i udrożnienie przepustów;
- j) zachowanie dróg nieprzydatnych rolniczo, które funkcjonują jako zadrzewienia śródpolne i śródleśne w 18 obrębach na łącznej długości ok. 16 km (ok. 14 ha);
- k) zachowanie terenów nieużytkowanych rolniczo, na których wystąpiła już sukcesja leśna. Jest to łączny obszar 175,65 ha, zlokalizowany w 18 obrębach;
- l) prawidłowe zagospodarowanie gruntów odłogowanych, w tym szczególnie wskazanych do pozostawienia w dotychczasowym, naturalnym użytkowaniu.

Trwałe użytki zielone (wyszczególnione w rozporządzeniu z 2016 r.) zajmują ok. 153 ha, położone są głównie w środkowej i wschodniej części gminy przy kompleksach leśnych i wodnych. Większość z nich (90%) jest użytkowana szczególnie w obrębie: Dąbrowa, Grabownica, Kotlarka, Krośnice, Lędzina, Suliradzice, Żeleźniki. Natomiast zmiany, które stwierdzono to:

- a) część trwałych użytków zielonych nie jest użytkowana i problem ten dotyczy wsi Stara Huta, Luboradów, Pierstnica. Miejscami są porośnięte kilkuletnim samosiewem, co świadczy o dłuższym czasie wyłączenia z produkcji, ale pozostała część działki jest użytkowana. Jest to efekt też sukcesji naturalnej na polach położonych przy lasach czy zbyt podmokłych np. w obrębie Stara Huta (północna część wsi);
- b) niektóre fragmenty działek z TUZ zostały zaorane i przekształcone na grunty orne m.in. w obrębie Stara Huta, Suliradzice i Kuźnica Czeszycka. Natomiast część gruntów ornych zaliczona jako trwałe użytki zielone została zadarniona;
- c) w Pierstnicy, Grabownicy i w Starej Hucie w obszarach TUZ powstały oczka wodne, które wpłyną na prawidłowy poziom wód gruntowych oraz ich odpowiednie uwilgotnienie, a także będą chronić gleby w czasie powodzi. Jest to ważne również z uwagi, że część trwałych użytków zielonych jest położona wzdłuż cieków naturalnych i na ternach podmokłych;
- d) część działek z TUZ przeznaczono pod inwestycje nierolnicze lub jako tereny dolesień w opracowaniach planistycznych gminy sporządzonych do 2015 r. m.in. w Starej Hucie. Również w Projekcie granicy rolno-leśnej z 2010 r. mogą występować takie miejsca. Od takich zalesień należałoby odstąpić, dlatego w Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r. nie wskazywano tych działek do zalesienia.

Fot. 70. Miejsce wymagające uporządkowania (dz.3) – obręb Czeszyce

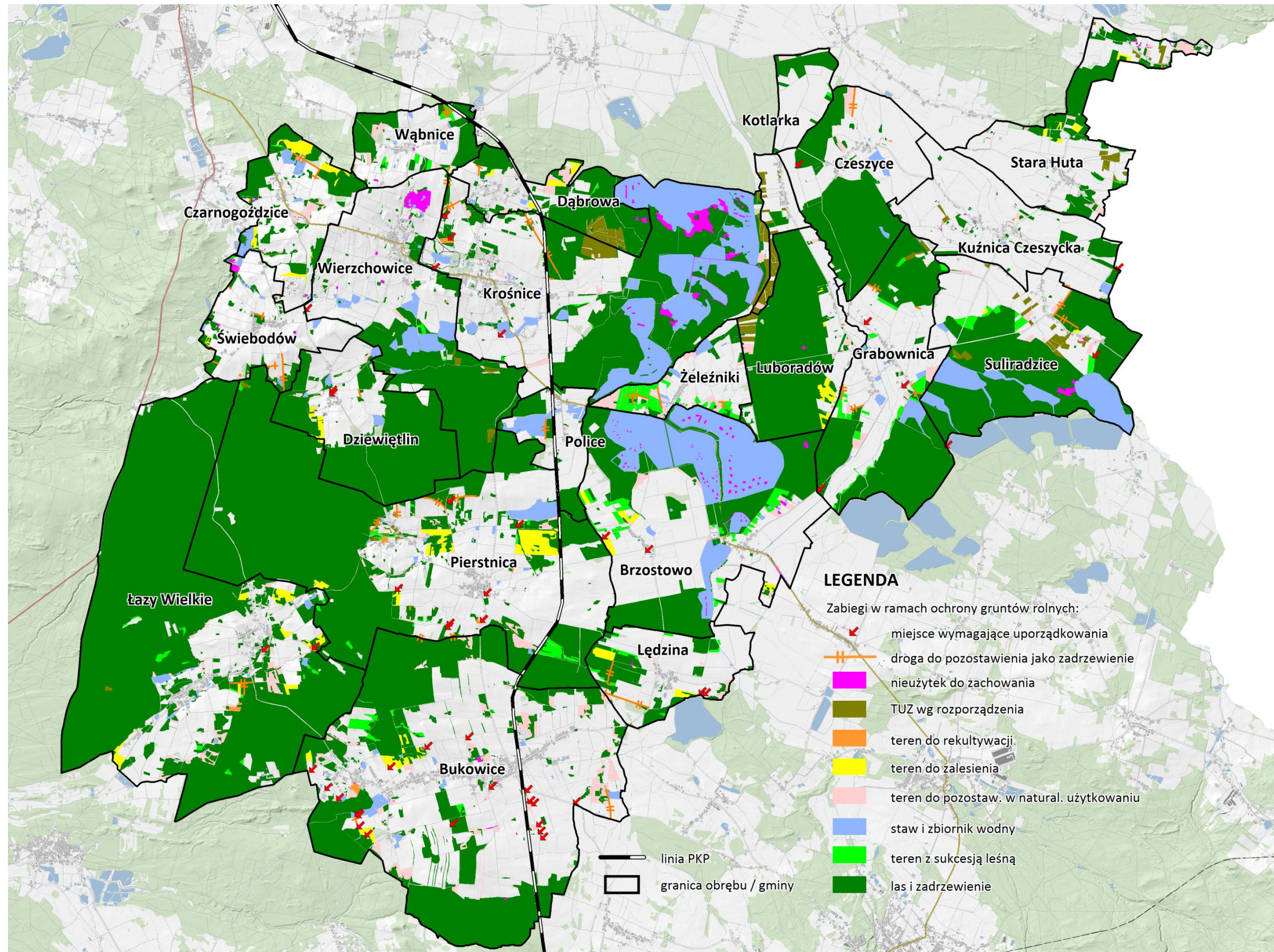
Fot. 71. Tereny TUZ i tereny podmokłe – obręb Krośnice

Na terenie gminy Krośnice w latach 2011-2015 były realizowane dotacje związane z ochroną gruntów rolnych z budżetu Województwa dolnośląskiego i dotyczyły:

- Bukowice - użytkowanie gleb o niskiej wartości produkcyjnej na dz. 640/2 na powierzchni 13 ha, budowa zbiornika wodnego na dz. 517/2 na powierzchni 2,36 ha i zbiornika wodnego na dz.82/7 na powierzchni 0,434 ha;
- Pierstnica - użytkowanie gleb o niskiej wartości produkcyjnej na dz. 102 na powierzchni 9,97 ha oraz na dz. 292 na powierzchni 3,49 ha, budowa zbiornika wodnego na dz. 288 na powierzchni 0,3 ha;
- Pierstnica, Police, Bukowice, Krośnice - użytkowanie gleb o niskiej wartości produkcyjnej na łącznej powierzchni 23,3 ha;
- Świebodów - użytkowanie gleb o niskiej wartości produkcyjnej na dz. 14 na powierzchni 0,9 ha;
- Czarnogoźdźce – budowa zbiornika małej retencji wodnej na dz.95/1 na powierzchni 0,1 ha;
- Kotlarka, Czeszyce, Luboradów - użytkowanie gleb o niskiej wartości produkcyjnej na powierzchni 10,25 ha;
- Czeszyce, Kuźnica Czeszycka – przebudowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych o nawierzchni asfaltowej na długości 5,09 km;
- Stara Huta, Kuźnica Czeszycka - przebudowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych o nawierzchni asfaltowej, na długości 0,97 km.

W porównaniu do stanu z 2010 r. ochrona gruntów rolnych na terenie gminy znacznie się poprawiła i zwiększyła ilość realizowanych zabiegów. Mimo wszystko zmniejszyła się ilość miejsc wymagających uporządkowania, z 56 do 46. W Czarnogoźdźcach i Wąbnicach obecnie nie stwierdzono żadnego takiego miejsca. Natomiast w obrębie Świebodów, Wierzchowice i Łazy Wielkie stan ten znacznie się poprawił. Natomiast w Bukowicach i Grabownicy ilość miejsc zaśmieconych wzrosła, czego przyczyną są w dalszym ciągu niezrekultywowane wyrobiska pokopalniane, duże powierzchnie gruntów odłogowanych, brak utrzymania dobrego stanu rowów i dróg.

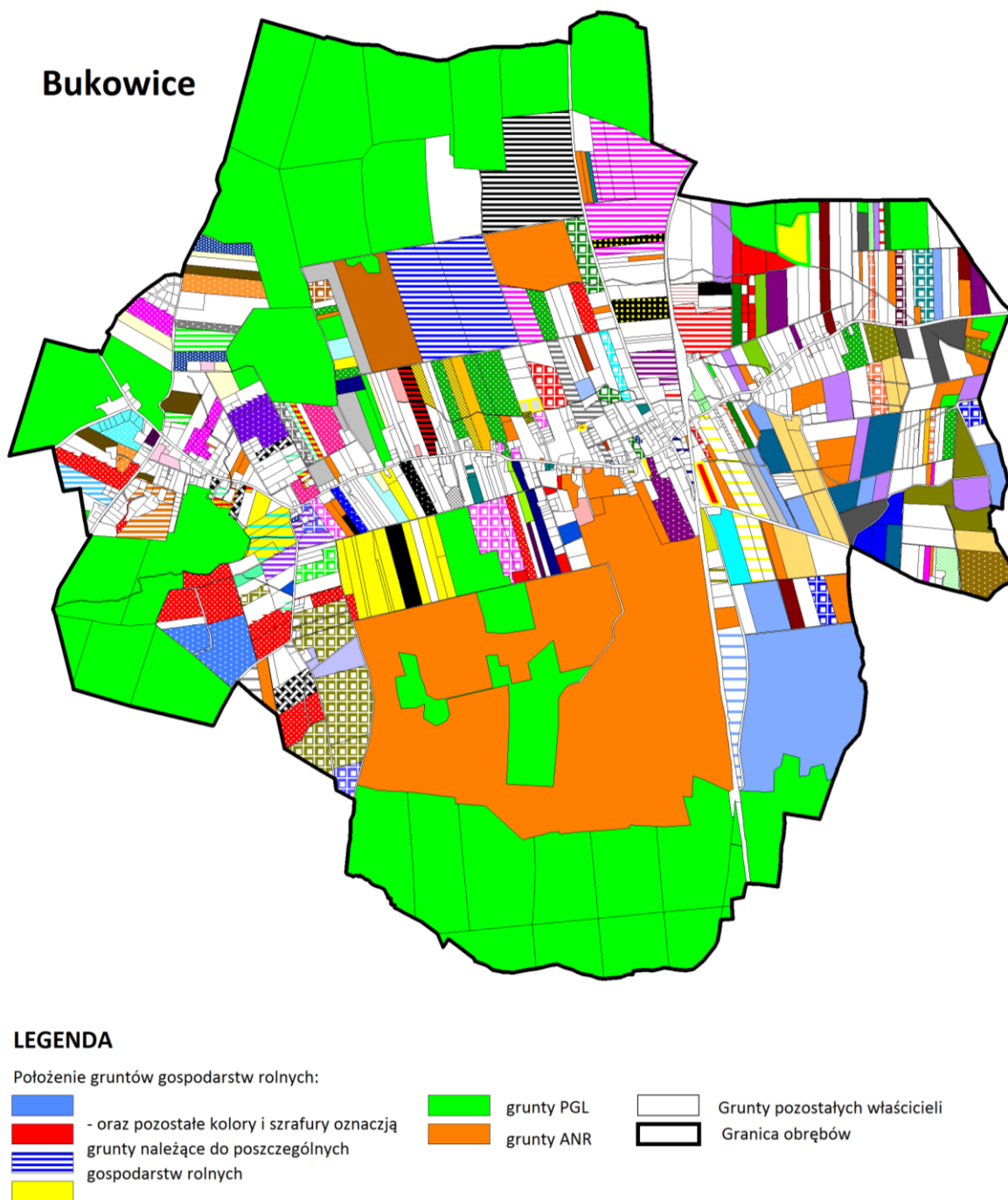
Użytno gleby o niskiej wartości produkcyjnej na powierzchni 60,91 ha w 8 obrębach, wybudowano zbiorniki wodne na powierzchni 3,19 ha w 3 obrębach oraz przebudowano 6,07 km dróg dojazdowych do gruntów rolnych w 3 obrębach wykorzystując dotacje z Urzędu Marszałkowskiego. Więcej jest zagospodarowanych pól niż w latach ubiegłych oraz preferuje się kierunki łąkowo-pastwiskowe, przez co rośnie zapotrzebowanie na pastwiska. Na użytkach zielonych wypasają się konie, bydło, owce, przez co wzrasta jakość gleb i walory krajobrazu rolniczego. Nadal rozwijane jest sadownictwo, warzywnictwo ekologiczne, rybactwo i produkcja miodu przez osoby prywatne. Inicjatywą tym w dużym stopniu sprzyjają różnorodne działania na skalę ponad lokalną podejmowane przez samorząd Gminy Krośnice, różne stowarzyszenia, sołectwa jak i samych mieszkańców, ponieważ celem głównym rozwoju gminy jest m.in. rozwój rekreacji i turystyki.

Rys. 43. Ochrona gruntów rolnych

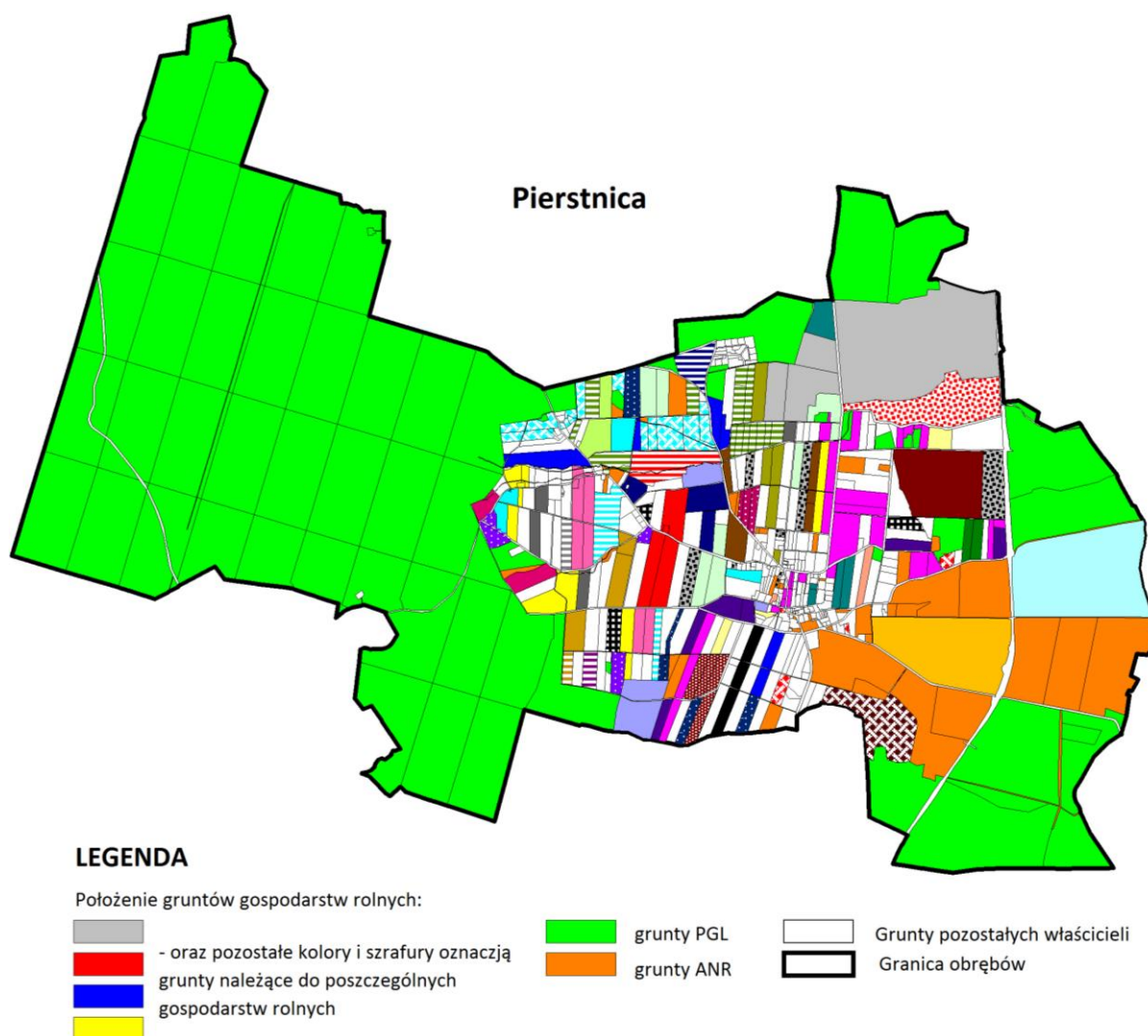
7.4. Scalenie gruntów

Nieprawidłowy rozłóg gruntów gospodarstw utrudnia uprawę ziemi, zwiększa czas dojazdu do pól i koszty transportu, co z kolei zwiększa koszt produkcji rolnej. Produkcja taka wymaga też znacznie więcej czasu i nakładów na wykonywanie prac uprawowych na małych i niewygodnych do upraw mechanicznych działkach. Ale poprawę takiej sytuacji przez przekształcenie obecnego układu pól w możliwie duże, regularnie ukształtowane działki, wraz ze zmniejszeniem ich liczby w ramach jednego gospodarstwa, można zrealizować poprzez prace scaleniowe.

Rys. 44. Rozłóg gruntów w obrębie Bukowice

Zabiegi te pozwalają na lepsze rozmieszczenie działek, korzystniej w stosunku do siebie i siedliska oraz gruntów dzierżawionych. Zapewniają też dojazd do każdej nowo zaprojektowanej działce, przez zaprojektowanie funkcjonalnego układu komunikacyjnego oraz pozwalają na uporządkowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Jednak ze względów glebowo-przyrodniczych, planowanych wyłączeń użytków rolnych z produkcji, cennych obszarów przyrodniczych, takie rozwiązania nie są wskazane we wszystkich wsiach. W planie urządzeniowo-rolnym z 2010 r. do scalenie gruntów wytypowano 2 obręby, Bukowice i Pierstnicę. Analizując warunki naturalne, gospodarcze, obecną strukturę obszarową gospodarstw i ilość różniczan, rozdrobnienie i szachownicę gruntów, zasób gruntów KOWR i gminnych, walory przyrodniczo-krajobrazowe i warunki wodne, ponownie te obręby typuje się do przeprowadzenie scalenia gruntów wraz zagospodarowaniem poscaleniowym, Tab.49, Rys.44, 45 i 51. W analizie typowania wsi do przeprowadzenie prac scaleniovych wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym kierowano się następującymi kryteriami:

Rys. 45. Rozród gruntów w obrębie Pierstnica

- a) są to duże typowo rolnicze wsie, położone w swoim sąsiedztwie, o korzystnych warunkach naturalnych dla produkcji roślinnej. Równie duży udział łąk i pastwisk stwarza możliwość rozwijania kierunków ekstensywnych, na które potrzeba większych kompleksów pól;
- b) duże obszary gruntów leśnych i zadrzewionych zlokalizowane są na obrzeżach wsi. Tam też wyznaczono obszary chronione prawnie w tym Park Krajobrazowy, obszar Natury 2000, użytki ekologiczne, cenne ekosystemy wodno-łąkowe do zachowania. Poza Obszarem Chronionego Krajobrazu w południowej leśnej części Bukowic, nie planuje się nowych form ochrony prawnej przyrody;
- c) w obrębach nie ma udokumentowanych złóż mineralnych, obszarów i terenów górniczych, geostanowisk, ani nie prowadzi się eksploatacji kruszyw naturalnych;
- d) funkcjonuje tu największa liczba gospodarstw rolnych w gminie, o niekorzystnej strukturze obszarowej. Charakteryzuje je też niska średnia powierzchnia gospodarstwa rzędu 5-8 ha. W strukturze obszarowej ponad 50% tych gospodarstw jest do 5 ha;
- e) w Bukowicach jest tylko 10 gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha, a 1 o powierzchni 81 ha, które tworzy 10 działek o średniej powierzchni 8,11 ha i ma siedzibę na terenie tej wsi. W Pierstnicy jest tylko 13 gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha, 2 o powierzchni 93 ha i 52 ha. Gospodarstwo największe tworzą 4 działki, a gospodarstwo 52 ha – 1. Gospodarstwa te siedzibę mają na terenie obrębu Police i gminy Odolanów. Natomiast im mniejsza grupa obszarowa tym zwiększa się rozdrobnienie i rozproszenie działek;
- f) w Bukowicach i Pierstnicy gospodarstwo tworzą średnio 4 działki o powierzchni mniejszej od 2 ha. Do gospodarstw rolnych należy łącznie 745 działek (Bukowice) i 428 (Pierstnica) z czego powyżej 70% z nich jest w gospodarstwa rolnych do 15 ha;
- g) na terenie wsi występują grunty różniczan, do których należy ok. 300 ha gruntów gospodarstw (do 39%). Położone są też działki gospodarstw wielkoobszarowych, którzy pola mają w kilku sąsiednich obrębach;
- h) sieć drogowa jest w złym stanie technicznym. Drogi dobre zlokalizowane są głównie w obszarach zabudowanych i stanowią 20% dróg. Drogi złe, najczęściej gruntowe stanowią do 77% i to one zapewniają dojazd do gruntów rolnych oraz służą produkcji. Prawie 3 km to drogi nieużytkowane, nieprzejezdne na terenach rolnych, które proponuje się pozostawić jako zadrzewienia. Ok. 5 km dróg zaorano lub przekształcono na użytki zielone. Zatem drogi wskazane do przebudowy mogą zostać poszerzone z wykorzystaniem gruntów dróg zaoranych. W Bukowicach 78, w Pierstnicy 17 działek nie ma dostępu do drogi, a jedną z głównych korzyści scalenie jest zapewnienie każdej działce dostępu, uporządkowanie jej stanu ewidencyjnego, prawnego, zniesienie współwłasności służebności;

- i) na terenie obrębu Bukowice położonych jest 342 ha gruntów KOWR, w Pierstnicy 154 ha. Większość z nich jest zagospodarowana. Tworzą je duże, położone obok siebie działki, jak i mniejsze, bardziej rozdrobnione i rozproszone. Gospodarstwa są zainteresowane wykupem gruntów KOWR i to realizują, na co wskazuje analiza zasobów gruntów byłego ANR od 2010 r. Poprawę rozłogu gruntów gospodarstw rolnych, KOWR, jak i gminnych można zrealizować przez prace scaleniowe;
- j) grunty przewidziane do wyłączenia z produkcji rolnej w opracowaniach planistycznych zlokalizowane są przy terenach zainwestowanych, leśnych, głównych szlakach komunikacyjnych i raczej nie zreorganizują rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Są to powierzchnie przeznaczone głównie na zabudowę mieszkaniową, zagrodową, usługi, drobną produkcję. Wskazano też grunty do zalesienia na powierzchni 16 i 43 ha;
- k) lokalnie pola są podatne na erozję powierzchniową w stopniu średnim lub umiarkowanym. Ograniczenie erozji w obrębach może być zrealizowane przez prawidłowe zaprojektowanie działek z uwzględnieniem rzeźby terenu, co da możliwość wprowadzenia upraw poprzecznie do spadku terenu, granic naturalnych cieków wodnych, lasów i wprowadzenie zadrzewień wzdłuż dróg wskazanych do przebudowy;
- l) na terenie wsi występują tereny zdrenowane, rowy melioracyjne, zbiorniki wodne oraz urządzenia komunikacyjne wymagające poprawy stanu technicznego. Efektem ich złego funkcjonowania są grunty podmokłe, utrudniające produkcję rolną. Część z nowo powstałych zbiorników i rowów nie jest objęta ewidencją gruntów, część jest zaorana lub ma zmieniony przebieg, co wymaga aktualizacji pod względem geodezyjno-prawnym;
- m) ciek naturalny przepływający przez te obręby są istotne dla rolnictwa. Odcinek ciek Lipniak (R-R) na terenach podmokłych w Bukowicach i Strugi Czatkowickiej w Pierstnicy, wymaga poprawy stanu technicznego. Lipniak (R-R) i Tążyna w Pierstnicy nie są wydzielone na całej długości jako grunty pod wodami płynącymi, co jest nie zgodne ze stanem prawnym;
- n) w Bukowicach i Pierstnicy zlokalizowano miejsca wymagające uporządkowania oraz rekultywacji, a następnie aktualizacji użytku i regulacji geodezyjno-prawnej;
- o) grunty odłogowane w obu wsiach zajmują łącznie ok. 300 ha. Poprawa infrastruktury rolniczej pomoże w ich przywróceniu do produkcji. Scalenie wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym uporządkuje tereny rolne, na których wystąpiły trwałe zmiany w użytkowaniu pól: sukcesja leśna, samoistne zadrzewienia, nowe zbiorniki wodne, zadarnienia gruntów ornych, zaoranie użytków zielonych, nieużytków, dróg i rowów. Aktualizację użytków gruntowych z uwagi na nowy rodzaj użytku można zrealizować w trakcie prac scaleniowych.

8. POPRAWA INFRASTRUKTURY ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

8.1. Wody płynące wraz z urządzeniami związanymi z nimi funkcjonalnie

Na terenie gminy nie ma dużych zbiorników przeciwpowodziowych, suchych lub mokrych, ani nie planuje się ich budowy. Nie wydzielono też terenów zagrożonych powodzią i terenów zalewowych. Ochronę przed powodzią pełnią zbiorniki retencyjne i stawy hodowlane, których stan sukcesywnie się zwiększa oraz retencja korytowa cieków. Z uwagi na to, że cieki przepływają przez tereny zabudowane, częściowo były regulowane. Prądnia, Prądnia II, Grabownica, Jaźwinek, Struga Czatkowicka, Rybnica, Młynówka Starzyńska, Kobylarka mają wbudowane urządzenia regulujące. Rzeka Barycz poza obszarem gminy, posiada obwałowanie. Prądnia, Grabownica i Rybnica zostały zmodyfikowane przez prace melioracyjne i zabudowę techniczną. W obrębach: Brzostowo, Bukowice, Czarnogoździce, Czeszyce, Grabownica, Kotlarka, Kuźnica Czeszycka, Lędzina, Luboradów, Stara Huta i Świebodów cieki zostały obwałowane lub uszczelnione. Stan tych urządzeń jest sukcesywnie poprawiany. Aby zwiększyć ochronę gminy przed powodzią i retencję korytową ważny jest dobry stan i drożność cieków naturalnych. Stąd stwierdzono, że poprawy wymaga 9,53 km cieków (12,2%), których zły stan określono w czasie inwentaryzacji terenowej. Dotyczy to cieku: Prądnia 0,72 km, Lubiel (D) 0,36 km, Struga Czatkowicka 1,76 km, Rybnica 2,59 km, Jaźwinek 0,66 km, Jesionka 2,67 km, Lipniak (R-R) 0,77 km, Tab.39, Rys.46. Największa potrzeba prac występuje w miejscowości:

- a) Kuźnica Czeszycka i dotyczy 2,93 km cieków w tym 2,59 km cieku Rybnica,
- b) Łazy Wielkie i cieku Jesionka 2,67 km,
- c) Świebodów 1,14 km i dotyczy cieków Lubiel (D) i Strugi Czatkowickiej.

Odcinki cieków, które przepływają przez tereny podmokłe i nie są w dobrym stanie technicznym, wskazano do konserwacji lub odbudowy. Jest to odcinek Lipniaka (R-R), Strugi Czatkowickiej i Jaźwinka, na łącznej długości np. 1,5 km.

Oprócz Czarnego Rowu w Bukowicach, regulacji prawno-geodezyjnej pod względem użytku, własności czy zmniejszenie liczby działek tworzącej jeden ciek, wymagają wszystkie pozostałe cieki w poszczególnych obrębach. Cieki najczęściej są oznaczone jako rowy, drogi lub inne użytki, a ich działki należą do różnych właścicieli. Dodatkowo Prądnia, Tążyna, Grabownica, Ruda, Kobylarka, Młynówka Starzyńska i Prądnia II są podzielone przez drogi (gminne, powiatowe i drogę wojewódzką), łącznie w 12 miejscach, których działki wymieniono w Tab.39. Ciek Ruda w Wąbnicach dzieli linia kolejowa.

Z urządzeń hydrotechnicznych i komunikacyjnych na ciekach wodnych poprawy stanu technicznego wymaga łącznie 10 obiektów:

- a) 3 zastawki na cieku Prądnia II (2) i na cieku Rybnica (1);

b) 5 przepustów: na cieku Tążyna (2), Jesionka (1), Młynówka Starzyńska (1) i Struga Czatkowicka (1);

c) 2 mostki na cieku Czarny Rów i Prądnia II, Tab.39, Rys.46.

W czasie wywiadu terenowego zlokalizowano 4 miejsca, w których konieczna jest budowa nowych urządzeń komunikacyjnych, z uwagi na ich brak i umożliwienie kontynuowanie przejazdu. Takie miejsca występują: na cieku Prądnia w Kotlarce, Jesionka w Łazach Wielkich, Kobylarka w Starej Hucie i Młynówka Starzyńska w Suliradzicach, Tab.40, Rys.46. Nowe obiekty pozwolą na przejazd przez ciek i zwiększą jego ochronę. Zapobiegą tym samym niszczeniu koryta, brzegów i roślinności nadbrzeżnej oraz rozlewania się wody na okoliczne pola.

Fot. 72. Zbiornik wodny wymagający poprawy stanu technicznego – obręb Bukowice

Fot. 73. Zastawka Prądnia II wymagająca poprawy stanu technicznego – obręb Brzostowo

Fot. 74. Ciek naturalny Prądnia wymagający poprawy stanu technicznego – obręb Żeleźniki

Fot. 75. Zbiornik wymagający poprawy stanu technicznego – obręb Wierzchowice

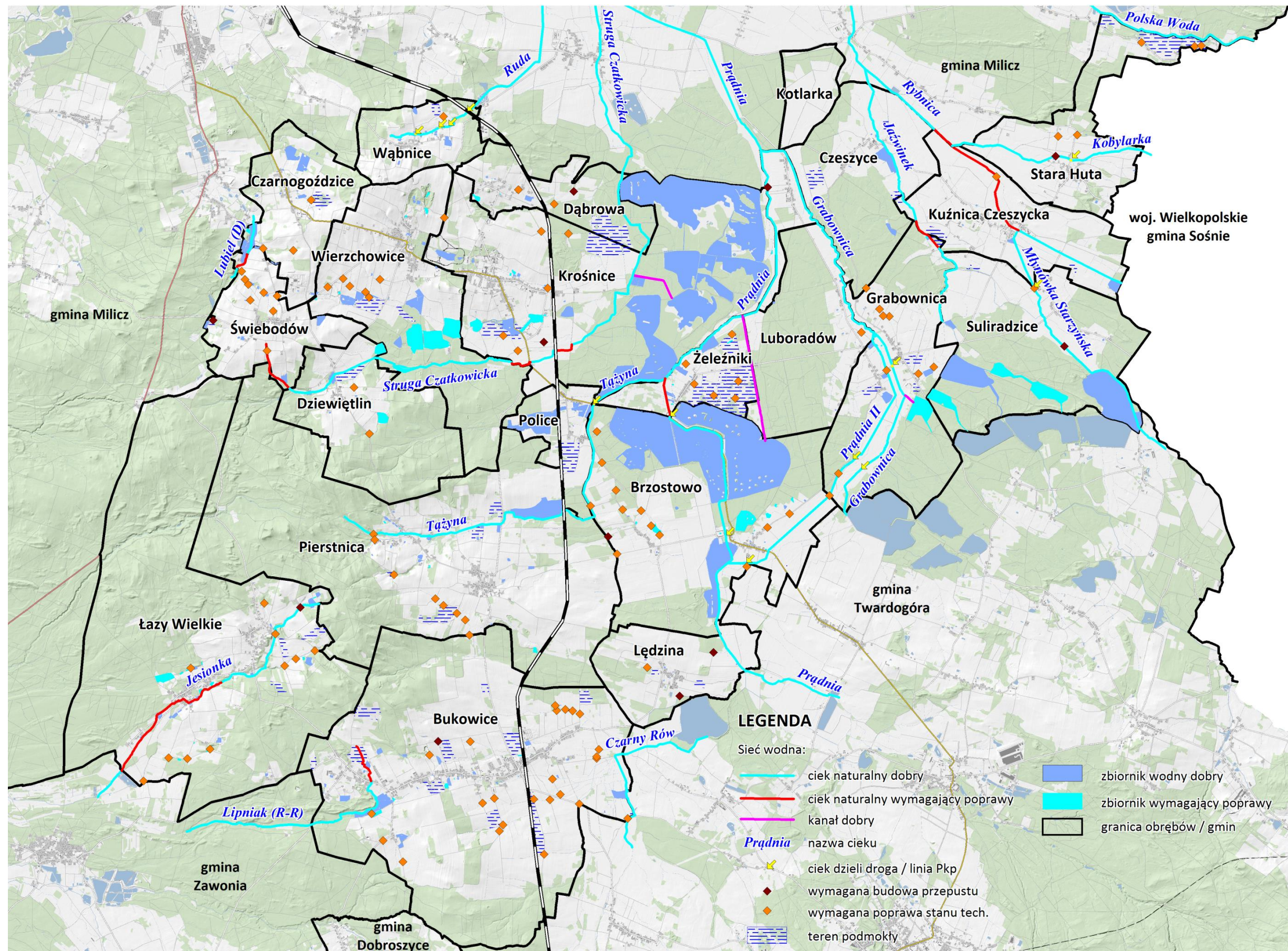
Poprawa stanu technicznego cieków naturalnych i kanałów

Tabela 39

Lp.	Obręb	Cieki naturalne, doprowadzenia i odprowadzenia wodne													
		nazwa	długość całkowita	wymaga poprawy stanu technicznego		wymaga uregulowania stanu prwanego	wymaga uregulowania rodzaju użytku	ciek jest podzielony drogą	urządzenia hydrotechniczne i komunikacyjne na ciekach						
				km	km				%	nazwa	rodzaj	nr działki dr	liczba	wymagające popr. stanu istniejącego	nr działki
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	
1.	Brzostowo	Prądnia	4,63	-	-	tak	Wp, Wsr	-	-	-	-	-	-	-	-
		Prądnia II	2,35	-	-	tak	Wp	-	1	zastawka	220	-	-	-	-
		Tążyna	2,19	-	-	tak	W, Ls	-	1	przepust	231/3	-	-	-	-
		razem	9,17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Bukowice	Czarny Rów	0,80	-	-	tak	Wp	-	1	mostek	517/4	-	-	-	
		Lipniak (R-R)	2,73	0,77	28,2	tak	Wp, W	-	-	-	-	-	-	-	
		razem	3,53	0,77	21,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3.	Czarnogoździce	Lubiel (D)	0,60	-	-	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
4.	Czeszyce	Jaźwinek	2,21	-	-	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
5.	Dąbrowa	Struga Czatkowica	1,79	-	-	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
6.	Dziewiętlin	Struga Czatkowica	1,77	0,01	0,6	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
7.	Grabownica	Grabownica	3,89	-	-	-	Wp, dr	253/3	-	-	-	-	-	-	
		Jaźwinek	0,73	0,32	43,8	-	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
		Prądnia II	3,31	-	-	-	Wp	-	2	zastawka, most	302, 293	-	-	-	
		Odprowadzenie stawu Henryk	0,20	-	-	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
		razem	8,13	0,32	3,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8.	Kotłarka	Grabownica	1,94	-	-	-	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
		Prądnia	3,08	-	-	-	Wp	-	-	-	-	1	przepust	177/1	
		razem	5,02	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
9.	Krośnice	Prądnia	0,17	-	-	tak	W	-	-	-	-	-	-	-	
		Struga Czatkowica	3,74	0,76	20,3	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
		Tążyna	1,41	-	-	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
		Doprowadzenie stawu Przysań	0,67	-	-	tak	W	-	-	-	-	-	-	-	
		razem	5,99	0,76	12,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
10.	Kuźnica Czeszycka	Rybnica (Malinowa Woda)	4,67	2,59	55,5	tak	Wp	-	1	zastawka	175/5	-	-	-	
		Młynówka Starzyńska	1,14	-	-	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
		Jaźwinek	1,03	0,34	33,0	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
		razem	6,84	2,93	42,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
11.	Lędzina	Prądnia	1,10	-	-	tak	Wp	-	-	-	-	-	-		
12.	Luboradów	Grabownica	2,70	-	-	-	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
		Prądnia	0,31	-	-	-	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
		Prądnia II	0,15	-	-	-	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
		Odprowadzenie stawu Nowy	0,74	-	-	-	Wp	-	-	-	-	-	-	-	
		razem	3,90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

13.	Łązy Wielkie	Jesionka	5,36	2,67	49,8	tak	Wp	-	1	przepust	254/7	1	przepust	46/48
14.	Pierstnica	Struga Czatkowica	0,21	0,21	100,0	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-
		Tążyna	5,01	-	-	tak	Wp, Ls	-	1	przepust	487/2	-	-	-
		razem	10,58	0,21	2,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15.	Police	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16.	Stara Huta	Kobylarka	3,21	-	-	tak	Wp, dr	342/1	-	-	-	1	przepust	376/10
17.	Suliradzice	Jaźwinek	1,18	-	-	-	Wp	-	-	-	-	-	-	-
		Młynówka Starzyńska	3,47	-	-	tak	Wp, dr	169/1	1	przepust	169/1	1	przepust	180/1
		razem	4,65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18.	Świebodów	Lubiel (D)	0,36	0,36	100,0	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-
		Struga Czatkowica	0,78	0,78	100,0	tak	Wp	-	1	przepust	239/2	-	-	-
		razem	1,14	1,14	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19.	Wąbnice	Ruda (Ruda Milicka)	1,76	-	-	tak	W, Ls, Wsr, dr, Lz	147, 134	-	-	-	-	-	-
20.	Wierzchowice	Struga Czatkowica	2,76	-	-	tak	Wp, Ls	-	-	-	-	-	-	-
21.	Żeleźniki	Prądnia	2,50	0,72	28,8	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-
		Tążyna	0,01	-	-	tak	dr	196	-	-	-	-	-	-
		Odprowadzenie stawu Nowy	1,55	-	-	tak	W	-	-	-	-	-	-	-
		razem	4,06	0,72	17,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gmina ogółem	Prądnia	11,79	0,72	6,1	tak	Wp, W, Wsr	-	-	-	-	-	1	-	-
	Lubiel (D)	0,96	0,36	37,5	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tążyna	8,62	-	-	tak	Wp, W, Ls, dr	1	2	-	-	-	-	-	-
	Grabownica	8,53	-	-	-	Wp, dr	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ruda (Ruda Milicka)	1,76	-	-	tak	W, Wsr, dr, Ls, Lz	2	-	-	-	-	-	-	-
	Struga Czatkowica	11,05	1,76	15,9	tak	Wp, Ls	-	1	-	-	-	-	-	-
	Czarny Rów	0,80	-	-	tak	Wp	-	1	-	-	-	-	-	-
	Rybnica (Malinowa Woda)	4,67	2,59	55,5	tak	Wp	-	1	-	-	-	-	-	-
	Kobylarka	3,21	-	-	tak	Wp, dr	1	-	-	-	-	1	-	-
	Jaźwinek	5,15	0,66	12,8	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-	-
	Młynówka Starzyńska	4,61	-	-	tak	Wp, dr	1	1	-	-	-	1	-	-
	Prądnia II	5,81	-	-	tak	Wp	-	3	-	-	-	-	-	-
	Jesionka	5,36	2,67	49,8	tak	Wp	-	1	-	-	-	1	-	-
	Lipniak (R-R)	2,73	0,77	28,2	tak	Wp, W	-	-	-	-	-	-	-	-
	Odprowadzenie stawu Nowy	2,29	-	-	tak	Wp, W	-	-	-	-	-	-	-	-
	Odprowadzenie stawu Henryk	0,20	-	-	tak	Wp	-	-	-	-	-	-	-	-
	Doprowadzenie stawu Przystań	0,67	-	-	tak	W	-	-	-	-	-	-	-	-
		razem	78,21	9,53	12,2	-	-	6 miejsc	10	-	-	-	4	-

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), DZMiUW we Wrocławiu, Inspektorat w Miliczu (lipiec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (kwiecień-maj 2017 r.)

Rys. 46. Poprawa stanu cieków naturalnych i zbiorników wodnych

8.1. Urządzenia melioracji wodnych

W wyniku analizy warunków wodnych określono potrzeby dotyczące rowów i oceniono, że w gminie przeprowadzenia prac wymaga 200,33 km rowów (tj. 44,9%). Wielkość tą stanowią rowy istniejące będące w złym stanie technicznym 196,89 km, jak i rowy zlikwidowane, wymagające odbudowy 3,44 km, Tab.40, Rys.47. Prace te odnoszą się do wszystkich rowów zinwentaryzowanych w terenie, również rowów nie objętych ewidencją gruntów i budynków. W obrębach poprawy stanu technicznego (pod względem konserwacji i ewentualnej zmiany parametrów) wymaga od 11,1% w Luboradowie do 92,7% rowów w Wąbnicach. Powyżej 70% rowów wymagających takich prac jest w Żeleźnikach (15,18 km). Najwięcej rowów istniejących z uwagi na kilometrąż wymagających konserwacji wskazano w obrębie: Bukowice 42,10 km, Brzostowo 18,14 km, Krośnice 16,11 km, Wierzchowice 14,89 km i Żeleźniki 14,30 km. Natomiast odcinków rowów do odbudowy najwięcej wskazano w obrębie Bukowice i Żeleźniki ok. 1,0 km. Potrzeba odnowy rowów wynika z warunków gospodarczych, bytowych człowieka i środowiskowych w tym:

- ich złego stanu, który prowadzi do nieprawidłowych warunków wodnych w glebie, gorszej jakości wody, a tym samym zwiększa nakłady na produkcję,
- zanikania rowów z uwagi na rodzaj prowadzonej produkcji lub jej brak,
- występowania terenów podmokłych,
- ukształtowania terenu i charakteru podłoża, którym jest podmokła dolina Baryczy, aby zwiększyć retencję glebową i zatrzymać bezproduktywny odpływ wody z pól,
- konieczności magazynowania wody przez retencję korytową a tym samym ograniczyć deficyt wody w zlewni rzeki Baryczy,
- ochrony cennych obszarów przyrodniczych, zabytkowych i siedlisk ludzi przed powodzią,
- utrzymania obszarów i stanowisk przyrodniczych zależnych od dobrej jakości i bogatych zasobów wód oraz podnoszenie ich jakości,
- potrzeby rozwoju racjonalnej i ekstensywnej produkcji.

Na terenie gminy stwierdzono, że zły stan rowów w wielu miejscach powoduje samoistnie ich zanikanie lub przekształcanie w inny użytek. Brak bieżących konserwacji spowodował, że część z nich zarosła krzewami lub pojawiła się na nich sukcesja leśna. W wielu miejscach grunty te już przeklasyfikowano na zadrzewienia (Lzr), albo pozostał po nich ślad np. obniżenie terenu. Taka sytuacja wystąpiła m.in. w obrębie Świebodów, Czarnogoździce, Bukowice, Pierstnica, gdzie jest najwięcej gruntów odłogowanych i zadrzewień śródpolnych. Część rowów zasila nie tylko tereny rolne, ale również lasy i ich zbiorniki wodne, nieużytki (dz. 167/4 Kuźnica Czeszycka), winnice (Czeszyce), użytki ekologiczne (Kotlarka, Czeszyce), TUZ wymienione w rozporządzeniu z 2016 r.

(Wierzchowice, Krośnice, Dąbrowa, Luboradów, Suliradzice, Stara Huta, Pierstnica). Niekiedy jeden rów przepływa przez pola i lasy kilku sąsiednich wsi, następnie wpada do cieku naturalnego. Zatem ważny jest dobry stan całej sieci i wszystkich rowów, bo zasilają różne i ważne ekosystemy na terenach rolnych i leśnych.

Fot. 76. Rów melioracyjny w złym stanie technicznym – obręb Dziewiętlin

Fot. 77. Rów melioracyjny w złym stanie technicznym – obręb Żeleźniki

Fot. 78. Rów melioracyjny w złym stanie technicznym – obręb Bukowice

Fot. 79. Rów melioracyjny w złym stanie technicznym – obręb Stara Huta

Wiele rowów zlikwidowanych w celu przywrócenia ich do dobrego stanu, poprawy retencji gleb i dobrej jakości wody wymaga odbudowy. Sytuacja taka występują w obrębie: Bukowice, Dąbrowa, Krośnice, Kuźnica Czeszycka, Pierstnica, Police, Suliradzice i Żeleźniki.

W gminie wyznaczono 74 zbiorniki wodne (23,0%), które wymagają poprawy stanu technicznego na powierzchni 124,88 ha (stanowi to 11,0% powierzchni wszystkich zbiorników). Są to najczęściej stawy hodowlane, o dużym areale, wykazane w ewidencji gruntów i budynków. Największe potrzeby prac pod względem ilości zbiorników wykazują: Łazy Wielkie (12), Bukowice (10) i Wierzchowice (9). Pod względem powierzchni zajmowanej przez zbiorniki to: Wierzchowice

(37,48 ha), Suliradzice (32,83 ha) i Grabownica (14,29 ha). Do konserwacji wskazano zbiorniki na powierzchni ok. 78 ha, do odbudowy ok. 47 ha, Tab.40. Konserwacji wymagają zbiorniki zarośnięte (głównie trzcinami, trawą, krzewami), obecnie bez wody, położone na nieużytkach lub odłogach. Odbudowy wymagają zbiorniki już wysychające, od lat niezagospodarowane, miejscami porośnięte kilkuletnim samosiewem, o zniszczonych groblach i urządzeniach doprowadzających wodę. Zły stan pogarsza warunki wodne przyległych terenów rolniczych i cennych przyrodniczo oraz zmniejsza retencjonowanie wody. W obrębie Żeleźniki, Grabownica, Stara Huta, Bukowice i Krośnice część zbiorników wymagających konserwacji lub odbudowy położona jest na terenach podmokłych. Budowa stawów, oczek wodnych oraz ich dobry stan techniczny, zagospodarowanie na miejsca wypoczynkowe, łowiska wpływa na większy rozwój małej retencji wodnej oraz rekreacji i turystyki na terenie gminy. Jest to realizowane indywidualnie głównie na działkach prywatnych, w wielu miejscowościach, przez co sukcesywnie zwiększa się powierzchnia wód stojących.

Na terenie gminy nie przewiduje się dużych obszarów pod nowe stawy hodowlane. Obecnie w Wierzchowicach trwa budowa stawów na powierzchni 7 ha (dz. 206/2, 197/3, 197/4 i 196). Dofinansowanie do prac związanych z budową lub poprawą stanu technicznego zbiorników wodnych, można pozyskać ze środków dochodów budżetu województwa dolnośląskiego, związanych z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych. Przeznaczone są one m.in. na ochronę i poprawę jakości gruntów rolnych przewidzianą ustawą z dnia 3 lutego 1995 roku *O ochronie gruntów rolnych i leśnych*, w szczególności na budowę lub renowację zbiorników małej retencji.

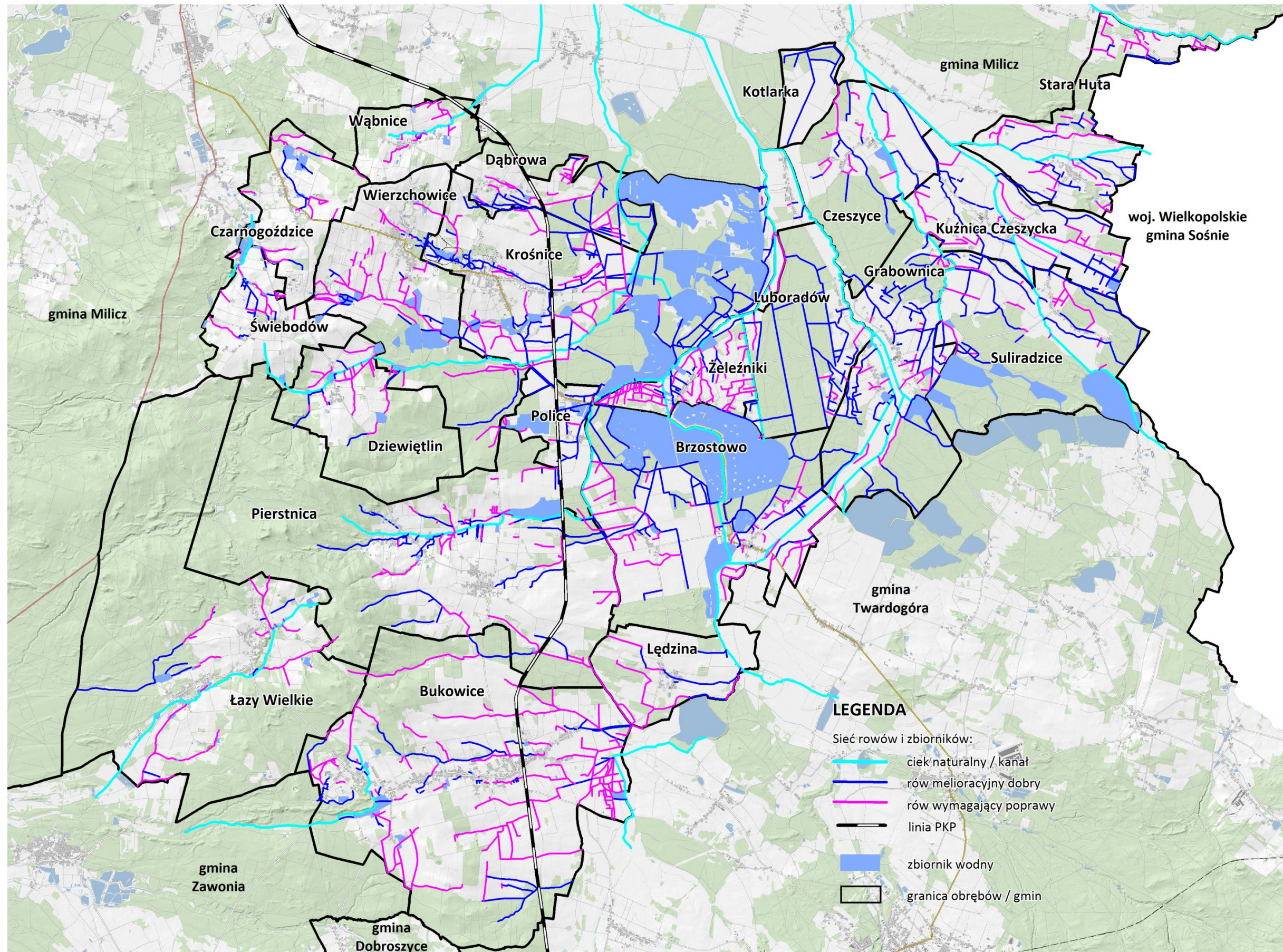
Z uwagi na zły stan urządzeń komunikacyjnych na rowach przedstawiono potrzeby dotyczące przepustów, Tab.40. W gminie do konserwacji lub odbudowy wskazano łącznie 96 obiektów na rowach w 16 miejscowościach. Najwięcej takich potrzeb jest w Bukowicach, Brzostowie i w Łazach Wielkich. Wynika to ze złego stanu i niedostosowanych parametrów technicznych istniejących przepustów, dużych przepływów wody, zagrożenia podtopieniami, potrzeby przejazdu przez rów bez narażenia jego koryta na zniszczenie. Natomiast w 6 miejscowościach: Brzostowo, Bukowice, Dąbrowa, Krośnice, Lędzina i Świebodów potrzeba jest budowy nowych przejazdów. Połączenia te pozwolą kontynuować przejazd do sąsiednich działek lub wsi, zapewnią ochronę koryta cieku oraz dróg przed ich rozmyciem oraz rozlewaniu się wody na sąsiednie obszary. Przez zapewnienie i skrócenie dojazdu do miejsc zabytkowych czy atrakcyjnych krajobrazowo, zwiększa się możliwości rozszerzenia tras pieszo-rowerowych.

Lokalne podmokłości występujące w gminie są elementem sprzyjającym środowisku przyrodniczemu mimo, że utrudniają produkcje rolną. We wschodniej części obrębu Krośnice i Dąbrowa, w północnej części Starej Huty duży kompleks terenów podmokłych wchodzi w skład *trwałych użytków zielonych wartościowych pod względem środowiskowym* (wymienionych w rozporządzeniu z 2016 r.). W Grabownicy sytuacja wygląda podobnie, ponieważ tereny podmokłe

(dz.422/61) położone są w ich sąsiedztwie (dz.423/61). Również sporo użytków zielonych wschodniej części gminy objęte jest ochroną jako „*ekosystemy wodno - łąkowe do zachowania*”. Zatem lokalne podmokłości, które utrudniają produkcję rolną mogą zostać ograniczone przez:

- a) poprawę stanu cieków naturalnych na długości 1,44 km, w tym: w Bukowicach cieku Lipniaka (R-R) na odcinku 0,77 km, Strugi Czatkowickiej w Dziewiętlinie na odcinku 0,01 km, Jażwinka w Grabownicy na odcinku 0,32 km i w Kuźnicy Czeszyckiej na odcinku 0,34 km;
- b) poprawę stanu rowów lub odbudowę rowów zlikwidowanych na terenach podmokłych;
- c) poprawę stanu lub budowę nowych urządzeń (głównie przepustów) na terenach podmokłych i jest to: dz.226 w Świebodowie, dz.517/4, 630, 811 i 630 w Bukowicach, dz.106 w Czarnogoźdicach, dz.352/3 w Wierzchowicach, dz.175 w Lędzinie, dz.210/3, 238, 223, 264 i 257 w Żeleźnikach, dz.405 i 400 w Starej Hucie;
- d) poprawę stanu zbiorników wodnych wskazanych do konserwacji lub odbudowy w obrębie: Żeleźniki (dz.100/2, 54/9, 33/1), Grabownica (423/61), Stara Huta (24/1), Bukowice (756/11, 286/2), Krośnice (dz.716/2, 307/1);
- e) utrzymanie łąk i pastwisk oraz zadarnianie gruntów ornych na terenach podmokłych, jak ma to już miejsce w obrębie Łazy Wielkie, Bukowice, Lędzina, Dziewiętlin, Grabownica, Żeleźniki;
- f) racjonalną gospodarkę na trwałych użytkach zielonych szczególnie w obrębie Dąbrowa, Krośnice, Grabownica i Stara Huta;
- g) pozostawienie gruntów w naturalnym użytkowaniu na terenach podmokłych, szczególnie na których wystąpiła sukcesja leśna, m.in. w Krośnicach, Dąbrowie, Bukowicach i w Starej Hucie;
- h) realizacja granicy rolno - leśnej przez nowe zalesienia i zadrzewienie.

W planie urządzeniowo – rolnym na terenie gminy nie przewiduje się budowy lub odbudowy sieci drenarskich, w tym na terenach podmokłych. Natomiast sieć ta z uwagi na jej przestarzałość, brak jednoznacznej dokumentacji o zasięgu i stanie wymaga szczegółowej inwentaryzacji wraz z rowami otwartymi. W pracach tych powinny być uwzględnione tereny przeznaczone pod inwestycje nierolnicze, dolesień, grunty o zmienionym sposobie użytkowania, tereny cenne przyrodniczo i wskazane do ochrony prawnej oraz informacje o obecnych i preferowanych kierunkach produkcji rolnej. Dokładane rozpoznanie stanu i zasięgu sieci drenarskiej, posłuży do określenia potrzebnych prac melioracyjnych na tym obszarze.

Rys. 47. Poprawa warunków wodnych

Rowy, urządzenia komunikacyjne i zbiorniki wodne – potrzeby prac

Tabela 40

Lp.	Obręb	Rowy melioracji szczegółowej					Urządzenia hydrotechniczne i komunikacyjne (mosty, przepusty, zastawki)				Stawy i zbiorniki wodne						
		stan ogólny	wymagające poprawy stanu technicznego (rowy ist. w złym stanie tech.)	wymagające odbudowy (rowy zlikwidowane)	razem		wymagające poprawy stanu technicznego (konserwacji/odbudowy)		budowy nowych urządzeń		stan ogólny	wymagające poprawy stanu technicznego				wskazane do konserwacji	wskazane do odbudowy
					km	%	liczba	nr działki	liczba	nr działki		ha	liczba	nr działki	ha		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
1.	Brzostowo	40,48	18,14	-	18,14	44,8	13	220, 201/1, 104/4, 222, 219, 213, 104/4, 202/2, 231/3, 202/1, 219, 262/97, 201/2	1	209/1	356,17	10	217/7, 104/42, 65/4, 42/1, 105/3, 71, 80/70, 118, 73, 104/48	12,71	3,6	12,67	0,04
2.	Bukowice	65,93	42,10	0,81	42,91	65,1	24	140, 167/2, 419, 693/2, 668/2, 708, 609, 615, 517/4, 473, 509, 336, 338, 342, 346, 419, 473, 598, 620, 630, 811, 814, 639/2, 809/11	1	138	24,40	8	681, 682, 726/6, 756/11, 286/2, 349, 140, 761/1	2,33	9,5	1,21	1,12
3.	Czarnogoźdźce	7,37	5,00	-	5,00	67,8	3	106, 2, 3/22	-	-	19,48	1	1/3	0,62	3,2	0,62	-
4.	Czeszyce	13,75	4,38	-	4,38	31,9	-	-	-	-	10,01	-	-	-	-	-	-
5.	Dąbrowa	15,73	6,54	0,34	6,88	43,7	2	187/2, 183/1	1	117/2	2,22	3	177/4, 24/6, 198/4	0,98	44,1	0,98	-
6.	Dziewiętlin	8,47	5,70	-	5,70	67,3	2	64, 254	-	-	8,75	2	92/1, 254	6,28	71,8	3,18	3,10
7.	Grabownica	31,76	6,38	-	6,38	20,1	8	258, 260, 447, 258, 302, 294, 265/1, 293	-	-	21,01	6	73, 423/61, 105/2, 438, 75, 76/1	14,29	68,0	13,49	0,80
8.	Kotlarka	9,77	1,45	-	1,45	14,8	-	-	1	177/1	0,00	-	-	-	-	-	-
9.	Krośnice	50,07	16,11	0,46	16,57	33,1	5	528, 420, 443, 489, 805	1	494	404,95	6	716/2, 307/1, 280/1, 410/14, 523/10, 753/1, 164	9,30	2,3	5,48	3,82
10.	Kuźnica Czeszycka	25,86	8,52	0,19	8,71	33,7	1	175/5	-	-	4,45	-	-	-	-	-	-
11.	Lędzina	10,19	6,51	-	6,51	63,9	1	175	2	167/1, 158/1	0,31	-	-	-	-	-	-
12.	Luboradów	18,30	2,03	-	2,03	11,1	1	68	-	-	0,43	-	-	-	-	-	-
13.	Łązy Wielkie	16,35	10,08	-	10,08	61,7	10	257/7, 130/2, 23, 244, 242, 250, 243, 233, 139, 25/4	1	46/48	14,00	12	27/5, 27/6, 206/1, 91, 63, 27/7, 197/1, 16/26, 134, 95/3, 206/1, 46/50	6,29	44,9	5,38	0,91
14.	Pierstnica	29,85	12,17	0,11	12,28	41,1	8	504, 506, 487/2, 487/3, 503, 519, 500, 141/2	-	-	27,78	7	676, 96/2, 6/10, 11, 114	1,11	4,0	0,82	0,29
15.	Police	4,82	0,96	0,10	1,06	22,0	-	-	-	-	28,94	-	-	-	-	-	-
16.	Stara Huta	21,06	10,27	-	10,27	48,8	5	405, 400, 396/1, 342/1, 349	1	376/10	0,71	2	226/4, 24/1	0,10	14,1	0,10	-
17.	Suliradźce	23,93	5,38	0,55	5,93	24,8	1	169/1	1	180/1	127,43	3	196, 103, 195	32,83	25,8	18,40	14,43
18.	Świebodów	5,66	3,06	-	3,06	54,1	8	239/2, 207, 217/3, 217/3, 218, 201, 217/3, 208	1	226	8,08	-	-	-	-	-	-
19.	Wąbnice	3,15	2,92	-	2,92	92,7	1	126	-	-	5,20	2	71	0,09	1,7	0,09	-
20.	Wierzchowice	21,96	14,89	-	14,89	67,8	7	336/5, 353/4, 352/2, 352/3, 339, 367, 352/2	-	-	58,71	9	194/33, 87/46, 87/38, 206/9, 194/51, 206/24 i 206/25, 272/21, 87/25, 272/20	37,48	63,8	15,17	22,31
21.	Żeleźniki	21,29	14,30	0,88	15,18	71,3	6	204, 238, 223, 264, 257, 210/3	-	-	9,27	3	100/2, 54/9, 33/1	0,47	5,1	0,10	0,37
Gmina ogółem		445,75	196,89	3,44	200,33	44,9	106	-	11	-	1132,30	74	-	124,88	11,0	77,69	47,19

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), DZMiUW we Wrocławiu, Inspektorat w Miliczu (lipiec 2017 r.), inwentaryzacja terenowa gminy Krośnice (kwiecień-maj 2017 r.)

8.2. Kształtowanie sieci dróg transportu rolnego

Z uwagi na zły stan i potrzeby do przebudowy wskazano 156,53 km dróg transportu rolnego (28,7% sieci drogowej), Tab.42, Rys.48. Najwięcej takich dróg znajduje się w obrębie: Bukowice (26,75 km), Pierstnica (17,22 km), Łązy Wielkie (13,86 km) i Wierzchowice (10,40 km). Jest to związane z wielkością tych wsi, rolniczym kierunkiem produkcji i złym stanem dróg. W obrębach udział dróg wytypowanych do przebudowy wynosi od 15,7% (Police) do 42,8% (Stara Huta). Ze względu na własność 133 km z nich stanowią drogi gminne, znaczy to, że 42,0% dróg gminnych wymaga modernizacji. Uwzględniając kompleksowość całej sieci służącej do transportu rolnego, walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy stwierdzono, że 23,56 km dróg powiatowych również wymaga przebudowy, szczególnie drogi łączące poszczególne miejscowości. W działkach wytypowanych do przebudowy w 11 obrębach 2,24 km stanowią odcinki dróg gminnych zaoranych.

Fot. 80. Droga gminna wymagająca przebudowy – obręb Brzostowo

Fot. 81. Droga powiatowa wymagająca przebudowy – obręb Grabownica

Celem przebudowy dróg jest:

- a) dobry stan nawierzchni, dostosowanie jej szerokości do potrzeb rolniczych oraz zmodernizowane urządzenia komunikacyjne,
- b) sprawny dojazd do zabudowy, pól oraz obsługa jak największej liczby działek,
- c) włączenie pól do produkcji, które były dotychczas odłogowane wskutek braku dojazdu,
- d) skrócenie przejazdu między siedliskiem, działkami oraz sąsiednimi miejscowościami,
- e) ochrona gleb, wód i przyrodznej szaty roślinnej,
- f) poprawa walorów przyrodniczo-krajobrazowych i estetyki wsi,
- g) ochrona przed niszczeniem siedlisk przyrodniczych, płoszeniem ptactwa, zwierząt w skutek przejazdów po drogach wyjeżdżonych na łąkach, pastwiskach czy terenach leśnych,

- h) lepszy dojazd do kompleksów leśnych, zbiorników wodnych, miejsc atrakcyjnych, co daje możliwość znacznego rozszerzenia szlaków rekreacyjno-turystycznych,
- i) bezpieczne poruszanie się między wsiami, ośrodkiem gminnym i obiektami infrastruktury społecznej bez konieczności przejazdów po drogach powiatowych i wojewódzkich.

Drogi nie wykorzystywane w transporcie rolnym, nie wskazane do przebudowy oraz nie przejezdne wskazano do zachowania jako zadrzewienia śródpolne i śródleśne, Tab.41, Rys.48. Wypytowano je w 18 miejscowościach na długości prawie 16 km (14 ha), co stanowi 62% dróg nieprzejezdnych i nieużytkowanych w terenie. Są to działki wyłącznie gminne, o nawierzchni gruntowej, porośnięte kilkuletnimi drzewami i krzewami, często na terenach podmokłych lub odłogowanych. W wielu miejscach sąsiadują z lasami oraz terenami, na których wystąpiła już sukcesja leśna. W Świebodowie droga taka położona jest wzdłuż granicy zabytkowego parku wiejskiego. Przywrócenie tych dróg do użytkowania jest nieopłacalne ze względu na duże koszty finansowe i nakłady prac, które należałoby ponieść, a prawdopodobnie byłyby słabo lub w ogóle nie wykorzystywane w transporcie rolnym. Natomiast naturalnie wykształcone zadrzewienia pełnią już funkcje ochronne dla istniejących zbiorowisk roślin, ekosystemów wodnych, gleb czy obszarów zabytkowych. Jako zadrzewienia śródpolne zwiększają bioróżnorodność terenów rolnych, poprawiają retencję wodną, urozmaicają krajobraz i tworzą ciągi przyrodnicze. Zatem działanie to pozwala na zwiększenie wartości przyrodniczych regionu. Proponuje się pozostawienie takich działek jako zadrzewienie, dopóki nie zostanie przewidziany dla nich (lub dla działek sąsiednich obsługiwanych przez te drogi) inny kierunek zagospodarowania, modernizacja czy likwidacja w opracowaniach wyższego rzędu.

Fot. 82. Droga (dz.66/1) wskazana do przebudowy – obręb Dziewiętlin

Fot. 83. Droga (dz. 104) do pozostawienia jako zadrzewienie śródpolne – obręb Czeszyce

Część z dróg, aby zapewnić komfort jazdy i uregulować stan prawny na pewnych odcinkach wymaga zmiany przebiegu, wyprostowania lub łagodniejszego łuku. Należałoby to uwzględnić w projektach technicznych lub przy podejmowaniu decyzji o przebudowie całego ciągu drogi. Dotyczy to odcinków dróg w 3 obrębach:

- a) Krośnice – dz. 443 (0,17 km), ponieważ część drogi gminnej została zaorana, a rolnicy jeżdżą po polu - dz. 730, własność KOWR;
- b) Wierzchowice – dz. 342/1 (0,11 km), ponieważ część drogi gminnej została zaorana, z uwagi na zbyt ostry zakręt, a rolnicy jeżdżą po prywatnym polu - dz. 47;
- c) Żeleźniki – dz. 247 (0,07 km), ponieważ część drogi gminnej położona jest na terenach podmokłych i jest nieprzejezdna (zadrzewiona), a rolnicy jeżdżą po prywatnym polu - dz. 171.

Część z dróg wskazanych do przebudowy wymaga modernizacji lub budowy nowych przepustów, co dotyczy prawie wszystkich wsi (poza Luboradowem i Wąbnicami). Drogi wskazane do przebudowy położone są na terenach podmokłych lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie i ma to miejsce w miejscowości: Bukowice (dz.15, 19, 24, 96, 639, 420, 298/3, 298/4, 189, 138, 630, 811), Czeszyce (dz.114, 98, 105), Dąbrowa (dz.199/3), Dziewiętlin (dz. 60/3), Czarnogoźdźce (dz.106), Krośnice (dz.443), Łędzina (dz.164/1, 175), Grabownica (dz.256, 253/2), Łazy Wielkie (dz.228, 218, 211), Pierstnica (dz.491, 504, 500, 552, 501, 522, 524/3), Police (136/2), Suliradzice (dz.153), Wąbnice (dz. 135), Wierzchowice (dz.352/3), Żeleźniki (224, 247, 252, 256, 258, 264, 216, 210/3). Zatem prawidłowa przebudowa dróg wraz z rowami odwadniającymi, zbiornikami retencyjnymi, nowymi zadrzewieniami może poprawić warunki wodne w tym rejonie.

Niemal w każdym obrębie przy drogach wskazanych do przebudowy znajduje się punkt widokowy, trasa piesza lub rowerowa, a w Dziewiętlinie, Wąbnicach i Łędzinie ścieżka edukacyjna. Działki te sąsiadują też z terenami, na których występują:

- a) *obiekty infrastruktury społecznej* – boisko sportowe, świetlica wiejska, wiata, plac zabaw, parking, park wiejski (Czeszyce, Dziewiętlin, Grabownica, Kotlarka, Łędzina, Łazy Wielkie, Pierstnica, Stara Huta, Świebodów, Wąbnice, Żeleźniki);
- b) *obiekty zabytkowe i cenne kulturowo* – cmentarz poewangelicki, kapliczka przydrożna, park zabytkowy, miejsce pamięci, ciekawa lub tradycyjna zabudowa mieszkalno-gospodarcza, zabytkowa zagroda, obiekt przemysłowy (Brzostowo, Krośnice, Dąbrowa, Dziewiętlin, Czarnogoźdźce, Kotlarka, Łędzina, Pierstnica, Grabownica, Świebodów, Wąbnice, Wierzchowice, Kuźnica Czeszycka),
- c) *atrakcje edukacyjne, turystyczne - rekreacyjne* – gospodarstwo Rogowa Owca (Łędzina), szkółka jeździecka (Łazy Wielkie, Dąbrowa), przystań konna (Dziewiętlin), łowisko (Czarnogoźdźce, Police), Galeria Młyńska (Wierzchowice), Winnica (Czeszyce), Ekopasieka (Kuźnica Czeszycka), Ośrodek Edukacyjno – Wypoczynkowy (Grabownica);

- d) *obiekty gastronomiczno-noclegowe* – agroturystyka (Bukowice, Wąbnice, Kuźnica Czeszycka, Wierzchowice, Krośnice, Czeszyce, Grabownica), hotel, pensjonat, restauracja (Krośnice Wierzchowice), Dom myśliwski (Łazy Wielkie), gospodarstw sadownicze (Krośnice);
- e) *cenne walory przyrodniczo-krajobrazowe* – pomnik przyrody ożywionej (Łędzina, Łazy Wielkie, Pierstnica, Świebodów), staw lub kompleks stawów (Bukowice, Krośnice, Czarnogoźdźce, Pierstnica, Brzostowo, Wąbnice, Wierzchowice, Żeleźniki, Łędzina, Grabownica), Wzgórza Krośnickie (Bukowice, Pierstnica), Lasy Kubryckie (Łazy Wielkie), sady i plantacje krzewów (Świebodów, Wąbnice, Czarnogoźdźce, Wierzchowice, Czeszyce, Dąbrowa).

Zatem przebudowa dróg znacznie polepszy dostęp mieszkańcom gminy jak i z sąsiednich gmin oraz turystom do tych obiektów oraz zwiększy komfort jazdy, również w celach rekreacyjno-turystycznych.

Fot. 84. Droga wskazana do przebudowy (dz.346, 347) – obręb Stara Huta

Fot. 85. Droga wskazana do przebudowy (dz.138) – obręb Bukowice

Fot. 86. Droga wskazana do przebudowy (dz. 256) – obręb Grabownica

Fot. 87. Droga wskazana do przebudowy (dz.211) - obręb Łazy Wielkie

Drogi do pozostawienia jako zadrzewienie i działki bez dostępu do drogi

Tabela 41

Lp.	Obręb	Drogi	Drogi do pozostawienia jako zadrzewienie		Działki bez dostępu do dróg	
		ogółem km	km	działka	liczba	działka
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Brzostowo	27,24	0,04	222	37	169/2, 179, 271/100, 272/100, 10, 46/1, 36, 49/2, 48/3, 112/2, 112/3, 113/2, 135/2, 135/3, 133, 102/3, 64/2, 67, 65/3, 101/5, 80/12, 279, 280, 104/16, 104/22, 104/23, 116/2, 127, 126, 121, 123/3, 124, 122, 120, 125, 21, 26/2
2.	Bukowice	76,84	0,79	673, 517/5	78	852/2, 830, 832, 844, 838, 831, 230/1, 230/3, 230/4, 704/1, 684, 688, 658/1, 649/21, 585, 586, 578/2, 578/3, 576/3, 576/4, 548, 550, 553, 554, 555, 764/9, 764/13, 760/8, 760/9, 760/10, 69/6, 69/15, 69/16, 69/17, 69/27, 25/14 885, 38/4, 44/4, 726/11, 363/2, 424/105, 327, 328, 325, 326, 320, 332, 387, 388/3, 390/3, 435, 430, 426, 343/1, 344, 347, 351/2, 508, 505, 485, 494, 489, 488, 493, 539, 826/2, 87/12, 87/10, 87/13, 764/12, 136/2, 150/2, 150/3, 150/4, 126/5, 127/5, 127/6
3.	Czarnogoźdźce	15,51	0,91	105, 106, 81, 11	9	79/1, 30/4, 30/9, 40, 46, 54/4, 44/5, 97, 10/2
4.	Czeszyce	19,35	0,54	104	1	29/5
5.	Dąbrowa	14,64	0,27	199/3, 181/3	7	156/8, 159/9, 150/3, 159, 56, 10/2, 44
6.	Dziewiętlin	14,40	0,15	66/2	7	45/8, 45/7, 20/4, 20/6, 44/6, 265/1, 92/1
7.	Grabownica	27,20	1,13	257/2, 2/2, 269/1, 352, 281, 282	38	207/1, 206/1, 208/2, 188/1, 119/2, 124/2, 120/1, 121/1, 252, 125/2, 427, 83/3, 84/1, 85/1, 87/1, 87/3, 86/1, 88, 87/5, 246/1, 246/1, 249/1, 247/1, 248/1, 170/1, 175/2, 54/3, 21/4, 21/5, 73, 78, 79/1, 75, 76/1, 79/2, 239/1, 240/1, 237/1, 238/1
8.	Kotlarka	14,66	-	-	13	56, 59, 60, 51, 55, 52, 37, 40, 41, 91/2, 90/2, 157/1, 119
9.	Krośnice	43,72	1,80	533/1, 528, 534, 419	38	518/21, 818, 820, 518/20, 794, 795, 755, 754/2, 754/1, 292, 294/7, 708/1, 710, 327, 320, 727/3, 315, 313, 317/1, 160, 161, 163, 164, 744, 746/4, 170/1, 745/3, 746/5, 159/1, 159/2, 172/3, 157/3, 508/52, 508/112, 508/132, 379/3, 378/4, 58/8
10.	Kuźnica Czeszycka	21,62	-	-	26	23/2, 129/4, 127/3, 133/25, 133/27, 107/9, 107/10, 56/2, 54/2, 55/6, 53/2, 63/2, 66/8, 66/7, 73/4, 77/4, 76/6, 78/3, 78/5, 78/6, 78/7, 90/1, 18, 17, 15/2, 79/1
11.	Lędzina	13,92	1,34	179, 150/2, 178	9	146/1, 79/4, 82/2, 82/3, 84/1, 94, 150/5, 204, 225
12.	Luboradów	13,97	-	-	20	63/1, 59/1, 62/1, 61/1, 51/3, 119, 120, 124, 125, 129, 130, 122, 121, 123, 127, 128, 126, 116, 115, 114/1
13.	Łązy Wielkie	52,62	0,65	217/2, 239	42	15/21, 13/5, 13/6, 15/16, 23/11, 25/19, 23/21, 23/22, 23/23, 23/13, 23/19, 25/23, 382/8, 25/9, 135, 157/3, 122/6, 121/2, 6/6, 11/1, 6/7, 4, 5, 162/12, 81/14 19/5, 27/5, 27/6, 16/22, 16/23, 16/20, 16/19, 373, 375, 167/2, 169/3, 169/6, 169/4, 191/2, 156/2, 77/1, 137
14.	Pierstnica	61,53	2,80	497, 489, 525/1, 487/1, 130/4, 541, 918	17	6/5, 6/7, 6/9, 96/1, 596/7, 213/8, 378/10, 378/11, 198/5, 260/2, 250/7, 247, 248, 250/8, 252/2, 710, 713
15.	Police	8,14	0,37	46/5	2	173, 174
16.	Stara Huta	19,61	0,09	398	37	28/9, 28/10, 28/12, 28/11, 29/1, 26/1, 27/1, 52/5, 439, 69, 74, 435, 437, 275, 273, 290/2, 285, 284/2, 282, 265/4, 270, 278/4, 280/2, 333/2, 445, 319/2, 318/4, 321/3, 318/3, 141/4, 91/14, 121/2, 265/2, 264, 404, 278/2
17.	Suliradźce	17,67	1,11	176, 177/1	28	61/1, 68/7, 68/11, 68/12, 68/13, 70/16, 70/5, 68/14, 68/15, 70/13, 70/14, 71/5, 74/1, 74/4, 87/9, 87/15, 105/2, 226, 87/3, 133/1, 136/1, 136/3, 133/3, 143/1, 145/8, 145/11, 145/4, 69/6
18.	Świebodów	21,78	1,48	211/3, 211/1, 229, 228/1, 218, 202, 212	7	265, 102/4, 76/4, 22, 87/10, 260, 10/6
19.	Wąbnice	16,31	0,54	141, 136, 137	18	95/2, 71, 72/1, 72/2, 22/12, 24, 19/1, 19/2, 21/1, 7/1, 6/2, 26/4, 27/6, 22/7, 22/9, 116/6, 107/5, 109/6
20.	Wierzchnowice	33,64	0,72	336/5	12	206/24, 206/25, 299/1, 23/3, 155/2, 246, 261/1, 261, 255, 253, 250, 249/1
21.	Żeleźniki	11,63	1,13	192, 186, 24/4, 28/2, 247	54	122/2, 123/2, 133/4, 133/10, 166, 177, 134, 65/1, 143, 65/2, 138/2, 139, 141/2, 144, 145, 227/2, 141/3, 142/2, 67/2, 108/1, 108/2, 105/2, 107/2, 61/4, 61/5, 44/1, 58/2, 58/6, 42, 43, 61/1, 58/8, 61/6, 41/1, 54/8, 51/2, 51/3, 53/2, 54/9, 33/1, 33/2, 33/3, 26/1, 13/1, 12/1, 11/1, 7/2, 6/1, 5/5, 22/10, 39, 36, 38, 37
Gmina ogółem		546,00	15,86	-	500	-

Źródło: ewidencja gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (kwiecień-maj 2017 r.)

Działki dróg dojazdowych do gruntów rolnych wskazane do przebudowy przez **Gminę Krośnice** położone są w miejscowościach:

- a) Bukowice (dz. 96, 15, 19, 560/6, 562/1, 717, 809/16, 708, 562/2),
- b) Czarnogoźdźce (dz. 1/5),
- c) Czeszyce (dz. 100, 102, 105, 106),

- d) Dąbrowa (dz. 182/1, 187/3, 197/2, 198/1, 199/2),
- e) Dziewiętlin (dz. 56/1, 58, 60/11, 255),
- f) Grabownica (dz. 254, 255),
- g) Kotlarka (dz. 169),
- h) Krośnice (dz. 61/1, 457, 458, 459),
- i) Kuźnica Czeszycka (dz. 199, 201, 203),
- j) Lędzina (dz. 67/6, 163/1, 164/1, 171/2),
- k) Łazy Wielkie (dz. 224, 227, 230, 231, 232, 241, 242, 209/1, 210, 212, 214, 224, 225),
- l) Pierstnica (dz. 508, 510, 520/3, 524/3, 515, 598),
- m) Stara Huta (dz. 346, 362, 363, 375/3),
- n) Świebodów (dz. 197, 207, 217/1, 217/2, 217/3),
- o) Wąbnice (dz. 36/4, 133),
- p) Wierzchowice (dz. 342/1, 342/2, 348)
- q) Żeleźniki (dz. 204, 210/3).

W celu ochrony wartości przyrodniczych, nie wskazano dróg do przebudowy znajdujących się na terenach użytków ekologicznych, lasów i w granicach projektowanego obszaru chronionego krajobrazu Wzgórza Trzebnickie w Bukowicach. Natomiast na niewielkich odcinkach drogi wskazane do przebudowy mogą sąsiadować z działkami, na których wyznaczono *trwałe użytki zielone wartościowe pod względem środowiskowym*. Sytuacja taka ma miejsce w obrębie Kotlarka, Stara Huta, Krośnice, Dąbrowa i Suliradzice. Jednakże drogi te wymagają głównie poprawy stanu nawierzchni i przepustów, które zapewnią lepszy dojazd do pól, a także budowy odwodnienia czy nowych nasadzeń drzew.

Do uregulowania stanu geodezyjno-prawnego zinwentaryzowano działki zagospodarowane jako drogi, w poszczególnych obrębach ponieważ:

- a) Łazy Wielkie – na dz.374/3 Nadleśnictwa Milicz przechodzi odcinek drogi gruntowej, bez wydzielonego użytku, nie wykazany w ewidencji gruntów i budynków. Droga ta łączy drogi gminne (dz.224 i 241) w jeden ciąg drogowy, zapewnia dojazd do posesji na kolejnych działkach. Również na tej działce jest droga wykonana z masy bitumicznej, bez wydzielonego użytku, niewykazana w ewidencji gruntów i budynków, która łączy drogę dz.226/1 (własność powiatu) z drogą dz.236 (własność gminy) oraz przechodzi przez ciek *naturalny Jesionka*;
- b) Łazy Wielkie – na dz.140/4 i 140/5 (własność gminy) jest droga wykonana z masy bitumicznej bez wydzielonego użytku, niewykazana w ewidencji gruntów i budynków, łącząca drogi gminne (dz.236 i 234). Droga ta przechodzi przez grunt prywatny (dz.130/1). Odcinki drogowe są konieczne bo zapewniają dojazd do posesji i działek położonych w zachodniej części obrębu;

- c) Łazy Wielkie – na dz.354/1 Nadleśnictwa Milicz jest droga gruntowa, bez wydzielonego użytku, niewykazana w ewidencji gruntów i budynków, łącząca drogi gminne (dz.232 i 40/3). Odcinek w tej części obrębu skraca dojazd do nowo wydzielonych działek i do lasu;
- d) Krośnice – działki drogowe 415/3 i 415/1 są własnością SP PKP. Działka 415/3 leży w ciągu drogi powiatowej, przy dz. 427/1. Dz.415/1 – w ciągu drogi gminnej, przy dz. 417. Działki 415/3 i 428/1 od działki 415/1 i 417 oddziela linia kolejowa.

Proponuje się, aby w.w. odcinki dróg były połączone w jeden ciąg drogowy i stanowiły w miarę możliwości 1 działkę drogową własności gminnej lub powiatu. Zapewnia to już korzystniejsze rozwiązania drogowe między działkami i posesjami, krótszy czas dojazdu z innych części obrębu do działek zlokalizowanych przy tych drogach, a w przyszłości zmniejszy się ilość działek w obrębie. Ułatwi to też sposób utrzymania i zarządzania nieruchomością oraz będzie to ułatwieniem dla Gminy lub Powiatu w pozyskaniu funduszy na przebudowę całych ciągów drogowych.

W wyniku analizy danych stwierdzono, że 500 działek w gminie nie ma dostępu do drogi wykazanej w ewidencji gruntów i budynków, o charakterze drogi publicznej, Tab.41. Najwięcej takich działek zlokalizowano w Bukowicach - 78. Przyczyną takiego stanu jest:

- a) ten sam właściciel, dlatego dostęp do działek odbywa się z gruntów sąsiednich mających dostęp do drogi lub z powstanie drogi wewnętrznej (np. dz.704/1 Bukowice),
- b) nowopowstałe działki w wyniku podziałów geodezyjnych lub nowopowstałe działki w wyniku wydzielenia użytku z innych gruntów i zaklasyfikowanie ich jako odrębne działki np. grunty pod wodami stojącymi, płynącymi (ciekami) czy rowami,
- c) warunki terenowe, w tym przebieg rowów melioracyjnych, cieków naturalnych.

Dostęp działki do drogi można uregulować w następujący sposób:

- a) przez zabiegi scaleniowe dlatego m.in. obręb Bukowice i Pierstnica wytypowano do przeprowadzenia takich prac,
- b) budowę nowych urządzeń komunikacyjnych na rowach i ciekach wodnych, co niesie dodatkowe koszty inwestycyjne,
- c) połączenie działek tego samego właściciela w jedną nieruchomość,
- d) ustanowienie służebności drogowej tzw. drogi konicznej.

W porównaniu do ustaleń planu Urządzeniowo-rolnego z 2010 r. stwierdzono, że:

- w gminie do przebudowy wskazano 18 km mniej dróg niż w ustaleniach z 2010 r., co wynika z aktualnych uwarunkowań gospodarczych, przyrodniczych i potrzeb. Około 30 km dróg wskazanych do przebudowy w 2010 r. zostało zrealizowanych i jest w dobrym stanie technicznym, ale dotyczy to głównie dróg powiatowych. Natomiast potrzeby prac na drogach gminnych nadal są duże, dlatego część z dróg wskazanych w 2010 r. i po konsultacji z Gminą Krośnice ponownie wskazano do przebudowy. Łącznie jest to 1,39 km położonych we wsi:

Stara Huta (dz.375/3), Łędzina (dz.164/1), Bukowice (dz.96 i 717), Łazy Wielkie (dz.241) i Wierzchowice (dz.355);

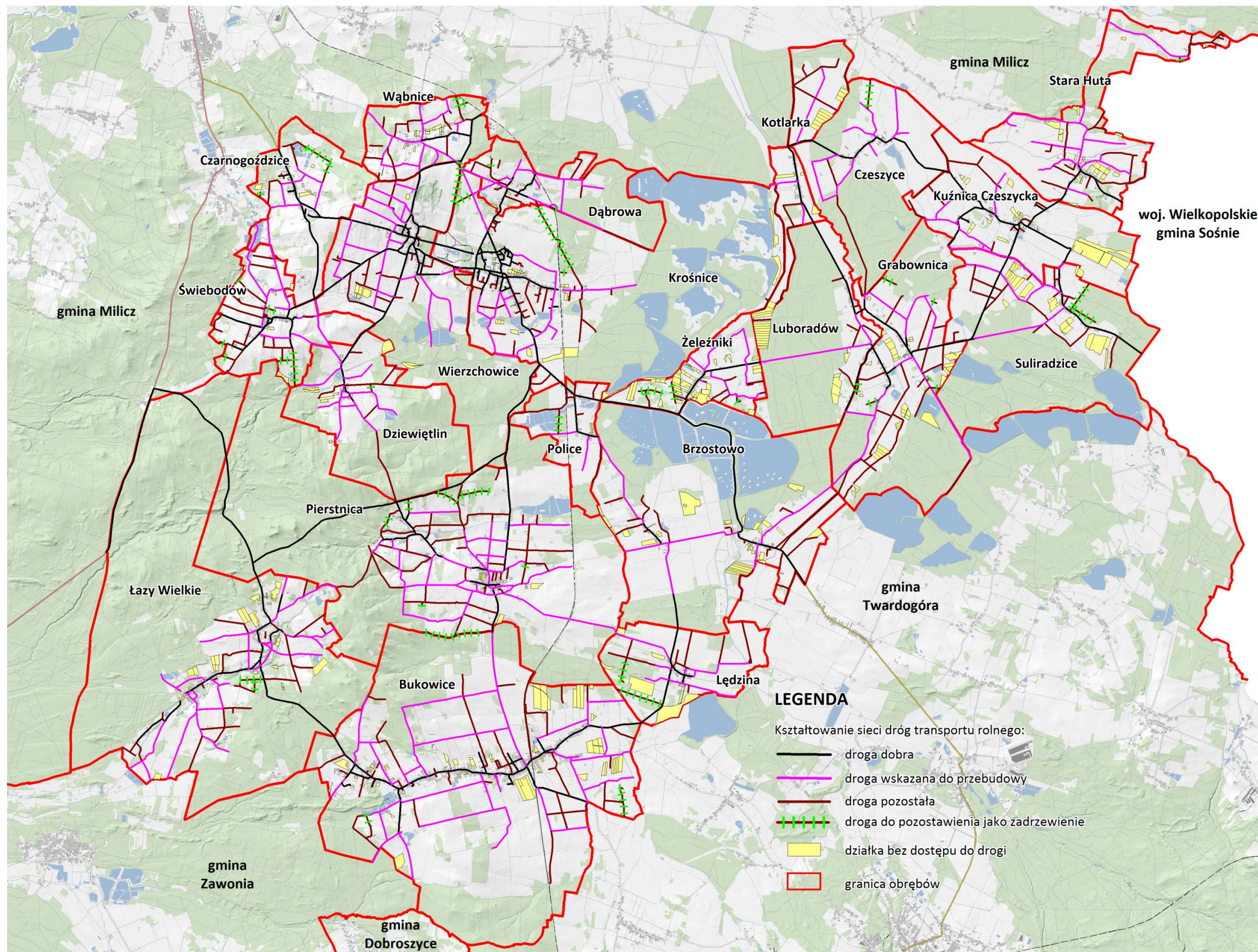
- w 3 obrębach: Brzostowo, Bukowice i Łazy Wielkie wskazano znacznie więcej odcinków dróg wymagających przebudowy niż w 2010 r. Wynika to ze złego stanu dróg istniejących służących do transportu rolnego i potrzeby lepszej komunikacji;
- znaczna część wytypowanych działek drogowych do przebudowy pokrywa się z drogami wskazanymi w 2010 r.;
- nie ma potrzeby wskazania dróg do przebudowy w I lub w II kolejności oraz materiału nawierzchni, ponieważ zależeć to będzie to od planów inwestycyjnych i środków finansowych Gminy Krośnice, również pozyskanych z dotacji, funduszy czy środków celowych;
- drogi nieprzejezdne, nie użytkowane w transporcie rolnym, porośnięte kilkuletnimi drzewami i krzewami proponuje się pozostawić w naturalnym ekosystemie. Część z takich dróg była wskazana do przebudowy we wcześniejszym opracowaniu (w 2010 r.) ale nie została zrealizowana. Dotyczy to 3,30 km odcinków dróg w obrębie: Dąbrowa (dz.199/3, 181/3), Krośnice (dz.528 i 534), Wąbnice (dz.136), Czarnogoździce (dz.105 i 106), Wierzchowice (336/5);
- proponuje się, aby nawierzchnia utwardzona, w tym z masy bitumicznej, betonu dotyczyła głównie dróg w obszarze zabudowanym, zainwestowanym czy planowanym pod zabudowę i inwestycje, a także o największym obciążeniu zwożonymi plonami, gdzie dominują polowe kierunki produkcji rolnej i sadownictwo. Natomiast w pozostałych obszarach, o wysokich walorach przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych czy chronionych prawnie, nawierzchnia dróg powinna być wykonana z materiałów przyjaznych środowisku (tłuczeń, żwir, kostka kamienna, brukowa, ażurowa).

Drogi wskazane do przebudowy

Tabela 42

Lp.	Obręb	Drogi ogółem	Drogi do przebudowy									Drogi do przebudowy zaorane (odcinki dróg)	
			razem		Należące do Gminy Krośnice				Należące do Powiatu Milickiego lub Skarbu Państwa ale będące we władaniu Starosty				
			km	km	%	km	%	nr działki	km	%	nr działki	km	nr działki
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	
1.	Brzostowo	27,24	6,94	25,5	4,56	65,7	222, 201/1, 202/2, 202/1, 204, 213, 219	2,38	34,3	203/1, 214	-	-	
2.	Bukowice	76,84	26,75	34,8	23,05	86,2	138, 15, 169, 180/1, 180/2, 189, 19, 204, 360, 419, 420, 422, 473, 491, 515, 532, 558/1, 560/6, 562/1, 562/2, 630, 639, 668/1, 668/2, 679, 708, 717, 757, 791/2, 791/13, 809/16, 809/29, 811, 819, 84/2, 96	3,70	13,8	298/2, 298/3, 298/4, 693/1, 693/2, 410/5	0,35	639, 791/3	
3.	Czarnogózdzice	15,51	3,54	22,8	3,54	100,0	2, 90, 6, 27, 56, 57, 1/5, 106, 14	-	-	-	-	-	
4.	Czeszyce	19,35	5,12	26,5	5,12	100,0	100, 105, 106, 102, 103, 114, 98, 115, 109	-	-	-	0,15	105	
5.	Dąbrowa	14,64	5,95	40,6	5,08	85,4	178/1, 178/2, 182/1, 183/1, 186, 187/3, 197/2, 197/3, 198/1, 199/2, 199/3	0,87	14,6	198/5	-	-	
6.	Dziewiętlin	14,40	5,59	38,8	5,23	93,6	255, 256, 257, 56/1, 58, 60/11, 60/3, 66/1, 69	0,36	6,4	60/7	-	-	
7.	Grabownica	27,20	8,07	29,7	5,60	69,4	256, 261, 254, 255, 258, 283, 257/1	2,47	30,6	253/1, 253/2, 253/3	-	-	
8.	Kotlarka	14,66	2,31	15,8	2,31	100,0	160, 168, 169	-	-	-	0,09	168	
9.	Krośnice	43,72	8,68	19,9	7,66	88,2	417, 420, 423, 428, 443, 457, 458, 459, 460, 461, 523/17, 530/2, 531, 532, 61/1	1,02	11,8	427/1	0,17	443	
10.	Kuźnica Czeszycka	21,62	5,04	23,3	5,04	100,0	203, 204/1, 195/3, 211, 196, 192, 199, 201	-	-	-	0,16	199	
11.	Lędzina	13,92	4,68	33,6	4,68	100,0	164/1, 158/1, 177, 67/6, 163/1, 171/2, 175, 157	-	-	-	-	-	
12.	Luboradów	13,97	2,63	18,8	-	-	-	2,63	100,0	67, 70, 142	-	-	
13.	Łazy Wielkie	52,62	13,86	26,3	13,86	100,0	209/1, 211, 212, 214, 218, 220, 222, 224, 225, 226, 227, 228, 230, 231, 232, 233, 236, 239, 240, 241, 242, 243	-	-	-	0,40	228	
14.	Pierstnica	61,53	17,22	28,0	16,51	95,9	482/1, 482/2, 485, 491, 500, 501, 502, 504, 508, 510, 511, 514, 515, 520/3, 521, 522, 524/3, 527, 528, 530, 532, 538, 530, 532, 538, 542, 550/1, 551, 552, 598, 599	0,71	4,1	480/3	-	-	
15.	Police	8,14	1,28	15,7	1,28	100,0	144/1, 136/2, 138, 135/1	-	-	-	0,15	136/2	
16.	Stara Huta	19,61	8,40	42,8	4,37	52,0	346, 347, 351/1, 353, 354/1, 360, 362, 363, 364, 369/1, 375/3	4,03	48,0	396/1, 342/1, 342/2	0,07	354/1	
17.	Suliradzice	17,67	4,04	22,9	2,17	53,7	169/1, 230, 169/3, 153	1,87	46,3	173/1, 152/3, 152/5	-	-	
18.	Świebodów	21,78	6,11	28,1	5,17	84,6	197, 201, 207, 208, 209, 210, 217/1, 217/3, 236, 93/7	0,94	15,4	214	-	-	
19.	Wąbnice	16,31	5,98	36,7	4,02	67,2	147, 135, 155, 146/3, 146/2, 133, 36/4, 143, 170	1,96	32,8	142, 169/5, 146/1	0,09	135	
20.	Wierzchnice	33,64	10,40	30,9	9,78	94,0	334/2, 334/3, 334/4, 342/1, 342/2, 343, 344, 346/1, 350/2, 351/4, 351/5, 352/3, 354, 355, 357	0,62	6,0	351/20, 351/24, 348	0,44	342/1, 355	
21.	Żeleźniki	11,63	3,94	33,9	3,94	100,0	204, 210/3, 216, 224, 239, 247, 252, 256, 258, 264	-	-	-	0,17	204	
Gmina ogółem		546,00	156,53	28,7	132,97	84,9	-	23,56	15,1	-	2,24	-	

Źródło: ewidencja gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacja terenowa (kwiecień – maj 2017 r.), dane Urzędu Gminy Krośnice (grudzień 2017 r.)

Rys. 48. Kształtowanie sieci dróg transportu rolnego

9. KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU

9.1. Zalesienia gruntów

W planie urządzeniowo-rolnym gminy Krośnice z 2010 r. do zalesienia wskazano 252,11 ha w 9 obrębach, Tab.43. Granica rolno-leśna została zrealizowana w 33,1% ponieważ 83,41 ha z tych obszarów w ewidencji gruntów i budynków obecnie wykazana jest jako las lub zadrzewienie. Duży udział realizacji granicy - rolno leśnej nastąpił w obrębie: Lędzina, Luboradów, Police i Dziewiętlin, rzędu 50 - 60%, ponieważ część planowanych terenów do zalesień z wieloletnimi samosiewami przeklasyfikowano na grunty leśne lub zadrzewione. Z uwagi na obecne uwarunkowania, głównie przyrodnicze, sposób zagospodarowania pól od części zalesień z 2010 r. należy odstąpić. Dotyczy to 144,90 ha tj. 57,5% planowanych zalesień w granicy rolno-leśnej opracowanej w 2010 r.

Realizacja granicy rolno - leśnej gminy Krośnice z 2010 r.

Tabela 43

Lp.	Obręb	Realizacja granicy rolno leśnej gminy z 2010 r.							
		planowane zalesienia w 2010 r.		grunty obecnie przeklasyfikowane na las lub zadrzewienie		grunty od których odstąpiono od zalesień		pozostałe grunty do zalesienia	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.	Brzostowo	32,20	100,0	-	-	30,20	93,8	2,00	6,2
2.	Bukowice	-	-	-	-	-	-	-	-
3.	Czarnogoźdźce	3,63	100,0	0,93	25,6	2,70	74,4	-	-
4.	Czeszyce	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	Dąbrowa	-	-	-	-	-	-	-	-
6.	Dziewiętlin	5,55	100,0	2,75	49,5	2,80	50,5	-	-
7.	Grabownica	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	Kotlarka	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	Krośnice	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	Kuźnica Czeszycka	-	-	-	-	-	-	-	-
11.	Lędzina	17,50	100,0	10,55	60,3	3,65	20,9	3,30	18,9
12.	Luboradów	7,09	100,0	4,08	57,5	0,09	1,3	2,92	41,2
13.	Łazy Wielkie	65,52	100,0	18,18	27,7	37,06	56,6	10,28	15,7
14.	Pierstnica	-	-	-	-	-	-	-	-
15.	Police	48,97	100,0	27,79	56,7	21,18	43,3	-	-
16.	Stara Huta	55,47	100,0	17,38	31,3	32,79	59,1	5,30	9,6
17.	Suliradzice	-	-	-	-	-	-	-	-
18.	Świebodów	-	-	-	-	-	-	-	-
19.	Wąbnice	-	-	-	-	-	-	-	-
20.	Wierzchowice	16,18	100,0	1,75	10,8	14,43	89,2	-	-
21.	Żeleźniki	-	-	-	-	-	-	-	-
Gmina ogółem		252,11	100,0	83,41	33,1	144,90	57,5	23,80	9,4

Źródło: ewidencja gruntów i budynków (luty 2017 r.), opracowania planistyczne Gminy Krośnice (opracowane do 2015 r.), inwentaryzacja terenowa (kwiecień - maj 2017 r.), Projekt granicy rolno-leśnej gminy z 2010 r.

Najwięcej obszarów od których należy odstąpić od zalesień położonych jest w Brzostowie, Łazach Wielkich, Policach, Starej Hucie i Wierzchowicach. Stanowią one od 1,3% w Luboradowie do 93,8% w Brzostowie planowanych zalesień. Grunty od których odstąpiono stanowią w większości grunty orne i łąki położone w granicach Parku Krajobrazowego Dolina Baryczy, obszarów Natury 2000 SOO i OSO lub w ich bliskim sąsiedztwie. Odstąpiono od przyjęcia tak dużej powierzchni z granicy rolno-leśnej z 2010 r. również z uwag na:

- a) część z gruntów ornyczych została zamieniona na użytki zielone i jest zagospodarowana (m.in. w obrębie Łazy Wielkie, Lędzina),
- b) są to ekosystemy wodno-łąkowe wskazane do zachowania (m.in. w obrębie Lędzina),
- c) są to tereny cennych siedlisk przyrodniczych (głównie łąkowych) lub żerowiska, lęgowiska czy miejsca bytowania ptaków: bociana białego, błotniaka stawowego, ortolana, żurawia i innych występujących na terenie gminy,
- d) miejscami powstała na nich zabudowa lub zbiorniki wodne,
- e) w obrębie Luboradów czy Kotlarka to teren istniejącego użytku ekologicznego, a w Starej Hucie - trwałe użytki zielone wartościowe środowiskowe wymienione w rozporządzeniu.

Grunty, które przyjęto ostatecznie do zalesienia z projektu granicy rolno-leśnej z 2010 r. zajmują 23,80 ha (9,4%) i położone są w 5 obrębach gminy, Tab.43 i 45. Grunty te są odłogowane, położone przy lasach, na terenach podmokłych czy z sukcesją leśną lub na działkach, na których część samosiewów przekształcono na tereny zadrzewione. Głównie stanowią je grunty orne – 23,41 ha. Najwięcej przyjęto gruntów do zalesienia w Łazach Wielkich – 10,28 ha.

Uwzględniając uwagi RDOŚ we Wrocławiu z 2010 r. **wytypowane również nowe obszary pod zalesienia** na powierzchni 133,40 ha. W typowaniu tych pól uwzględniono:

- obszary przyrodnicze objęte ochroną prawną lub wskazane do takiej ochrony oraz trwałe użytki zielone wykazane w rozporządzeniu z 2016 r., które nie powinny być zalesiane;
- rozwój społeczno-gospodarczy wsi i dominujących kierunków produkcji rolnej, w tym również rekreacji, turystyki, mieszkalnictwa;
- warunki glebowe, wodne, zagrożenie erozją;
- grunty odłogowane i możliwości ich lepszego zagospodarowania;
- stan infrastruktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej na tych terenach tj. dróg i rowów;
- użytki rolne zalesione przez gospodarstwa, celem wyrównania lub zwiększenia kompleksów leśnych;
- stan środowiska oraz możliwość zwiększenia walorów krajobrazowych wsi;
- ustalenia MPZP i studium gminy.

Zalesienia planowano m.in. na terenach obsługiwanych przez drogi gruntowe (trawiaste), pozarastane drzewami, nie przejezdne, nie użytkowane (np. Łazy Wielkie, Lędzina, Suliradzice) i nie

wymagające przebudowy. Część z takich dróg wskazano do pozostawienia jako zadrzewienie śródpolne lub śródleśne.

Obecna powierzchnia wskazana do zalesienia wynosi 157,20 ha. W powierzchni tej 47,32 ha stanowią zalesienia wskazane w opracowaniach planistycznych gminy (30,1%) oraz grunty odłogowane 76,68 ha (48,8%), Tab.45 i 46. Najwięcej zalesień wprowadzono w Pierstnicy (43,17 ha).

Grunty wskazane do zalesienia to głównie grunty orne 134,12 ha (85,3%), słabej jakości (V klasy), własności prywatnej (88%). Uwzględniając tereny wskazane do zalesienia, już zalesione (28,40 ha) i grunty, na których wystąpiła sukcesja leśna (173,96 ha) stopień lesistości gminy zwiększy się o 2,0% i wyniesie 45,7%. Największa dynamika zmian będzie w Żeleźniakach o 17,1%, co spowodowane jest dużą powierzchnią terenów z sukcesją leśną. W pozostałych wsiach dynamika zmian jest do 7%. Największy wskaźnik lesistości będzie nadal w Łazach Wielkich na poziomie 77%.

Fot. 88. Grunty wskazane do zalesienia (dz.231/3) – obręb Brzostowo

Fot. 89. Grunty wskazane do zalesienia (dz.257/1) – obręb Dąbrowa

W czasie inwentaryzacji terenowej stwierdzono, że na ok. 30 ha w 11 obrębach posadzono las, Tab.44. Nie są to tereny objęte Projektem granicy rolno-leśnej z 2010 r., ale *tereny dolesień wg opracowań planistycznych gminy sporządzonych do 2015 r.* (m.in. w Brzostowie i w Lędzinie), jak również obszary przyszłych inwestycji (m.in. w Starej Hucie, Grabownicy, Żeleźniakach, Brzostowie). Najczęściej to pojedyncze miejsca, o niedużym areale przeznaczone na zabudowę zagrodową lub mieszkaniową. Posadzony las jest głównie na gruntach ornym 25,30 ha własności prywatnej. Najwięcej zalesiono użytków rolnych w Grabownicy i w Lędzinie (ok. 8 i 7 ha).

Grunty, na których pojawiła się sukcesja leśna wskazano do pozostawienia w naturalnym ekosystemie, bo na tych gruntach nastąpiły już samozalesienia. W wielu przypadkach są to *tereny dolesień wg opracowań planistycznych gminy sporządzonych do 2015 r.* m.in. w obrębie Brzostowo,

Suliradzice, Żeleźniki, Pierstnica. Łącznie 53 ha pól z sukcesją leśną pokrywa się z terenami dolesień wg opracowań planistycznych gminy.

Dzięki nowym zalesieniom połączone zostaną pojedyncze kompleksy leśne, tereny zadrzewione, z sukcesją leśną i posadzonym młodym lasem np. w Bukowicach, Pierstnicy, Brzostowie, Suliradzicach. Powinno to być korzystne rozwiązanie dla prowadzenia gospodarki leśnej i stabilności lasów, mimo, że w wielu miejscach na terenach planowanych zalesień występują grunty zmeliorowane, szczególnie w obrębie: Łazy Wielkie, Bukowice, Pierstnica, Łędzina, Brzostowo, Dziewiętlin, Świebodów. Jednakże tereny położone przy lasach, są w większości od dawna odłogowane lub z sukcesją leśną i raczej nie mają prawidłowo funkcjonujących sieci drenarskich lub rowów.

Analiza warunków terenowych, przyrodniczych, obecnej produkcji rolnej, obszarów chronionych prawnie czy istniejących opracowań planistycznych pozwoliła na zdefiniowanie wniosku, że w gminie jest potrzebna aktualizacja *Projekt granicy rolno-leśnej z 2010 r.* Najbardziej aktualizacji wymaga granica rolno-leśna w obrębie: Łędzina, Łazy Wielkie, Police i Stara Huta.

Grunty zalesione nie wykazane w ewidencji gruntów i budynków

Tabela 44

Lp.	Obręb	Działki zalesione				własność/władanie
		nr działki	Grunty orne	Użytki zielone	razem	
			ha	ha	ha	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Brzostowo	140/3, 11/4	0,65	-	0,65	prywatna
2.	Bukowice	30/3, 25/14	1,74	1,05	2,79	prywatna
3.	Dąbrowa	275	-	0,55	0,55	PGL Milicz
4.	Dziewiętlin	39/4	1,48	-	1,48	prywatna
5.	Grabownica	110/4	0,40	0,14	0,54	ANR
		7/3, 163, 145/2, 109, 128, 7/5, 164/3	7,19	-	7,19	prywatna
		razem	7,59	0,14	7,73	-
6.	Łędzina	132	6,14	0,26	6,40	prywatna
7.	Łazy Wielkie	239/240	0,69	0,38	1,07	PGL Milicz
		46/50	1,09	0,04	1,13	prywatna
		razem	1,78	0,42	2,20	-
8.	Pierstnica	714	-	0,68	0,68	PGL Milicz
9.	Stara Huta	12/2, 209/3	0,73	-	0,73	prywatna
10.	Suliradzice	121/1	2,06	-	2,06	prywatna
11.	Żeleźniki	97/3, 88/5	3,13	-	3,13	prywatna
Gmina ogółem		-	25,30	3,10	28,40	-

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), opracowań planistycznych Gminy Krośnice (do 2016 r.), inwentaryzacji terenowej (kwiecień - maj 2017 r.), granicy rolno-leśnej Gminy z 2010 r.

Planowane zalesienia i stopień lesistości

Tabela 45

Lp.	Obręb	Planowane zalesienia					Stopień lesistości									
		przyjęte z granicy rolno-leśnej	nowe obszary	ogółem	w tym położone na terenach doleśień wg opracowań planistycznych		stan aktualny			stan planowany						
					ha	ha	ha	%	powierzchnia obrębu	lasy i zadrzewienia	stopień lesistości	planowane zalesienia	sukcesja leśna	posadzony las	razem	stopień lesistości
ha	ha	ha	ha	%	ha	ha	%	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	%	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
1.	Brzostowo	2,00	10,11	12,11	1,48	12,2	1358,91	351,39	25,9	12,11	29,58	0,65	42,34	393,73	29,0	3,1
2.	Bukowice	-	16,45	16,45	3,56	21,6	2291,76	797,22	34,8	16,45	14,93	2,79	34,17	831,39	36,3	1,5
3.	Czarnogoźdźce	-	21,07	21,07	-	-	409,80	117,02	28,6	21,07	0,40	-	21,47	138,49	33,8	5,2
4.	Czeszyce	-	-	-	-	-	604,78	290,52	48,0	-	-	-	-	290,52	48,0	-
5.	Dąbrowa	-	8,37	8,37	3,00	35,8	332,76	170,54	51,3	8,37	0,63	0,55	9,55	180,09	54,1	2,8
6.	Dziewiętlin	-	5,85	5,85	-	-	613,48	401,67	65,5	5,85	0,18	1,48	7,51	409,18	66,7	1,2
7.	Grabownica	-	-	-	-	-	808,96	370,11	45,8	-	23,07	7,73	30,80	400,91	49,6	3,8
8.	Kotlarka	-	-	-	-	-	256,46	39,90	15,6	-	1,26	-	1,26	41,16	16,0	0,4
9.	Krośnice	-	-	-	-	-	1671,53	542,48	32,5	-	1,69	-	1,69	544,17	32,6	0,1
10.	Kuźnica Czeszycka	-	-	-	-	-	561,27	43,32	7,7	-	-	-	-	43,32	7,7	-
11.	Lędzina	3,30	6,16	9,46	-	-	376,77	85,09	22,6	9,46	8,84	6,40	24,70	109,79	29,1	6,5
12.	Luboradów	2,92	7,61	10,53	-	-	567,15	418,43	73,8	10,53	-	-	10,53	428,96	75,6	1,8
13.	Łazy Wielkie	10,28	11,66	21,94	9,44	43,0	2257,80	1705,75	75,5	21,94	8,85	2,20	32,99	1738,74	77,0	1,5
14.	Pierstnica	-	43,17	43,17	25,95	60,1	2278,65	1335,45	58,6	43,17	18,39	0,68	62,24	1397,69	61,3	2,7
15.	Police	-	-	-	-	-	208,62	55,93	26,8	-	0,07	-	0,07	56,00	26,8	-
16.	Stara Huta	5,30	0,86	6,16	3,89	63,1	518,51	124,52	24,0	6,16	0,79	0,73	7,68	132,20	25,5	1,5
17.	Suliradzice	-	1,32	1,32	-	-	909,68	454,84	50,0	1,32	16,19	2,06	19,57	474,41	52,2	2,2
18.	Świebodów	-	0,77	0,77	-	-	362,53	39,66	10,9	0,77	0,06	-	0,83	40,49	11,2	0,3
19.	Wąbnice	-	-	-	-	-	270,68	82,75	30,6	-	9,55	-	9,55	92,30	34,1	3,5
20.	Wierzchowice	-	-	-	-	-	936,72	357,24	38,1	-	1,75	-	1,75	358,99	38,3	0,2
21.	Żeleźniki	-	-	-	-	-	238,80	14,57	6,1	-	37,73	3,13	40,86	55,43	23,2	17,1
Gmina ogółem		23,80	133,40	157,20	47,32	30,1	17835,62	7798,40	43,7	157,20	173,96	28,40	359,56	8157,96	45,7	2,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), opracowań planistycznych Gminy Krośnice (do 2015 r.), inwentaryzacji terenowej (kwiecień- ma j 2017 r.)

Planowane zalesienia wg użytków i władania

Tabela 46

Lp.	Obręb	Planowane zalesienia wg użytków								Planowane zalesienia na gruntach							
		ogółem		grunty orne		użytki zielone		w tym grunty odłogowane		prywatnych		KOWR		gminnych		PGL Milicz	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
1.	Brzostowo	12,11	100,0	10,40	85,9	1,71	14,1	8,91	73,6	9,98	82,4	2,13	17,6	-	-	-	-
2.	Bukowice	16,45	100,0	14,27	86,7	2,18	13,3	12,29	74,7	14,75	89,7	-	-	-	-	1,70	10,3
3.	Czarnogoźdźce	21,07	100,0	21,07	100,0	-	-	11,89	56,4	21,07	100,0	-	-	-	-	-	-
4.	Czeszyce	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	Dąbrowa	8,37	100,0	7,77	92,8	0,60	7,2	4,91	58,7	8,15	97,4	-	-	0,22	2,6	-	-
6.	Dziewiętlin	5,85	100,0	4,41	75,4	1,44	24,6	5,85	100,0	1,68	28,7	-	-	-	-	4,17	71,3
7.	Grabownica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	Kotlarka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	Krośnice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	Kuźnica Czeszycka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11.	Lędzina	9,46	100,0	9,46	100,0	-	-	3,19	33,7	9,46	100,0	-	-	-	-	-	-
12.	Luboradów	10,53	100,0	8,11	77,0	2,42	23,0	5,86	55,7	4,99	47,4	5,54	52,6	-	-	-	-
13.	Łązy Wielkie	21,94	100,0	20,97	95,6	0,97	4,4	10,52	47,9	21,19	96,6	-	-	-	-	0,75	3,4
14.	Pierstnica	43,17	100,0	29,41	68,1	13,76	31,9	9,14	21,2	40,59	94,0	-	-	-	-	2,58	6,0
15.	Police	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16.	Stara Huta	6,16	100,0	6,16	100,0	-	-	1,83	29,7	5,21	84,6	0,95	15,4	-	-	-	-
17.	Suliradzice	1,32	100,0	1,32	100,0	-	-	0,67	50,8	1,32	100,0	-	-	-	-	-	-
18.	Świebodów	0,77	100,0	0,77	100,0	-	-	0,77	100,0	-	-	-	-	-	-	0,77	100,0
19.	Wąbnice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20.	Wierzchowice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21.	Żeleźniki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gmina ogółem		157,20	100,0	134,12	85,3	23,08	14,7	76,68	48,8	138,39	88,0	8,62	5,5	0,22	0,1	9,97	6,3

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków (luty 2017 r.), inwentaryzacji terenowej (kwiecień – maj 2017 r.)

9.2. Zadrzewienia

Z uwagi na licznie występujące zadrzewienia liniowe i powierzchniowe na terenie gminy, nie planowano dodatkowych zadrzewień przydrożnych ani remiz śródpolnych. Nasadzenia liniowe występują wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych w tym drogi krajowej nr 15, wojewódzkiej 448 oraz wzdłuż dróg powiatowych i dróg gminnych. Część z nich stanowią zabytkowe szpalery drzew wskazane do zachowania. Zadrzewienia występują zarówno na terenach zabudowanych jak i rolnych, a wiele powstało na posesjach prywatnych, na granicy działek, użytków lub obrębów, wzdłuż stawów i zbiorników wodnych, terenów PKP oraz przy obiektach infrastruktury publicznej. W celu umocnienie grobli i ochrony zbiorników wodnych (głównie stawów), obsadzano je też drzewami. W większości stan drzewostanów jest dobry, natomiast lokalnie usunięto stare, zniszczone drzewa, które powinny być uzupełnione nowymi, szczególnie przy odcinkach remontowanych dróg. Praktycznie wszystkie cieki naturalne, wiele rowów i dróg polnych posiada naturalnie wykształcone pasy drzew lub krzewów, które wymagają bieżących pielęgnacji. Natomiast część z dróg nie użytkowanych i nie przydatnych rolniczo, na których pojawiły się samosiewy i krzewy, wskazano do zachowania. Łącznie wskazano 15,86 km odcinków takich dróg w 18 wsiach, w tym najwięcej w obrębie: Krośnice (1,80 km), Świebodów (1,48 km), Lędzina (1,34 km), Pierstnica (2,80 km), Rys.48., Tab.41.

Fot. 90. Droga do pozostawienia jako zadrzewienie śródpolne (dz. 199/3) – obręb Dąbrowa

Fot. 91. Droga do pozostawienia jako zadrzewienie śródpolne (dz. 673) – obręb Bukowice

W gminie o wysokim stopniu lesistości (40,0%), grunty zadrzewione i zakrzewione łącznie zajmują 691,19 ha, ok. 4,0% powierzchni gminy. Są to grunty zadrzewione i zakrzewione 128,87 ha (Lz), a także grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych 562,32 ha (Lzr). Największa taka powierzchnia położona jest w obrębie: Krośnice 130,76 ha, Bukowice 104,97 ha,

Pierstnica 88,49 ha i Łązy Wielkie 67,10 ha. Natomiast w Grabownicy, Kotlarce, Suliradzicach, powierzchnia ta zajmuje mniej niż 1 ha. Zadrzewienia i zakrzewienia na użytkach rolnych powstały w większości przez długi czas odłogowania gruntów rolnych, brak konserwacji rowów, brak użytkowania dróg transportu rolnego. Lokalnie w miejscach tych pojawiły się kilkuletnie samosiewy, których wiek i wielkość drzew pozwolił na zmianę użytku.

Powierzchnię gruntów zadrzewionych i zakrzewionych zwiększają nieużytki (ok. 20 ha), które w większości samoistnie porośły drzewami lub krzewami. Na wielu takich wyrobiskach występują też oczka wodne, które otaczają kępy drzew i krzewów. Stąd uwarunkowania te wskazują na brak potrzeb wprowadzania dodatkowych zadrzewień. Natomiast nowe zadrzewienia przydrożne mogą zostać wprowadzane lub uzupełniane na drogach transportu rolnego wskazanych do przebudowy lub w czasie realizacji prac scaleniowych wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym w obrębie Bukowice i Pierstnica.

9.3. Planowane formy ochrony krajobrazu

Dla pozostałości cennych ekosystemów o dużym znaczeniu dla środowiska oraz w celu zwiększenie walorów krajobrazowych gminy ustalono:

- *projektowany Obszar Chronionego Krajobrazu Wzgórza Trzebnickie* w obrębie Bukowice,
- *zabytkowe szpalery drzew (układy zieleni) i ekosystemy wodno-łąkowe* do zachowania.

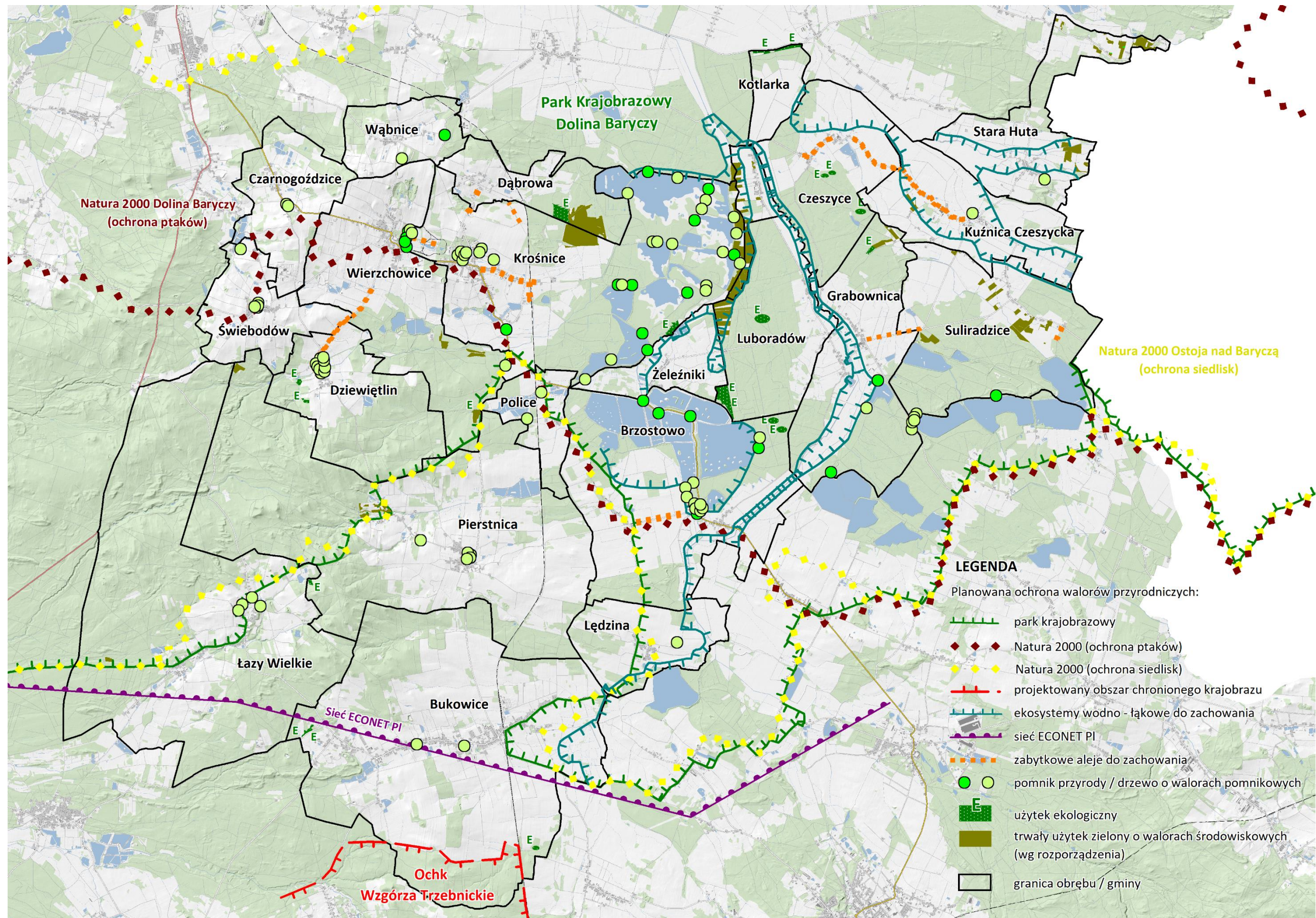
W porównaniu do ustaleń planu urządzeniowo rolnego gminy z 2010 r. są to te same formy ochrony, Tab.47, Rys.49. Nową formą ochrony są *wyznaczone trwałe użytki zielone cenne środowiskowo* wyszczególnione w rozporządzeniu z 2016 r. W celu ochrony *trwałych użytków zielonych*, które przyczyniają się do zachowania różnorodności biologicznej, pochłaniania dwutlenku węgla, ochrony gleb wprowadzono obowiązek ich utrzymania. W ramach tych wymogów na obszarach Natura 2000 obowiązuje m.in. zakaz przekształcania lub zaorywania wyznaczonych cennych przyrodniczo trwałych użytków zielonych, w tym obejmujących gleby torfowe i podmokłe, które wymagają ścisłej ochrony w celu osiągnięcia celów dyrektyw ptasiej i siedliskowej. W przypadku zaorania lub przekształcenia ich, oprócz zmniejszenia płatności, będzie obowiązek ponownego przekształcenia tego obszaru w trwałe użytki zielone. Ponadto w celu zapobieżenia masowemu przekształcaniu trwałych użytków zielonych na grunty orne, w kraju zostanie wprowadzony obowiązek utrzymania ich udziału w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju, który nie może się zmniejszyć o więcej niż 5% w stosunku do roku referencyjnego 2015. W przypadku zmniejszenia wskaźnika o więcej niż 5% w skali kraju, konieczne będzie wdrożenie działań naprawczych polegających na zobowiązaniu rolników, którzy je przekształcili do przywrócenia określonej powierzchni gruntu lub odtworzenia takiej samej powierzchni TUZ na innym gruncie.

Planowane formy ochrony krajobrazu

Tabela 47

Lp.	Obręb	Układy zieleni km	Ekosystemy wodno łąkowe	Trwale użytki zielone (TUZ) - wg rozporządzenia z dnia 8 marca 2016 r.			
				nr działki	rodzaj użytku	powierzchnia [ha]	własność/władanie
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Brzostowo	1,90	tak	-	-	-	-
2.	Bukowice	-	tak	-	-	-	-
3.	Czarnogoździce	-	-	-	-	-	-
4.	Czeszyce	3,61	tak	-	-	-	-
5.	Dąbrowa	0,68	-	275	Ł, Ps	23,02	PGL - Nadleśnictwo Milicz
6.	Dziewiętlin	1,60	-	-	-	-	-
7.	Grabownica	0,56	tak	423/61	Ł, Ps	4,26	PGL - Nadleśnictwo Milicz
8.	Kotłarka	-	tak	102, 113	Ps	0,42; 0,99	prywatna
				134, 139	Ł	0,71; 0,96	prywatna
				141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157/1	Ł	0,96; 0,98; 1,33; 0,87; 1,18; 0,68; 0,69; 0,68; 0,99; 1,31; 1,47; 1,43; 1,39; 0,74; 1,45; 1,39	prywatna
				84/1, 84/2, 87, 88, 98, 96/1	Ps	0,52; 0,36; 1,01; 0,32; 0,47; 0,49; 0,32	prywatna
				razem	-	24,11	-
9.	Krośnice	4,45	tak	523/11, 523/3, 523/4, 523/8	Ł	7,68; 0,97; 1,02; 6,07	prywatna
				805	Ł, Ps	19,64	PGL - Nadleśnictwo Milicz
				razem	-	35,38	-
10.	Kuźnica Czeszycka	3,12	tak	151/3, 151/5	Ł	0,43; 0,45	prywatna
				151/4	Ps, Ł	1,00	prywatna
				razem	-	1,88	-
11.	Lędzina	-	tak	110/2	Ł	0,38	prywatna
12.	Luboradów	-	tak	114, 115, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 127, 128	Ł	1,76; 1,50; 1,50; 0,95; 1,26; 1,30; 1,09; 1,13; 1,13; 0,97; 0,65	prywatna
				razem	-	13,24	-
13.	Łazy Wielkie	-	-	302/210	Ps	0,86	PGL - Nadleśnictwo Milicz
14.	Pierstnica	-	-	10	Ł	0,12	prywatna
				11	Ps, Ł	1,95	prywatna
				616/125	brak w ewidencji	-	brak
				65/2, 68/2, 9	Ł	0,11; 0,12; 0,20	prywatna
				68/1, 8, 87/4, 88/1	Ps	0,32; 0,73; 0,38; 0,70	prywatna
razem	-	4,63	-				
15.	Police	-	tak	-	-	-	-
16.	Stara Huta	-	tak	12/2	Ł, Ps	0,74	prywatna
				1/3	Ps	0,98	prywatna
				15/3	R-zadarniona	0,25	prywatna
				15/4, 15/5	Ł	0,08; 0,51	prywatna
				17/1	Ps, Ł, R	1,55	prywatna
				17/2, 17/3	R-zadarniona	0,11; 0,11	prywatna
				20, 22/1, 235/2, 238, 240/4, 24, 24/1, 242/1, 243, 244, 245/1, 25, 26/1, 27, 27/1, 52/9	Ł	1,16; 1,47; 0,64; 3,82; 1,31; 1,04; 0,04; 0,32; 1,19; 0,40; 0,34; 0,20; 0,30; 0,75; 0,16; 0,98	prywatna
				28/1	Ps, Ł	0,22	prywatna
razem	-	18,67	-				
17.	Suliradzice	1,09	tak	133/3, 137/5, 137/6, 139/1, 141/1, 142, 145/4, 80/6	Ł	1,48; 3,35, 1,58; 1,25; 1,41; 1,40; 0,85; 0,51	prywatna
				137/8, 143/6, 4/12, 67/8, 87/3	Ps	0,61; 0,77; 0,59; 0,07; 0,60	prywatna
				221/13	Ł	3,93	PGL - Nadleśnictwo Oleśnica
				75/2, 79/1, 80/4	R-zadarniona	0,77; 1,25; 1,31	prywatna
razem	-	21,73	-				
18.	Świebodów	0,54	-	-	-	-	-
19.	Wąbnice	-	-	-	-	-	-
20.	Wierzchowice	1,39	-	383/109	brak w ewidencji	-	-
				384/110, 401/130	Ł	2,07; 2,74	PGL - Nadleśnictwo Milicz
				razem	-	4,81	-
21.	Żeleźniki	-	tak	-	-	-	-
Gmina ogółem		18,94	13 obrębów	-	Ł, Ps, R-zadarniona	152,97	-

Źródło: ewidencja gruntów i budynków (lutyc 2017 r.), SUiKZP gminy Krośnice z 2008 r., Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 2016 r. w sprawie trwałych użytków zielonych wartościowych pod względem środowiskowym

Rys. 49. Ochrona przyrody i krajobrazu

10. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I TURYSTYCZNEJ

10.1. Potrzeby z zakresu odnowy wsi

Ze SUIKZP gminy Krośnice z 2008 r. wynika, że wskazana jest poprawa warunków podróżowania linią kolejową, która posiada 3 stacje na terenie wsi: Bukowice, Krośnice, Wąbnice (stacja Wierzchowice). Linia przebiega korzystnie przez środkową część gminy i zapewnia dobre połączenie między gminami sąsiednimi, ośrodkami miejskimi, Oleśnicą i Miliczem. Obecnie nie jest czynna, ale ma przeznaczenie do obsługi pociągów pasażerskich i osobowych. Z uwagi na cenne obiekty kolejowe, wysokie walory krajobrazowo-przyrodnicze, ochronę środowiska, rozwój turystyki, rekreacji i mieszkalnictwa na terenie gminy, korzystnie byłoby włączyć linię kolejową na potrzeby mieszkańców jak i tych usług.

Fot. 92. Zabytkowy budynek stacji kolejowej – obręb Wąbnice

Fot. 93. Zabytkowy budynek stacji kolejowej – obręb Bukowice

Gmina Krośnice planuje inwestycje związane z potrzebami mieszkańców i odnowy wsi, którymi są:

- Bukowice - termomodernizację Domu Kultury, w związku z otrzymaniem dofinansowania z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020. Planowany czas realizacji to 2018 r.;
- Dziewiętlin - budowę chaty wiejskiej, na który złożono wniosek w czerwcu 2017 r. o przyznanie pomocy w ramach PROW na lata 2014-2020, który jest w trakcie oceny;
- Krośnice - utworzenie tarasu rekreacyjnego, wyposażenie siłowni, dostosowanie i wyposażenie pomieszczeń części gastronomicznej i holu „Parku Wodnego Krośnica Przystań”, na który złożono wniosek w czerwcu 2017 r. o dofinansowanie w ramach Programu Operacyjnego „Rybnictwo i Morze” i który jest w trakcie oceny;

- Krośnice - doposażenie ścieżki przyrodniczej „Stawy Krośnickie”, na którą planuje złożyć wniosek o dofinansowanie w 2018 r. ramach Programu Operacyjnego „Rybnictwo i Morze”;
- Kuźnica Czeszycka - budowę świetlicy wiejskiej, na którą planuje złożyć wniosek w 2018 r. o dofinansowanie w ramach PROW na lata 2014-2020 oraz budowę zewnętrznej siłowni fitness, na którą gmina planuje złożyć wniosek w 2018 r. o dofinansowanie w ramach rządowego programu rozwoju małej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej - Otwarte Strefy Aktywności z Ministerstwa Sportu i Turystyki;
- Luboradów - przebudowę świetlicy wiejskiej, którą planuje zrealizować w najbliższych latach;
- Wierzchowice - termomodernizację świetlicy środowiskowej i wiejskiej w związku z otrzymaniem dofinansowania z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na 2014 - 2020. Planowany czas realizacji to 2018 r. Kompleksową modernizację energetyczną Zakładu Usług Komunalnych w latach 2014- 2020.

Fot. 94. Remiza strażacka – obręb Żeleźniki

Fot. 95. Świetlica wiejska – obręb Łazy Wielkie

Natomiast z inwentaryzacji terenowej wynika, że świetlica w Łazach Wielkich wymaga remontu elewacji, a w Brzostowie i w Czarnogoźdnicach budowy nowego obiektu. Gmina posiada gotową dokumentację na nowe świetlice w Kuźnicy Czeszyckiej i w Dziewiętlinie. Remontu oraz zagospodarowania wymaga nadal remiza strażacka w Żeleźnikach, a także wykorzystanie jej do celów publicznych, np. edukacyjno-turystycznych. Wskazana jest też budowa placu zabaw w Dąbrowie, Starej Hucie i Wąbnicach.

Infrastruktura sportowa o sakli ponad lokalnej, skupiona jest głównie w Krośnicach, gdzie wciąż jest rozbudowywana i o coraz większej ofercie usług. Z analizy materiałów ewidencyjnych, planistycznych wynika, że są działki gminne przeznaczone na boisko sportowe, ale nie urządzone. Dotyczy to wsi: Dąbrowa (dz.158), Brzostowo (dz.142/3), Grabownica (dz.20/1), Police (dz.19/1), Świebodów (dz.64) i Krośnice (dz. 201/3). W Pierstnicy (dz.267/1) i w Kuźnicy Czeszyckiej (dz.135)

boiska wymagają doposażenia. Wskazane byłoby utworzyć miejsca integracji mieszkańców w poszczególnych miejscowościach, a na ten cel wykorzystać działki gminne niezagospodarowanych boisk czy parki wiejskie. Z analizy materiałów i wywiadu terenowego wynika, że są takie działki m.in. w obrębie: Pierstnica dz.99 (Bz) własności gminnej; dz.596/2, park zabytkowy, własność gminna; Krośnice dz. 508/5 (Bi), pustostan, własność Powiat Milicki; Wąbnice dz.60, własność gminna, częściowo zagospodarowana jako boisko sportowe, a pozostała część jest nieużytkowana, Tab.48.

10.2. Kształtowanie infrastruktury turystycznej

Infrastruktura rekreacyjno-turystyczna gminy jest dobrze rozwinięta, w większości ma charakter regionalny, szczególnie w granicach *Parku krajobrazowego Doliny Baryczy*. W celu wyekspozowania lokalnych walorów krajobrazowo-przyrodniczych i zabytków poszczególnych miejscowości, odciążenia północnej części gminy od nadmiernego ruchu turystycznego, warto ją rozszerzyć o nowe trasy turystyczne i punkty widokowe. Były to też założenia planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r. Stąd zaproponowano nowe szlaki piesze na długości 122 km, trasy rowerowe na długości ok. 106 km i 14 punktów widokowych, Tab.48, Rys.50. Proponuje się też rozwinięcie *szlaku karpia* o istniejące stawy hodowane i łowiska w obrębie: Bukowice, Czeszyce, Czarnogoździce, Police i Wierzchowice.

Fot. 96. Droga, po której zaproponowano szlak rowerowy - obręb Stara Huta

Fot. 97. Boisko sportowe wymagające doposażenia - obręb Kuźnica Czeszycka

Z informacji ze strony internetowej wynika, że Gmina Krośnice wspólnie z powiatem milickim, gminą Milicz i gminą Cieszków wystąpiła o dofinansowanie na budowę ścieżek rowerowych. Dla gminy Krośnice mogą to być pierwsze kilometry tego rodzaju infrastruktury, która jeszcze bardziej połączy jej teren z systemem ścieżek rowerowych już istniejących i tych planowanych w innych gminach. *Szlaki piesze zaproponowano w każdym obrębie, głównie po drogach gruntowych lub*

utwardzonych (szutrowych, brukowych) oraz miejscami wskazanymi do przebudowy. Część z nich stanowią odcinki planowanych szlaków zawartych w ustaleniach planu urządzeniowo-rolnego gminy z 2010 r. ponieważ nie straciły na aktualności. *Trasy rowerowe* wyznaczono również we wszystkich obrębach, głównie po drogach utwardzonych i wskazanych do przebudowy. Wykorzystano *planowany szlak rowerowy* ze strony internetowej *Parku Krajobrazowego Doliny Baryczy* oraz planowane szlaki rowerowe z planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r. Nowe trasy turystyczne stanowią rodzaj pętli i uzupełniają szlaki istniejące.

Fot. 98. Zabudowa wsi - obręb Police

Fot. 99. Park zabytkowy – obręb Pierstnica

Szlaki piesze i trasy rowerowe zaproponowano z uwagi na wysokie walory architektoniczne, kulturowe oraz przyrodniczo-krajobrazowe gminy, którymi są:

- a) liczne kapliczki przydrożne, miejsca pamięci m.in. cmentarze poewangelickie objęte ochroną konserwatorską w Czarnogoźdnicach, Żeleźnikach, Bukowicach, Grabownicy, Starej Hucie;
- b) pałac w Kuźnicy Czeszyckiej, 3 zabytkowe zagrody i park w Pierstnicy, mauzoleum w Wąbnicach, dwór w Czarnogoźdnicach, osiedle robotników leśnych w Żeleźnikach;
- c) zabytkowe obiekty przemysłowe: zespół cegielni w Wierzchowicach, dworzec kolejowy w Bukowicach;
- d) urządzenia Podziemnego Magazynu Gazu Wierzchowice;
- e) ciekawsze obiekty hydrotechniczne - przepusty, mostki, mnichy i zastawki na ciekach;
- f) charakterystyczne zabudowania wsi: Police, Żeleźniki, Świebodów, Suliradzice, Grabownica, Brzostowo, Bukowice i Lędzina;
- g) użytki ekologiczne w obrębie Kotlarka, Czeszyce, Grabownica, Dąbrowa i Bukowice;
- h) cenne szpalery drzew w Czeszycach, Grabownicy, Brzostowie i w Suliradzicach oraz drzewa pomnikowe w parku w Dziewiętlinie, Brzostowie i Świebodowie;

- i) stawy hodowlane m.in. *staw Mieczysław, Leśny, Nowy, Henryk, Soczewica, Tatarak, Ernest* oraz mniejsze zbiorniki wodne powstałe po wyrobiskach piasku (Pierstnica, Czarnogoździce);
- a) rozległe tereny leśne w obrębie: Łazy Wielkie, Bukowice, Luboradów, Pierstnica, Stara Huta, Wierzchowice i Suliradzice;
- j) rozległe obszary pastwisk, na których prowadzone są wypasy koni, bydła i owiec m.in. w obrębie Lędzina, Suliradzice, Grabownica, Kuźnica Czeszycka, Czeszyce i Wierzchowice;
- k) sady owocowe i winnice w obrębie Czarnogoździce, Krośnice, Wierzchowice, Wąbnice, Czeszyce i Świebodów.

Fot. 100. Hodowla koni – obręb Suliradzice

Fot. 101. Winnica De Sas – obręb Czeszyce

Punkty widokowe wyznaczono w miejscach najbardziej atrakcyjnych krajobrazowo i wzdłuż szlaków turystycznych (istniejących lub planowanych). Siedem z nich: przy stawie Mieczysław (Suliradzice), Henryk (Grabownica), Tatarak (Brzostowo) i przy kompleksie stawów hodowlanych (Bukowice, Łazy Wielkie, Czarnogoździce i Wierzchowice) były zwarte też w ustaleniach planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r. Miejsca te nie straciły na aktualności, dlatego proponuje się utworzenie w nich punktów widokowych wraz z infrastrukturą rekreacyjno-turystyczną oraz postawienie tablic informacyjnych. W wyniku inwentaryzacji terenowej stwierdzono, że przy *stawie Mieczysław i Nowy* w Suliradzicach najprawdopodobniej były przystanie wodne i tarasy widokowe, które warto odbudować. Natomiast *łowisko Karpik* w Krośnicach wymaga modernizacji i dostosowania do aktualnych potrzeb rekreacyjno-turystycznych.

Punkty widokowe i szlaki bardzo dobrze służą celom rekreacyjno-turystycznym, edukacyjnym, krajoznawczym, przyczyniają się do poznania tradycji i życia mieszkańców regionu, zakupu wyrobów regionalnych, obserwacji nadchodzących zmian w życiu społecznym (np. nowej architektury, nowych urządzeń przemysłowych), kierunków rozwoju gminy, rozprzestrzenienia się terenów zabudowanych,

ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, promocji gminy i każdej wsi. Stąd nowe szlaki turystyczne i punkty widokowe nawiązują do:

- szlaku archeologicznego w Starej Hucie, szlaku na Grądy Wałkowskie w Wierzchowicach, szlaku Łozina – Krotoszyn w Czarnogoźdicach;
- obiektów edukacyjno-turystycznych m.in. gospodarstwa Rogata Owca i ekomuzeum w Łędzinie, winnicy De Sas w Czeszycach, ścieżki przyrodniczej w Dziewiętlinie;
- punktów widokowych (istniejących i planowanych), gospodarstw agroturystycznych, urządzonych miejsc odpoczynku m.in. „Osady kubryk” z domem myśliwskim w Łazach Wielkich, leśniczówki w Kuźnicy Czeszyckiej, parkingu przy drodze krajowej, Zagrody Grabownica;
- obiektów infrastruktury społecznej, ponieważ w ostatnim czasie wiele świetlic wiejskich, placów zabaw i boisk sportowych w gminie zmodernizowano i doposażono w sprzęt (wiaty, stoły, ławki, kosze na śmieci), wyznaczono przy nich miejsca na ognisko. Urządzono również miejsca odpoczynku m.in. w parku w Krośnicach i w Kotlarce przy skrzyżowaniu dróg;
- atrakcji turystycznych sąsiednich gmin: *Wieża Odyniec na Wzgórzu Joanny* (gm. Milicz), *Dawny młyn wodny* (gm. Zawonia), *staw Soczewica*, *Biały Most*, *Zimiec*, *Mały Drozd* (gm. Twardogóra), *staw i ciek Polska Woda* na północ od Starej Huty (Henrykowice), *zabytki wsi Czatkowice* (gm. Milicz), *Schronisko dla koni* (wieś Poręby).

Fot. 102. Zabytkowy cmentarz poewangelicki – obręb Łędzina

Fot. 103. Zabytkowy cmentarz poewangelicki – obręb Stara Huta

Wzdłuż szlaków turystycznych znajdują się obiekty cenne kulturowo, zabytkowe, ale w złym stanie technicznym. Wymagają remontów, gruntownych konserwacji, zabezpieczeń przed dalszą dewastacją czy zagospodarowania. Położone są one w następujących miejscowościach:

- a) Brzostowo - zabytkowy kościół, cmentarz poewangelicki, park pałacowy, Dom Ludowy;

- b) Bukowice - zabytkowy dworzec kolejowy, budynek gospodarczy (dawny spichlerz);
- c) Czarnogózdzice - dwór i cmentarz rodowy Eberów, cmentarz poewangelicki, park dworski;
- d) Dziewiętlin - cmentarz poewangelicki, zabytkowe ogrodzenie w parku dworskim;
- e) Krośnice - zespół dworca kolejowego;
- f) Kuźnica Czeszycka - zabytkowy kościół, cmentarz parafialny i poewangelicki, zespół pałacowo-folwarczny w tym pałac, budynki mieszkalno-gospodarcze;
- g) Pierstnica - zespół pałacowo-folwarczny (ruiny), ogrodzenie parku zabytkowego, cmentarz poewangelicki i Police - dom dróżnika;
- h) Stara Huta - kościół ewangelicko-augsburski, cmentarz poewangelicki;
- i) Wąbnice - cmentarz poewangelicki, Mauzoleum Hochbergów (kaplica), zespół dworca PKP;
- j) Wierzchowice - cmentarz poewangelicki, zespół cegielni;
- k) Dąbrowa, Koblarka, Łędzina, Luboradów, Łazy Wielkie i Żeleźniki - cmentarze poewangelickie.

Rewitalizacja budynków zwiększy atrakcyjność turystyczną gminy i walory widokowe każdej wsi. Część z parków łatwiej będzie można zagospodarować na miejsca odpoczynku czy miejsca urządzone dla mieszkańców gminy. Stan drzewostanów w parkach jest w większości dobry, ponieważ wykonywane są w nich bieżące zabiegi pielęgnacyjne, również cieków i zbiorników wodnych. Jednakże obiekty te warto wyposażyć w sprzęt: ławki, wiaty, kosze na śmieci, tablice informacyjne, place zabaw czy wyznaczyć w nich miejsce na grilla, ognisko i aleje spacerowe. Większość wymienionych potrzeb i prac były też zawarte w ustaleniach Planu z 2010 r., a część ich zrealizowano.

Fot. 104. Dawny pałac – obręb Kuźnica Czeszycka Fot. 105. Dawny spichlerz – obręb Bukowice

Gmina Krośnice oprócz kompleksów stawów i kolejki wąskotorowej w większym stopniu może wykorzystać potencjał jaki ma w rozwoju funkcji rekreacyjno-turystycznej. Wieś Stara Huta została opisana przez Alfonsa Soczyńskiego w cyklu opowiadań „Podpatrzone w Starej Hucie”, publikowanych w miesięczniku literackim Akant. W Świebodowie urodził się i wychował słynny polski

kolarz, wielokrotny zwycięzca Wyścigu Pokoju i mistrz świata Ryszard Szurkowski. Celowe byłoby zwiększyć promocję gminy przez postawienie tablic informacyjnych o tych osobach i wydarzeniach, utworzyć miejsca pamięci czy w szerszym stopniu włączyć je do zainteresowań kulturoznawczych.

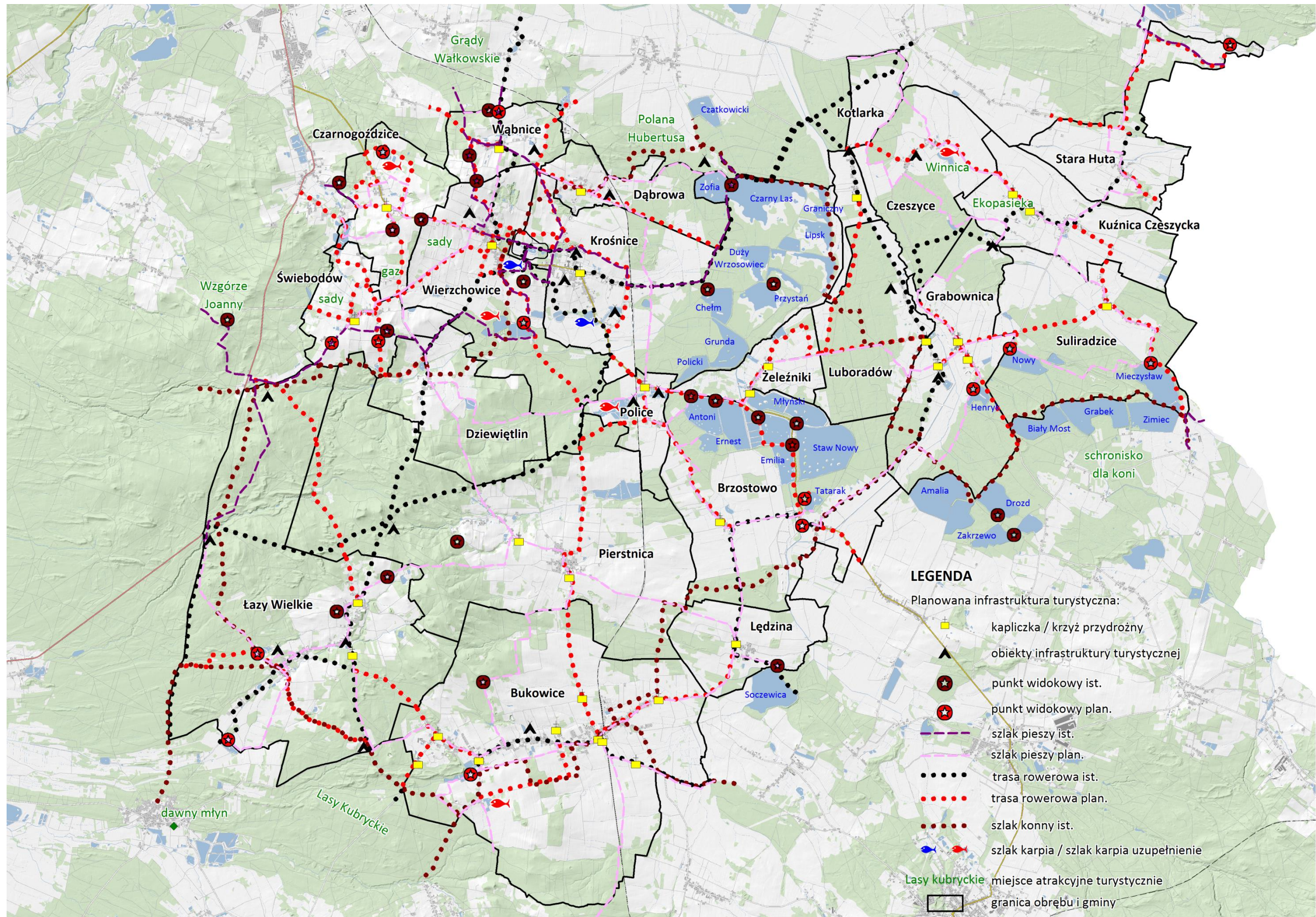
W celu poprawy walorów krajobrazowo-kulturowych, ochrony środowiska i poprawy estetyki wsi, należy zlikwidować miejsca zaśmiecone. Część z miejsc wymagających uporządkowania zlokalizowana jest przy szlakach turystycznych we wsi Bukowice, Łędzina i Czarnogoździce. Miejsca takie psują wizerunek gminy, cennej przyrodniczo i nastawionej na szeroką edukację ekologiczną.

Proponowana infrastruktura rekreacyjno-turystyczna i sportowa

Tabela 48

Lp.	Obręb	Proponowana infrastruktura rekreacyjno - turystyczna						Planowana realizacja inwestycji przez Urząd Gminy Krośnice
		szlaki piesze	trasy rowerowe	punkty widokowe	szlak karpia	urządzenie miejsca	urządzenia / doposażenia boiska	
		km	km	liczba	uzupełnienie	działka	działka	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	Brzostowo	9,65	8,05	2	-	park pałacowy	dz.142/3	-
2.	Bukowice	18,44	9,68	1	łowisko	-	-	-
3.	Czarnogoździce	5,40	7,10	1	łowisko	-	-	-
4.	Czeszyce	6,17	2,98	-	łowisko	-	-	-
5.	Dąbrowa	5,00	3,83	-	-	-	dz.158	-
6.	Dziewiętlin	5,73	0,83	-	-	-	-	budowa chaty wiejskiej
7.	Grabownica	9,72	4,56	1	-	-	dz.20/1	-
8.	Kotlarka	3,20	0,89	-	-	-	-	-
9.	Krośnice	3,63	5,89	-	-	Bi - dz.508/37	dz.201/3	utworzenie tarasu widokowego w parku, doposażenie ścieżki przyrodniczej Stawy krośnickie
10.	Kuźnica Czeszycka	4,97	2,12	-	-	-	dz.135	budowa zewnętrznej siłowni fitness
11.	Łędzina	4,00	0,94	-	-	-	-	-
12.	Luboradów	2,22	4,65	-	-	-	-	-
13.	Łazy Wielkie	12,61	8,96	2	-	-	-	-
14.	Pierstnica	8,86	6,78	-	-	park zabytkowy - dz. 596/2, Bz - dz.99	dz.267/1	-
15.	Police	3,11	2,53	-	łowisko	-	dz.19/1	-
16.	Stara Huta	3,05	6,50	1	-	-	-	-
17.	Suliradzice	5,72	6,58	2	-	-	-	-
18.	Świebodów	1,51	5,90	2	-	-	dz.64	-
19.	Wąbnice	1,25	3,95	1	-	Bz - dz.60	-	-
20.	Wierzchowice	4,79	9,96	1	łowisko	-	-	-
21.	Żeleźniki	3,04	2,97	-	-	-	-	-
Gmina ogółem		122,07	105,65	14	5 łowisk	4	8	4

Źródło: ewidencja gruntów i budynków (luty 2017 r.), SUIKZP gminy Krośnice z 2008 r., inwentaryzacja terenowa (kwiecień - maj 2017 r.), dane urzędu Gminy Krośnice (grudzień 2017 r.)

Rys. 50. Proponowana infrastruktura rekreacyjno-turystyczna

11. ZAKRES I STOPIEŃ ZAPOTRZEBOWANIA NA PRACE URZĄDZENIOWO-ROLNE

11.1. Zakres zapotrzebowania na prace urządzeniowo - rolne

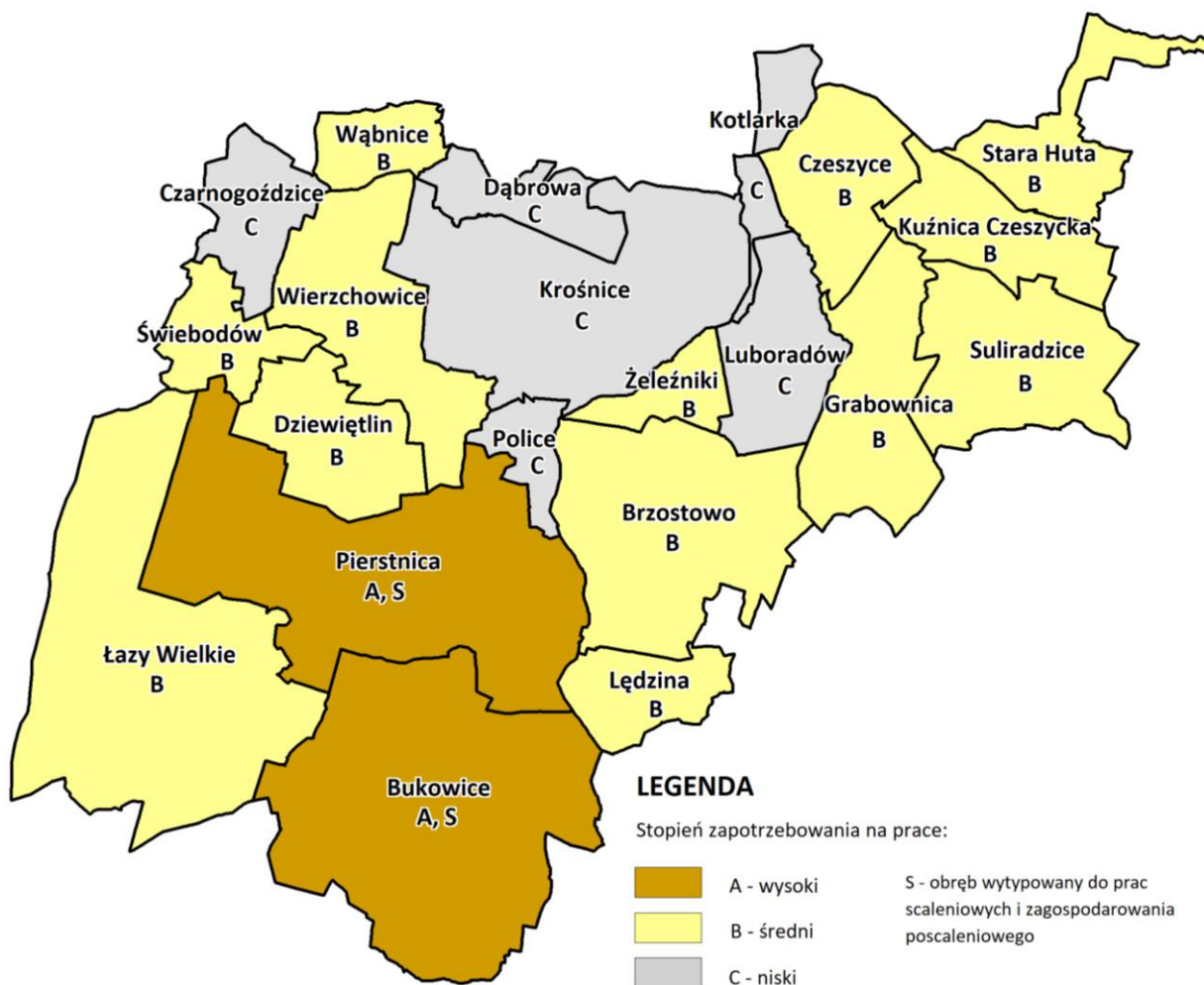
Celem prac urządzeniowo-rolnych w obszarach wiejskich jest ochrona gruntów rolnych, wzmocnienie gruntów leśnych, podnoszenie lub odtwarzanie wartości produkcyjnych gleb, jak najlepsze wykorzystanie obecnych warunków w produkcji oraz uporządkowanie i modernizacja infrastruktury agrarnej. Prace te mogą być pomocne w przystosowaniu do nowoczesnych form gospodarowania, racjonalnego rozmieszczenia produkcji, powstawania alternatywnych źródeł dochodu oraz do rozwoju turystyki i rekreacji. Przyczynią się także do ochrony cennych wartości przyrodniczych i kulturowych, jakości środowiska i kształtowania krajobrazu. Analizując rodzaj i zakres potrzebnych prac urządzeniowo-rolnych oraz ustalenia z zakresu odnowy wsi, rozwoju turystyki i rekreacji, określono 3 rejony o różnym stopniu zapotrzebowania na te prace, Tab.49, Rys.51 i są to:

- a) rejon A - o wysokim stopniu, który występuje w obrębie Bukowice i Pierstnica. Jest to związane z potrzebą przeprowadzenia w tych wsiach prac scaleniovych i zagospodarowania poscaleniowego, które wiąże się z kompleksową przebudową całej wsi;
- b) Rejon B - o średnim stopniu zapotrzebowania na prace, który obejmuje 13 obrębów: Brzostowo, Czeszyce, Dziewiętlin, Grabownica, Kuźnica Czeszycka, Lędzina, Łazy Wielkie, Stara Huta, Suliradzice, Świebodów, Wąbnice, Wierzchowice i Żeleźniki. Jest to związane z dużymi potrzebami poprawy warunków wodnych, przebudowy dróg, rekultywacji gruntów, zalesień oraz rozwoju infrastruktury społecznej czy rekreacyjno-turystycznej;
- c) rejon C - o niskim stopniu, który obejmuje obręb: Dąbrowa, Koblarka, Krośnice, Luboradów, Police i Czarnogoździce. Są to wsie nastawione na rozwój rekreacji, turystyki i mieszkalnictwa, gdzie produkcja rolna prowadzona jest na znacznie mniejszą skalę niż w pozostałych obrębach, a wiele obszarów wskazuje się do pozostawienia w naturalnym użytkowaniu.

Finansowanie prac urządzeniowo-rolnych może odbywać się z różnych źródeł i środków przeznaczonych w ustawie budżetowej czy budżetach samorządów. Należności i opłaty roczne pobierane z tytułu wyłączenia gruntów z produkcji rolnej tworzą dochody budżetu województwa dolnośląskiego. Środki dochodów budżetu województwa związanych z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych przeznaczone są na ochronę i poprawę jakości gruntów rolnych przewidzianą ustawą *o ochronie gruntów rolnych i leśnych*, a w szczególności na:

1. Rekultywację na cele rolnicze gruntów, które utraciły lub zmniejszyły wartość użytkową wskutek działalności nieustalonych osób.
2. Rolnicze zagospodarowanie gruntów zrehabilitowanych.

3. Użyźnianie gleb o niskiej wartości produkcyjnej, ulepszanie rzeźby terenu i struktury przestrzennej gleb, usuwanie kamieni i odkrzaczanie.
4. Przeciwdziałanie erozji gleb i ruchom masowym ziemi na gruntach rolnych, w tym zwrot kosztów zakupu nasion i sadzonek, utrzymanie w stanie sprawności technicznej urządzeń przeciwoerozyjnych oraz odszkodowania, o których mowa w art. 15 ust. 3 ustawy.
5. Budowę i renowację zbiorników wodnych służących małej retencji.
6. Budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych.
7. Rekultywację nieużytków i użyźnianie gleb na potrzeby nowo zakładanych rodzinnych ogrodów działkowych.

Rys. 51. Stopień zapotrzebowania na prace

Finansowanie prac urządzeniowo-rolnych powinno odbywać się w ramach działań *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich*. Prace scaleniowe i zagospodarowanie po scaleniowe w całości finansowane są ze środków publicznych w tym z Unii Europejskiej i ze środków krajowych w ramach PROW - Inwestycje w środki trwałe, poddziałanie: Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa – scalanie gruntów.

W porównaniu do ustaleń planu z 2010 r. stwierdzono, że stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne w poszczególnych obrębach gminy rozkłada się podobnie, jak w latach ubiegłych. Wyjątkiem jest obręb Czarnogoźdźce i Dąbrowa, w którym stopień zapotrzebowania na prace zmienił się ze średniego na niski (z B na C).

Fot. 106. Drzewa o walorach pomnikowych – obręb Grabownica

Fot. 107. Cenne aleja drzew do zachowania – obręb Grabownica

Fot. 108. Ścieżka przyrodnicza „Stawy krośnickie” wymagająca doposażenia – obręb Krośnice

Fot. 109. Staw wymagający modernizacji infrastruktury – obręb Suliradzice

Ustalenia aktualizacji planu urządzeniowo - rolnego gminy Krośnice z 2010 r.

Tabela 49

Lp.	Obręb	Ustalenia planu urządzeniowo - rolnego																				
		gospodarka wodna - poprawa stanu istniejącego					przebudowa dróg i scalenie gruntów					ochrona gruntów rolnych - wskazane prace						kształtowanie infrastruktury rekreacyjno turystycznej i odnowa wsi				
		cieki naturalne	rowy melioracyjne	zbiorniki wodne	przepusty	tereny podmokłe	drogi do przebudowy	drogi wskazane jako zadrzew.	użytki rolne - scalenie	działki bez dostępu do dróg	aktualizacja użytku i klasy bonitacyjnej	rekultywacja gruntów	likwidacja miejsc do uporządkowania	zalesienia	utrzymanie TUZ cennych środowiskowo	naturalny ekosystem	rolnicze zagospodarowanie odłogów	szlaki piesze	szlaki rowerowe	punkty widok.	Szlak karpia - rozwój	urządzenie lub budowa obiektu na cele społeczne
		km	km	ha	liczba	ha	km	km	ha	liczba	ha	ha	liczba	ha	ha	ha	ha	km	km	liczba	lokalizacja	liczba
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
1.	Brzostowo	-	18,14	12,71	14	0,52	6,94	0,04	-	37	89,23	-	2	12,11	-	48,29	17,42	9,65	8,05	2	-	2
2.	Bukowice	0,77	42,91	2,33	25	70,68	26,75	0,79	1472,65	78	217,12	2,46	19	16,45	-	99,29	81,22	18,44	9,68	1	1	-
3.	Czarnogózdzice	-	5,00	0,62	3	8,42	3,54	0,91	-	9	26,77	0,12	-	21,07	-	13,07	12,03	5,40	7,10	1	1	-
4.	Czeszyce	-	4,38	-	-	14,1	5,12	0,54	-	1	31,04	0,19	1	-	-	10,86	7,46	6,17	2,98	-	1	-
5.	Dąbrowa	-	6,88	0,98	3	43,69	5,95	0,27	-	7	23,64	-	2	8,37	23,02	15,98	5,52	5,00	3,83	-	-	1
6.	Dziewiętlin	0,01	5,70	6,28	2	7,16	5,59	0,15	-	7	74,64	-	-	5,85	-	7,01	4,86	5,73	0,83	-	-	1
7.	Grabownica	0,32	6,38	14,29	8	13,6	8,07	1,13	-	38	59,93	-	4	-	4,26	38,88	9,00	9,72	4,56	1	-	1
8.	Kotłarka	-	1,45	-	1	-	2,31	-	-	13	15,99	-	-	-	24,11	7,82	0,53	3,20	0,89	-	-	-
9.	Krośnice	0,76	16,57	9,3	6	12,48	8,68	1,80	-	38	64,93	2,12	3	-	35,38	19,79	4,50	3,63	5,89	-	-	4
10.	Kuźnica Czeszycka	2,93	8,71	-	1	9,94	5,04	-	-	26	55,01	0,68	1	-	1,88	3,48	8,86	4,97	2,12	-	-	2
11.	Lędzina	-	6,51	-	3	4,34	4,68	1,34	-	9	55,04	-	2	9,46	0,38	16,21	1,76	4,00	0,94	-	-	-
12.	Luboradów	-	2,03	-	1	-	2,63	-	-	20	23,18	0,20	-	10,53	13,24	12,99	0,25	2,22	4,65	-	-	-
13.	Łazy Wielkie	2,67	10,08	6,29	11	12,25	13,86	0,65	-	42	104,41	2,98	2	21,94	0,86	44,83	40,98	12,61	8,96	2	-	-
14.	Pierstnica	0,21	12,28	1,11	8	26,17	17,22	2,80	945,90	17	116,93	1,74	7	43,17	4,63	52,81	28,36	8,86	6,78	-	-	3
15.	Police	-	1,06	-	-	16,6	1,28	0,37	-	2	20,66	-	-	-	-	2,66	24,51	3,11	2,53	-	1	1
16.	Stara Huta	-	10,27	0,1	6	37,11	8,40	0,09	-	37	65,97	-	-	6,16	18,67	14,69	4,70	3,05	6,50	1	-	-
17.	Suliradzice	-	5,93	32,83	2	2	4,04	1,11	-	28	105,73	-	1	1,32	21,73	27,02	8,20	5,72	6,58	2	-	-
18.	Świebodów	1,14	3,06	-	9	1	6,11	1,48	-	7	62,55	0,26	1	0,77	-	5,39	19,88	1,51	5,90	2	-	1
19.	Wąbnice	-	2,92	0,09	1	3,49	5,98	0,54	-	18	35,77	-	-	-	-	20,28	12,96	1,25	3,95	1	-	1
20.	Wierzchnice	-	14,89	37,48	7	13,51	10,40	0,72	-	12	66,73	0,10	1	-	4,81	7,78	37,03	4,79	9,96	1	1	-
21.	Żeleźniki	0,72	15,18	0,47	6	81,46	3,94	1,13	-	54	26,89	-	-	-	-	60,85	22,37	3,04	2,97	-	-	-
Gmina ogółem		9,53	200,33	124,88	106	378,52	156,53	15,86	2418,55	500	1342,16	10,85	46	157,20	152,97	529,98	352,40	122,07	105,65	14	5	17

Źródło: obliczenia własne, stan na marzec 2018 r.

12. WNIOSKI DOTYCZĄCE USTALEŃ AKTUALIZACJI PLANU URZĄDZENIOWO-ROLNEGO

1. Aktualizacja Planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r. obejmuje całą gminę opisując stan istniejący oraz kierunki jej wielofunkcyjnego rozwoju. Uwzględnia szczególnie rolnictwo, ale też elementy środowiska bezpośrednio lub pośrednio z nim związane. W celu podniesienia efektywności gospodarowania na gruntach rolnych oraz ochrony środowiska naturalnego wskazuje konieczne do wykonania zabiegi urządzeniowo-rolne.
2. W celu uporządkowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, ochrony gruntów rolnych, a zarazem zwiększenia wartości przyrodniczej obszaru proponuje się zagospodarowanie gruntów odłogowanych przez zalesienie 76,68 ha (7%), pozostawienie w dotychczasowym użytkowaniu 530 ha (47%) i rolnicze zagospodarowanie 352 ha (31%). Natomiast ok. 174 ha (15%) gruntów odłogowanych położonych jest na terenach przyszłych inwestycji, stąd będzie wyłączona produkcji rolnej. Grunty, na których wystąpiła sukcesja leśna wskazuje się do pozostawienia w naturalnym, dotychczasowym ekosystemie (ok. 175 ha).
3. Nieużytki zajmują 121 ha, z tego najwięcej jest ich w Krośnicach, Bukowicach, Brzostowie i Wierzchowicach. Część z nich pełni funkcje ochronne dla środowiska i powinna zostać zachowana. Część przekształcono na inny użytek i zagospodarowano, co wymaga aktualizacji w ewidencji gruntów (ok. 31 ha). Natomiast ok. 6 ha nieużytków to były wyrobiska pokopalniane, obniżające walory krajobrazowe i powinny zostać zrehabilitowane.
4. Użytki kopalne zajmują jedynie 1 ha i położone są w 4 obrębach. Są to piaski, obecnie nie eksploatowane. W Dąbrowie i Brzostowie teren przekształcił się w oczko wodne oraz zadrzewienie. W Pierstnicy i w Luboradowie nieduże powierzchnie użytków kopalnych (ok. 0,57 ha) wskazano do rekultywacji w kierunku leśnym.
5. Głównie w południowej i zachodniej części gminy zinwentaryzowano 46 miejsc do uporządkowania, z tego najwięcej w Bukowicach. Miejsca te to tzw. nielegalne składowiska odpadów, w których nawiezione są śmieci, gruz, stare opony. Najczęściej stanowią je nieużytki, odłogowane tereny rolne czy dawne wyrobiska piasku.
6. Zagrożenie erozją występuje we wszystkich obrębach gminy, ale na większości gruntów oceniono je jako zagrożenie małe. Zatem nie wymaga szczególnych zabiegów ochronnych, ale może zostać zminimalizowane przez racjonalną gospodarkę na gruntach rolnych, zwiększanie powierzchni chroniącej przed erozją, ograniczenie zaorywania nieużytków i dróg gruntowych, rozwijanie gospodarki rybackiej i sadownictwa, zachowanie dróg nieprzydatnych rolniczo w dotychczasowym ekosystemie czyli jako zadrzewienia śródpolne.

7. Do przeprowadzenia prac scaleniowych wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym wytypowano obręb Bukowice i Pierstnicę. Podyktowane to było szczególnie złą strukturą obszarową gospodarstw, niekorzystnym rozłogiem gruntów, dużym rozdrobnieniem działek, niefunkcyjnym układem dróg, sporą liczbą działek bez dostępu do drogi, potrzebą poprawy warunków wodnych i krajobrazu. Są to wsie o najlepszych warunkach naturalnych dla rolnictwa w gminie, najmniejszej powierzchni obszarów chronionych prawnie i leśnych.
8. Prawidłowe rozmieszczenie działek i sieci dróg, uporządkowanie przestrzeni rolniczej, zwiększy efektywność produkcji oraz poprawi walory krajobrazowe tych obrębów. W planie urządzeniowo-rolnym z 2010 r. również te wsie były wskazane do przeprowadzenia scalenia gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym, które nie zostało zrealizowane. Scalenie gruntów dotyczyłoby 2418,55 ha użytków rolnych tj. 25 % użytków rolnych gminy.
9. Na terenie gminy poza stawami, nie ma dużych zbiorników przeciwpowodziowych suchych lub mokrych, ani nie planuje się ich budowy. Nie ma wydzielonych terenów zagrożonych powodzią i terenów zalewowych. Ochronę przed powodzią pełnią liczne zbiorniki wodne i stawy hodowlane, których stan sukcesywnie się zwiększa oraz retencja korytowa cieków.
10. Aby zwiększyć ochronę przed powodzią ważny jest dobry stan i drożność cieków naturalnych, stąd stwierdzono, że poprawy stanu technicznego wymaga 9,53 km cieków (12,2% długości), co dotyczy cieku: Prądnia, Lubiel (D), Struga Czatkowicka, Rybnica, Jażwinek, Jesionka i Lipniak (R-R). Odcinki cieków, które przepływają przez tereny podmokłe i nie są w dobrym stanie technicznym, wskazano również do konserwacji: Lipniaka (R-R), Strugi Czatkowickiej, Jażwinka na łącznej długości ok. 1,5 km.
11. Cieki naturalne przepływają przez obszary zabudowane, rolne i leśne, a ich działki mają różnych właścicieli lub władających oraz użytki. W wielu miejscach przebieg cieku w terenie różni się od granic jego działek ewidencyjnych. Obecnie większość z wód powierzchniowych ma wyznaczoną linię brzegową i zostały wydzielone działki przez które płynie ciek, co tym samym spowodowało, że w jednym obrębie składa się od kilku do kilkunastu działek ewidencyjnych (m.in. Jażwinek, Struga Czatkowicka, Prądnia, Rybnica, Kobylarka) i ma różnych właścicieli, dlatego cieki te wymagają regulacji geodezyjno-prawnej.
12. Zgodnie z wymogami prawnymi to działki cieków naturalnych powinny dzielić drogi i tereny PKP. Większość granic przebiegu cieków jest dostosowana do przepisów prawnych, jednakże w 12 miejscach cieki są podzielone przez działki dróg i w 1 miejscu ciek dzieli linia kolejowa. Sytuacja ta dotyczy cieku: Prądnia, Tążyna, Grabownica, Ruda Milicka, Kobylarka, Młynówka Starzyńska i Prądnia II.

13. W celu poprawy warunków wodnych oceniono, że przeprowadzenia prac wymaga łącznie ok. 200 km rowów szczegółowych (45%). Wielkość tą stanowią rowy istniejące będące w złym stanie technicznym (197 km) i rowy zaorane wymagające odbudowy (3 km).
14. W gminie wyznaczono zbiorniki wodne, które wymagają poprawy stanu technicznego na powierzchni 125 ha (11% powierzchni zbiorników). Są to najczęściej stawy hodowlane. Największe potrzeby prac pod względem ilości zbiorników wykazuje obręb: Łazy Wielkie, Bukowice i Wierzchowice, pod względem powierzchni zajmowanej przez nie to wieś: Wierzchowice (37,48 ha), Suliradzice (32,83 ha), Grabownica (14,29 ha). Do konserwacji wskazano zbiorniki na powierzchni prawie 78 ha, do odbudowy na powierzchni 47 ha.
15. Lokalne podmokłości zajmują ok. 380 ha (4% użytków rolnych) i mogą zostać ograniczone głównie przez poprawę stanu technicznego rowów, odbudowę rowów zlikwidowanych na terenach podmokłych, budowę lub odbudowę przepustów, poprawę stanu zbiorników wodnych wskazanych do konserwacji lub odbudowy, a także racjonalną gospodarkę na gruntach rolnych. Do lepszych warunków wodnych przyczynić się może także pozostawienie gruntów i dróg w naturalnym ekosystemie czy realizacja nowych zalesień. Na terenach podmokłych nie przewiduje się budowy sieci drenarskich, natomiast istniejące rurociągi drenarskie z uwagi na przestarzałość, brak jednoznacznej dokumentacji o zasięgu i stanie wymagają szczegółowej inwentaryzacji wraz z rowami otwartymi.
16. Do przebudowy wskazano 156,53 km dróg transportu rolnego (28,7%). Najwięcej takich dróg znajduje się w Bukowicach i w Pierstnicy. Ze względu na własność 133 km z nich stanowią drogi gminne (85%). Uwzględniając kompleksowość i funkcjonalność całej sieci służącej do transportu rolnego, wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe regionu stwierdzono, że 24 km dróg powiatowych również wymaga przebudowy, szczególnie łączące poszczególne miejscowości. W działkach wytypowanych do przebudowy w 11 obrębach uwzględniono odcinki dróg zaoranych na długości 2,24 km.
17. Drogi nie wykorzystywane w transporcie rolnym, nie wskazane do przebudowy i nieprzejezdne wskazano do zachowania jako zadrzewienia. Są to działki gminne, o nawierzchni gruntowej porośnięte kilkuletnimi drzewami i krzewami, często położone na terenach podmokłych. Działki te najczęściej sąsiadują z lasami i zadrzewieniami oraz z terenami, na których wystąpiła sukcesja leśna. Do zachowania jako zadrzewienie wytypowano drogi w 18 miejscowościach o długości ok. 16 km (62,0% dróg nieprzejezdnych i nieużytkowanych w terenie), na powierzchni 14 ha.
18. W planie urządzeniowo-rolnym gminy Krośnice z 2010 r. do zalesienia wskazano 252,11 ha w 9 obrębach. Granica rolno-leśna została zrealizowana w 33,1% ponieważ 83,41 ha tych obszarów w ewidencji gruntów i budynków obecnie wykazano jako las lub zadrzewienie.

Duży udział realizacja granicy rolno-leśnej nastąpił w obrębie Lędzina, Luboradów, Police i Dziewiętlin (do 60%). Z uwagi na obecne uwarunkowania przyrodnicze, zagospodarowania pól, uwagi RDOŚ we Wrocławiu z 2010 r. od części planowanych zalesień należy odstąpić, co dotyczy 145 ha (56% granicy rolno-leśnej). Pozostałe grunty przyjęto do zalesienia i zajmują 24 ha (9,4%) i położone są w 5 obrębach gminy.

19. Planowane zalesienia zaktualizowano też o nowe obszary na powierzchni 133 ha w 12 obrębach, również w tych, gdzie nie było wyznaczonej granicy rolno-leśnej. Stąd obecna powierzchnia wskazana do zalesienia wynosi 157 ha. W powierzchni tej 47,32 ha stanowią zalesienia wskazane w opracowaniach planistycznych gminy oraz grunty odłogowane 77 ha. Najwięcej zalesień wprowadzono w obrębie Łazy Wielkie i Pierstnica.
20. Grunty wskazane do zalesienia to głównie grunty orne (85%), słabej jakości (V klas), własności prywatnej (88%), położone przy kompleksach leśnych. Uwzględniając tereny już zalesione i grunty, na których wystąpiła sukcesja leśna, stopień lesistości gminy zwiększy się o 2% i wyniesie 45,7%. Największa dynamika zmian nastąpi w Żeleźnikach o 17,1%.
21. Z uwagi na liczne zadrzewienia liniowe i powierzchniowe w gminie, nie planowano dodatkowych pasów drzew przydrożnych ani remiz śródpolnych. Nasadzenia liniowe występują wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, a część z nich stanowi zabytkowe szpalery drzew do zachowania. Powierzchnię gruntów zadrzewionych i zakrzewionych zwiększają nieużytki, które w większości samoistnie porosły drzewami i krzewami (ok. 20 ha).
22. W porównaniu do planu urządzeniowo-rolnego z 2010 r. na terenie gminy nie wprowadzono nowych form ochrony przyrody i krajobrazu w myśl ustawy *O ochronie przyrody*. Nową formą ochrony cennych ekosystemów są *wyznaczone trwałe użytki zielone cenne środowiskowo* wyszczególnione w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 marca 2016 r. W celu ochrony trwałych użytków zielonych, wprowadzono obowiązek ich utrzymania, a w ramach tych wymogów na obszarach Natura 2000 obowiązuje m.in. zakaz ich przekształcania lub zaorywania.
23. W ramach rozbudowy infrastruktury społecznej wskazana jest poprawa warunków podróżowania linią kolejową. Gmina Krośnice planuje też inwestycje związane z potrzebami odnowy wsi w miejscowościach: Bukowice, Dziewiętlin, Krośnice Kuźnica Czeszycka, Luboradów i Wierzchowice, które dotyczą głównie modernizacji, budowy czy doposażenia obiektów kulturalnych, edukacyjnych, turystyczno-rekreacyjnych oraz sportowych. Na ten cel planuje też wykorzystać fundusze unijne.
24. Z inwentaryzacji terenowej wynika, że tylko część świetlic wiejskich wymaga remontu czy doposażenia w sprzęt. Wskazana jest też budowa placu zabaw w Dąbrowie, Starej Hucie i Wąbnicach. W Pierstnicy i w Kuźnicy Czeszyckiej boiska wymagają doposażenia. Celowe

- byłoby utworzyć miejsca integracji mieszkańców w poszczególnych wsiach, a na ten cel wykorzystać działki gminne niezagospodarowane np. boisk sportowych czy parki wiejskie.
25. W celu wyeksponowania walorów krajobrazowo-przyrodniczych i zabytków poszczególnych miejscowości, odciążenia północnej i środkowej części gminy od nadmiernego ruchu turystycznego, warto rozszerzyć trasy turystyczne i punkty widokowe. Były to też założenia planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r., stąd zaproponowano szlaki piesze, trasy rowerowe i punkty widokowe praktycznie każdym obrębie. Proponuje się też rozwinięcie szlaku karpia o istniejące stawy hodowane i łowiska w Bukowicach, Czeszycach, Czarnogoźdicach, Policach i Wierzchowicach. Część stawów ma wybudowane urządzenia związane z infrastrukturą rekreacyjną (m.in. Suliradzice), która wymaga odbudowy.
26. Wzdłuż szlaków turystycznych znajdują się obiekty cenne kulturowo, ale w złym stanie technicznym. Wymagają remontów, gruntownych konserwacji, zabezpieczeń przed dalszą dewastacją czy zagospodarowania i są to: zabytkowe dworce kolejowe, cmentarze poewangelicki, dawny spichlerz, dwór i cmentarz rodowy Eberów, zespół pałacowo-folwarczny, kościół ewangelicko-augsburski, Mauzoleum Hochbergów czy zespół cegielni w Wierzchowicach. Ich lepszy stan i zagospodarowanie sprzyjać będzie w rozwoju gminy, w której dominującą funkcją pozostanie rekreacja i turystyka oraz związane z nimi usługi.
27. Stopień zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne określono na podstawie analizy stanu istniejącego oraz zakresu wszystkich potrzeb i ustaleń wynikających z planu. Stąd najwyższy A wykazuje obręb Bukowice i Pierstnica, co jest uwarunkowane potrzebą przeprowadzenia prac scaleniowych wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym w tych wsiach. Rejon o średnim stopniu B zapotrzebowania na prace obejmuje 13 wsi, co jest spowodowane dużymi potrzebami prac z zakresu melioracji wodnych, dróg, zagospodarowaniem gruntów odłogowanych czy planowanymi zalesieniami. Rejon C o niskim stopniu obejmuje 6 obrębów o dominującej funkcji mieszkaniowej i rekreacyjno-turystycznej.
28. Zawarte ustalenia powinny być pomocne i wykorzystane w zakresie przygotowania własnych opracowań czy tworzenia budżetów gminny na poszczególne lata. Powinny również znaleźć odzwierciedlenie w planach zagospodarowania przestrzennego poszczególnych wsi oraz mogą być pomocne dla Gminy Krośnice w przygotowaniu wniosków o pozyskanie funduszy strukturalnych czy w prowadzeniu rozmów z zarządem powiatu, województwa w sprawach związanych z wdrażaniem inwestycji typu scalenie gruntów, przebudowa dróg transportu rolnego czy poprawy stanu urządzeń melioracji wodnych.
29. Finansowanie prac może odbywać się z budżetu gminy, jak również w ramach działań PROW na lata 2014-2020 (m.in. prace scaleniowe i zagospodarowanie poscaleniowe) oraz ze środków dochodów budżetu województwa dolnośląskiego.

SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1. Wzrostki piasku i „dzikie wysypisko śmieci” (Lzr, dz.678/1) - obręb Bukowice	12
Fot. 2. Wzrostki piasku (nieużytek, dz.896/1) – obręb Bukowice	12
Fot. 3. Staw Nowy będący we władaniu spółki akcyjnej Stawy Milickie - obręb Suliradzice	15
Fot. 4. Zbiornik wodny, własność prywatna – obręb Brzostowo	15
Fot. 5. Ciek naturalny Kobylarka - obręb Stara Huta	16
Fot. 6. Rów melioracyjny – obręb Luboradów	16
Fot. 7. Teren podmokły - obręb Bukowice	17
Fot. 8. Teren podmokły – obręb Pierstnica	17
Fot. 9. Obszary leśne – obręb Bukowice	32
Fot. 10. Obszary leśne – obręb Dąbrowa	32
Fot. 11. Tereny rolne podatne na erozję - obręb Dąbrowa.....	33
Fot. 12. Droga transportu rolnego podatna na erozję – obręb Świebodów	33
Fot. 13. Staw hodowlany – obręb Bukowice	37
Fot. 14. Staw hodowlany – obręb Czeszyce	37
Fot. 15. Tablica informacyjna parku krajobrazowego – obręb Brzostowo.....	39
Fot. 16. Zabytkowa aleja drzew do zachowania – obręb Krośnice.....	39
Fot. 17. Zabytkowy kościół parafialny NMP Wniebowziętej – obręb Bukowice	43
Fot. 18. Kościół ewangelicko - agsburski z XIX w. – obręb Stara huta.....	43
Fot. 19. Zabytkowy kościół filialny Dobrego Pasterza – obręb Brzostowo	43
Fot. 20. Mauzoleum Hochbergów (kaplica) - obręb Wąbnice.....	43
Fot. 21. Cmentarz poewangelicki – obręb Grabownica	45
Fot. 22. Pomnik żołnierzy poległych podczas I wojny światowej – obręb Pierstnica	45
Fot. 23. Kapliczki i krzyże przydrożne w obrębie: Krośnice, Stara Huta, Kuźnica Czeszycka i Grabownica	46
Fot. 24. Uprawa zbóż - obręb Czeszyce	57
Fot. 25. Uprawa rzepaku – obręb Krośnice	57
Fot. 26. Droga transportu rolnego częściowo zaorana - obręb Bukowice	60
Fot. 27. Droga transportu rolnego częściowo zaorana – obręb Bukowice	60
Fot. 28. Grunty odłogowane, porośnięte samosiewem - obręb Bukowice.....	61
Fot. 29. Grunty odłogowane porośnięte samosiewem – obręb Suliradzice	61
Fot. 30. Grunty odłogowane - obręb Czeszyce.....	67
Fot. 31. Pastwisko zaorane – obręb Żeleźniki	67
Fot. 32. Ciek naturalny Grabownica - obręb Kotlarka	111
Fot. 33. Ciek naturalny Polska Woda – obręb Stara Huta	111
Fot. 34. Brak przepustu pod drogą (dz.226) - obręb Świebodów.....	114
Fot. 35. Rów wymagający konserwacji (dz.24) - obręb Bukowice.....	114
Fot. 36. Rów melioracyjny w dobrym stanie technicznym – obręb Bukowice i Pierstnica	115
Fot. 37. Rów melioracyjny w dobrym stanie technicznym – obręb Brzostowo i Stara Huta	117
Fot. 38. Rów melioracyjny w dobrym stanie technicznym – obręb Stara Huta i Grabownica	118
Fot. 39. Droga powiatowa w dobrym stanie technicznym - obręb Kotlarka.....	127
Fot. 40. Droga powiatowa przebudowana z dotacji UM - obręb Stara Huta	127
Fot. 41. Droga transportu rolnego - obręb Bukowice	129
Fot. 42. Droga transportu rolnego – obręb Pierstnica	129
Fot. 43. Droga transportu rolnego - obręb Brzostowo.....	130
Fot. 44. Droga transportu rolnego – obręb Krośnice	130
Fot. 45. Droga transportu rolnego - obręb Kotlarka.....	132
Fot. 46. Droga transportu rolnego - obręb Wierzchowice	132
Fot. 47. Szkoła podstawowa i gimnazjum - obręb Bukowice	139
Fot. 48. Remiza strażacka OSP - obręb Wierzchowice	139
Fot. 49. Świetlica wiejska - obręb Kotlarka.....	140

Fot. 50. Świetlica wiejska - obręb Pierstnica	140
Fot. 51. Nowy plac zabaw - obręb Łazy Wielkie	141
Fot. 52. Nowy plac zabaw - obręb Żeleźniki	141
Fot. 53. Nowy plac zabaw – obręb Brzostowo	141
Fot. 54. Teren urządzony – obręb Pierstnica.....	141
Fot. 55. Remiza strażacka OSP – obręb Bukowice.....	142
Fot. 56. Remiza strażacka OSP – obręb Łazy Wielkie	142
Fot. 57. Oznaczenia turystyczne – obręb Bukowice i Łędzina	146
Fot. 58. Staw hodowlany – obręb Krośnice.....	149
Fot. 59. Kolej wąskotorowa – obręb Krośnice.....	149
Fot. 60. Krośnicka kolej wąskotorowa – obręb Krośnice.....	150
Fot. 61. Oznaczenia turystyczne – obręb Łazy Wielkie.....	150
Fot. 62. Urządzone miejsce odpoczynku – obręb Kotlarka	150
Fot. 63. Charakterystyczna zabudowa wsi – obręb Świebodów	150
Fot. 64. Grunty odłogowane na terenach rolnych – obręb Pierstnica	158
Fot. 65. Grunty odłogowane przy terenach inwestycyjnych – obręb Bukowice	158
Fot. 66. Miejsce wymagające uporządkowania i rekultywacji (dz.670/1) – obręb Bukowice.....	173
Fot. 67. Miejsce wymagające uporządkowania i rekultywacji (dz.124) – obręb Bukowice	173
Fot. 68. Miejsce wymagające uporządkowania (dz.158 i droga dz.505) – obręb Pierstnica.....	174
Fot. 69. Miejsce wymagające uporządkowania (dz.148/12) – obręb Suliradzice	174
Fot. 70. Miejsce wymagające uporządkowania (dz.3) – obręb Czeszyce	177
Fot. 71. Tereny TUZ i podmokłe – obręb Krośnice	177
Fot. 72. Zbiornik wodny wymagający poprawy stanu technicznego – obręb Bukowice.....	185
Fot. 73. Zastawka Prądnia II wymagająca poprawy stanu technicznego – obręb Brzostowo.....	185
Fot. 74. Ciek naturalny Prądnia wymagająca poprawy stanu technicznego – obręb Żeleźniki.....	185
Fot. 75. Zbiornik wymagający poprawy stanu technicznego – obręb Wierzchowice	185
Fot. 76. Rów melioracyjny w złym stanie technicznym – obręb Dziewiętlin	190
Fot. 77. Rów melioracyjny w złym stanie technicznym – obręb Żeleźniki	190
Fot. 78. Rów melioracyjny w złym stanie technicznym – obręb Bukowice.....	190
Fot. 79. Rów melioracyjny w złym stanie technicznym – obręb Stara Huta	190
Fot. 80. Droga gminna wymagająca przebudowy – obręb Brzostowo.....	195
Fot. 81. Droga powiatowa wymagająca przebudowy – obręb Grabownica	195
Fot. 82. Droga (dz.66/1) wskazana do przebudowy – obręb Dziewiętlin.....	196
Fot. 83. Droga (dz. 104) do pozostawienia jako zadrzewienie śródpolne – obręb Czeszyce	196
Fot. 84. Droga wskazana do przebudowy (dz.346, 347) – obręb Stara Huta	198
Fot. 85. Droga wskazana do przebudowy (dz.138) – obręb Bukowice	198
Fot. 86. Droga wskazana do przebudowy (dz. 256) – obręb Grabownica.....	198
Fot. 87. Droga wskazana do przebudowy (dz.211) - obręb Łazy Wielkie	198
Fot. 88. Grunty wskazane do zalesienia (dz.231/3) – obręb Brzostowo	207
Fot. 89. Grunty wskazane do zalesienia (dz.257/1) – obręb Dąbrowa.....	207
Fot. 90. Droga do pozostawienia jako zadrzewienie śródpolne (dz.199/3) – obręb Dąbrowa	211
Fot. 91. Droga do pozostawienia jako zadrzewienie śródpolne (dz. 673) – obręb Bukowice.....	211
Fot. 92. Drzewa o walorach pomnikowych – obręb Grabownica	226
Fot. 93. Cenne aleja drzew do zachowania – obręb Grabownica	226
Fot. 94. Zabytkowy budynek stacji kolejowej – obręb Wąbnice	215
Fot. 95. Zabytkowy budynek stacji kolejowej – obręb Bukowice.....	215
Fot. 96. Remiza strażacka – obręb Żeleźniki.....	216
Fot. 97. Świetlica wiejska – obręb Łazy Wielkie	216
Fot. 98. Droga, po której zaproponowano szlak rowerowy - obręb Stara Huta	217
Fot. 99. Boisko sportowe wymagające doposażenie - obręb Kuźnica Czeszycka.....	217
Fot. 100. Zabudowa wsi - obręb Police	218
Fot. 101. Park zabytkowy – obręb Pierstnica	218

Fot. 102. Hodowla koni – obręb Suliradzice	219
Fot. 103. Winnica De Sas – obręb Czeszyce	219
Fot. 104. Zabytkowy cmentarz poewangelicki – obręb Łędzina	220
Fot. 105. Zabytkowy cmentarz poewangelicki – obręb Stara Huta.....	220
Fot. 106. Dawny pałac – obręb Kuźnica Czeszycka	221
Fot. 107. Dawny spichlerz – obręb Bukowice.....	221
Fot. 108. Ścieżka przyrodnicza „Stawy krośnickie” wymagająca doposażenia – obręb Krośnice	226
Fot. 109. Staw wymagający modernizacji infrastruktury – obręb Suliradzice	226

SPIS TABEL

Tabela 1. Złoża udokumentowane	11
Tabela 2. Tereny podmokłe	19
Tabela 3. Grunty pod wodami	21
Tabela 4. Gleboznawcza klasyfikacja i wskaźnik bonitacji gleb	27
Tabela 5. Lesistość gminy	29
Tabela 6. Zmiany lesistości między 2010 a 2017 r.....	31
Tabela 7. Zagrożenie erozją.....	33
Tabela 8. Obszary i obiekty przyrodnicze chronione prawnie	41
Tabela 9. Najcenniejsze obiekty i obszary kulturowe	48
Tabela 10. Struktura użytkowania gruntów	54
Tabela 11. Struktura użytków rolnych.....	58
Tabela 12. Zmiany w sposobie użytkowania gruntów.....	62
Tabela 13. Faktyczna powierzchnia gruntów rolnych	63
Tabela 14. Faktyczna powierzchnia użytków gruntowych	64
Tabela 15. Grunty odłogowane wg użytków	69
Tabela 16. Grunty odłogowane	74
Tabela 17. Struktura władania gruntami.....	80
Tabela 18. Gospodarstwa wielkoobszarowe.....	86
Tabela 19. Struktura liczbowa i obszarowa gospodarstw rolnych	88
Tabela 20. Grunty różniczan	92
Tabela 21. Grunty różniczan wg siedziby	93
Tabela 22. Struktura obszarowa gospodarstw różniczan.....	95
Tabela 23. Grunty Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.....	97
Tabela 24. Zagospodarowanie gruntów zasobu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa	98
Tabela 25. Grunty własne i dzierżawione z zasobu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.....	101
Tabela 26. Rozdrobnienie gruntów własnych gospodarstw rolnych	106
Tabela 27. Cieki naturalne i kanały wodne.....	122
Tabela 28. Rowy melioracyjne i urządzenia techniczne	124
Tabela 29. Stawy hodowlane i zbiorniki wodne	125
Tabela 30. Stan techniczny i gęstość sieci drogowej.....	128
Tabela 31. Drogi wg nawierzchni.....	131
Tabela 32. Realizacja ustaleń planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r. dotycząca dróg	134
Tabela 33. Infrastruktura społeczna.....	144
Tabela 34. Atrakcje turystyczne i infrastruktura rekreacyjno - turystyczna istniejąca	155
Tabela 35. Planowane wyłączenia użytków rolnych z produkcji.....	160
Tabela 36. Przeznaczenie gruntów wg opracowań planistycznych.....	161
Tabela 37. Zagospodarowanie gruntów odłogowanych	170
Tabela 38. Grunty wskazane do rekultywacji i miejsca wymagające uporządkowania	175
Tabela 39. Poprawa stanu technicznego cieków naturalnych i kanałów	186

Tabela 40. Rowy, urządzenia komunikacyjne i zbiorniki wodne – potrzeby prac.....	194
Tabela 41. Drogi do pozostawienia jako zadrzewienie i działki bez dostępu do drogi	199
Tabela 42. Drogi wskazane do przebudowy.....	203
Tabela 43. Realizacja granicy rolno - leśnej gminy Krośnice z 2010 r.....	205
Tabela 44. Grunty zalesione nie wykazane w ewidencji gruntów i budynków	208
Tabela 45. Planowane zalesienia i stopień lesistości	209
Tabela 46. Planowane zalesienia wg użytków i władania	210
Tabela 47. Planowane formy ochrony krajobrazu	213
Tabela 48. Proponowana infrastruktura rekreacyjno-turystyczna i sportowa	222
Tabela 49. Ustalenia aktualizacji planu urządzeniowo - rolnego gminy Krośnice z 2010 r.	227

SPIS RYSUNKÓW

Rys. 1. Położenie i główna sieć komunikacyjna gminy Krośnice	8
Rys. 2. Położenie gminy w zasięgu makro i mezoregionów	9
Rys. 3. Źłóża naturalne	13
Rys. 4. Wody powierzchniowe	22
Rys. 5. Główne typy gleb	23
Rys. 6. Gleboznawcza klasyfikacja gruntów ornyczych i użytków zielonych.....	24
Rys. 7. Jakość i wskaźnik bonitacji gleb	25
Rys. 8. Stopień lesistości.....	28
Rys. 9. Zmiany lesistości między 2010 a 2017 r.....	30
Rys. 10. Zagrożenie erozją.....	34
Rys. 11. Walory przyrodniczo-krajobrazowe.....	40
Rys. 12. Obiekty i obszary zabytkowe oraz cenne kulturowo	50
Rys. 13. Struktura użytkowania gruntów	51
Rys. 14. Typy użytkowania ziemi	53
Rys. 15. Struktura użytków rolnych.....	55
Rys. 16. Główne kierunki produkcji rolnej.....	56
Rys. 17. Zmiany użytkowania gruntów	68
Rys. 18. Położenie gruntów odłogowanych	73
Rys. 19. Struktura władania gruntami	75
Rys. 20. Grunty sektora publicznego w powierzchni obrębu	76
Rys. 21. Grunty gospodarstw rolnych w powierzchni obrębu.....	77
Rys. 22. Struktura władania gruntami	79
Rys. 23. Struktura liczbowa gospodarstw rolnych.....	81
Rys. 24. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych	82
Rys. 25. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych w obrębach	83
Rys. 26. Gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha	84
Rys. 27. Rozłóg gruntów wybranych gospodarstw rolnych.....	85
Rys. 28. Liczba gospodarstw rolnych wg grup obszarowych.....	87
Rys. 29. Gospodarstwa różniczan w powierzchni obrębu.....	89
Rys. 30. Struktura władania gruntami	94
Rys. 31. Grunty SP KOWR (byłej ANR) w powierzchni obrębu	96
Rys. 32. Zagospodarowanie gruntów SK KOWR	102
Rys. 33. Rozdrobnienie gruntów na 100 ha powierzchni gospodarstw rolnych	103
Rys. 34. Rozdrobnienie gruntów gospodarstw rolnych w obrębach.....	104
Rys. 35. Rozdrobnienie gruntów gospodarstw rolnych wg grup obszarowych.....	105
Rys. 36. Rozłóg gruntów własnych gospodarstw rolnych w obrębie Wąbnice	107
Rys. 37. Rozłóg gruntów własnych gospodarstw rolnych w obrębie Kuźnica Czeszycka	108
Rys. 38. Rozłóg gruntów gospodarstw rolnych w obrębie Grabownica.....	109

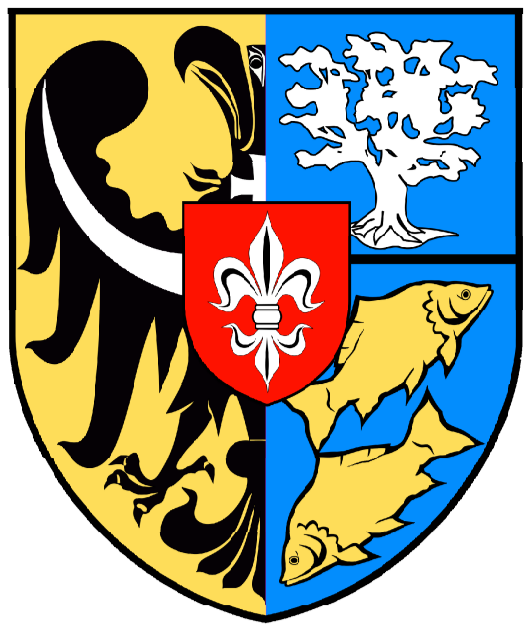
Rys. 39. Warunki wodne.....	126
Rys. 40. Stan sieci drogowej	135
Rys. 41. Atrakcje turystyczne i infrastruktura rekreacyjno-turystyczna.....	154
Rys. 42. Przeznaczenie gruntów wg opracowań planistycznych.....	162
Rys. 43. Ochrona gruntów rolnych	179
Rys. 44. Rozłóg gruntów w obrębie Bukowice	180
Rys. 45. Rozłóg gruntów w obrębie Pierstnica	181
Rys. 46. Poprawa stanu cieków naturalnych i zbiorników wodnych.....	188
Rys. 47. Poprawa warunków wodnych.....	193
Rys. 48. Kształtowanie sieci dróg transportu rolnego	204
Rys. 49. Ochrona przyrody i krajobrazu	214
Rys. 50. Proponowana infrastruktura rekreacyjno-turystyczna.....	223
Rys. 51. Stopień zapotrzebowania na prace.....	225

ŹRÓDŁO I PODSAWA PRAWNA

1. Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, Inspektorat w Miliczu, lipiec 2017 r.
2. Ewidencja gruntów i budynków gminy Krośnice, Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Miliczu, luty 2017 r.
3. Informacje pozyskane z Urzędu Gminy Krośnice, listopad - grudzień 2017 r., marzec – maj 2018 r.
4. Inwentaryzacja terenowa gminy Krośnice, kwiecień – maj 2017 r.
5. Kondracki J. „Geografia regionalna Polski”, PWN Warszawa 2000.
6. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa Oddział Terenowy we Wrocławiu, Sekcja Gospodarowania Zasobem, Wrocław, październik 2017 r.
7. Mapy turystyczne zawierające obszar gminy Krośnice, stan na lipiec 2017 r.
8. Państwowy Instytut Geologiczny, styczeń 2017 r.
9. Plan urządzeniowo rolny Gminy Krośnice, Wrocław 2010 r., DBGiTR we Wrocławiu.
10. Plany miejscowe przyjęte Uchwałą Rady Gminy do 2015 r.
11. Projekt granicy rolno-leśnej Gminy Krośnice, Wrocław 2010 r., DBGiTR we Wrocławiu.
12. Punktacja dla poszczególnych klas gleb, celem określenia wskaźników bonitacji przyjęta z Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, styczeń 2017 r.
13. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu, wykaz obiektów i obszarów chronionych prawnie, stan na grudzień 2016 r.
14. Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 marca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wyznaczenia trwałych użytków zielonych wartościowych pod względem środowiskowym. Warszawa, dnia 11 marca 2016 r. Poz. 313.
15. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 grudnia 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje

- typu „Scalanie gruntów” w ramach poddziałania „Wsparcie na inwestycje w infrastrukturę związane z rozwojem, modernizacją i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2015 r., poz. 2180).
16. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Warszawa, dnia 16 marca 2015 r. Poz. 364 (obszary ONW).
 17. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa w sprawie ewidencji gruntów i budynków z dnia 29 marca 2001 r. (Dz. U. z 2016 r., poz. 1034).
 18. Strategia rozwoju obszarów wiejskich województwa dolnośląskiego, Urząd Marszałkowski Wrocław, wrzesień 2000 r.
 19. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 r., Urząd Marszałkowski, Wrocław luty 2013 r.
 20. Strona internetowa Urzędu Gminy Krośnice, wrzesień 2017 r.
 21. Strona internetowa, Interaktywna mapa szlaku Konnego Doliny Baryczy, stan wrzesień 2017 r.
 22. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krośnice z 2008 r.
 23. Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, BDOT 10K (Baza Danych Obiektów Topograficznych) i mapa topograficzna w skali 1:25 000, Wrocław, luty 2017 r.
 24. Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Mapy glebowo-rolnicze zawierające obszar gminy Krośnice, stan na czerwiec 2017 r.
 25. Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Mapy sozologiczne i mapy hydrograficzne zawierające obszar gminy Krośnice, stan na czerwiec 2017 r.
 26. Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, ortofotomapa z 2015 r., czerwiec 2017 r.
 27. Ustawa o drogach publicznych z dnia 21 marca 1985 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 2222).
 28. Ustawa o gospodarce nieruchomościami z dnia 21 sierpnia 1997 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 121).
 29. Ustawa o lasach z dnia 28 września 1991 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 788).
 30. Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz.1161).
 31. Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1614).
 32. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1073).
 33. Ustawa o podatku rolnym z dnia 15 listopada 1984 r. (Dz.U. 2017 poz. 1892).

34. Ustawa o scalaniu i wymianie gruntów z dnia 26 marca 1982 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 908).
35. Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 3 października 2008 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 2081).
36. Ustawa o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 z dnia 20 lutego 2015 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 349 z późn. zm.).
37. Ustawa Prawo geodezyjne i kartograficzne z dnia 17 maja 1989 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 2101).
38. Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 799).
39. Ustawa Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 60).
40. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu, ewidencja i rejestr zabytków, stan na grudzień 2016 r.
41. Wykaz obszarów ONW, stan na grudzień 2018 r.
42. Wykaz szlaków znakowanych przez PTTK, województwo dolnośląskie, stan na 22.11.2017 r.

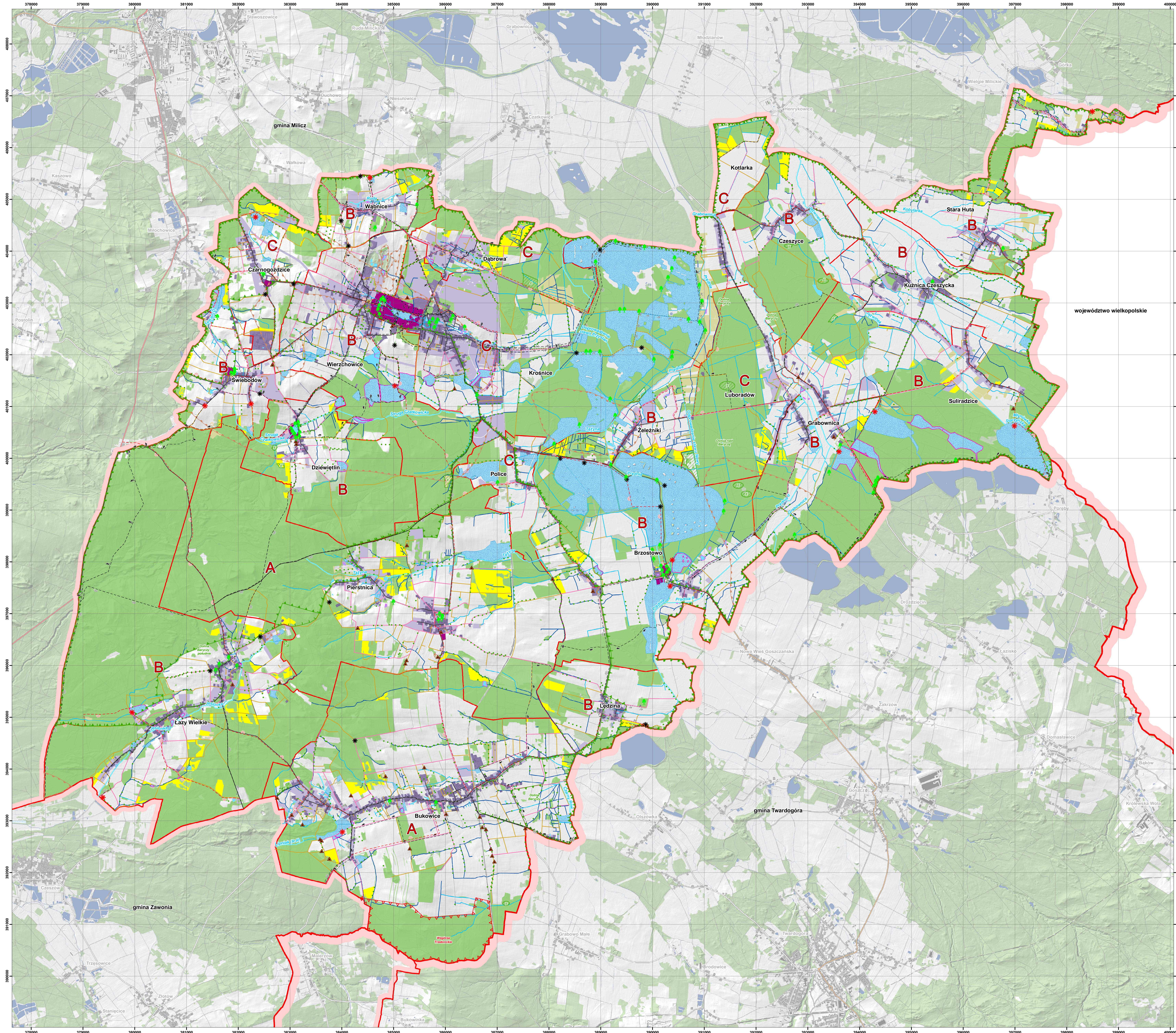

AKTUALIZACJA PLANU URZĄDZENIOWO-ROLNEGO GMINY KROŚNICE

Załącznik Nr 2 do uchwały Nr XVII/109/2019
Rady Gminy Krośnice
z dnia 30 grudnia 2019 r.

Skala 1:25 000

0 0.5 1 km

Legenda

GRANICE ADMINISTRACYJNE

- granicę województwa
- granicę powiatu
- granicę gminy
- granicę obszaru

SIEĆ DRÓG

- droga do przebudowy
- droga o twardej nawierzchni
- droga pozostała

WARUNKI WODNE I GOSPODARKA WODNA

- ciek naturalny
- rów
- rów wymagający poprawy stanu technicznego
- zbiornik istniejący
- zbiornik do odbudowy
- staw hodowlany istniejący
- staw hodowlany do odbudowy

KRAJOBRAZ PRZYRODNICZY ORAZ JEGO OCHRONA

- las i zadrzewienie istniejące
- zalesienie planowane
- utrzymanie użytków zielonych
- park zabytkowy
- rekultywacja gruntów
- Obszar Natura 2000
- Park Krajobrazowy "Dolina Baryczy"
- użytek ekologiczny
- projektowany Obszar Chronionego Krajobrazu
- zadrzewienie istniejące
- pomnik przyrody ożywionej
- punkt widokowy istniejący
- punkt widokowy planowany
- ścieżka dydaktyczna

- szlak turystyczny pieszy istniejący
- szlak turystyczny pieszy planowany
- szlak turystyczny rowerowy istniejący
- szlak turystyczny rowerowy planowany
- szlak konny
- Krośnicka kolej wąskotorowa
- miejsce wymagające uporządkowania

STREFA OGRANICZEN PRODUKCJI ROLNEJ

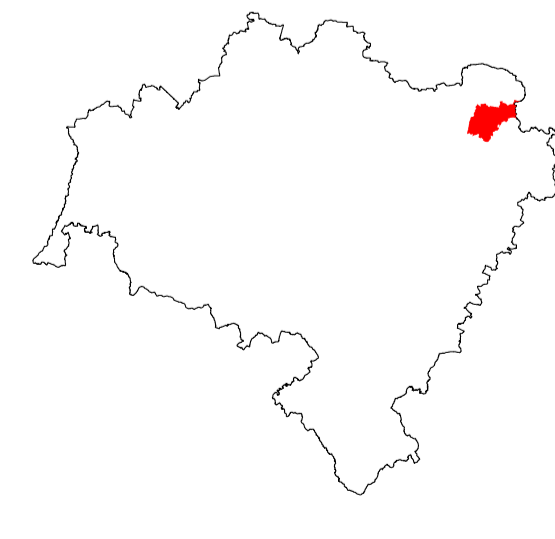
- teren inwestycji istniejącej
- teren planowany pod inwestycje
- teren udokumentowanych złóż surowców mineralnych

STOPIEŃ ZAPOTRZEBOWANIA NA PRACĘ URZĄDZENIOWO - ROLNE

- A wysoki
- B średni
- C niski

województwo wielkopolskie

Województwo dolnośląskie

ZADANIE	AKTUALIZACJA PLANU URZĄDZENIOWO - ROLNEGO GMINY KROŚNICE	
SKALA	1:25 000	
WNIOSKODAWCA	Wydział Geodezji i Kartografii Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego	
ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	Praca sfinansowana ze środków pochodzących z dochodów budżetu województwa dolnośląskiego związanych z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych	
WYKONAWCA	Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych we Wrocławiu 50-044 Wrocław, ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17 Tel. 71-345-99-55, 71-342-99-33 fax. 71-342-99-13 sekretariat@dbgrtr.pl, www.dbgrtr.pl	
AUTOR	Lidia Szeremeta	
NADZÓR I KONTROLA	Lesław Wolcz, Krzysztof Golenowski	
Wrocław, 2018 rok		

PODSUMOWANIE

Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego Gminy Krośnice

Załącznik Nr 3 do uchwały Nr XVII/109/2019
Rady Gminy Krośnice
z dnia 30 grudnia 2019 r.

Podstawa prawna:

Art.55 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2018 r., poz. 2081 ze zm.)

1. UZASADNIENIE WYBORU PRZYJĘTEGO DOKUMENTU W ODNIESIENIU DO ROZPATRYWANYCH ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH

Aktualizację planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice opracowało Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych we Wrocławiu na wniosek Wydziału Geodezji i Kartografii Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego i Gminy Krośnice.

Aktualizacja planu została sporządzona w oparciu o obowiązujące ustawy prawne, rozporządzenia, wytyczne oraz opracowania planistyczne, studialne, strategiczne. Celem opracowania jest przedstawienie stanu istniejącego oraz zmian, jakie nastąpiły w przestrzeni rolniczej, jakości życia jej mieszkańców, walorów przyrodniczych i krajobrazowych względem pierwotnego *Planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r.* Analiza tych zmian pokazała w jakim stopniu zrealizowane zostały założenia planu urządzeniowo-rolnego z 2010 r. oraz pozwoliła zaktualizować zakres prac urządzeniowo-rolnych na kolejne lata. Aktualizacja zawiera takie prace, których realizacja powinna wpłynąć na poprawę rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz zwiększyć jej jakość. Osiągnięciem to m.in. przez poprawę warunków wodnych, wzbogacenie krajobrazu czy polepszenie organizacji produkcji rolnej. Wpłynie to na zwiększenie efektywności tej produkcji jak również produkcji leśnej i usługowo-produkcyjnej obszarów wiejskich. Plan wskazuje również na ochronę cennych walorów przyrodniczych, kulturowych, zabytków, zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska naturalnego i poprawę ogólnego wizerunku wsi.

W dokumencie wskazano następujące zakresy prac niezbędnych do realizacji:

1.1. Gospodarka wodna – poprawa stanu istniejącego. Poprawy stanu technicznego wymaga:

- 9,53 km cieków naturalnych a konserwacji dalsze ok 1,5 km odcinków cieków w tym Prądnia, Lubiel (D), Struga Czatkowicka, Rybnica, Jażwinek, Jażwinka, Jesionka i Lipniak (R-R);
- 10 obiektów w tym 3 zastawki na cieku Prądnia II i Rybnica, 5 przepustów na cieku Tążyna, Młynówka Starzyńska, Struga Czatkowicka oraz 2 mostki na cieku Czarny Rów i Prądnia II. Zlokalizowano również 4 miejsca, w których konieczne jest budowa nowych urządzeń komunikacyjnych: na cieku Prądnia w Kotlarce, Jesionka - w Łazach Wielkich, Kobylarka - w Starej Hucie i Młynówka Starzyńska - w Suliradzicach,
- 200,33 km rowów szczegółowych (45%) w tym 196,89 km to rowy istniejące będące w złym stanie technicznym a 3,44 km rowy zlikwidowane, wymagające odbudowy,
- 74 zbiorniki wodne w tym do konserwacji wskazano zbiorniki na powierzchni ok. 78 ha a do odbudowy na powierzchni ok. 47 ha
- 96 przepustów w 16 wsiach.

1.2. Przebudowa dróg transportu rolnego. Do przebudowy wskazano 156,53 km dróg służących do transportu rolnego (29% sieci drogowej). Najwięcej takich dróg znajduje się w Bukowicach, Pierstnicy, Łazach Wielkich i Wierzchowicach, co wynika głównie z potrzeb dla transportu rolnego,

dużej ilości dróg i typowo rolniczego charakteru tych wsi. Ze względu na własność 133 km z nich stanowią drogi gminne, 24 km drogi powiatowe.

1.3. Scalanie gruntów i zagospodarowanie poscaleniowe. Do przeprowadzenia scalenia gruntów wraz zagospodarowaniem poscaleniowym wytypowano Bukowice i Pierstnicę. Prace scaleniowe polegać będą na kompleksowej realizacji większości prac urządzeniowo-rolnych, których celem jest poprawa rozłogu gruntów gospodarstw, utworzenie możliwie dużych, regularnie ukształtowanych działek, zmniejszenie ich liczby i rozdrobnienia, dostosowanie granic nieruchomości do systemu urządzeń melioracji wodnych, dróg i rzeźby terenu.

1.4. Rekultywacja nieużytków i byłych terenów kopalnych oraz likwidacja miejsc wymagających uporządkowania. Do rekultywacji wskazano obszar 10,85 ha, w tym nieużytki, były tereny kopalne i użytki rolne. Dla 1,35 ha wskazano rolny kierunek rekultywacji (0,98 ha użytków rolnych i 0,37 ha nieużytków), dla 9,50 ha kierunek leśny (2 wyrobiska kopalne, część użytków rolnych i 5,57 ha nieużytków). Miejsca wymagające uporządkowania to tzw. nielegalne składowiska odpadów, w których nawiezione są śmieci, gruz, stare opony.

1.5. Zalesienia gruntów. W Planie urządzeniowo rolnym gminy Krośnice z 2010 r. do zalesienia wskazano 252 ha w 9 obrębach. Obecnie w ewidencji gruntów i budynków 83 ha wykazane są jako las lub zadrzewienie. Z uwagi na obecne uwarunkowania gminy, walory przyrodnicze i sposób zagospodarowania pól, trwałe użytki zielone wartościowe pod względem środowiskowym wynikające z rozporządzenia z 2016 r. oraz negatywną opinię RDOŚ we Wrocławiu z 2010 r. dotyczącą niektórych zalesień planowanych w obrębie Lędzina, Łazy Wielkie, Police i Stara Huta, stwierdzono, że od części zaproponowanych zalesień w 2010 r. należy odstąpić. Dotyczy to 145 ha, tj. 57% terenów planowanych zalesień w granicy rolno-leśnej z 2010 r. Pozostałe grunty przyjęto do zalesienia, zajmują 24 ha (9,4%) i położone są w 5 obrębach gminy. Planowane zalesienia zaktualizowano o nowe obszary na powierzchni 133 ha. Obecnie również uwzględniono uwagi RDOŚ we Wrocławiu do planu z 2010 r., stąd obecna powierzchnia do zalesienia wynosi 157,20 ha.

1.6. Zagospodarowane gruntów odłogowanych przez pozostawienie w dotychczasowym (naturalnym) użytkowaniu. W gminie Krośnice grunty odłogowane zajmują blisko 1133 ha (15% użytków rolnych) i położone są we wszystkich obrębach gminy. W wyniku długiego czasu odłogowania część z nich przekształciła się praktycznie na las lub tereny zadrzewione na użytkach rolnych, co jest wynikiem sukcesji leśnej na polach od wielu lat nie użytkowanych (ok. 180 ha), w dodatku podmokłych. Stąd też do pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu łącznie wskazano prawie 530 ha pól rolnych odłogowanych (47%). Wynika to z tego, że część z nich jest położona wzdłuż cieków i zbiorników wodnych, w enklawach leśnych lub w obszarach cennych przyrodniczo oraz nie bardzo nadaje się do produkcji rolnej. Brak rolniczego zagospodarowania spowodowało, że wytworzyły się na nich inne ekosystemy, które warto zachować. Często tereny te są siedliskim, żerowiskiem lub miejscem bytowania zwierząt, szczególnie ptaków. Na terenie gminy część z dróg służących dawniej do transportu rolnego nie jest użytkowanych. Na drogach tych pojawiły się już samosiewy i krzewy, dlatego wskazano je do zachowania jako zadrzewienia śródpolne i śródleśne. Łącznie wskazano 16 km odcinków dróg zbędnych i nieprzejezdnych w 18 wsiach, na powierzchni 14 ha, w tym najwięcej w obrębie: Krośnice, Świebodów, Lędzina, Grabownica, Żeleźniki, Pierstnica i Suliradzice.

1.7. Zagospodarowane gruntów odłogowanych przez przywrócenie do produkcji rolnej.

Do rolniczego zagospodarowania powinno wrócić 352 ha gruntów odłogowanych i 174 ha objętych planem miejscowym bądź studium, które będą wyłączone na cele inwestycyjne. Jest to 46% gruntów odłogowanych. Są to użytki rolne o lepszej jakości gleb, korzystniej położone dla produkcji rolnej (bliżej terenów zabudowanych, dróg) czy na terenach zdrenowanych. Są to również pola, na których zaproponowane zabiegi urządzeniowo-rolne w niniejszym opracowaniu (m.in. przebudowa dróg, konserwacja cieków naturalnych, rowów i zbiorników wodnych) powinny ułatwić ich zagospodarowanie. Z uwagi na cenne środowisko przyrodnicze, na użytkach powinny być rozwijane kierunki specjalistyczne, ukierunkowane na gospodarkę pastwiskowo-hodowlaną, sadowniczą czy stawową.

1.8. Kształtowanie infrastruktury rekreacyjno-turystycznej. Infrastruktura rekreacyjno-turystyczna w gminie jest dobrze rozwinięta, wciąż jest rozwijana o nowe elementy i dostosowywana do aktualnych potrzeb mieszkańców i turystów. Wzrasta jej jakość i różnorodność, a w większości ma charakter ponad regionalny, szczególnie w granicach *Parku krajobrazowego Doliny Baryczy*. W celu wyeksponowania lokalnych walorów krajobrazowo-przyrodniczych i kulturowych w poszczególnych miejscowościach, odciążenia północnej i środkowej części gminy od nadmiernego ruchu turystycznego, warto ją rozszerzyć o nowe trasy turystyczne i punkty widokowe. Dlatego w aktualizacji planu urządzeniowo – rolnego zaproponowano szlaki piesze na długości 122 km, trasy rowerowe na długości ok. 106 km we wszystkich obrębach i 14punktów widokowych w 10 miejscowościach. Proponuje się też rozwinięcie *szlaku karpia* o istniejące stawy hodowlane i łowiska w obrębie Bukowice, Czeszyce, Czarnogoździce, Police i Wierzchowice oraz rozbudowę istniejącej infrastruktury rekreacyjno-turystycznej o nowe elementy. Szlaki piesze zaproponowano głównie po istniejących drogach gruntowych lub utwardzonych, a rowerowe - po drogach asfaltowych, utwardzonych lub wskazanych do przebudowy. Wykorzystano planowany szlak rowerowy Parku Krajobrazowego Doliny Baryczy oraz planowane szlaki rowerowe planu urządzeniowo-rolnego gminy z 2010 r. Nowe trasy turystyczne stanowią rodzaj pętli i uzupełniają szlaki istniejące. Punkty widokowe wyznaczono w miejscach najbardziej atrakcyjnych krajobrazowo oraz wzdłuż dróg, przez które przechodzą szlaki turystyczne.

Brak realizacji ustaleń planu czy prac związanych z potrzebami mieszkańców wsi może przyczynić się do pogorszenia stanu środowiska naturalnego, utraty dóbr materialnych i kulturalnych, pogorszenia warunków życia, pracy jak i odpoczynku na terenach wiejskich.

2. USTALENIA ZAWARTE W PROGNOZIE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Prognoza oddziaływania na środowisko jest dokumentem tworzonym w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko programu. W dokumencie przeanalizowano wszelkie aspekty dotyczące prognozowanego wpływu na otoczenie przyrodnicze i środowiskowe realizacji zadań i działań planowanych do przeprowadzenia w ramach w/w Programu.

Analiza wykazała, iż większość ustaleń planu urządzeniowo-rolnego ma pozytywny wpływ na środowisko. W opracowaniu wskazano też ustalenia, których wpływ określono jako pozytywny z elementami negatywnymi. Są to działania, w których korzyści środowiskowe jednoznacznie przeważają nad ewentualnymi skutkami negatywnymi. Jednakże przy ich realizacji można wyeliminować, zapobiec lub zrekompensować niektóre skutki negatywne. Wpływ ten będzie wynikiem głównie: prac scaleniowych wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym, rolniczego zagospodarowania gruntów i zalesień. Dotyczy przede wszystkim oddziaływania na: wody, gleby, różnorodność biologiczną, rośliny i zwierzęta.

Rozwiązania minimalizujące negatywny wpływ na środowisko to m.in.: wprowadzenie nowych nasadzeń, wyznaczenie stref buforowych wzdłuż cieków, odbudowa lub budowa zbiorników retencyjnych, korekta rowów melioracyjnych w zagospodarowaniu poscaleniowym, wprowadzenie kierunków proekologicznych na dużych działkach i gruntach odłogowanych wracających do rolnictwa, odtworzenie wartości produkcyjnej gleb, ukształtowanie granicy rolno-leśnej, wprowadzenie gatunków rodzimych w obszarach zalesień, wspieranie sukcesji leśnej, zaprojektowanie działek w dostosowaniu do granic naturalnych i rzeźby terenu, inwentaryzacja przyrodnicza obszarów wskazanych do rekultywacji lub rolniczego zagospodarowania, zachowanie miejsc cennych przyrodniczo, likwidacja wyrobisk pokopalnianych pełniących rolę dzikich wysypisk śmieci.

Wpływ obojętny dotyczy ustaleń planu odbywających się na danym komponencie środowiska, ale działania te nie wpłyną na niego ani pozytywnie, ani negatywnie. Dotyczy głównie powierzchni ziemi i ukształtowania terenu, ponieważ ustalenia planu mimo, że będą realizowane na powierzchni ziemi, w większości dotyczą stanu już istniejącego. Zmienić mogą lokalnie jej strukturę użytkowania, np. udział gruntów rolnych, a zwiększyć udział lasów, zadrzewień.

Brak wpływu ustaleń planu dotyczy takich elementów środowiska, które nie występują w granicach oddziaływania prac. Są to głównie złoża udokumentowane gazu ziemnego, ponieważ prace urządzeniowo-rolne nie będą realizowane w granicach eksploatacji złóż lub podziemnego magazynu gazu. W planie urządzeniowo-rolnym nie zaproponowano rozwiązań, które mogą mieć negatywny wpływ na środowisko.

Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice z 2010 r. zawiera prace, których realizacja powinna uporządkować rolniczą przestrzeń produkcyjną, zwiększyć jej ochronę i jakość. Osiągnię się to m.in. przez poprawę warunków wodnych, wzbogacenie krajobrazu, polepszenie organizacji produkcji, modernizację infrastruktury rolniczej, prawidłowy rozłóg gruntów. Wpłyne to na zwiększenie efektywności pracy na obszarach wiejskich i gospodarstw rolnych, produkcji leśnej, usług, rozwoju rekreacji i turystyki i innych kierunków.

Plan wskazuje na ochronę cennych walorów przyrodniczych, kulturowych, zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska, ochronę warunków życia, pracy i odpoczynku oraz poprawę ogólnego wizerunku wsi. Natomiast brak realizacji ustaleń planu może przyczynić się do: pogorszenia jakości wód, gleb, bioróżnorodności, cennych ekosystemów wodno-łąkowych, obniżenia walorów krajobrazu wiejskiego, utraty walorów kulturowych, dewastacji zabytków, pogorszenia warunków życia, pracy i odpoczynku, słabszego rozwoju funkcji nie rolniczych i życia społeczno-gospodarczego.

3. OPINIE WŁAŚCIWYCH ORGANÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART.57 I 58 WW. USTAWY

Zgodnie z art. 54 ust.1 ustawy z dnia 03.10.2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko Wójt Gminy Krośnice zobowiązany był poddać projekt „Aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko opiniowaniu przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu oraz Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego we Wrocławiu.

Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu postanowieniem znak: ZNS.9022.2.384.2019.DG z dnia 21 czerwca 2019 roku zaopiniował pozytywnie projekt wyżej wymienionego dokumentu pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu, pismem znak: WSI.410.256.2019.MS z dnia 8 lipca 2019 roku ocenił, iż realizacja ustaleń zawartych w planie nie powinna znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko, w tym na przyrodę Parku Krajobrazowego "Dolina Baryczy" oraz przedmioty i cele ochrony obszarów Natura 2000 Ostoja nad Baryczą PLH020041 i Dolina Baryczy PLB020001, a także środowisko przyrodnicze pozostałych terenów. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu nie wniósł uwag do projektu Aktualizacji Planu Urządzeniowo Rolnego wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

4. ZGŁOSZONE UWAGI I WNIOSKI

W dniu 6 czerwca 2019 roku Wójt Gminy Krośnice działając na podstawie art. 39 ust.1 w związku z art. 54 ust.2 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2018 r., poz. 2081 ze zm.) obwieszczeniem znak: RGPOŚiI.6220.1.2.2019.SM zapewnił możliwość udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

W obwieszczeniu Wójt Gminy Krośnice zawiadomił społeczeństwo o:

- przystąpieniu do przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla „Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice”
- wyłożeniu do publicznego wglądu ww. projektu wraz z prognozą w siedzibie Urzędu Gminy Krośnice, pokoju nr 20 w dniach od 10 czerwca 2019 roku do 30 czerwca 2019 roku (o możliwości i miejscu zapoznania się z dokumentacją sprawy,)
- możliwości wnoszenia uwag i wniosków do projektowanego dokumentu;
- sposobach i terminie wnoszenia uwag i wniosków;

— organie administracji właściwym do rozpatrzenia zgłoszonych uwag i wniosków.

Powyższe informacje (obwieszczenie) zostały zamieszczone: w Biuletynie Informacji Publicznej urzędu (bip.krośnice.pl) oraz na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy Krośnice. W wyznaczonym terminie, nie złożono żadnych uwag i wniosków do projektowanego dokumentu.

5. WYNIKI POSTĘPOWANIA DOTYCZĄCEGO TRANSGRANICZNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO, JEŻELI ZOSTAŁO PRZEPROWADZONE

Gmina Krośnice położona jest w północno-wschodniej części województwa dolnośląskiego, w sąsiedztwie woj. Wielkopolskiego i nie graniczy z państwami sąsiednimi. Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice nie wprowadza też działań, które będą transgranicznie oddziaływać na środowisko innych krajów. Zaproponowane rozwiązania mają charakter lokalny, o niedużym zasięgu oddziaływania i dotyczą obszarów wiejskich i obecnych uwarunkowań gminy Krośnice w granicach jej obrębów geodezyjnych.

Wobec powyższego nie przeprowadzono postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko.

6. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE METOD I CZĘSTOTLIWOŚCI PRZEPROWADZANIA MONITORINGU SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ DOKUMENTU

Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego gminy Krośnice wprowadza propozycję rozwiązań dążących do poprawy warunków produkcji rolnej, warunków wodnych, przestrzennej organizacji gospodarstw, kształtowania krajobrazu, ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego, lepszych warunków pracy i życia mieszkańców gminy. Proponowane prace nie wprowadzają nowych funkcji do środowiska, ale w dużym stopniu odtwarzają i polepszają stan prawny, który w skutek wieloletnich zaniedbań uległ zmianie lub degradacji. Aktualizacja planu nie podaje okresów czasowych, ani które z prac i w jakim obrębie powinny być wykonane w pierwszej kolejności, natomiast określa obręby o największym stopniu zapotrzebowania na prace urządzeniowo-rolne. Niektóre z ustaleń mogą nie zostać zrealizowane z uwagi na brak środków, dlatego na tym etapie trudno jest określić *skuteczne metody analizy skutków realizacji ustaleń planu i częstotliwość ich przeprowadzenia*. Jeżeli ustalenia planu wejdą w życie i będą realizowane, to stan środowiska naturalnego, przyrodniczego, rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zasobów kulturowych jest badany i monitorowany przez różne służby, instytucje, organizacje specjalistyczne, opracowania w różnym czasie i nie zależnie od siebie. Dlatego *metody analizy skutków realizacji ustaleń planu i częstotliwość ich przeprowadzenia* będą wynikać z:

- a) jeżeli wskazane w aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego działania będą realizowane w ramach programów rolno – środowiskowo - klimatycznych (np. zalesienia) i z funduszy Unijnych, to konieczne będzie prowadzenie monitoringu uzyskiwanych efektów urządzeniowo - rolnych i środowiskowych;
- b) jeżeli wskazane w aktualizacji planu urządzeniowo - rolnego działania będą realizowane w ramach projektów z wykorzystaniem funduszy unijnych (np. scalenie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym), to konieczne będzie prowadzenie monitoringu uzyskiwanych efektów urządzeniowo-rolnych i środowiskowych przez 5 lat;
- c) jeżeli wskazane w aktualizacji planu urządzeniowo-rolnego działania będą realizowane w ramach projektów z wykorzystaniem funduszy budżetu województwa dolnośląskiego (np. przebudowa dróg transportu rolnego, rekultywacja gruntów, odbudowa zbiorników służących małej retencji), to konieczne będzie prowadzenie monitoringu uzyskiwanych efektów urządzeniowo - rolnych i środowiskowych;
- d) badania stanu i jakości wód powierzchniowych, gleb, powietrza – raporty WIOŚ;

- e) stan dróg, ilość dróg przebudowanych, zmodernizowanych lub zlikwidowanych – Urząd Gminy Krośnice (drogi gminne), Starostwo Powiatowe w Miliczu (drogi powiatowe), DSDiK we Wrocławiu (drogi wojewódzkie);
- f) stan i jakość obszarów przyrodniczych – Inwentaryzacja przyrodnicza gminy, wydział ochrony środowiska w gminie lub w powiecie milickim, organizacje proekologiczne;
- g) stan i jakość użytków ekologicznych na terenie gminy – PGL Nadleśnictwo Milicz, wydział ochrony środowiska w gminie lub w powiecie milickim, organizacje proekologiczne;
- h) stan użytków gruntowych, jakość klas bonitacyjnych, zmiany użytków gruntowych, wskaźnik lesistości gminy – Ewidencja gruntów i budynków Starostwo w Miliczu, inwentaryzacja terenowa, Urząd Gminy Krośnice na podstawie wydawanych decyzji o możliwościach zalesienia i zabudowy na podstawie MPZP, organizacje specjalistyczne;
- i) odbudowa zbiorników wodnych, stan cieków naturalnych – na podstawie pozwoleń wodnoprawnych Zarząd gospodarki wodnej Wód Polskich, Urząd Gminy, inwentaryzacja terenowa;
- j) kształtowanie infrastruktury rekreacyjno-turystycznej, odnowa wsi – Urząd Gminy, organizacje proekologiczne, stowarzyszenia krajoznawcze, związki między gminne zajmujące się kształtowaniem turystyki w regionie Doliny Baryczy i inne.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy o samorządzie gminnym do kompetencji rady gminy należy uchwalanie programów gospodarczych. Plan urządzeniowo-rolny jest programem gospodarczym zawierającym analizę stanu istniejącego rolniczej przestrzeni produkcyjnej Gminy Krośnice i jej zagrożeń oraz wskazanie potrzeb przeprowadzenia konkretnych prac urządzeniowo-rolnych, których realizacja może przyczynić się do zwiększenia efektywności produkcji rolnej, leśnej czy usługowo-produkcyjnej.

Ustalenia zawarte w planie będą pomocne dla gminy w przygotowywaniu wniosków o pozyskanie funduszy strukturalnych, w tworzeniu przyszłych opracowań programowych, planistycznych i projektowych. Założenia ujęte w planie mogą również ułatwić prowadzenie rozmów z władzami powiatu i województwa w sprawach związanych z wdrażaniem poszczególnych inwestycji: scaleń gruntów, melioracji wodnych, odnowy wsi.

"Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego Gminy Krośnice" opracowana została przez Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych we Wrocławiu na wniosek Wydziału Geodezji i Kartografii Urzędu Marszałkowskiego w celu przedstawienia stanu istniejącego oraz zmian jakie nastąpiły w przestrzeni rolniczej, jakości życia jej mieszkańców, walorów przyrodniczych i krajobrazowych względem projektu planu z 2010 roku. Dodatkowo dokument został dostosowany do uwag wniesionych przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu w negatywnej opinii znak: WSI.410.314.2011.JA z dnia 3 sierpnia 2011 roku.

Dla projektu dokumentu pn.: "Aktualizacja planu urządzeniowo-rolnego Gminy Krośnice" Wójt Gminy Krośnice przeprowadził strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko.

W trakcie prowadzonej procedury:

- Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny postanowieniem z dnia 21 czerwca 2019 roku znak: ZNS.9022.2.384.2019.DG zaopiniował pozytywnie pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych ww. dokument,
- Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu w opinii znak: WSI.410.256.2019.MS z dnia 8 lipca 2019 r. wyraził stanowisko, iż realizacja ustaleń dokumentu nie powinna znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko, w tym na przyrodę Parku Krajobrazowego "Dolina Baryczy" oraz przedmioty i cele ochrony obszarów Natura 2000 Ostoja nad Baryczą PLH020041 i Dolina Baryczy PLB020001, a także środowisko przyrodnicze pozostałych terenów,
- zapewniono udział społeczeństwa w opracowaniu dokumentu. W terminie przewidzianym na składanie uwag i wniosków, do siedziby tut. urzędu nie przybyła żadna osoba celem zapoznania się z treścią dokumentu, jak również nie wniesiono pisemnie żadnych uwag i wniosków.

Wobec powyższego, zgodnie z art. 55 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisku uznać należy, iż przedsięwzięcie nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000, wobec czego projekt dokumentu może zostać przyjęty.

Przewodniczący Rady Gminy Krośnice

Piotr Morawek